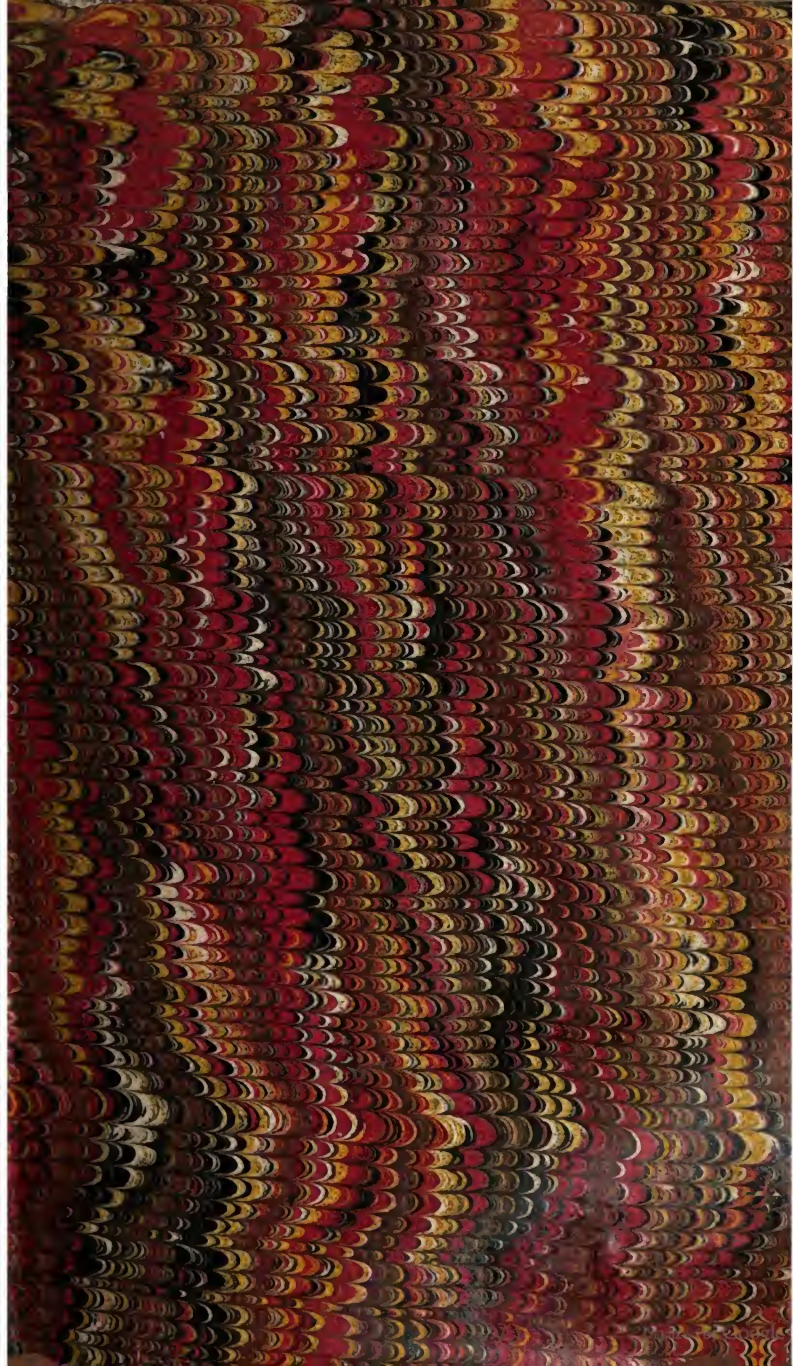
ENGLA AND SEAXNA SCÔPAS AND BÔCERAS: ANGLOSAXONUM POËTA ATQUE...

BIBLIOTHEK

DER

GESAMMTEN DEUTSCHEN

NATIONAL-LITERATUR

VON DER ÆLTESTEN BIS AUF DIE NEUERE ZEIT.

XXVIII. BAND:

ENGLA AND SEAXNA

SCÔPAS AND BÔCERAS.

ANGLOSAXONUM

POËTAE ATQUE SCRIPTORES PROSAICI.

EDIDIT

LUDOV. ETTMÜLLERUS.

QUEDLINBURG UND LEIPZIG.

DRUCK UND VERLAG VON GOTTFR. BASSE.

MDCCCL.

ENGLA AND SEAXNA SCÔPAS AND BÔCERAS.

ANGLOSAXONUM

POËTAE ATQUE SCRIPTORES PROSAICI,

QUORUM

PARTIM INTEGRA OPERA, PARTIM LOCA SELECTA

COLLEGIT, CORREXIT, EDIDIT

LUDOVICUS ETTMÜLLERUS,

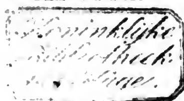
PHIL. DR. LL. AA. MAG. LITERARUM GERMANICARUM PROFESSOR IN GYMN. TURIC., ACADEMIAE ARCHAEOLOG. BELGICAE ET SOCIETATIS LITERARUM GORLICIENSIS SOCIUS EPISTOLARUM COMMERCIO JUNCTUS, SOCIETATUM HISTOR. BABENBERGENSIS ET HERBIPOLITANAE SOCIUS HONOR. SOCIETT. ANTIQUAR. TURICENSIS, MOGUNTINAE, NORINBERGENSIS, DRESDENSIS ET MEININGENSIS SODALIS.

QUEDLINBURGII ET LIPSIAE.

TYPIS ET EXPENSIS GODOFREDI BASSII.

LONDINI: WILLIAMS ET NORGATE.

MDCCCL.

TRIBUS

LITERARUM ANGLOSAXONICARUM

VIRIS PERITISSIMIS,

DEQUE IIS OPTIME MERITIS,

JACOBO GRIMMIO

CHATTO,

JOHANNI M. KEMBLIO

ET

BENJAMINO THORPIO

ANGLIS

D. D. D.

EDITOR.

Praefatio.

Anglorum Saxonumque gloriam literariis bene comparatam studiis, exorti sunt nuper, qui justis laudibus augerent. Et profecto, qui carminum operumque prosaicorum dialecto Anglosaxonica conscriptorum non solum numerum sed etiam perfectionem cognoverit, iis lauream non denegabit. Nec Gothi enim neque Alamanni Francique nec Bajovarii Anglosaxonibus, quod literarum curam vernacularum attineat, aequiparari possunt; a Scandinaviis tantum his in artibus non modo attinguntur verum etiam superantur. Quod qua ratione effectum sit, si quaerimus, Anglosaxones et terrae suae situ naturaque et aliis multis rebus in tuendis prisca cogitandi agendique ratione priscisque moribus minus quidem quam Scandinavii, sed longe magis quam consanguinei eorum, qui in continente degebant, adjutos fuisse corroboratosque, confiteri debemus. Reges quidem plurimi septem regnorum, quo ex tempore ad fidem christianam erant conversi, episcoporum Romanorum, qui ecclesiae tantum suumque ipsorum lucrum quaerebant, filios sese obedientissimos exhibuerunt; non pauci quoque Angliae episcopi patrios mores, qui a religione christiana abhorruerant, scriptaque vernacula tam propter religionis christianae sustentationem quam ipsorum dominationis causa satis sollicite et radicitus exstirpare moliebantur: sed unus non omnia perficere valuit, et quod hi perdiderunt, alii restituerunt. Plurimum veruntamen ad sustentandos priscos populi mores usque ad Nordmannorum, qui in Gallia sermonem moresque patrios jamjam amiserant, invasionem contulit, quod nobiles liberique vitae publicae privataeque institutiones ab avis acceptas illa Saxonum inveterata quasi tenacitate inviolatas conservarunt. Nec minus Danorum invasiones rapinaeque frequentes, qui postea totam insulae partem septentrionalem sibi subjecerunt, quicquid etiam mali singulis intulerint civibus, tamen etiam ad Germanicorum morum in Anglia conservationem non pauca contulerunt, quum iidem terrae occupatores non solum Anglorum Saxonumque essent consanguinei, sed ab omnibus etiam moribus alienis puros sese adhuc servassent. Denique complures Anglorum Saxonumque clerici vehementer laudandi sunt, quippe qui sine fidei christianae laesione vel corruptione patriae partim amore, alii eruditione liberaliori et multiplice Theodiscos seculi octavi nonique sacerdotes longe superaverint. Immo nonnulli, quamvis Graecis literis imbuti, non usque eo progrediebantur, ut linguam patriam

contemnerent, sed summa ope nitebantur, ut et in poesi et in oratione excelleret. Quae cum ita sint, unde jam seculo octavo ex mythologicis et epicis cantilenis illa rerum a diis heroibusque gestarum ampla enarratio, quae epopoeae nomine insignitur, quaeque in Scandinavia nunquam, in Germania propria autem non ante seculum duodecimum florere incepit, in Anglia orta sit, non vehementer mirabimur. Cui rei adjungi potest, quod Anglosaxonum poësis colorem priscum una cum forma versuum pura et antiquissima, quae alliteratio nuncupatur, optime conservavit, quae poëseos forma in Germania ὁμοιοτελεύτῳ permutata est non sine prisci coloris jactura. Scandinavii igitur si lyrica poësi excellunt, de epica gloriari possunt Anglosaxones; si praeclara illa insula in remotissimo septentrionis mare sita historicis studiis maxima cum laude operam dedit, Anglosaxonum insula non minimam eo sibi comparavit gloriam, quod oratores peperit, pro illis temporibus satis laudandos.

Sed quum Angli Saxonesque, primis jam temporibus, Gregorii Magni, Pontificis Romani, reginarumque quarundam christianarum cura christianae fidei doctrina essent imbuti, carmina autem tribus quatuorve seculis post literis essent mandata, sperare non possumus, fore, ut ethnicam poësin puram inveniamus, etiamsi priscae religionis priscorumque morum vestigia in iis ubique satis clara adhuc videantur. Primum igitur de carminibus, deinde de scriptis prosaicis dicemus.

I.
De carminibus epicis.

Carminum duo sunt genera, quorum unum populare, alterum ecclesiasticum dici potest. Utrumque eodem tempore inde a seculo septimo usque ad undecimum floruit, imo ecclesiastica quae vocamus carmina, si tempus, quo literis mandarentur, tantum consulimus, priora esse nos oportet judicare. Attamen quum carmina popularia fere omnia vetustiore nitantur fonte, eademque omnino graviora sint, primum locum ubique ut teneant, par est. neque silentio praeterire volo, eos etiam poëtas, qui, omnes procul dubio monachi, ecclesiastica pepigerint carmina, nunquam ab ratione poëseos ita aberrasse, ut operibus suis pietati christianae tantum servirent; optime enim cognoverant, poëtis, quibus pulchrum et sublime curae esse debet, etsi interdum aliam sequi rationem concederetur, nunquam tamen fas esse, finem naturae convenientem omnino deserere.

A. De carminibus quae popularia dicuntur epicis.

1. De Beóvulfi rebus gestis et interitu [1]).

Omnium carminum Anglosaxonicorum facile primum excellentissi-

---

1) *Primus, qui carmen de Beóvulfo edidit, Thorkelinus fuit. Cujus tamen et editio, et versio, quam addidit, latina cum linguam Anglosaxonicam prorsus ignoraret, mendacior est quam quis credere velit. Inscripta est haec carminis editio: DE DANORUM REBUS GESTIS SEC. III & IV. Poema Danicum dialecto Anglosaxonica, Ex bibliotheca Cottoniana Musaei Britannici, edidit, versione latina et indicibus auxit Grim. Johnson Thorkelin, J. U. Dr. Havniae MDCCCXV. Alteram carminis editionem longe praestantiorem eandemque notis, glossario et versione Anglica auctam Kemblius curavit. Cujus est titulus: The Anglo-Saxon poems of Beovulf, the Travellers song and the battle*

mumque ex virorum doctorum sententia illud de Beóvulfi rebus gestis et interitu est. Is mythus est, refertus auctusque narrationibus partim fictis partim historicis, quae octo egressionibus continentur, quarum sexta (Cantus XXXII apud Kemblium, meae versionis vv. 2358 — 2405) *Hygelâci in Franciam invasionem et in pago Chatuariorum intra Amisium et Visurgim contra Theodoricum, Francorum regem, fortiter dimicantis interitum refert. Quae Hygelâci (Chochilaichus a Gregorio Turonensi III,* 3, *et in gestis regum Francorum cap.* 19, *nominatur francice) in Franciam invasionis intra annos DXV — DXX p. Chr. ab historicis traditae relatio in carmine vix ante seculum septimum recipi potuisse, satis clare apparet; carmen igitur, sicuti etiam nunc exstat, ante dictum seculum pangi non potuit. Sed ubi primum ortum sit, nunc quaeritur. Saxonum Anglorumque quum in carmine nunquam mentio facta sit, et Offae, Anglorum regis, semel tantum et brevissimis quidem verbis (C. XXVII apud Kemblium, vv.* 1941 — 1976 *meae versionis), inter Anglosaxones carmen ortum esse vix potest. Quum vero Gautarum praecipue, Suionibus a meridie vicinorum, Danorumque res gestae carmine collaudentur, verisimile esse videtur, in pagis Gautarum has cantilenas originem traxisse, easque postea ab iisdem Danisve ad Anglosaxones translatas, et eorum in terra seculo nono in epopoeam transformatas esse.*

2. *De Finnesburgii (vel Finneshêmi) expugnatione* [2]).

Carminis heroici fragmentum est, quod ad nostra tempora pervenit. Hengestus Hnäfiusque, Jutarum duces, ut in hoc carmine refertur, Frisiorum principi Finnio bellum intulerant, arcemque ejus Finneshêmum copiis occuparant. Pace confecta Frisii loco cedere coguntur, sed bello denuo commoto nocte arcem aggrediuntur incenduntque. Quam nocturnam arcis impugnationem Jutarumque Hengesto imperante fortissimam defensionem hoc carmen enarrat. Eadem de re carminis de Beóvulfo egressio tertia (C. XVI, XVII apud Kemblium, versionis meae vv. 1082 — 1173) *agit.*

3. *De Byrhtnôthi contra Danos pugna ejusdemque nece* [3]).

Quodsi duo, de quibus adhuc egimus, mythicis adnumerari debent carmina, hocce vere historicum nominari potest. Byrhtnôthi enim ducis

---

of Finnesburgh, edited by John M. Kemble Esq. M. A. of Trinity College Cambridge, fellow of the konûnglîka Norraena Fornfroeda felag. Second Edition, London 1835. *A Translation of the Anglo-Saxon poem of Beowulf, with a copious glossary, preface and philological notes, by John M. Kemble etc. London* 1837. *Mea carminis versio theodisca metrica prodiit Turici* 1840, *sub titulo Beówulf, Heldengedicht des achten Jahrhunderts. Zum ersten Male aus dem Angelsächsischen in das Neuhochdeutsche stabreimend übersetzt und mit Einleitung und Anmerkungen versehen, cet. Partem aliquam carminis Anglosaxonici in hoc libro p.* 95 — 130 *typis excudendam curavi.*

2) *Hoc carminis fragmentum ab Hickesio Grammaticae Anglosaxonicae primum insertum est, sumtum e codice bibliothecae Lambethanae homilias continente, qui tamen codex hodie non amplius exstat. Deinde Kemblius Beovulfo suo id adjunxit et ego in hoc libro p.* 130 — 131 *lectoribus quoque communicavi.*

3) *Carmen typis exprimendum curavit primus Thomas Hearne ad finem Chronici Johannis Glastoniensis a se editi. Codex Cottonianus, qui carmen continuit, anno MDCCXXXI igne periit. Alter carminis editor*

post fortissimam pugnam interitum historici ad annum DCCCCI p. Chr. commemorant, neque multo post carmen pactum esse videtur. Poëta haud dubie Byrhtnôthi interitum celebravit eo tempore, quo hujus rei memoria ab omnibus conservata praecipue carmine digna censeretur. Quis fuerit poeta, nescimus; sciremus tamen, ut puto, carmen si totum esset servatum. Monasterii Elyensis fortasse monachus fuit. Quae enim sententia ea re praesertim confirmari videtur, quod Byrhtnôthus inter monasterii hujus fautores praefulserat. Nam ut monachorum conventui gratias exhiberet pro hospitio sibi suisque militibus nocte ante proelium concesso, fraternitatis suscipiendae causa in capitulum venerat, vicosque sex iis donaverat, novemque alios promiserat in monasterii ditionem redigendos, si in proelio perire sibi destinatum esset. Insuper auri triginta marcas argentique viginti libras dederat, ut, si forte in bello occumberet, corpus huc allatum monachi humarent. Hujus quoque donationis in testimonium dederat duas cruces aureas, duas pallii sui pretioso opere auri et gemmarum contextas lacinias, binasque chirothecas artificiose compositas. Quae cum ita sint, monachum aliquem Elyensem, arte poëtica bene callentem, hoc Byrhtnôthi favore in monasterium exhibito commoveri potuisse, ut fautorem post fortissimam pugnam occisum carmine celebraret, nemo est qui negabit. Neque enim viri strenui pariter atque liberalis memoriam deposuerunt Elyenses, ut ecclesiae Elyensis historia testata est, ubi Lib. II, cap. 6 de Byrhtnôthi donis, pugna et interitu summa cum laude agitur.

Carmen, cujus principium finemque desideramus, Byrhtnôthi pugnam in Danos tam distincte lucideque enarrat, ut nemo infitias eat, poëtam, si non testis pugnae ipse interfuerit, tamen narrationibus testium usum esse maxime locupletium.

B. *De carminibus epicis ecclesiasticis.*

Horum carminum duo distingui possunt genera, alterum enim de Sanctorum Sanctarumve rebus gestis agit, alterum veteris testamenti libros historicos versione metrica reddit.

a. *De carminibus, quibus Sanctorum Sanctarumve res gestae celebrantur.*

Cujusmodi adhuc nobis innotuerunt carmina quatuor, impari tamen pretio habenda. Sunt autem:

1. *Juliana, auctore Cynevulfo* [4]).

Sunt multi hujus nominis viri, at auctor carminis Kenulphus abbas Burgensis esse dicitur, ut Kemblius Thorpiusque judicat. Fuit Kenulphus homo literatus, variae scientiae laude exornatus; anno MVI p. Chr. episcopus Vintornensis electus est. "Quanto studio, ait Hugo Can-

---

Thorpius erat, qui in Analectis Anglosaxonicis id recepit. Legitur denique in hoc libro p. 132—140.

4) *Primus nobiscum Thorpius hoc carmen communicavit in sua codicis Exoniensis editione, ex qua in hunc quoque librum p. 163 — 178 translatum est.*

didus, libros emendaverit, non est nostrae parvitatis explicare. Concurrunt cotidie tam ex longinquis quam de proximis terrarum finibus episcopi, clerici et monachi, divites et mediocres ad ejus magisterium et ad ejus, ut et quondam Salomonis, sapientiam audiendam, donec post aunum quatuordecimum rapitur magis quam elegitur ad pontificium Vintornensis civitatis". Longe tamen alia de Kenulpho sententia est Guilelmi Malmesburgensis. "Ventanum, ait, episcopatum Kenulphus Burgensis abbas nummis nundinatus fuerat, sed non diu sacrilego ausu laetatur; ante duos annos hominem exuit". Quorum quis vere judicaverit, qua munus ratione obtinuisset, non meum est judicare. Magnopere tamen bonam Kenulphi famam defendere videtur, quod Albericus abbas, qui postea episcopus Hrôfescastrensis electus est, vir strenuus et de literis Anglosaxonibus optime meritus, ei vitam sancti Ethelvaldi a se conscriptam dedicavit.

Quod carmen de Julianae virginis passione attineat, bene compositum existimo. Simpliciter sed decore narrat, Julianam, Africani Nicomedensis (Commedia urbs a poëta nuncupatur) filiam, virginem formosissimam et, patre pagano, cultui christiano deditam, ab Elisaeo, viro praepotente ac divite, deorum ferventissimo cultore, in matrimonium petitam esse, affirmasse tamen, se nunquam ei nupturam, nisi fidem christianam sequi prius promiserit. necatam esse, nec tamen inultam periisse.

2. Elena, auctore eodem Cynevulfo [5]).

Carmen ornatissimum, quod, Jacobo Grimmio judice, ex Helenae vita graece scripta originem duxit, in eoque de sanctae crucis inventione agitur.

3. Andreas [6]).

Eodem fortasse auctore, nam quod dictionem attinet, cum priore bene convenit, et graece scriptum librum poeta secutus est. Argumentum est Myrmidonensium in Africa ad fidem christianam conversio, cura et labore apostolorum Matthiae et Andreae perfecta [7]).

4. Gûđlâc [8]).

Carmen ab auctore ignoto compositum, qui Gûđlâci vitam a Felice monacho quodam latine conscriptam (in Actis SS. Benedict. exstat) imitatus est. Carmen mirum sed non indecorum, cujus tamen finis desideratur. Eremita Gûđlacus in deserto vitam egit in diabolum et malos genios vehementer certans, donec morte liberaretur.

---

5) *Exstat carmen in codice Vercellensi. Primum typis mandatum erat in Appendice B to Mr. Coopers report, London* 1837. *repetitum deinde et notis instructum est ab Jacobo Grimmio, Cassel,* 1814. *pars quaedam carminis in hoc libro p.* 156—163 *legi potest.*

6) *In eodem codice Vercellensi invenitur carmen ut etiam in editionibus sub* 5) *laudatis. Selecta loca in hoc libro p.* 148—156 *inveniuntur.*

7) *Poëta Λευκίου Χαρίνου Πράξεις Ἀνδρέου καὶ Ματθίου εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀνθρωποφάγων secutus est, non tamen integrum librum haereticum sed a Catholicis purgatum, interpolatum et mutilatum, quem sub titulo Acta SS. Apostolorum Andreae et Matthiae Carolus Thilo nuper edidit, Halae* 1846.

8) *In codice Exoniensi reperitur a Thorpio edito, p.* 104—184.

Praeter haec alia duo inveniuntur carmina Anglorum sanctos celebrantia, Cuthberhtum scilicet et Edmundum Anglorum orientalium regem, quae carmina quidem illaesa ad nos non pervenerunt, cum in orationes sacras (homilias) mutata sint.

b. *Librorum veteris Testamenti historicorum versiones metricae.*

Quorum duo nobis adhuc innotuerunt versiones metricae, utraque praeclara atque decora et illis in Germania inde a seculo nono conscriptis longe praestantior.

1. *Juditha, auctore ignoto* [9]).

Formosissimi hujusce carminis maximam partem temporis injuria deperditam queri libet. Habuit enim a primordio capita duodecim, quorum quodque plus centum versus continuerit. Servata sunt capita X, XI et XII cum minore capitis noni parte. Versus 350 *quum carminis fragmentum adhuc contineat, totum a principio versus* 1400 *habuisse persuasum habere possumus.*

2. *Nonnullorum veteris testamenti librorum historicorum versio metrica, cui carmina quaedam Christi victoriam de inferno deportatam collaudantia annexa sunt* [10]).

Quae carmina una cum versione a nobis supra commemorata ex Francisci Junii sententia Cædmoni Anglo (obiit anno p. Ch. DCXXX) adscripta sunt, sed absque sufficiente, ut mihi videtur, causa. Cædmonem quidem carmina, quibus historiae sacrae celebrarentur, pepigisse, Bêda Venerabili teste, scimus [11]), *et de tanti testis fide addubitare non*

---

9) *Invenitur in Thorpii Analectis Anglosaxonicis et in hoc libro p.* 140—148.

10) *Primus edidit e codice bibliothecae Bodleianae Franciscus Junius sub titulo Cædmonis monachi Paraphrasis poëtica Genesios ac praecipuarum Sacrae Paginae Historiarum abhinc annos MLXX Anglosaxonice conscripta, et nunc primum edita a Francisco Junio F. F. Amstelodami* 1655. *Alter prodiit editor primo longe sagacior diligentiorque Benjamin Thorpius, qui librum tali modo inscripsit: Cædmon's metrical paraphrase of parts of the holy scriptures, in Anglosaxon; with an english translation, notes and a verbal index, London* 1832. *Tertius horum carminum editor idemque maximopere collaudandus K. W. Bouterwek est. Is librum inscripsit: Cædmons des Angelsachsen biblische Dichtungen. Herausgegeben von K. W. Bouterwek. Der ersten Abtheilung erste Hälfte, Elberfeld* 1847, *zweite Hälfte* 1848. *Altera pars mox preditura introductionem, glossarium et versionem theodiscam continebit. Ejusdemque autoris De Cædmone poeta Anglosaxonico vetustissimo brevis dissertatio, Elberfeldae* 1845 *cum laude hic afferre libet. Singula carminum loca reperiuntur in hoc libro p.* 178 — 202.

11) *In hujus (Hildae) monasterio Abbatissae (narrat Bêda in H. E. IV,* 24) *fuit frater quidam divina gratia specialiter insignis, quia carmina religioni et pietati apta facere solebat ita, ut quicquid ex divinis literis per interpretes disceret, hoc ipse post pusillum verbis poeticis maxima suavitate et compunctione compositis in sua i. e. Anglorum lingua proferret. Cujus carminibus multorum saepe animi ad contemptum seculi et appetitum sunt vitae coelestis accensi. Nam ipse non ab hominibus neque per hominem institutus canendi artem didicit, sed divinitus adjutus gratis canendi donum accepit. Unde nihil unquam frivoli et supervacui poematis facere potuit, sed ea tantummodo, quae ad religionem pertinent, religiosam ejus linguam decebant. Si-*

licet; sed carmina haecce Cædmonis esse, inde non sequitur. Saxonica enim dialecto seculi noni scripta sunt, non Anglica seculi sexti vel septimi; epica sunt plerumque, non didactica, Cædmonem tamen suis carminibus homines ab amore scelerum abstrahere, ad dilectionem vero et solertiam bonae actionis excitare voluisse, Bêda disertis dixit verbis. Virum insuper demonstrant carmina et praesertim versio metrica rebus civilibus versatissimum variaque scientia optime imbutum, neque vero hominem rudem, magis pecudum quam hominum societate usum legendique artis prorsus imperitum. Cædmonem quidem postea in Sanctorum catalogum illatum esse scimus (cf. Malmesburgens. de gestis Pontificum L. III, p. 154 b ed. Lond); sed ex bubulco legendi artis plane imperito sanctum fieri potuisse credo, poetam disertum omnique laude dignum non credo, etiamsi Bêdae Venerabili id affirmare placuerit.

---

quidem in habitu seculari usque ad tempora provectioris aetatis constitutus nihil carminum unquam didicerat. Unde non nunquam in convivio, cum esset laetitiae causa, ut omnes per ordinem cantare deberent, ille ubi adpropinquare sibi citharam cernebat, surgebat e media coena et egressus ad suam domum repedabat. Quod dum tempore quodam faceret et relicta domo convivii egressus esset ad stabula jumentorum, quorum ei custodia nocte illa erat delegata, ibique hora competenti membra dedisset sopori, adstitit ei quidam per somnium, eumque salutans "Cædmon, inquit, canta mihi aliquid". At ille respondens 'Nescio, inquit, cantare; nam et ideo de convivio egressus huc secessi, quia cantare non poteram'. Rursus ille "Attamen, ait, mihi cantare habes". 'Quid, inquit, debeo cantare?' At ille "Canta, inquit, principium creaturarum". Quo accepto responso statim ipse coepit cantare in laudem dei conditoris versus, quos nunquam audierat, quorum iste est sensus: Nunc laudare debemus, cet.

Exsurgens autem a somno cuncta, quae dormiens cantaverat, memoriter retinuit, et eis mox plura in eundem modum verba deo digni carminis adjunxit. Veniens mane ad villicum, qui sibi praeerat, quid doni percepisset, indicavit, atque ad abbatissam perductus jussus est multis doctioribus viris praesentibus indicare somnium et dicere carmen, ut in universorum judicio, quid vel unde esset quod referebat, probaretur: visumque est omnibus, coelestem ei a domino concessam esse gratiam. Exponebantque illi quendam sacrae historiae sive doctrinae sermonem, praecipientes ei, si posset, hunc in modulationem carminis transferre. At ille suscepto negotio abiit, et mane rediens optimo carmine quod jubebatur compositum reddidit. Receptus est in monasterio ab Hilda abbatissa, quae jussit illum seriem sacrae historiae doceri. At ipse cuncta, quae audiendo discere poterat, rememorando secum et quasi mundum animal ruminando in carmen dulcissimum convertebat, suaviusque resonando doctores suos vicissim auditores sui faciebat. Canebat autem de creatione mundi et origine humani generis et tota Genesis historia; de egressu Israel ex Aegypto et ingressu in terram repromissionis; de aliis plurimis sacrae scripturae historiis; de incarnatione dominica, passione, resurrectione et ascensione in coelum; de spiritus sancti adventu et apostolorum doctrina; item de terrore futuri judicii et horrore poenae gehennalis ac dulcedine regni coelestis multa carmina faciebat, sed et alia perplura de beneficiis et judiciis divinis, in quibus cunctis homines ab amore scelerum abstrahere, ad dilectionem vero et solertiam bonae actionis excitare curabat. Erat enim vir multum religiosus et regularibus disciplinis humiliter subditus, adversum vero illos, qui aliter facere volebant, zelo magni fervoris accensus, unde et pulchro vitam suam fine conclusit.

Totum opus in duas partes vel duos libros divisum esse, codex ipse demonstrat. Liber primus nitide exaratus capita quinquaginta quinque habuit, si non plura, quae nunc tamen non solum lacunis parvis manca sunt, sed partim etiam exsectis singulis foliis prorsus perdita. Liber secundus pari modo mutilus est, undecim tantum capita continens. At a principio plura carmina eandem rem celebrantia continuisse librum, veri simile est, quae tamen postea excisis quibusdam foliis pro uno carmine habebantur.

II.

De lyrica Anglorum Saxonumque poësi.

Non pauca carmina huc pertinentia afferri possunt, eademque pulchra et partim ornatissima. Quod formam attineat metricam, ab epicis non distant; sed Anglosaxones strophica quoque carmina quondam procul dubio habuerunt. Imo unum conservatum est, juxta alliterationem homoeoteleutis variis ornatissimum.

A. Carmina quae feruntur popularia.

1. Deóri, Heodeningorum poetae lamentatio [12]).

Deórus ab Heorrenda, poëta artis magis perito, munere privatus fortunam adversam queritur, malorum tamen consolationem haurit ex Velandi et Baduhildae, Gauti et Maedhildae, Theodorici et Ermanarici, regum Gothorum, aliorumque fatis. Carmen facile antiquissimum est.

2. De arce ab hostibus eversa [13]).

Fragmentum est, maximopere laceratum, sed carmen non indecorum fuit.

3. Vîdsîthi, Myrgingorum poëtae narratio itinerum a se factorum [14]).

Carmen mirum, non pulchrum quidem, sed ad ethnographiam, quam dicunt, augendam explicandamque idoneum. Vîdsîthus (i. e. Longivagus) Eádgilsi Myrgingorum regis poetam se nominat, Ealhhildaeque Eádgilsi uxoris, Audoini filiae, ad Ermanaricum Gothorum regem proficiscentis comitem. Qui comitatus ficticius ad multifaria, quae se fecisse gloriatur, itinera recensenda ei ansam praebuit. Carmen idcirco nihil est nisi populorum eorumque regum in poëmatibus Anglosaxonicis quondam collaudatorum catalogus. At non solum permultos Germanicos populos Scandinavicosque se visitasse, poëta gloriatur, sed priscos etiam Persas, Medos, Hebraeos, aliosque ex scriptis sacris et profanis historicis cognitos. Quae omnia et populorum et regum heroumque nomina, quoad fieri potuit, in mea carminis editione (Turici apud Schulthеßium, 1839) explicata habes, quacum explicatione Thorpii annotationes ad codicem Exoniensem conferendae sunt.

---

12) *Cf. Conybeare, Illustrations of Anglo-Saxon poetry; Thorpii Cod. Exon. et Scôpas and bôceras, pag.* 211—212.

13) *Vid. Thorpii Cod. Exon. Scôpas, cet. p.* 213.

14) *Primum edidit carmen Kemblius, suo Beovulfo id adjungens, deinde Thorpius in Cod. Exoniensi. invenitur quoque Scôpas and bôcerâs, pag.* 208—211.

4. Exulis cujusdam uxoris querela [15]).

Uxor marito expulso ipsa in fugam conversa malam deplorat fortunam. Unum tantum nomen proprium, expulsoris scilicet, qui Herheard nuncupatus est, carmen exhibet, idque incertum. Vox enim appellativa (hereheard) esse potest. Utrum igitur expulsio in carmine deplorata historica sit an ficticia, dijudicari non potest. Carmen generis elegici facile praestantissimum est.

5. Nautae cujusdam de vitae marinae laboribus lamentatio [16]).

Egregium omnique laude dignum carmen existimo tam propter simplicitatem et perspicuitatem dictionis, quam ob colorem singularem ex rei novitate oriundum.

6. Agricultoris de vitae suae miseriis querela [17]).

Quodsi in mediocribus ponam carminibus, ne dicam vilibus, omne quod aequum est justumque huic carmini tribuam.

7. Carmen epinicium Äđelstâni regis fratrisque ejus Edmundi de Nordmannis et Scotis anno p. Chr. DCCCCXXXVIII deportatam celebrans victoriam [18]).

Vivum carmen et bellantium fortitudine, ut ita dicam, repletum. Longe idcirco Theodiscum Hugbaldi carmen superat, quo Hludovici III. Francorum regis victoria de Nordmannis anno DCCCLXXXII deportata collaudatur.

B. Carmina lyrica ecclesiastica.

Agricolae jamjam querela supra commemorata tenorem partim illum habet, quo carmina, quae sequuntur, sunt insignia. Quum rerum terrestrium contemtus appetitusque coelestium hoc carmine lectoribus benevolis ut solet commendetur, inferioris sortis clericum habemus poëtam. Sed quum in eo ecclesiastica disertis verbis non tractarentur, priori generi adnumerare carmen malui.

Primum igitur, quod huc pertineat Cædmonis carmen est in laudem dei creatoris. Controversia quondam erat inter viros doctos, utrum authenticum Cædmonis carmen nobis servatum sit, illud scilicet, quod Bêda Venerabilis in somno factum a bubulco renunciavit, an versuum sensus tantummodo Bêda interprete ad nos usque pervenerit. Quam quidem sententiam Thorpius, vir clarissimus, novissimis quoque temporibus tueri conatus est; sed ipsum a Cædmone in somno factum carmen nobis conservatum esse, vere videor posse contendere. Primo saporem talem, imo soporem habet, ut soporiferum merito nominari possit, argumentum, me judice, haud quaquam rejiciendum. Alfrêdus deinde Magnus quum Bêdae venerabilis verba Coepit cantare versus, quorum iste est sensus verteret: þâ ongann he singan þâ fers and þâ vord, þâra endebryrdness þis is *(i. e. coepit cantare versus et verba,*

---

15) *Cf. Thorpii Cod. Exon. Scôpas, pag.* 214—215.
16) *Vid. Thorpii Cod. Exon. Scôpas, pag.* 218—220.
17) *Cf. Thorpii Cod. Exon. Scôpas, pag.* 216—218.
18) *Legitur in omnibus Chronici Saxonici editionibus, apud Wartonium in History of english poetry, et Scôpas, pag.* 204—206.

quorum iste est o r d o), *auctoris autem, quae carminis versionem latinam sequuntur verba: Hic est sensus, non autem ordo ipse verborum quae dormiens iste cantabat; neque enim possunt carmina, quamvis optime composita, ex alia in aliam linguam ad verbum sine detrimento sui decoris ac dignitatis transferri, plane omiserit, versus Saxonicos, quos inseruit, Cædmonis haud dubie opus existimavit. Codex denique Elyensis, quem Wanlejus anno p. Chr. 737 scriptum affirmavit, hocce Cædmonis carmen dialecto Anglica exhibet, disertisque verbis addit: Primo cantavit Cædmon istud carmen. Quae cum ita sint, quin ipsum Cædmonis carmen in somno factum ad nos usque pervenerit, equidem non dubito* [19]).

Alterum est carmen in laudem benignitatis dei, magis ornatum quidem quam Cædmonis, sed idem consuetam clericorum rationem non deserens [20]).

Tertium locum hymni merentur, quorum etiamsi unus alterve latini poëmatis versio judicaretur, non nulli tamen magni sunt pretii maxi meque decori, idque quidem poetae Saxonici cura. sunt autem

a) *Hymnus in Christum.*
b) *Hymni duo in Christum natum.*
c) *Hymnus in Christi ascensionem.*
d) *Hymnus in Christi resurrectionem et descensionem in infernum.*
e) *Hymnus in Trinitatem.*
f) *Hymnus in Mariam virginem salvatoris matrem.*
g) *Hymnus in laudem dei fautoris hominum* [21]).

Quartum locum concedimus carmini de judicio supremo, Cynevulfo auctore supra jam laudato. Tres habet cantus carmen amplissimum [22]).

Praeter hoc Cynevulfi carmen duo alia de judicio supremo poëmata habemus, quorum primum duos habet cantus. auctores ignorantur [23]).

Deinde auctoris ignoti carmen de creatione mundi afferre libet, opus haud indecorum [24]).

Denique carmen in Christum crucifixum et carmen in Christi resurrectionem et descensum in infernum recenseri debent, utrumque mediocris pretii, qui pepigerit ea, nescimus [25]).

Postremo carmina duo symboli apostolici duoque orationis dominicae versionem continentia his paucis commemoranda sunt [26]).

Superest ut de carmine homoeoteleutis plenissimo, alliterativo, strophico sed etiam intellectu difficillimo pauca verba faciam. Thorpius, carminum Anglosaxonicorum investigator atque interpres sagacissimus,

---

19) *Reperitur in Alfredi versione hist. eccl. Bêdae, in Wanleji catalogo MSS. Anglosax. pag.* 287; *in Conybearii Illustr. poes. Anglosax. in libro meo Scôpas, cet., pag.* 23 *et* 25, *in Bouterwekii dissertatione supra laudata pag.* 12, *cet. cet.*

20) *Cf. Thorpii editio Codicis Exon., Scôpas, cet. p.* 223—227.

21) *In codice Exoniensi, hymni inveniuntur p.* 1—38. *ultimus quoque in hoc libro pag.* 223—227.

22) *Cf. cod. Exon. pag.* 49—66. *Scôpas, pag.* 239—246.

23) *Cod. Exoniensis ista carmina exhibet, pag.* 74—87, *et pag.* 445—452.

24) *Legitur carmen in cod. Exon. pag.* 346—352.

25) *In codice Exoniensi pag.* 67—73, *et pag.* 87—93.

26) *Carmina primum ediderunt Hickesius in Thesauro, et Wanlejus in catalogo MSS. Anglos. pag.* 48 *et* 147. *etiam in hoc libro pag.* 228—234 *inveniuntur.*

in prooemio ad codicem Exoniensem hoc carmen a se non intelligi, ingenue confessus est, seque spe vertendi carmen frustratum esse. "My endeavours to give a version of the Riming poëm have failed, inquit; a translation of som of its easier portions will be found among the notes, where I have ventured an opinion as to one cause of the difficulties attending this extraordinary and to me unintelligible production". Est autem, cujus mentionem fecit, scriptoris opinio, vocum flexiones homoeoteleutorum causa depravatas corruptasque esse. Quam opinionem equidem ratam habere non possum, difficultatem tamen carminis lubenter concedo. Attamen carmen vertendi periculum facere constitui, etiamsi dicti illius "Qui periclitatur perit" veritatem meo ipsius exemplo denuo confirmare mihi sit impositum.

Mihi vitam concessit qui hanc lucem revelavit,
et hunc splendidum apparatum [mundum] bene revelavit [creavit].
Hilaris fui facetiis, adornatus familiaribus,
laetitiarum coloribus, florum formis.
Viri me visitarunt (epulae non cesserunt)
donis gaudebant, ornatis poculis.
Domus fui in campo, spes in viis,
quies desiderantibus, lux prostratis.
Tunc fuit fructibus repleta terra frutectosa,
sub coelis concessa, supellectili tecta [repleta].
Hospites venerunt, nugas immiscuerunt,
quietem prolongarunt, voluptatibus ornarunt.
Distractio (animi) progrediebatur, labebatur per distinctionem in latum;
erat in fluentibus aquis iter, ubi me jocus non deseruit;
habui altum statum; non erat mihi in aula desiderium,
ut eam illustris turma adire: saepe ibi vir expectabat,
Ut in aula videret thesauri distributionem
viris acceptam, donec eram valde laetus.
Prudentes me laudabant, a bello tuebantur,
pulchre ferebant, ab hostibus defendebant.
Ita me laetitiae concessio sustinuit, familia circumdedit;
domus bonis repleta erat, honoribus valuit.
Sicuti terra praebuit, possedi domini sedem;
carmina cecini, senex laetitia non destitutus eram.
Sed fuit annus hilaris, sonans chorda,
durans laetitia, voti fluvius serenus.
Domestici erant fortes, sonans erat lyra,
sonore clangebat, sonus strepuit.
Tympani pulsatio invaluit valde, non minuebatur;
arcis aula tremuit, lucida eminuit.
Robur augebatur, bonum annuebat,
dominos venustabat, heroes divites reddebat.
Animus corroborabatur, mens gaudebat,
arbor ostro tingebatur [floruit], fama abundabat.
Gloria laetificavit, jucunditas splenduit,
aurum procuravit, gemma circumvolitavit,
thesaurus machinabatur, pax arctavit [me circumdedit].
Strenuus eram in ornamentis, liberalis in vestimentis [dividendis],
erat gaudium meum dominicum, conversatio jucunda.

Terram amavi, cum hominibus conversatus sum;
vita mea diu erat inter homines
gloriae dedita, fabularum appetens.
Nunc pectus meum est turbidum, luctu pavidum;
anxietati vicina conscientia nocte effugit:
qui quondam die erat carus, vadit nunc in profundo igni.
Titionis thesaurus afflatus in pectore concrescebat;
celeriter advolatum jaculum afflatum est.
Valde recordans animi conditionem
deplorat in abysso; moestitiae fornax inclusit;
in malum promptus urit; amaritudo affluit.
Fessus laborat, iter longum incipit,
dolorem non curat, anxietatibus hiscit.
gloria ejus evanescit, gaudio destitutus est,
artibus destitutus est, laetitiis privatus est.
Gaudia sic pereunt, dominationes cadunt,
vitam homines perdunt, crimina eligunt.
Tempus fidum nimium segne, infidum pronum est;
altae stationi male profecit, semperque decrescit.
Ita nunc mundus progreditur: fato tradit,
odio persequitur viros, contumeliâ afficit.
Hominum genus perit, pugnae hasta lacerat,
versutia procax pugnat, sagittam fraus praeparat,
fidejussionem cura mordet, audaciam senectus exscindit.
Exilii tempus succrescit, iracundia jusjurandum cudit,
criminum funes expanduntur, machinationes instructae labuntur.
Moesta ira fodit, fovea retinaculum habet;
ornatus albus polluitur, aestas calida frigescit.
Populi prosperitas ruit, amicitia volvitur [*evanescit*],
terrae vires inveterascunt, fervor frigescit.
Mihi id Parca texuit et opus imposuit,
ut foderem sepulcrum; neque hanc diram constitutionem
evitare carne possum, quo ex tempore dies celer fugerit.
arreptione necessariâ me arripit [*mors*], *ex quo nox venerit,*
quae mihi patriam negat, et me hîc habitatione privat.
Si cadaver jacet, membra vermis comedit,
verrucam non curat et cibum sumit,
donec ossa tantum ex viro supersint,
et ultimo nullum [*os*]. *nisi necessitatis virgula*
malum omen hîc praebuerit, non erit fama taedio affecta.
Priusquam felix hoc cogitat, saepissime se ipsum fatigat;
gustat amarum crimen, non curat meliorem voluptatem,
non recordatur hilaritatum gratias. hîc sunt misericordiae gaudia
speranda in coelorum regno! eamus nunc sanctis similes
criminibus liberati, a dedecoribus redempti,
maculis puri, splendore cincti,
ubi humanum genus debet coram creatore laetum
verum deum aspicere et in pace semper gaudere [27]).

27) *In codice Exon. pag.* 352—355; *Scôpas pag.* 220—223.

IIII.

Carmina quae feruntur didactica.

Omnia, quae huic carminum generi inseri solent, lyricis re vera subjungenda sunt carminibus. Sed quum novarum rerum studiosis hoc nostro tempore fortuna haud quaquam arridere videatur, vias tritas sequi et genus poëseos didacticum ponere constituimus. Si quis autem omnia quae sequuntur carmina lyricis adnumerare malit carminibus, id fieri non vetabimus. Divisio quoque, quam supra fecimus in carmina popularia et ecclesiastica, hoc in carminum genere ne fiat, ipsa carminum natura prohibet. In popularia et non popularia carmina melius separantur.

A. *Carmina popularia.*

Primo loco quatuor proverbiorum collectiones nominandae sunt, varia proverbia alliterationis tantum vinculo conjuncta continentes [28]).

Secundum locum jure meretur carmen, quod Rûnarum catalogus inscribitur, quodque de literarum Anglosaxonicarum significatione egit [29]).

Adnumerari possunt his collectionibus singula duo carmina, scilicet Bêdae Venerabilis quod ante mortem imminentem dixisse fertur carmen [30]), *et illud, quod in Vinfredi seu Bonifacii epistolis (cf. Pertzii Thesau. Vol. III) legitur, quodque hoc loco addendum putavi. Sed Bonifacius utrum carminis sit auctor an ab alio auctore mutuatus sit, equidem nescio. Ita hoc se habet carmen.*

Oft dædlata dômê foreldið
sigisiða gehvem: sviltið þŷ âna.

i. e.

Saepe homo ignavus ipse sibi aufert
victoriae ansam, ideoque moritur amicis carens.

Locum tertium concedimus colloquio illo inter Saturnum et Salomonem de variis hominum rebus agente [31]).

Quartum est carmen de hominum fatis [32]).

Quintum de hominum natura et indole [33]).

Sextum patris ad filium commonitio [34]).

Septimum carmen varias continet exhortationes ad mores pertinentes [35]).

Octavo loco aenigmatum collectiones duae nominandae sunt, exercitationis ingenii genus per totam mediam aetatem valde gratum acceptumque [36]).

---

28) *Prima invenitur collectio in codice Exoniensi, pag.* 388, *in Hickesii Thesauro p.* 221, *Scôpas and bôceras p.* 281. *Alteram exhibet Hickesius in Thesauro p.* 207, *liber meus p.* 283. *Tertia legitur in cod. Exon. p.* 342, *in libro meo p.* 285. *Quartam Cod. Exon. p.* 337 *habet.*

29) *Extat carmen in Guilelmi Grimmii libro Über deutsche Runen, Gottingae* 1821, *et in libro meo* 286.

30) *Cf. Scôpas and bôceras p.* 238.

31) *Invenitur in libro qui inscribitur The red book of Derby. Versus singulos liber meus exhibet pag.* 239.

32) *Exhibet carmen codex Exon. p.* 327, *liber meus pag.* 249.

33) *Extat in cod. Exon. p.* 293.

34) *Legitur in cod. Exon. p.* 300, *in libro meo p.* 246.

35) *Cf. Cod. Exon. p.* 313. *partem quandam etiam liber meus exhibet pag.* 248.

36) *Extant in cod. Exon. p.* 470—473 *et* 479 – 500. *selecta aenigmata inveniuntur in libro meo pag.* 289—300.

Duo nunc mira carmina nominari debent, quorum prius animae cujusdam propter crimina a supremo judice condamnatae expostulationem corporis sui in crimina instigatoris, alterum (quod fragmentum est) animae cujusdam beatae laudes casto corpori datas exhibet [37].

Ultimum locum dedimus illi carminum generi singulari, cui incantationum nomen est. Sunt carmina, quibus vim aliquam contra agrorum sterilitatem, contra hominum et animalium morbos, vulnera, captivitatem aliaque mala veteres adscribebant [38].

B. *Carmina non popularia.*

Hae plerumque versiones sunt carminum latina lingua conscriptorum. Sunt autem

1) *Versio carminum, quae Boethius libro suo de philosophiae consolatione inseruit, auctore, ut quidam volunt, Alfredo rege* [39].
2) *Versio carminis Lactantii, cui nomen Phoenix, carmen allegoricum. Poeta saxonicus permulta ex suo ingenio adjunxit, ita ut hoc opus, quod magnitudinem attineat, Lactantii carmen plus duplo superet* [40].
3) *Carmen allegoricum de balaena* [41].
4) *Carmen allegoricum de panthera* [42].

Quae duo carmina ex libro, qui Physiologus inscriptus est, depromta sunt.

IV.

Scripta prosaica.

Anglosaxonum scripta prosaica non ejusdem quidem sunt pretii ejusdemque auctoritatis, qua Scandinaviorum opera hujusce generis praecellunt, nihilo minus tamen digna sunt, quae diligentissime explorentur. Quamquam non omnia novitate rerum nos delectent, cum plura latinorum operum tantummodo sint versiones, omnia tamen linguae ipsius causa magni aestumari debent. Sed in oratorio genere Anglosaxones praeclari sunt.

A. *Opera historica.*

1) *Chronicon Saxonicum* [43].

---

37) *Codex Exon. pag.* 367 – 377. *Scôpas pag.* 234 *prius carmen quoque extat.*

38) *Cf. Thorpii Analecta Anglosax. p.* 179 — 181, *Grimmii Mythologia theodisca p. CXXVI, liber meus p.* 300 — 304.

39) *Librum edidit Sam. Fox Lond.* 1835 (*King Alfreds Anglo-Saxon version of the Metres of Boethius with an English translation and notes*). *Metra singula in Hickesii thesauro, in Boethii Anglosaxonici editionibus, quas Rawlinsonius et Cardalius curarunt, et in libro meo p.* 251— 261 *inveniuntur.*

40) *Extat in codice Exoniensi pag.* 197 – 242, *et in libro meo pag.* 263 *seqq.*

41) *Cod. Exon. pag.* 360—365. *Scôpas pag.* 261—263.

42) *Cod. Exon. pag.* 355—360.

43) *Chronologica Anglo-Saxonica, cura Abrahami Wheloci, Cantabrigae* 1644. *Chronicon Saxonicum seu Annales Rerum in Anglia praecipue gestarum ad annum MCLIV. cet. Latine et Anglosaxonice, cum notis Edmundi Gibson, Oxon* 1692. *The Saxon Chronicle, with an English translation and notes, critical and explanatory, and chronical, topographical and glossarial indexes, by the Rev. James Ingram* 4to 1823.

Anglosaxonum historici, sicut Germanici usque ad seculum XIII., latine scripserunt, ita ut unum tantum opus Anglosaxonica lingua scriptum habeamus. Annalium liber est, nomine Chronici Saxonici insignitus. Incipit inde ab Anglosaxonica Britanniae expugnatione, quae in seculum quintum cadit, et extenditur usque ad annum MCLIV. Qui librum conscripserint ignoti sunt, attamen non ante seculum nonum inchoatus videtur.

2) *Pauli Orosii historiae adversus paganos, interprete Alfredo rege* [44]. *Inserta est narratio de itinere navali Ohtheri et Vulfstâni Nordmannorum, opusculum parvum sed ad illustrandam ethnographiam, quam dicunt, magni pretii.*

3) *Bêdae Venerabilis historia ecclesiastica Anglorum, interprete Alfredo rege* [45]. *Alfredus, rex constantissimus, interpres non sibi ubique constans est; Orosium scilicet longe liberius vertebat quam Bêdam, cujus opus verbotenus fere reddidit, quasi veritus esset Bêdae vestigia relinquere.*

B. Fabulae.

1) *Vita Apollonii Tyrii, a Philostrato composita, interprete ignoto* [46].
2) *Gûðlâci Angli vita a Felice monacho latine scripta, cujus interpres aeque ignotus est* [47].

C. Opera oratoria (homiliae).

Non solum multa sunt opera hujusce generis, sed etiam magni pretii; pauca tamen adhuc typis mandata extant, etsi maximam copiam teste Wanlejo codices manuscripti conservant. Oratores clarissimi sunt Älfricus Abbas, qui postea Archiepiscopus Cantabrigiensis electus est, et Lupus (i. e. Vulf) Episcopus qui tempore Äðelrêdi regis († MXVI) vixit. Praeclaram suam exhortationem ad Anglos anno MXII, ut quidam volunt, habuit. Sed multarum homiliarum auctores ignoti sunt, quippe qui nomina sua non addiderint. Älfrici homilias societas Älfriciana nuper edidit, Lupi exhortatio in Hickesii dissertatione epistolari pag. 99 *seqq. invenitur, singulas denique homilias singuli editores typis excudi curaverunt* [48].

Utrum editio Richardi Price nunc publici juris sit nec ne, nescio. Excerpta inveniuntur in libro meo pag. 31 *seqq.*

44) *The Anglo-Saxon version from the historian Orosius, by Alfred the Great, together with an English translation from the Anglo-Saxon, by Daines Barrington, London,* 1773. *Specimen versionis Anglosaxonicae invenitur in Thorpii Analectis Anglosaxonicis et in libro meo pag.* 7 *seqq.*

45) *Bêdae Venerabilis Historia ecclesiastica Anglorum, Anglo-Saxonice ex versione Alfredi Magni, et Latine, cet. curâ Abrahami Wheloci, Cantabrigiae* 1644. *fol. Bedae historia ecclesiastica, Latine et Saxonice, cet. cura et studio Johannis Smith, Cantabrigiae* 1722. *fol.*

46) *The Anglo-Saxon version of the story of Apollonius of Tyre, upon with is founded the play of Pericles, attributed to Shakspeare; from a MS in the Library of C. C. C. Cambridge, with a literal translation, by Benj. Thorpe, London,* 1834.

47) *Vita S. Guðlaci, auctore Felice monacho, invenitur in Actis Sanctorum Benedictorum; versio Anglosaxonica continetur in MS. Cotton. Vesp. D. XXI; ejusdem fragmentum in cod. Vercellensi fol.* 133*b*.

48) *Brevi tempore prodibunt 'The Homilies of the Anglo-Saxon*

D. *Philosophica, Theologica.*

Illum Saxonum regem, qui omnium procul dubio maximus est, Alfredum scilicet, etiam philosophicis disciplinis operam navasse, non mirabitur, qui regis indolem et mentem ejusdemque fata perspexerit. Qui quamvis assiduis et gravissimis quidem bellis contra Danos ita occupatus esset, ut vix unum annum in optata quiete degere posset, tamen plus semel Anicii Manlii Severini Boethii libros de consolatione philosophiae diligentissime pertractasse videtur. Librum in linguam vernaculam partim verbotenus partim libere, ut in prooemio ait, vertebat, etiam ex propriis non nulla adjiciens. Metra quae Boethius libris suis de consol. philos. inseruit, Alfredus primum oratione soluta reddidit, deinde etiam metrice vertebat, qua de metrica versione supra jamjam mentionem fecimus [49]).

Ex scriptis theologicis praesertim Gregorii Magni Pontificis Romani Dialogi seu de cura pastorali liber nominari debent. Saxonice redditi sunt aut ab Alfredo rege, aut a Werfertho episcopo Wigorniensi. Adhuc typis non excusi sunt. Cf. Wanleji Catal. p. 70, 71, 92, 99, 114, 130, 153, 168, 212, 217, *etc.*

E. *Librorum sacrorum versiones.*

Habemus quatuor evangeliorum versionem saxonicam ignoto auctore [50]) *et versionem anglicam interlinearem auctore Aldrédo* [51]); *libri Hiob versionem auctore Älfrico* [52]), *heptateuchi translationem eodem auctore* [53]) *ejusdemque versionem evangelii Nicodemi* [54]) *et duplicem psalmorum paraphrasim, quarum altera partim soluta oratione, partim metrice composita est; auctores ignoti sunt* [55]).

Church' impensis Societatis Älfrîcianae. Singulae homiliae inveniuntur in Thorpii Analectis Anglosaxonicis (ed. sec.) p. 36—80. *Sermones etiam aut integros aut locos selectos eorum suae Bédae editioni inseruit Whelocius. Sermo in Natale Sancti Eádmundi, regis et martyris, dialecto Australium Anglorum conscriptus, legitur in Thorpii Analectis Anglosax. p.* 119 *seqq. Sermones aut integros aut selectos eorum locos etiam liber meus inde a p.* 61 *continet.*

49) *Boethii Consolationis Philosophiae libri V. Anglosaxonice redditi ab Alfredo. Ad Apographum Junianum expressos edidit Christophorus Rawlinson, Oxon.* 1698. — *King Alfred's Anglo-Saxon version of Boethius de Consolatione Philosophiae; with an English translation and notes, by J. S. Cardale, London* 1829.

50) *The Gospels of the fower Euangelistes, translated in the olde Saxon tyme out of Latin into the vulgare toung of the Saxons cet. London, printed by John Daye* 1571. — *Quatuor D. N. Jesu Christi Evangeliorum versiones perantiquae duae, Gothica scil. et Anglosaxonica, quarum illam ex celeberrimo Codice Argenteo nunc primum depromsit Franciscus Junius, hanc autem ex Codd. MSS. collatis emendatius recudi curavit Thomas Mareschallus, Anglus cet. Dordrechti* 1665. *Amstelodami* 1684. — Þá Hálgan Godspel on Englisc. *The Anglo-Saxon version of the Holy Gospels, edited from the original manuscripts, by Benj. Thorpe,* 1842.

51) *In MS. Cotton. Nero D IV. Evang. Marc. Cap. I. in Analectis Anglosax. Thorpii invenitur.*

52—54) *Heptateuchus, Liber Job et Evangelium Nicodemi, Anglosaxonice. Historiae Judith fragmentum, Danosaxonice, edidit nunc primum ex MSS. Codicibus Edvardus Thwaites, Oxon.* 1698.

55) *Psalterium Davidis Latino-Saxonicum vetus, a Johanno Spelmanno, D. Hen. fil. editum, Londini* 1640. — *Libri Psalmorum versio*

F. *Leges Anglosaxonum.*

Hae in duas partes sejunguntur leges, in civiles scilicet et in ecclesiasticas, quarum priores a regibus singulorum Britanniae regnorum, consilio procerum et episcoporum adhibito, promulgatae erant. Ecclesiasticae autem leges a regibus unà cum episcopis aut solâ episcoporum curâ datae sunt. Utrumque legum genus, praesertim tamen prius in juris Germanici historia maximi momenti est [56]*. Haec sunt nomina regum, qui legislatores esse traduntur:*

1) *Äthelberhtus, rex Cantii (regnavit ab anno p. Chr.* 560 *usque ad annum* 616*). Äthelberhti lex intra annum* 595 *et* 616 *promulgata est.*
2) *Hlotharius et Eádrîcus, reges Cantii (regnaverunt ab anno* 673 *usque ad annum* 685*).*
3) *Vihtrêdus, rex Cantii (regnavit ab anno* 694 *usque ad annum* 727*). Lex quinto regni sui anno data est.*
4) *Ina (Ine), Vestsaxonum rex (regnavit ab anno* 688 *usque ad annum* 728*).*
5) *Älfrêdus Magnus (regnavit ab anno* 871 *usque ad annum* 901*).*
6) *Eádveardus (regnavit ab an.* 901 *usque ad an.* 925*).*
7) *Äthelstânus (ab an.* 925 *usque ad an.* 941*).*
8) *Eádmundus (ab an.* 941 *usque ad an.* 946*).*
9) *Eádgârus (ab an.* 957 *usque ad an.* 973*).*
10) *Äthelrêdus (ab an.* 978 *usque ad an.* 1016*).*
11) *Canûtus (ab an.* 1017 *usque ad an.* 1036*).*

Reges, qui leges latinâ tantum aut francogallicâ lingua scriptas promulgarunt, Eduardum scilicet Confessorem, Guilelmum I, quem conquestorem nominant, Hênrîcum I, cet. praetermitto.

De ratione, quam in eligendis singulis speciminibus iisque recensendis secutus sum, pauca tantum mihi dicenda sunt. Primum ex uno quoque et poëseos et prosae genere specimina dare ratum habui, ut quae indoles ac natura Anglosaxonicorum poëtarum et scriptorum prosaicorum fuerit, lector lucide intelligeret. nullum quod gravius est monumentum praetermissum est. Quod deinde orthographiam attinet, quas Jacobus Grimmius in grammatica sua commendavit, normas secutus

---

antiqua Latina cum paraphrasi Anglo-Saxonica partim soluta oratione partim metrice composita, nunc primum e cod. MS. in biblioth. regia Parisiensi adservato descripsit et edidit Benj. Thorpe, Oxon. 1835.

56) *Ἀρχαιονομια, sive de priscis Anglorum legibus libri, Sermone Anglico vetustate antiquissimo aliquot abhinc seculis conscripti atque nunc demum magno Jurisperitorum et amantium antiquitatis omnium commodo e tenebris in lucem vocati Guilelmo Lambardo, Londini* 1568. — *Leges Anglosaxonum Anglosaxonice cum interpretatione latina, cura Abrahami Wheloci, Cantabrigiae,* 1644. — *Leges Anglosaxonicae Ecclesiasticae et Civiles. Accedunt Leges Edvardi latinae, Gulielmi Conquestoris Gallo-Normannicae et Henrici I. latinae. Subjungitur Domini Henr. Spelmanni Codex Legum veterum Statutorum Regni Angliae quae ab ingressu Gulielmi I. usque ad annum nonum Henrici III. edita sunt. Toti operi praemittitur dissertatio epistolaris admodum reverendi Domini Gulielmi Nicolsoni, Episcopi Derrensis, de jure feudali veterum Saxonum. Cum codd. MSS. contulit, notas, versionem et glossarium adjecit David Wilkins, Lond.* 1721. — *Die Gesetze der Angelsachsen. In der Ursprache mit Übersetzung und Erläuterungen herausgegeben von Dr. Reinhold Schmid, Leipzig* 1832.

sum. vocales igitur graves circumflexu, diphthongi accentu acuto ubique signabantur, verbaque singula eâ, quae etymologiae responderet, ratione scribebantur. Locos corruptos, redditâ ut par erat ratione, emendavi, difficiliores partim in annotatione, partim in lexico explicavi. Quodsi interdum erraverim in tam difficili opere, lector benevolus lubenter mihi ignoscat.

Turici Helvetiorum mense Jan. MDCCCL.

Ludovicus Ettmüllerus.

Emendanda.

Pag. 4 *lin.* 22 *lege:* läsvôdon (*pro* læsvôdon). *l.* 34 loccas. *p.* 6 *l.* 39 behreóvsunge. *p.* 7 *l.* 39 eorđtyrevan. *p.* 8 *l.* 21 gemære (*et sic ubique*). *p.* 12 *l.* 6 varođe. *l.* 29 fruma þus. *l.* 30 geòmerung. *p.* 13 *l.* 19 rêddon. *p.* 14 *l.* 37 sûđ. *p.* 15 *l.* 9 stale. *p.* 16 *l.* 18 brêđer. *p.* 20 *l.* 15 dêgolnisse. *p.* 21 *l.* 30 onæled. *p.* 22 *l.* 4 Coifi (*i. e. celt.* Koibhi, *summus Druidarum antistes*). *p.* 27 *l.* 33 þŷstrum. *p.* 29 *l.* 45 dorste. *p.* 30 *l.* 13 he (*pro* þe). *p.* 31 *l.* 31 þät (*pro* hât). *p.* 34 *l.* 39 forrâd. *p.* 35 *l.* 17 suna. *l.* 31 ge of Eástenglum. *p.* 37 *l.* 42 þe (*pro* be). *p.* 44 *l.* 29 þisum (*pro* þis). *p.* 45 *l.* 20 andvearde. *p.* 46 *l.* 39 þe (*pro* he). *p.* 51 *l.* 27 svètmettum. *p.* 53 *l.* 42 onsâc. *p.* 70 *l.* 35 gebrôđru. *p.* 87 *l.* 4 væta. *l.* 31 dearnunga. *p.* 129 *v.* 1472 lêc (*pro* lèt). *p.* 134 *l.* 28 ærende. *p.* 141 *l.* 6 tiđe. *l.* 61 deófulcunda. *p.* 142 *v.* 109 ôđrê. *p.* 144 *v.* 157 gifeđe. *p.* 148 *v.* 335 mägđe. *p.* 163 *l.* 17 gæston. *p.* 169 *v.* 97 onæled. *p.* 222 *v.* 53 blisse (*pro* blis seó). *v.* 65 sideđ glideđ. *p.* 262 *l.* 21 æled. *l.* 22 æleđ. *l.* 42 sliđen. *p.* 264 *l.* 2 *irfra: quaerit.* *p.* 268 *v.* 226 cleóvenne. *p.* 282 *l.* 9 inæled. *l.* 31 geornra.

Quibusdam locis accentûs signa aut omissa aut male posita sunt. legas igitur p. 4 *l.* 4 hryre (*et sic ubique*). *l.* 7 bediglôde (*i. e.* bedèglôde). *p.* 5 *l.* 23 âscreap (*i. e.* âscräp). *l.* 32 lyre (*sic ubique*). *l.* 46 geunrôttòd (*ubique scribi* rôt, unrôt, rôtsjan, *cet.*). *l.* 47 þrâfungum. *p.* 6 *l.* 19 forseârôde. *p.* 11 *l.* 42 on ân. *p.* 14 *l* 23 ânlipige (*i. e.* ânlèpige). *p.* 18 *l.* 13 dônne. *p.* 24 *l.* 15 lufjan (*sic ubique*). *p.* 31 *l.* 12 lòcôde. *p.* 34 *l.* 38 lerjan. *p.* 36 *l.* 45 gebrôcôd. *p.* 37 *l.* 7 drêhton. *p.* 69 *l.* 22 losige. *p.* 95 *l.* 10 antid. p. 101 *v.* 260 âr (*sic ubique*). *p.* 123 *v.* 1232 Eánmundes. *p.* 145 *v.* 201 þûfas. *p.* 180 *v.* 75 þâm. *p.* 203 *l.* 17 vênum. *p.* 205 *v.* 62 hasvëan. *p.* 213 *l.* 2 brosnjađ. *p.* 222 *l.* 39 drohtâđ. *p.* 223 *v.* 83 hâlgum. *p.* 284 *l.* 42 þeóf.

Duos locos adhuc corruptos hic corrigere volo. Pag. 131 *v.* 35 *liber MS. praebet:* hvearf lacra hræv hrãfn vandrôde. *Quum vox* vandrôde *objectum requirat,* hræv *accusativus sit, necesse est, neque qui ad* hvearf *pertineat nominativus esse potest. utramque igitur conjecturam et Kemblii et meam rejiciendam esse apparet. legendum suadeo* hvearflicra hræv hrãfn vandrôde *i. e. volubilium* (= *mortuorum*) *cadavera corvus conculcavit.*

Locus alter p. 221 *v.* 25, 26 *invenitur. Legendum censeo:* ac vãs gæfest gêr, gellende snèr, vunjende vær, vilbec bescær, *i. e. sed erat mollis* (*bor.* gæfr) *annus, sonans chorda* (*theod.* snuorja), *durans pactio, voti fluvius serenus* (*bor.* skær, *purus, sonorus, limpidus*).

I. Bôceras.

A. Vyrdvriteras. B. Ûðvitan. C. Þylas.

I. Scriptores.

A. Historici. B. Philosophi. C. Oratores.

A. Vyrdvriteras.

Be Iôbe, âreht and anvrogen be Älfrîce.

Sum ver väs geseten on þam lande þe is gehâten Hûs, his nama väs Iôb. Se ver väs sviðe bilevite and rihtvis and ondrædende god and forbûgende yfel. Him væron âcennede seofan suna and þreó dohtra; he häfde seofon þûsend sceâpa and þreó þûsendo olfenda, fîf hund getŷmu oxena and fif hund assan and ormæte micelne hired. Se ver väs sviðe mære betvux eallum eásternum, and his suna fêrdon and þênôde ælc ôðrum mid his gôdum on ymbhvyrfte ät his hûse, and þær tô heora svustra geladôdon. Iôb sôðlice ârâs on þam eahtôðan däge on ærnemerigen and offrôde gode seofonfealdne lâc for his seofon sunum, þŷ läs þe hi við god on heora geþance âgylton; þus dide Iôb eallum dagum for his sunum and hi svâ gehâlgôde.

Hit gelamp on sumum däge, þâ þâ godes englas cômon and on his gesihðe stôdon, þâ väs eác svylce se scucca him betvux. tô þam cväð drihten: "Hvanon côme þu?" se sceocca andvyrde: "Ic fêrde geond þâs eorðan and hi beeode". drihten cväð: "Ne beheólde þu lâ minne þeôvan Iôb, þät nân man nis his gelica on eorðan, bilevite man and rihtvis and ondrædende god and yfel forbûgende? —

Svâ stôd se deóful on godes gesihðe, svâ svâ dêð se blinda on sunnan: seó sunne ymbscinð þone blindan, and se blinda ne gesihð þære sunnan leóman. God geseah þone deófol, and se deófol svâ þeáh väs bedæled godes gesihðe and his vuldres. Eorðe is gecveden godes fôtscamel and seó heofon is his þrymsetl. Nu stôd se sceocca svylce ät godes fôtscamele upon þære eorðan, þâ þâ se älmihtiga hine âxôde, hvanon he côme? He cväð, þat he fêrde geond þâs eorðan, for þan þe he fêrð svâ svâ Pêtrus se apostol cväð: Beóð sŷfre and vacole, for þan þe se deófol, eóver viðervinna, färð onbûtan svâ svâ grimitende lêo, sêcende, hväne he âbite; viðstandað þam strange on geleáfan". Micele væron þises mannes geearnunga, þâ se älmihtiga be him cväð, þät his gelîce nære on eorðan. Ge mâgon gehŷran sume his þeávas svâ svâ he be him silfum âvrât. Iôb cväð: "Ic âlŷsde hrŷmende þearfan and þam steópbearne, þe bûtan fultume väs, ic gehealp, and vedevan heortan ic gefrêfrôde; ic väs ymbscrŷd mid rihtvisnisse, ic väs blindum men eáge and healtum fôt and þearfena

---

8. ærnemerigen] ærnen merigen, *Thorpe.* — 22. þrymsetle, *Th.*

fäder; of flýsum minra sceâpa væron gehlyde þearfena sidan, and ic þearfum ne forvyrnde þäs þe him gyrndon, nê ic ne ät âna mînne hláf bûtan steópbearne, nê ic ne blissôde on minum mänigfealdum velum, ne fägnôde ic on mines feóndes hrŷre, ne läg älþeódig man vidûtan minum hegum, ac min duru geopenôde simle vegfêrendum; ne behŷdde ic mîne synna, nê ic on minum bôsme ne bediglôde mine unrihtvisnisse". Ne sæde Iôb þis for gilpe, ac for þan þe he väs eallum mannum tô bysne geset. Þus mærne man volde se mânfulla deófol þurh þâm miclum costnungum, þe he him tô dide, fram gode gevenjan; and cväđ tô drihtne:

"Ne ondræt Iôb on idel god! þu ymbtrymedest hine and ealle his æhta, and his handgeveorc þu blêtsôdest, and his æhta veóxon on eorđan; ac âstrece hvon þine hand and getill ealle þâ þing þe he áh, and he þe on ansŷne vyrigđ". Drihten cväđ tô þam sceoccan: "Efne nu ealle þâ þing, þe he âh, sindon on þinre handa bûton þam ânum, þät þu on him silfum þine hand ne âstrecce".

Ne derôde Iôbe nâht þäs deófles costung, ac fremôde, for þan þe he väs fulfremedra on geþincđum and gode neár äfter þäs sceoccan êhtnisse.

Se deófol gevende þâ fram godes gesihđe and âcvealde ealle his æhta ânes däges. Sum ærendraca com tô Iôbe and cväđ: "Þine syll eodon, and þâ assan viđ hi læsvôdon; þâ færlice cômon Sabæi and hî ealle ûs benâmon and þine yrđlingas ofslôgon, and ic âna ätbärst, þät ic þe þät cŷđde". Mid þŷ þe se yrđling þis sæde, þâ com sum ôđer and cväđ: "Fŷr com færlice of heofonum and forbärnde ealle þîne scêp and þâ hirdas samod, and ic âna ätvand, þät ic þe þis cŷđde". þâ com se þridda ærendraca and cväđ: "Þâ Caldêiscan cômon on þrim floccum and ûre olfendas ealle gelæhton and þâ hirdas mid svurde ofslôgon; ic âna ätfleáh þät ic þe þis cŷđde". Efne þâ git com se feórđa ærendraca inn and cväđ: "Þine suna and þine dohtra æton and druncon mid heora yldestan brêđer, and efne þâ færlice svêgde svidlic vind of þam vêstene and tôslôh þät hûs ät þâm feóver hvammum, þät hit hreósende þine bearn ofþryhte and âcvealde; ic âna ätbärst, þät ic þe þis cŷđde".

Hvät þâ Iôb ârâs and tôtär his tunican and his loccan forcearf and feól tô eordan and cväđ: "Nacod ic com of minre môdor innôđe and nacod ic sceal heonan gevendan; drihten me forgeaf þâ æhta, and drihten hî me eft benam; svâ svâ him gelicôde svâ hit is gedôn; beó his nama geblêtsôd!"

On eallum þisum þingum ne syngôde Iôb on his velerum, nê nân þing dyslices ongean god ne spräc. Eall þis dide se ealda deófol tô gremenne þone gôdan man and simle he læfde ænne cucenne him tô cŷđenne his æhta lŷre, þät his môd vurde fram gode âvend, þâ þâ he þâ gelimp geâxôd häfde, þät fŷr com ufan þe þâ scêp forbärnde: ac hit ne com nâ of heofenum, þeáh þe hit svâ gehivôd være, forþan þe se deófol näs on heofenum næfre, siđđan he þanon þurh môdignisse âfeól mid his gefêrum.

Ealle svâ dêđ antecrist, þonne he cymđ; he âsent fŷr ufan svylce of heofenum, tô bepæcenne þät earme mancynn þe he on

4. velum] vælum, *Th.* — 8. bisne, *Th.* — 32. hvammum] væmmum, *Th.* — 41. læfde] læfđ, *Th.* — 44. forbärnd, *Th.* — 45. gehyvod, *Th.*

býð; ac vite gehvâ, þät se ne mäg nân fýr of heofenum âsendan, se þe on heofenum silf cuman ne môt. On eallum þisum þingum ne syngôde Iôb on his velerum. On tvâ vîsan men syngjað on heora velerum, þät is, gif hî unriht sprecað, oððe riht forsûvjað. Ac Iôb ne syngôde on his velerum, forþan þe he dyslice ongean god ne spräc, nê eác godes hêrunge ne forsûvâde; he cýðde, þät he bûton gitsunge svâ micle æhta häfde, þâ þâ he hî svâ eáðelice bûton unrôtnisse forlêt.

Eft siððan on sumum däge, þâ þâ godes englas stôdon on his gesihðe, þâ väs eác se scucca him betvynan, and drihten him cväð tô: "Hvät lâ ne beheólde þu minne þeóvan Iôb, þät his gelîca nis on eorðan, and git he hylt his unsceðignisse, þeáh þe þu âstýredest me tôgeanes him, þät ic þearfleáse hine gesvencte!" Se scucca andvyrde: "Fel sceal for felle; and svâ hvät svâ man häfð he sylð for his life! âstrece nu þîne hand and hrepa his bân and his flæsc, þonne gesihst þu, þät he þe on ansýne vyrigð". Drihten cväð tô þam scuccan: "Efne he is nu on þinre handa, svâ þeáh hväðere heald his sâvle".

Ne geþâfôde god þis tô forvyrde þam eádigan vere, ac þät he være tô bysne eallum geleáffullum mannum and vurde svîðôr gemærsôd þurh his micle geþyld on earfôdnissum.

Þâ gevende se deófol of drihtnes gesihðe and slôh Iôb mid þære virstan vunde fram his hnolle ûfeveardan ôð his ilas neoðeverde. Iôb sät þâ sârlice eal on ânre vunde upon his mixene, and âscreáp þone vyrms of his lice mid ânum crocscearde. His vif him cväð tô: "Git þu þurhvunast on þinre bilevitnisse? vyrig god and svelt!" Iôb hire andvyrde: "þu spræce svâ svâ ân stunt vif; gif ve gôd underfêngon of godes handa, hvý ne sceole ve eác yfel underfôn?"

On eallum þisum þingum ne syngôde Iôb on his velerum. Se svicola deófol genam þät vif him tô gefylstan, þät he þone hâlgan ver þurh hî besvice, svâ svâ he ær Adam þurh Êvan besvâc; ac se ylca god, þe geþâfôde, þät he svâ gecostnôd være, heóld hine við þäs deófles syrvungum and við his sâvle lýre.

Vitôdlîce þâ geâxôdon þrî cyningas, þe him gesibbe væron, eal his ungelimp and cômon him tô of heora rîce, þät hî hine geneósôdon. Heora naman væron þus gecîgde Elifas, Baldad, Sofar. Hî gecvædon, þät hî samod cumende hine geneósôdon and gefrêfrôdon. Hî þâ cômon and hine ne oncneóvon for þære ormætan untrumnisse and hrýmdon þær rihte vêpende; hî tôtæron heora reáf, and mid duste heora heáfod bestreóvôdon, and him mid sæton manega dagas.

Hit väs svâ gevunelic on ealdum dagum, þät gif hvam sum færlîc sâr becom, þät he his reáf tôtære svâ svâ Iôb dide and eác þâs þrî cyningas, þe cômon hine tô frêfrigenne.

Þâ âvendon hî heora frôfer tô edvîte and hine mid heora vordum tyrigdon, svylce he for his synnum svâ getucôd være, and cvædon: "Vite com ofer þe, and þu âteorôdest; sârnis þe hrepôde, and þu eart geunrotsôd: hvar is nu þine godes ege and þin strencðo? hvar is þin geþyld and þinra dæda fulfremednis? and mid manegum þrafungum hine gesvencdon. Iôb cväð: Eálâ gif mine synna and min yrmð, þe ic þolige,

4. spræcað, *Th.* — 12. þeáh þe, *desunt Th.* — 14. man] men, *Th.* — 16. virigð, *Th.* — 20. on] and, *Th.* — 23. âscræp, *Th.* — 35. gecygde, *Th.*

væron âvegene on ânre vægan, þonne væren hi sværran gesevene þonne sandcorn on sæ; tô þreágenne ge logjað eóvere spræce, and ge þencað tô âvendenne eóverne freónd; mannes lif is campdôm ofer eorðan, and svâ svâ mêdgildan dagas, svâ sind his dagas".

He cväð þät mannes lîf være campdôm ofer eorðan, forþan þe ælc þæra þe god geþihð bŷð on gevinne við þone ungesevenlican deófol and ongean his âgenum lustum þâ hvile þe he on life bŷð; and svâ svâ se hŷrman his edleánes anbidað, svâ geanbidað se gâstlîca cempa his edleánes ät þam älmihtigum gode. Godes gecorenan sind on gevinne on þisere vorulde, and þâ ârleásan on hire blissjað; ac þæra rihtvîsra gevinn âvent tô blisse, and þæra ârleásra bliss tô biterum sârnissum on þære êcan vorulde, þe gevelgað þâ þolmôdan.

Ealle þâs costnunga deófles and þæra æhta lŷre, his bearna deáð and his âgen untrumnis, his vîfes vitleást and his freónda edvit ne mihton âvecgan Iôb of his môdes ânrædnisse, nê fram his miclan geleáfan, þe he tô þam älmihtigan gode symle häfde; ac se scucca vearð gescynd, þe hine besvican volde. Iôb cväð eft: "Min flæsc is ymbscrŷd mid forrotôdnisse and mid dustes horvum; mîn hŷd forsearôde and is forscruncen; me habbað gesvencednisse dagas, and on niht min bân bŷð mid sârnisse þurhdynd, and þâ þe me etað ne slæpað; ic eom lâme viðmeten, and ŷslum and axum geanlicôd". Eft he cväð: "Ic vât sôðlice, þät min âlŷsend leofað, and ic on þam endenéxtan däge of eorðan ârise; and ic beó eft mid mînum felle befangen, and ic on mînum flæsce god geseó, ic silf and nân ôðer: þes hyht is on mînum bôsme gelegd".

Þâ þri cyningas þâ häfdon langsume spræce við þone gedrehtan Iôb, and gevendon him hâm siððan; ac god hi gespräc þâ and cväð, þät he him eallum þrim gram være, forþan þe hi svâ rihtlice ätforan him ne spræcon, svâ svâ Iôb his þegn. God cväð him tô: "Nimað eóv nu seofon fearras and seofon rammas and farað eft ongean tô mînum þeóve Iôbe and geoffrjað þâs lâc for eóv; Iôb sôðlice, mîn þeóva, gebit for eóv, and ic his ansŷne underfô, þät eóv ne beó tô dysige geteald, þät ge svâ rihtlice tô me ne spræcon, svâ svâ min geþeóva Iôb".

Elifas þâ and Baldad and Sofar fêrdon ongean tô heora mæge Iôbe, and didon svâ svâ him god bebeád; and dryhten underfêng Iôbes ansŷne, and heora synna þurh his þingrædenne forgeaf. Drihten eác þâ gecirde tô Iôbes bereóvsunge, þâ þâ he for his mægum gebäd, and hine gehælde fram eallum his untrumnissum, and his æhta him ealle forgeald be tvifealdum. Iôb häfde ær his untrumnisse seofon þûsend sceâpa and þreó þûsend olfenda; fif hund getŷmu oxena and fif hund assan; him væron eft forgoldene feóvertŷne þûsend sceâpa and six þûsend olfenda; þûsend getŷmu oxena and þûsend assan; and drihten hine blêtsôde sviðôr on ende þonne on anginne. He häfde seofon suna and þreó dohtra ær, and siððan eft eal svâ fela. Hvi nolde god him forgildan his bearn be tvifealdum, svâ svâ he dide his æhta? he nolde,

---

14. deófles] deófol, *Th.* — 21. þurhdynd] þurhdyd, *Th.* — 25. nân] nâ, *Th.* — 26. gelegd] geled, *Th.* — 28. gevendan, *Th.* — 33. dysig, *Th.* — 42. getyme, *Th.* — 44. getyme, *Th.* — 47. tvyfealdum, *Th.*

forþŷ þe his bearn næron forlorene, svâ svâ his æhta væron; his æhta væron ealle âmyrrede and his tŷn bearn âcvealde; ac þâ bearn væron svâ þeáh gehealdene on þam digelan lîfe betvux hâlgum sâvlum, and he forþŷ underfêng þæra bearna getäl be ânfealdon, forþan þe þâ ôđre him væron gehealdene, þe þurh þäs deófles êhtnisse âcvealde væron. Hvät þâ Iôbes gebrôđra and gesvustra and ealle, þâ þe hine ær cûđon, cômon him tô and hine gefrêfrôdon, and his miclum vundrôdon, and him gife geâfon. Næron gemêtte on ealre eorđan svâ vlitige vimmen, svâ svâ væron Iôbes dohtra. He sôđlice leofôde äfter his svingle ân hund geâra and feóvertig geâra, and geseah his bearna bearn ôđ þâ feórđan mægđe. On eallum his life he leofôde tvâ hund geâra and eahta and feóvertig geâra; he väs se fifta man äfter Abrahame þam heáhfädere.

Analecta Anglo-Saxonica, ed. Benj. Thorpe. London 1834.

Orosius, âreht of Lædene on Englisc be Älfrêde þam cyninge.

Be Ciruse.

Cirus, Persa cyning, þê ve ær beforan sædon, þâ hvile þe Sabîni and Rômâne vunnon on þam vestdæle, þâ hvile vann he ægđer ge on Scyđđige ge on Indje, ôđ he häfde mæst ealne þäne eástdæl âvêst. And äfter þam fyrde gelædde tô Babilônjâ, þe þâ veligre väs þonne ænig ôđer burh; ac hine Gandis, seó eá, lange gelette þäs oferfäreldes, for þam þe þær scipu næron; þät is eallra ferscra vätera mæst bûtan Eufrâte. Þâ gebeótôde ân his þegena, þät he mid sundê þâ eá oferfaran volde, mid tvâm tincenum; ac hine se streám fordrâf; þâ gebeótôde Cirus, þät he his þegen on hire svâ gevrecan volde, þâ he svâ gram vearđ on his môde and viđ þâ eá gebolgen, þät hi mihton vifmen be heora cneóve ofervadan, þær heó ær väs nigon mila brâd, þonne heó flêde väs. He þät mid dædum gelæste, and hi upforlêt on feóver hund eá and on sixtig eá, and sîđđan mid his fyrde þær ofer fôr; and äfter þam Eufrâte þâ eá, seó is mæst eallra ferscra vätera and is irnende þurh middevearde Babilônjanburh. He hî eác mid gedelfe on manege eá upforlêt, and siđđan mid eallum his folce on þære eá gange on þâ burh farende väs and hi geræhte. Svâ ungelŷfedlic is ænigum men tô gesecganne, hû ænig man mihte svylce burh gevyrcan, svylce seó väs, ođđe eft âbrecan.

Nembrâđ se ent ongan ærest timbrjan Babilônja, and Ninus se cyning äfter him, and Samêramis, his cvên, hi geendâde äfter him on middeveardum hire rice. Seó burh väs getimbrâd on fildum lande and on svîđe emnum, and heó väs sviđe fäger on tô lôcjanne, and heó is sviđe rihte feóverscŷte, and þäs vealles micelnis and fästnis is ungelŷfedlic tô secgenne, þät is, þät he is fiftig elna brâd and tvâ hund elna heáh, and his ymbgang is hund seofontig mîla and seofeđan dæl ânre mile, and he is gevorht of tigelum and of eorđtyrevum, and ymbûtan þone veall is se mæsta dîc, on þam is irnende se ungefôtlicôsta streám, and viđûtan þam dice is gevorht tvegra elna heáh veall, and bufan þam

---

4. getäl] getel, *Th.* — 20. tyncenum, *Th.* — 26. yrnende, *Th.* — 39. tigelon, tyrevon, *Th.*

mâran vealle, ofer ealne þone ymbgang, he is mid stænenum vighûsum bevorht. Seó ylce burh Babilônja, seó þe mæst väs and ærest ealra burga, seó is nu läst and vêstôst. Nu seó burh svylc is, þe ær väs ealra veorca fästôst and vundorlicôst and mærôst, gelîce and heó være tô bysne âsteald eallum middanearde, and eác svylce heó silf sprecende si tô eallum mancynne and cveðe: "Nu ic þus gebroren eom and âveg geviten, hvät ge mâgon on me ongitan and oncnâvan? — þät ge nânuht mid eóv nabbað fästes nê stranges, þätte þurhvunjan mæge!"

On þæm dagum þâ Cirus, Persa cyning, Babilônja âbräc, þâ väs Crœsus, se Liða cyning, mid fyrde gefaren Babilônjum tô fultume; ac þâ he viste, þät he him on nânum fultume beón ne mihte, and þät seó burh âbrocen väs, he him hâmveard fêrde tô his âgenum rice, and him Cîrus väs äfter fyligende, ôð he hine gefêng and ofslôh. — Ond nu ûre cristene Rômâna bespricð, þät hire veallas for ealdunge brôsnjað, naläs nâ for þam þe heó mid forhergunge svâ gebismerâd være svâ Balilônja väs; ac heó for hire cristendôme nu git is gescild, þät ægðer ge heó silf ge hire anveald is mâ hreósende for ealddôme þonne of æniges cyninges niéde.

Äfter þam Cirus gelædde fyrde on Scyððje, and him þær ân gióng cyning mid fyrde ongean fôr, and his môdor mid him, Damarîs. Þâ Cirus fôr ofer þät landgemäre, ofer þâ eá, þe hâtte Araxis, him þær se geónga cyning þäs oferfäreldes forvyrnan mihte; ac he for þam nolde, þŷ he mid his folce getrûvâde, þät he hine besvican mihte, sîððan he binnan þam gemäre være and vicstôve nâme. Ac þâ Cirus geâcsôde, þät hine se geónga cyning þær sêcan volde, and eác þät þam folce seldsyne and uncûðe væron vines drencas: he for þam of þære vicstôve âfôr on âne digle stôve and þær beäftan forlêt eall þät þær liðes väs and svêtes, þät þâ se giónga cyning sviðôr micle vênende väs, þät hi þanon fleónde væron, þonne hî ænigne svicdôm cŷðan dorston, þâ hi hit þær svâ æmenne gemêtton. Hi þær þâ mid mycilre bliðnesse bûton gemetgunge þät vin drincende væron, ôð hi heora silfra lytel geveald häfdon: he þâ Cîrus hi þær besyrôde and mid eallê ofslôh, and sîððan väs farende, þær þäs cyninges môdor mid þâm tvâm dælum þäs folces vunigende väs, þâ he þone þriddan dæl mid þam cyninge besvicen häfde. Heó þâ, seó cvên Dameris, mid mycelre gnornunge ymb þäs cyninges slege, hire suna, þencende väs, hû heó hit gevrecan mihte, and þät eác mid dædum gelæste, and hire folc on tvâ tôdælde, ægðer ge vifmen ge væpnedmen, forþan þe þær vifmen feohtað svâ same svâ væpnedmen. Hió mid þam healfan dæle beforan þam cyninge farende väs, svylce heó fleónde være, ôð hió hine gelædde on ân mycel släd, and se healfa dæl väs Cîruse äfter fyligende: þær vearð Cirus ofslegen, and tvâ þûsend manna mid him. Seó cvên hêt þâ þam cyninge þät heáfod of âceorfan and bevyrpan on ânne cylle, se väs âfylled mannes blôdes, and þus cväð: "þu þe þyrstende være mannes blôdes þrittig vintra, drinc nu þine fylle!"

Analecta Anglo-Saxonica, ed. Thorpe.

---

9. cyning] cyng, *Th.* — 16. gescyld, *Th.* — 24. vicstova, *Th.* — geaxsode, *Th.* — 25. sæcan, *Th.*

Bêda, Hist. eccles., âreht of Lædene on Enlisc be Älfrêde þam cyninge, ed. Wheloci, I, 1.

Be gesetnisse Breotene odde Hibernia, Scotta eálandes, and heora ærran bigengum.

Breoton is gârsecges eáland, þät väs iú geâra Albion hâten, is geseted betvyh norddæle and Vestdæle Germânje and Gallie and Hispânje, þâm mæstum dælum Europe miclê fäcê ongegen; þät is nord ehta hund mila lang and tvâ hund mila brâd. Hit hafad fram sûddæle þâ mægde ongean, þe mon hâted Gallia Belgica. Hit is velig þis eálond on væstmum and on treóvum misenlicra cynna, and hit is gescräpe on læsve sceâpa and neáta, and on sumum stôvum vingeardas grôvad, svylce eác þeós eorde is berende missenlicra fugela and sævihta, and fiscvyllum väterum and vyllgespringum. And her beód oft fangene seolas and hronas and meresvin, and her beód oft numene missenlicra cynna veolcscylle and muscule, and on þâm beód oft gemêtte þâ betstan meregriótan ælces hives, and hêr beód svide genihtsume veolocas, of þâm bŷd geveorht se veolocreáda tälg, þone ne mäg sunne blæcan nê regn vyrdan, ac svâ he bŷd yldra, svâ he fägerra bŷd. Hit hafad eác þis land sealtseádas, and hit hafad hât väter and hât bado, ælcere yldo and hâde, þurh tôdælede stôve gescräpe. Svylce hit is eác berende on vecga ôrum âres and îsernes, leádes and seolfres. Hêr bŷd eác gemêted Gagâtes: se stân bŷd bläcgim; gif mon hine on fŷr dêd, þonne fleód þær neddran on veg. Väs þis eáland eác geó gevurdâd mid þâm ädelestum ceastrum ânes vana þrittigum, þâ þe væron mid veallum and torrum and geatum and þâm trumestum locum getimbrâde, bûtan ôdrum lässan unrim ceastra. And forþan þe þis eálond under þâm silfum norddæle middangeardes nŷhst liged, and leóhte nihte on sumera hafad, svâ þät oft on middre nihte geflît cymed þâm behealdendum, hväder hit si þe æfenglommung, þe on morgen dagung. Is on þon sveótol, þät þis eáland hafad micele lengran dagas on sumera and svâ eác nihta on vintra, þonne þâ sûddælas middangeardes.

Þis eálond nu on andveardnisse, äfter rime fîf Moyses bôca, þâm seó godcunde æ âvriten is, fîf þeóda gereordum ænne visdôm þære heán sôdfästnisse and þære sôdan heánesse smeád and andettëad: þät is on Angelcynnes gereorde, and Britta, and Scotta, and Peohta, and Lêdenvara, þät ân is þät Lêden on smeáunge gevrita eallum þâm ôdrum gemæne.

On fruman ærest væron þises eálondes bigengan Brittas âne, fram þâm hit naman onfêng. Is þät sägd, þät hi cômon fram Armoricano þære mægde on Breotone, and þâ sûddælas þises eálondes him gesæton and geâhnôdon. Þâ gelamp äfter þon, þätte Peohta þeód com of Scydja

---

3. miclê fäcê, *deest B.* — ongegen] ongen, *C.* — 4. tu hund, *Wh.* — 6. gescräpe] screope, *C.* — 9. välgespr., *C.*, vällgespr., *B.* — 13. tälg] tälhg, *Wh.*, tägl, *C.* — 14. nê] ne ne, *Wh.* — regn] ren, *Wh.* — 17. irenes, *B.* — 18. bid svilce bläcgim, *B.* — 19. iu, *B.*, jeo, *C.* — 23. sumera, *Wh.* — 26. sumera, *Wh.* — *Memorabiles isti dativi, quos, si semel tantum legerentur, haud dubie in* sumere *corrigerem. Sed defenduntur non nihil sequenti dativo* vintra, *quem gothica vox* vintrus *ab omni mutatione tuetur. Nescio, an ne forsitan Gothi æstatem* sumrus *appellaverint, sicut hiemem* vintrus *nuncupaverunt.* — 28. nu, *deest B.* — 30. heánesse] ânnesse, *B.*

lande on scipum, and þâ ymbärndon eall Breotone gemäro, þät hî cômon on Scotland ûp, and þær gemétton Scotta þeóde and him bædon setles and eardungstôve on heora londe betvyh him. Andsvaredon Scottas, þät heora land ne være tô þäs micel, þät hi mihton tvâ þeóde gehabban, ac cvædon: "Ve mâgon eóv sellan hâlvende geþeahte, hvät ge dôn mâgon. Ve viton heonan nôht feor ôđer eáland eást rihte, þät ve mâgon oft leóhtum dagum geseón; gif ge þät sêcan villađ, þonne mâgon ge þær eardungstôve habban; ođđe gif hvylc eóv viđstondeđ, þonne gefultumjađ ve eóv". Þâ fêrdon Peohtas in Breotone and ongunnon eardigan þâ norđdælas þises eálondes, and Brittas, svâ ve ær cvædon, þâ sûđdælas. Mid þŷ Peohtas vif näfdon, bædon him fram Scottum; þâ geþâfedon hi þære âræednesse, and him vîf sealdon, þät, þær seó vise on tveón cyme, hi þonne mâ of þam vifcynne him cyning curen, þonne of þam væpnedcynne, þät git tô däg is mid Peohtum healden.

Þâ forđgongenre tide äfter Brittum and Peohtum þridde cynn, Scotta, Breotone onfêng on Peohta dæle. Þâ væron cumene of Hibernja, Scotta eálande, mid heora heretogan, Reáda hâtte, ôđ þâ mid freóndscipe and þâ mid gefeohte him silfum betvih his êđel and eardungstôve geâhnôdon, þâ hi nu get habbađ; þät cynn nu geond tô däg Dalreádingas væron hâtene. Hibernja, Scotta eáland, ge on brædo his stealles, ge on hâlvendnesse, ge on smiltnisse lyfta is betere micle þonne Breotoneland, svâ þät þær seldon snâv leng ligeđ þonne þri dagas, and þær nænig man for vintres cŷle on sumera hêg ne mâveđ nê scypene his neátum ne timbređ, nê þær monn ænigne snicendne vyrm nê ætterne gesihđ; forþon gif of Breotone nädran on scipum lædde væron, sôna svâ hi þäs landes lyft gestuncen, svâ svulton hî, eác neáh þan ealle þâ þing, þe þanon cumađ, viđ ælcum âttre mâgon; þät tô tâcne is, þät sume menn ve gesâvon, þâ þe væron fram nädran geslegene, þät man scôf þâra bôca leáf þe of Hibernja cômon, and þâ sceafđan dide on väter and sealde drincan þâm mannum, and sôna väs þät âtter ofernumen, and hi væron gehælde. Is þät eáland velig on meolcum and on hunige, and vingeardas veaxađ on sumum stôvum, and hit is fiscvylle and fugolvylle and mære on huntunge heorta and râna. Þis is âgendlice Scotta êđel; heonon cômon seó þridde þeód Scotta, svâ ve ær cvædon, eác be Brittum and Peohtum on Breotone.

Bêda, I, 2.

Väs Breotone eálond Rômânum uncûđ, ôđ þät Câjus se câsere, ôđrê naman Jûlius, hit mid fyrde gesôhte and geeode sixtigum vintra ær Cristes cyme.

Bêda, I, 3.

Þâ äfter þon Claudius se câsere, se väs feórđa fram Augusto, eft fyrde gelædde on Breotone, and þær bûtan hefigum gefeohte and blôdgyte micelne dæl þäs landes on anveald onfêng. Svylce he eác Orcadas þâ eáland, þâ væron ût on gârsecge, bûtan Breotone, tô Rômvara rice geþeóđde, and þŷ sixtan mônđê, þe he hider com, he eft tô Rôme hvearf. Þeós fyrd väs getogen þŷ feórđan geârê his rices, þät geâr

3. betvux, *B.* — þa andsvaredon, *B.* — 8. viđstonded] veređ, *B.* — 11. Mid þŷ] þâ þâ, *B.* — 13. hî] þät hî, *Wh.* — 14. git, *B.*] get, *Wh.* — 20. ge on brædo] is on brædo, *Wh.* — 24. snicendne] snacan ne, *C.* — 25. gif, *deest Wh.* — 28. ve, *deest Wh.* — 31. on meolcum] mid meolcum, *B.*

väs fram Cristes hidercyme þät sixte eác feóvertigum. Fram þam ylcan câsere Claudje väs sended Vespassîânus on Breotone, se äfter Nerône rîcsôde; se geeode on Viht þät eáland, and Rômâna anvealde underþeódde. Þät is þrittiges mîla lang eást and vest, and tvelf mîla brâd sûđ and norđ. Þâ fêng Nerôn tô rîce äfter Claudje þam câsere; se nâht freomlîces ongan on þære cynevîsan, ac betvih ôđra unrîm ævyrdlëana Rômvara rîces þät he Breotona rîce forlêt.

Bêda, I, 11.

Þâ väs ymb feóver hund vintra and seofone äfter drihtnes menniscnisse, fêng tô rîce Honôrjus câsere; se väs feórđa eác feóvertigum fram Augusto þam câsere, tvâm geârum ær Rômaburh âbrocen and forhergâd være. Seó hergung väs þurh Alaric, Gotena cyning, gevorden. Väs Rômaburh âbrocen fram Gotum ymb þûsend vintra and hundteóntig and feóver and sixtig þäs þe heó gevorht väs. Of þære tîde Rômâne blunnun rîcsjan on Breotone; häfdon hi Breotona rîce feóver hund vintra and þäs fiftan hundseofontig, þäs þe Câjus, ôđrê naman Jûlius, Câsere þät ylce eálond gesôhte, and ceastre and torras and strêta and brycga on heora rîce gevorhte væron, þâ ve tô däg sceávjan mâgon. Eardedon Brittas binnan þam dîce tô sûđdæle, þe ve gemynegôdon, þät Sevêrus se câsere hêt þvyrs ofer þät eáland gedîcjan.

Bêda, I, 12.

Þâ ongunnon tvâ þeóda, Pihtas norđan and Scottas vestan hi onvinnan and hergjan, and hi fela geâra yrmdon and hŷndon. Þâ on þære unstilnisse onsendon hi ærendracan tô Rôme mid gevritum, and vêpendre bêne him fultumes bædon, and him gehêton eáđmôde hŷrnisse and singale underþeódnisse, gif hi him gefultumâdon, þät hi mihton heora fŷnd ofervinnan. Þâ onsendon hî him micelne here tô fultume, and sôna þäs þe hi on þis eálond cômon, þâ compedon hi viđ heora feóndum and hi micel väl ongeslôgon and of heora gemärum âdrifon and âflŷmdon. And hi trymdon and lærdon, þät hi fästen vorhten him tô gebeorge viđ heora feóndum, and svâ mid micelê sigê hâm fôron. Þâ þät þâ ongeáton þâ ærran gevinnan, þät se Rômânisca here väs on veg geviten, þâ cômon hi sôna mid sciphere on heora landgemäro and slôgon eall and cvealdon þät hi gemêtton, and svâ svâ rîpe ernđ fortreddon and fornâmon, and hi ealle foryrmdon. And hi þâ eft sendon ærendracan tô Rôme and vêpendre stefne him fultumes bædon, þät þät earme êđel mid eallê ne fordiligâd ne være, nê se nama þære Rômâniscan þeóde, se þe mid him svâ lange sceân and bryhte, fram fremdre þeóde ungeþværnesse fornumen and fordilgâd beón sceolde. Þâ väs eft here hider sended; se väs cumende ungevênedre tîde on herfeste, and hi sôna viđ heora feóndum gefuhton, and sige häfdon, and ealle, þâ þe þone deáđ besvicjan mihten, ofer þone sæ norđ âflŷmdon, þâ þe ær ælcê geârê ofer þone sæ hlôđedon and hergôdon.

Þâ gesägdon Rômâne on an Brittum, þät hi nô mâ ne mihton for heora gescildenisse svâ gevinnfullicum fyrdum svencte beón, ac hi manôdon and lærdon, þät hi him væpno vorhten and môdes strengđo

7. he lytelne Breotona, *C.* — 11. Alaricum, *Wh.* — 17. brycge, *Wh.* — 22. unstilnisse] unsibbe, *B.* — ærendvrecan, *Cantabr.* — 28. trymdon and, *B. C.*] *desunt Wh.* — 30. on veg] hâm, *B.* — 32. ernđ] yrđ, *B.* — fortrædon? — 34. stemne, *C.* — 40. âflŷmde, *Wh.* — 42. nô mâ] leng, *B.* — 44. vorhton, *Wh.*

nâmen, þät hi compôden and viđstôden heora feóndum; and hi him þâ eác tô ræde and tô frôfre fundon, þät hi gemænelice fästen gevorhten him tô gescildnisse, stænenne veal rihtre stige fram eástsæ ôđ vestsæ, þær Sevêrus se câsere iû hêt dicjan and eorđvall gevyrcan, þone man nu tô däg sceávjan mäg eahta fôta brâdne and tvelf fôta heánne; svylce eác on þäs sæs varode tô sûđdæle, þanon þe him sciphere tô becom, torras timbrôdon tô gebeorge þäs sæs. Þâ sôna þäs þê þis fästen gevorht väs, þâ sealdon hi him bysne monige, hû hi him væpen vyrcëan sceolden and heora feóndum viđstondan; and hî þâ grêtton and him cŷđdon, þät hi næfre mâ hî sêcan volden, and hi sigefäste ofer sæ fêrdon. Þâ þät þâ Pehtas and Scottas geâcsedon, þät hi hider nô eft mâ hi sêcan ne volden, þâ væron hî þê baldran gevordene, and sôna ealne norđdæl þises eálondes ôđ þone veal genômon and gesetton. Viđ þisum stôd on þam fästene ufanveardum se earga fêđa Britta, and þær forhtigendre heortan vunôde däges and nihtes. Þâ sôhton heora gevinnan him searvu, and vorhton him hôcas, and mid þâm tugon hi hi earmlice âdûn of þam vealle, and hi væron sôna deáde, svâ hi eorđan gesôhton. Hig þâ forlêton þone vall and heora burh and flugon on veg, and heora gevinnan hi êhton and slôgon and on väl fyldon. Väs þis gefeoht välgrimre and strengre eallum þâm ær gedônum, forþon svâ svâ sceâp from vulfum and vildeórum beóđ fornumene, svâ þâ earman ceastervaran tôslitene and fornumene væron fram heora feóndum, and heora æhtum benemde and tô hungre gesette.

Bêda, I, 13.

Þâ väs ymb feóver hund vintra and þreó and tvêntig þære drihtenlîcan menniscnisse, þät Theodôsius câsere äfter Honôrje rîce onfêng and þät häfde six and tvêntig vintra. His rices þŷ þriddan geârê eác tvêntigum Aëtius väs hâten mære man, se väs iû ær heáhealdorman, and þâ väs þriddan sîđê consul and cyning on Rôme. Tô þisum þâ þearfendan lâfa Britta sendon ærendgevrit; väs se frum þus âvriten: "Aëttio, þriga cyninge. Hêr is Britta gnornung and geórmerung", and on forđgonge þäs ærendgevrites þus hi heora yrmđo ârehton: "Ûs drifađ þâ elreordan tô sæ, vidscûfeđ ûs seó sæ tô þâm elreordum; betvih him tvâm ve þus tveofealdne deáđ þrôvjađ, ođđe sticôde beóđ, ođđe on sæ âdruncene". Þeáh þe hi þâs þing sædon, ne mihton hi nænigne fultum ät him begitan, forþon on þâ ylcan tid he väs âbysgâd mid hefigum gefeohtum viđ Blädlan and Atilan Hûna cyningum; svylce eác þisum tidum com micel hungor on Constantinôpolim, Crêca ealdorburh, and sôna vôl väs äfter fyligende, ge eác monige veallas mid seofon and fîftigum torrum gehruron and gefeóllon, and svylce eác monige ôđre ceastre tô hrorene væron, and se hungor and se vôlberenda stenc þære lyfte monige þûsendo manna and neáta fordilgâde, and fornumene væron.

Bêda, I, 14.

Com se foresprecena hungur eác svylce hider on Brittas and hi tô þon sviđe vähte, þät heora monige heora feóndum on hand eoden; and git mâ väs, þe þät dôn ne volde. Ac þâ him ælc mennisc fultum blonn,

14. fêđe, *Wh.* — 16. searve, *Wh.*, sceave, *B.* — hi hi] hi, *Wh.* — 19. æhton, *Wh.* — 25. þät, *deest Wh.* — 29. lâfe, *Wh.* — 30. gnornung, *B.*] geóng, *Wh.* — 44. þät, *deest Wh.* — 45. nolde, *B.*

þät hi mâ on godcundne fultum getreóvôdon: and þâ ongunnon ærest við heora fŷnd feohtan, þâ þe monige geâr ær hi onhergôdon and hlôðedon, and hi him þâ micel väl ongeslôgon and hî hâm bedrifon and sige âhton. Äfter þisum com gôd geâr and svâ eác genyhtsumnis væstma on Breotoneland, svâ nænig äfter yldo sîððan gemunan mäg. Mid þŷ þâ ongon firenlust veaxan and sôna vôl ealra mâna somod gehradôde: þät väs välhreóvniss and sôðfästnisse feóung and seó lûfu lyges and leásunge; and naläs þät ân þät þâs þing diden veoruldmenn, ac eác svylce þät drihtnes eóvde and his hyrdas, and hî druncennesse and oferhyhdo, gecigde and geflîte, êfeste and ôðrum mânum þises gemetes væron heora sviran underþeódende, on veg âvorpenum Cristes geócê þam leóhtan and þam svêtan. Betvih þâs þing þâ com semninga micel vôl and grim ofer þâ gehvyrfdan môdes menn, and se on hräðnesse svâ micele menigo heora fornom and gefylde, þätte þâ cvican nô genihtsumôdon, þät hi þâ deádan bebyrigden; ac hväðere þâ þe lifigende væron for þam ege þäs deáðes nôht þon sêl voldon, nê fram heora sâvle deáðe âcigde beón ne mihton; forþon naläs äfter miclum fäce grimre vräc þâ firenfullan þeóde þäs grimman mânes väs äfterfyligende. Þâ gesamnôdon hi gemôt and þeahtôdon and räddon, hvät him tô dônne være, and hvær him være fultum tô sêcanne tô gevearnjanne and tô viðscûfanne svâ rêðre hergunge and svâ gelômlicre þâra norðþeóda: and þät þâ gelicôde him eallum mid heora cyninge, Vyrtgeorn väs hâten, þät hi Seaxna þeóde ofer þâm sælîcum dælum him on fultum gecigdon and gelaðôdon, þät cûð is and þät mid drihtnes mihte gestihtôd väs, þät yfel vräc come ofer þâ viðcorenan, svâ on þam ende þâra visena sveótolice ätŷved is.

Bêda, I, 15.

Þâ väs ymb feóver hund vintra and nigon and feóvertig fram ûres drihtnes menniscnisse, þät Martiânus câsere rîce onfêng and seofon geâr häfde; se väs sixta eác feóvertigum fram Augusto þam câsere. Þâ Angelþeód and Seaxna väs gelaðôd fram þam foresprecenan cyninge and on Breotone com on þrim miclum scipum and on eástdæle þises eálandes eardungstôve onfêng þurh þäs ylcan cyninges bebod, þe hî hider gelaðôde, þät hi sceolden for heora êdle compjan and feohtan, and hi sôna compôdon við heora gevinnan, þe hi oft ær norðan onhergôdon, and Seaxan þâ sige geslôgon. Þâ sendon hi hâm ærendracan and hêton secgan þises landes væstmbärnisse and Britta yrgðo; and hi þâ sôna hider sendon mâran sciphere strengran vigena, and väs unofersviðenlic veorud, þâ hî tô gädere geþeódde væron. And him Brittas sealdon and geâfon eardungstôve betvih him, þät hi for sibbe and for hælo heora êdles campôden and vunnen við heora feóndum, and hi him andlifne and âre forgeâfon for heora gevinne. Cômon hi of þrim folcum þâm strangestan Germânje, þät is of Seaxum and of Angle and of Geótum. Of Geóta fruman sindon Cantvare and Vihtsætan, þät is seó þeód þe Viht þät eálond oneardað. Of Seaxum, þät is of þam lande,

---

6. mâna] monna, *Wh.* — 7. liges, *Wh.* — 10. on geflite, *Wh.* — æfeste, *Wh.* — mannum, *Wh.* — 13. hrärdnesse, *Wh.* — 17. grimre, *C.*] grim, *B. Wh.* — 20. tô biddanne, *B.* — 21. raðe, *C.* — 23. gecîgdon] bædon, *B.* — 25. viðercorenan, *B.* — 31. miclum, *deest B.* — 37. vihgena, *Wh.* — 42. is, *deest Wh.* — 43. Geátum; *Wh. semper praebet* Geát, *nunquam* Geót.

þe man hâted Ealdseaxan, cômon Eástseaxan and Sûđseaxan and Vestseaxan, and of Engle cômon Eástengle and Middelengle and Myrce and eall Norđhymbra cynn. Is þät land, þe Angulus is nemned, betvih Geótum and Seaxum. Is sæd of þære tide þe hî þanon geviton ôđ tô däge þät hit vêste vunige. Væron þà ærest heora làtteóvas and heretogan tvegen gebrôđra, Hengist and Horsa; hi væron Vihtgilses suna, þäs fäder väs Vihta hâten, and þäs Vihta fäder väs Vôden nemned, of þäs strŷnde monigra mægđa cyningcynn fruman lædde. Ne väs þà yldung tô þon þät hi heápmælum cômon, màran veorodum, of þâm þeódum þe ve ær gemynegôdon, and þät folc, þe hider com, ongan veaxan and micljan tô þan sviđe, þät hi væron on miclum ege þâm silfum landbîgengum, þe hi ær hider lađôdon and cigdon. Äfter þisum hi þà geveredon tô sumres tide viđ Pehtum, þâ hi ær þurh gefeoht feor âdrifon, and þà væron Seaxan sêcende intingan and tôvyrde heora gedâles viđ Brittas, cŷđdon him openlice and sædon: "Nemne hi him màran andlifne sealdon, þät hi voldon him silfe niman and hergjan þær hî hit findan mihton". And sôna þà beótunge dædum gefyldon, bärndon and hergôdon and slôgon fram eástsæ ôđ vestsæ, and him nænig viđstôd. Ne väs ungelic vracu þam þe iú Chaldêas bärndon Hierusaleme veallas, and þà cynelican getimbro mid fŷrê fornâmon for þäs godes folces synnum. Svà þonne hêr fram þære ârleásan þeóde, hväđere rihtê godes dômê, nêhceastra gehvylce and land väs forhergôd. Hruron cynelico getimbro and ânlipige, and gehvær sacerdas, mässepreóstas betvih vibedum væron slägene and cvylmde, biscopas mid folcum bûton ænigre âre sceáđunge mid îsernê and lîgê fornumene væron, and ne väs ænig se þe bebyrignisse sealde þâm þe svà hreóvlîce âcvealde væron, and monige þære earman lâfe on vêstenum fangene væron and heápmælum sticôde; sume for hungre heora feóndum on hand eodon and êcne þeóvdôm gehêton viđ þon þe him mon andlifne forgeaf; sume ofer sæ sorgjende geviton; sume forhtjende on êđle gebidon and þearfendum lifê on vuda vêstene, and on heán clifum sorgjendê môdê symle vunedon.

Bêda, II, 5.

Þät forđfêrendum þâm cyningum Äđelbyrhte and Sæbyrhte heora äfterfyligendas væron deófolgilde folgjende.

Þà väs ymb six hund vintra and sixtŷne vinter fram drihtnes menniscnesse, þät väs ymb ân and tvêntig vintra þäs þe Augustinus mid his gefêrum tô læranne on Angelþeóde sended väs, þät Äđelbyrht, Cantvara cyning, äfter þam hvilendlican rice, þät he six and fiftig vintra vundorlice häfde, [and þà] tô þam heofonlican rice mid gefeán âstâh. Väs he se þridda cyning on Angelþeóde cyningum, þe eallum sûđ-

---

3. eáland, *B.* — 7. Vitta, *B. C.* — 9. veorodum] veorod, *Wh.* — 12. landâgendum, *B.* — 13. sumre, *Wh.* — 17. beótunge] beóte, *B.* — gefyldon] gelæston, *B.* — 19. vrâcu] vræce, *Wh.* — 21. ârleásan. *Ne quis hoc attributum miretur, Bêdam venerabilem sacerdotem christianum fuisse, memoria tenendum est, nimirum qui proavos si Christum coluissent Vôdani loco, nullo modo nuncupasset impios. Sed regius interpretator, an non lubentius* ârfullan *scripsisset, si licuisset, ego quidem nescio.* — 22. nêhceastra] forneah ceastra, *B.*, neahceastra, *C.* — forhergôd] forhergjende, *Wh.* — Hruron] rhuron, *C.*, Hrusan, âfeollan, *Wh.* — 23. ânlipie, *Wh.* — 24. veofudum, *B. C.* — 25. frene, *B.* — 33. six and tvêntig, *Cantabr.* — 36. gefeán] geleáfan, *B.*

mægðum veóld and rîce häfde ôð Humbre streám. Häfde ærest þises gemetes rice Älle, Sûðseaxna cyning; se äftra väs Ceávlîn hâten, Vestseaxna cyning; se þridda väs, svâ svâ ve ær cvædon, Äðelbyrht, Cantvara cyning. — Se cyning betvih þâ ôðre gôd, þe he his leódum þurh geþeaht gefremede, eác svylce rihtra dôma gesetnesse mid snotera geþeahte gesette äfter Rômâna bysena, and þâ hêt on Englisc âvritan, þâ nu ôð þis gehealdene sind. On þâm he ærest sette, hû man þät gebêtan sceolde, se þe cyricëan æhte, oððe biscopes, oððe ôðerra hâda mid stale âfyrde; volde he þâm gescildnesse gegearvjan, þe he heora lâre onfêng. Väs þes ylca Äðelbyrht Eormenrices sunu, þäs fäder väs Octa hâten, and þäs fäder Eorîc, väs his freónama Œsc, fram þam sîððan Cantvara cyningas væron Œscingas nemned. Þäs Œsces fäder väs se Hengest, se þe väs ærest lâdteóv and heretoga on Angelcynne on Breotone, svâ ve ær beforan sædon.

Äfter Äðelbyrhtes forðfôre Eádbeald his sunu fêng tô þam rice, and he sôna mycle vanunge and âvyrdlan väs vyrcende þære märvan cyrican veaxnesse; forþon nâ läs þät ân þät he Cristes geleáfan onfôn ne volde, ac eác svylce unâlŷfedre forlegnesse and egeslicre väs besmiten, svâ þät he eode tô his fäder vife. For æghväðerum þissa mâna he intingan sealde þam, þät he hvurfe tô þære ærran unclænnisse þâ þe under his fäder rîce oððe mid þŷ cynelican fultumê his eges clænnesse riht and Cristes geleáfan onfêngon. Nê þam getreóvleásan cyninge þære uplican þreá sveopan ungevunôd væron, þät he þurh þâ geclænsôd and gereht beón sceolde; forþon he gelômlice mid vêdenheortnesse môdes and þäs unclænan gâstes onsvôgnesse þrycced väs.

Svêlce eác tô ätêcte þisse gedrêfnesse storm Sæberhtes deáð, Eástseaxna cyninges; forþon þâ he väs þâ êcan rico sêcende, forleórt he þäs hvilevendlican erfeveardas his suna þrie: þâ ongunnon hi sôna openlice deófulgildum þeóvjan, þe mannum þuhte þät hi hväthugu forlæten häfden bî þam fäder lifigendum, and hî lêfnesse sealdon deófolgild tô biganganne þâm folcum, þe him underþeódde væron.

Mid þŷ hi þâ gesâvon þone Biscop mässena symbelnesse mærsjan on godes cyrcëan, and þam folce hûsel syllan, værun hi mid elriordre dysignesse onblâvne; cvædon tô him: "For hvon ne ræces þu ûs þone hvitan hlâf, þone sealdest Sabane ûssum fäder (nemdon hi hine svâ), and nu gêna folce on cyrcëan selest?" Andsvarôde se biscop him: "Gif ge villað âdvegene beón þŷ hâlvendan vyllan fulvihtes bäðes, svâ eóver fäder âdvegen väs: þonne mâgon ge eác svêlce þäs hâlgan hlâfes dælneomende beón, svâ he dælnimende väs. Gif ge þonne lîfes bäð forhycgeað, ne mâgon ænige þinga lîfes hlâfe onfôn". Cvædon hie: "Ne villað ve on þät bäð gongan, forþon þe ve viton, þät ve þäs þearfe nabbað; ac hväðere ve villað mid þŷ hlâfê gereorde beón".

Mid þŷ hie oft and geornlice from him manôde væron, þät þät nænige þinga beón meahte, þät hi bûtan þære hâlgan geclænsunge fulvihtes bäðes þam hâlgan hlâfe gemænsumôde; þâ ät nêhstan væron hi

5. svilcere, *Wh.* — 8. oððe ôðera] oððera, *Wh.* — 10. Octo, *B.* — 11. Oeric, *Wh.*, Ôsric, *C.* — Oese, *Wh.* — 16. vonunge, *Wh.* — 20. þam] *i. e.* be þam; þŷ. — 23. sveopon hi gevune væron, *Wh.* — geclænsôd] geclæsnad, *Wh.* — 26. Sæbyrhtes, *B.* — 27. cyning, *Wh.* — 34. reces, *Wh.* — 37. fulvihte, *Wh.* — 44. bûtan, *deest B.* — 45. gemænsumôde] *aut legendum est:* gemænsumôde væren, *aut:* þät he hi — gemænsumôde.

mid hâtheortnesse onstŷrede, cvædon him tô: "Gif þu ne vilt ûs geþâfjan on svâ êðelicum þingum þe ve biddað; ne meaht þu on ûsre mægðe nê on ûssum gemânan vunjan", and âdrifon hine âveg and hêton, þät he mid his gefêrum of hiora rîce gevite.

Bêda, II, 9.

Be cynedôme Eádvines, and þät Paulînus him godspell bodâde and ærest his dohtor mid ôðrum mannum gelærde mid hâlgum gerŷnum Cristes geleáfan.

Þære tide eác svylce Norðanhymbra þeód mid heora cyninge Eádvine Cristes geleáfan onfêng, þe him Paulinus, se hâlga biscop, bodâde and lærde. Þam cyninge seó onfengnes Cristes geleáfan and þäs heofonlican rîces, eác svylce on hâlsunge geveôx meaht eorðlices rices, svâ þät nænig Angelcyninga ær him eall Breotone gemäro on anveald onfênge, oððe heora mægðe on, Angelcynnes oððe Britta, eardôdon; eall þät he on anveald onfêng, ge eác svylce Mônige, Britta eáland, Angelcynnes rîce underþeódde, svâ ve ær beforan sägdon.

Þisse þeóde, þät is Norðanhymbrum, väs se æresta intinga tô onfônne Cristes geleáfan, þät se foresprecena heora cyning Eádvine väs mid mægsibbe geþeóded Cantvarena cyningum: onfêng he þonan tô vîfe Äðelburge, Äðelbyrhtes dohtor þäs cyninges, seó ôðrê naman väs Tâte hâten.

Þâ he ærest his ærendracan sende tô Eádbalde hire brêder, se väs þâ Cantvara cyning, and þisse fæmnan gemânan bäd and vilnâde; and þâ andsvarôde he, þät þät âlŷfed ne være, þät cristenu fæmne hæðenum men tô vîfe seald være, þŷ läs se geleáfa and þâ gerŷnu þäs heofonlican cyninges mid þäs cyninges gemânan âîdlâd væren, se þe þäs sôðan cyninges bigang ne cûðe. Þâ þâ ærendracan þâ eft þâs vord Eádvine sägdon, þâ gehêt he sôna, þät he nâht viðerveardes dôn volde þam cristenum geleáfan, þe seó fæmne beeode, ac þät heó môste þone geleáfan and bigong hire æfästnisse mid eallum hire gefêrum, þe hire mid cômen, þŷ cristenan þeávê lifigëan and þone vel healdan; nê he nône viðsôc, þät he silfa eác svylce þâ ylcan æfestnisse underfênge, gif vise vitan þät funden, þät heó hâligre and gode leófre gemêted beón mihte.

Þâ väs seó fæmne gehâten and äfter fäce Eádvine onsended, and äfter þon þê hi ær funden häfdon väs gehâlgôd tô biscope gode se leófa ver sanctus Paulinus, se mid hi fêran sceolde tô þon þê he þâ fæmnan and hire gefêran æghväðer ge mid þâ mærsunge heofonlîcra gerŷna ge mid his däghvamlîcre lâre trymede, þät heó on þam gemânan þâra

---

7 — 10. Þam cyninge — ær didon] *Bêdae verba non expresse reddidit Alfrêdus rex; nimirum haec sunt: "Cui videlicet regi, in auspicium suscipiendae fidei et regni coelestis, potestas et terreni creverat imperii, ita ut, quod nemo Anglorum ante eum fecit, omnes Britanniae fines, qua vel ipsorum vel Britonum provinciae habitabantur, sub ditionem accepit". Quae ita erant vertenda:* "Þam cyninge, on hâlsunge þære onfangnesse Cristes geleáfan and þäs heofonlican rices, eác svylce geveôx meaht eorðlices rices, svâ þät, svâ hvät svâ nænig Angelcyninga ær him dide, he eall Breotone gemäro on anveald onfênge, svâ hvær svâ heora mægða oððe Brytta eardôdon". *In super addo pessimam Wheloci lin.* 17. *lectionem* ær didon *pro:* eardôdon. — 15. tô vîfe] tô, *deest Wh.* — 16. Äðelburhge, *Wh.* — 22. âîdlâd] âdilgad, *B.* — 24. sägdon] brohton, *B.* — 35. heó] hi, *Wh.*

hæđenra besmiten ne være. Þá com he mid þá foresprecenan fæmnan tó Eádvine þam cyninge svá svá he være gesiđcundlicre gegaderunge; ac he máre mid eallė his módė beheóld, þät he þá þeóde, þe he gesóhte, tó ongitenisse þäs sóđan godes and tó Cristes geleáfan þurh his láre gecėgde.

Mid þý he þá se Biscop on þá mægđe com mid þá fæmnan, þá vende he sviđe, þät he æghväđer ge his geféran þá þe mid hine cómon þurh drihtnes gife geheólde, þät hi ne ásprungen fram heora geleáfan, and gif he hvylce mihte þæra hæđenra þät he þurh his láre tó Cristes geleáfan gecirde; ac svá se Apostolus cviđeđ: þeáh þe he svá mycelre tide vunne on his láre, þät god þá mód þára ungeleáfsumra áblende, þý läs him scine seó onlýhtnes Cristes godspelles and his vuldres.

Þá väs þý äfteran geárė, com mon on Norđanhymbra mægđe, väs his nama Eomær; väs he sended fram Vestseaxna cyninge se väs háten Cvichelm, þät he sceolde Eádvine þone cyning somod ge lifė ge ricė beniman. Häfde he and väg mid hine tvigecgede handseax geættred, þät gif seó vund tó lyt genihtsumóde tó þäs cyninges deáđe, þät þät áttor gefultumáde. Com he tó þam cyninge þý ærestan Eásterdägė be Deorventan þære eá, þær väs þá cyninges ealdorbotl. Þá eode he in, svá svá he his hláfordes ærende secgan sceolde, and mid þý he þá gesvipprė múđė licettende ærend vrehte and leáse flesvede, þá ástód he semninga and getogenė þý væpnė under his sceáte ræsde on þone cyning. Þá þät þá Lilla geseah, se cyninges þegn him se holdesta, näfde he scild ät handa, þät he þone cyning mid gescildan mihte, sette þá his lichoman betvih, beforan þam stinge, and he þurhstong þone cyninges þegn and þone cyning gevundáde. Þá väs he sóna mid æghvanon mid væpnum ymbhýped; hvät he þá eác on þam ingerece óđerne cyninges þeng, se väs Forđhere háten, mid þý mánfullan væpnė ácvealde.

Þá väs þære ylcan nihte þára hálgan Eástrena, þät seó cvén cende dohtor þam cyninge, þære noma väs Eánflæd. Mid þý he þá se ylca cyning on þäs biscopes andveardnesse þoncunge dide his godum for þære dehter þe him ácenned väs, ongean þon ongan se biscop þoncunge dón drihtne Criste and þam cyninge cýđan, þät he þät mid his bénum ät him onfénge, þät heó, seó cvén, gesund and bútan hefigum sáre þät bearn cende. Þá se cyning þis gehýrde, þá ongan he lustfulljan þäs biscopes vordum and gehėt hine silfne deófulgildum viđsacan, and þät he volde Cristes þeóvdóm geceósan, gif he him lif and sige forgeáfe on þam gevinne, þe he gehogód häfde viđ þam cyninge, þė se myrdra ær fram sended väs, se þe hine gevundáde; and þá ylcan his dohtor Criste tó gehálgjanne þam biscope tó vedde gesealde, þät he þät gehát gelæstan volde. Seó väs gefullád þý hálgan dägė ät Pentecosten ærest manna of Norđanhymbra þeóde mid endlifum fæmnum of þære cvéne hírede, heó väs tvelfte. Þære tide eác väs se cyning gehæled fram þære vunde, þe him ær gedón väs: þá gesomnáde he his fyrd viđ Vestseaxum and þider com, and sóna þäs þe he on hi feaht, væron him ealle

3. máre] má, *Wh.* — 11. þät god] "*Deus hujus seculi*" *scripsit Bêda.* — ungeleáffullra, *B.* — 14. Eomær] Eormær, *Cantabr.* — 15. ge lífė ge ricė] ge lif ge ríce, *Wh.* — 19. ealdorbold, *B.* — 21. leáslice ongan, flesvede, *B.* — 27. ymbhäfd, *B.* — 33. for þam cyme his dehter, *B.* — 37. sylfne tó drihtne and deófulgildum, *B.* — 45. fyrd] friđ, *C.*

his fŷnd gecŷđde, þâ þe ær emb his feorh syredon, and he þâ sume ofslôh, sume on anveald onfêng.

And he sigefäst svâ eft hâm fêrde, nâ läs þät he sôna in stepe and ungeþeahtendlîce þâm gerŷnum onfôn volde þäs cristenan geleáfan, þeáh þe þät være, þät he ofer þät deófulgildum ne þeóvde, siđđan he hine tô Cristes þeóvdôme gehâtenne häfde; ac he ærest geornlice â of tide æghväđer ge fram þam ârvurđan vere, sancte Pauline, þät riht leornâde þäs hâlgan geleáfan, ge eác mid his ealdormannum, þâ þe he viseste and snotereste viste, þät he gelômlice mid him þeahtâde and sôhte, hvät be þisum þingum tô dônne være; ge he eác silfa, mid þŷ he väs on gecynde se gleáveste man, oft lange âna sät svîgendê mûđê ac midde inneveardre heortan monige þing sprecende smeáde, hvät him sêlest tô donne være, and hvylc æfestnes him tô healdenne være.

Cap. 11.

Þät onvrigenes giú heofonlîc ätŷvde Eádvine þam cyninge, þâ he vrecca väs.

Svylce eác väs sum godspræce and heofonlic onvrigenes, þe him iu seó godcunde ârfästnis onvreáh, þâ he vrecca väs mid Rêdvalde, Eástengla cyninge; seó sviđe gefultumâde his andgit tô onfônne and tô ongitanne þâ monunge þære hâlvendan lâre. Mid þŷ he þâ se biscop Paulinus geseah, þät he unŷđelice mihte þâ heánesse þäs cynelican môdes tô eádmôdnesse gecirran, þät he onfôn volde his êcre hælo and þam gerŷne þære liffästan rôde Cristes, and he somod for his hælo, þäs cyninges and þære þeóde, þe he fore väs, ge mid vordê trymnesse mid monnum von, ge eác mid þâ godcundan ârfästnisse mid vordê his gebeda, þät he for hi þingâde: þâ ät nŷhstan geleornâde he on gâste and him onvrigen väs, hvylc onvrigenes giú heofonlic ätŷvde þam cyninge, þâ he vrecca väs. Ne ylde he hit þâ leng, ac eode sôna tô þam cyninge and hine manôde, þät he his gehât gefylde, þe he on þære onvrigenesse gehêt þe him ätŷved väs, gif he þære tide yrmđo besvicôde and tô heánesse cynerices becôme. Väs þis godgespræce and þeós onvrigenes þises gemetes:

Mid þŷ hine êhte Äđelfriđ, se þe ær him cyning väs, and he þurh missenlice stôve monigra geâra tide flŷma väs; þâ gesôhte he ät nŷhstan and com tô Rædvolde, Eástengla cyninge, and hine bäd, þät he his lîf gescilde viđ svâ micles êhteres sætningum; and him gehêt, þät he svâ dôn volde, svâ he hine bäd. Äfter þon þâ Äđelfriđ se cyning hine þær geâcsâde, þät he mid Rædvolde þone cyning väs, þâ sende he sôna ærendracan tô him and mycel feoh viđ þon þe he hine ofslôge, ođđe hine him tô cvale âgeáfe; nê he hväđere ôviht on þam fremôde. Sende he eft äfterran siđê ærendracan, sende þriddan siđê and mâran gife myclê þonne he him ær sende viđ his cvale, and hêt eác him onbeódan, þät he hine volde mid fyrde tô gefeohte gesêcan, gif he his vord and his gife forhogôde. Þâ väs his môd æghväđer ge mid þâm beótungum gebrêged, ge mid þâm gifum gevemmed, þät he geþâfôde þäs cyninges bêne and gehêt, þät he Eádvine ofslôge ođđe his feóndum tô cvale âgeâfe.

---

2. anveald] anvald, *B.*, anveard, *Wh.* — 10. hvät be] hvät he, *Wh.* — 11. oft] and oft, *Wh.* — 18. heannesse, *Wh.* — 19. êce, *B.* — 22. von, ge eác] vonge ead, *Wh.* — ârfästnissa, *Wh.* — 24. iu, *B. C.* — 28. heannesse, *Wh.* — godgesprecen, *Wh.* — 33. setengum, *C.* — 39. myclê þonne] mycle and feoh þonne, *B. C.* — viđ] and viđ, *Wh.*

Þá väs sum cyninges þegn, his freónd se treóvesta, þe þás þing gehŷrde and ongeat. Þá eode he tô his inne, þær he hine restan volde, and väs foreveard niht, and hine âcîgde ût, and him sæde and cŷđde, hû hine mon ymbe gedôn volde; cväđ him þá tô: "Gif þu vilt, on þás seolfan tid ic þe álæde of þisse mægđe in þá stôve, þær þe næfre nê Rædvold nê Äđelfriđ gemêtan mâgon". Cväđ he tô him: "On þonce me sindon þine vord and þîn lûfu; and hvädere ne mäg ic þät dôn, þät þu me lærest, þät ic ærest þá treóvđe forlæte, þe ic tô svá miclum cyninge genom, mid þŷ he me nôviht yfeles dide nê lâdes ätŷvde; ac gif ic deáđ þrôvjan sceal, leófre me is, þät he me tô deáđe gesylle, þonne unäđelra man. Ođđe lá hvider mäg ic nu leng fleón? monigra geára tida ofer ealle Breotone ic flŷma väs, þät ic me his hete bearh and vearnôde!"

Þá eode se his freónd on veg fram him, and he Eádvine ána þær ûte gevunôde. Sät sviđe unrot on stâne beforan þære healle dura, and ongan mid monegum hætum his geþohta gesvenced beón, and ne viste, hvider he eode ođđe hvät him sêlest tô dônne være. Mid þŷ he þá lange svigendum nearonessum his môdes and mid þŷ blindan fŷrê soden väs, þá geseah he semninga on middre nihte mon viđ his gangan uncûđes brägeles and andvlitan. Þá he þá tô him com, þá väs he forht gevorden. Þá eode he tô him, grêtte hine and frägn, for hvon he on þære tîde, þe ôđre men slæpon, on stâne vaccende sæte? Þá frägn he hine, hvät þäs tô him belumpe, hväđer he vacôde þe slêpte, and hväđer he þe ûte þe inne sæte? Þá andsvarôde he and cväđ him tô: "Ne tala þu me, þät ic ne cunne þone intingan þînre unrotnesse and þînre vacone and ânlepnesse and þînes ûtsetles; ac ic cûđlice vât, ge hvät þu eart ge for hvon þu gnornast, and hvylc tôveard yfel þu þe on neáhnisse forhtast. Ac gesege me, hvylce mêde þu ville sillan þam men, gif hvylc si, þe þe fram þisum nearonessum âlŷse, and Rædvolde on môd besvâpe, þät he þe nân viht lâđes ne dô, nê þe þinum feóndum tô cvale ne âgife?" Þá andsvarede he and cväđ, þät he eall gôd, þe he mihte, for mêde þyslicre fremsumnesse sillan volde. Þá ätêcte he þá git his gespræc and cväđ: "And gif he þe eác, âdväsctum þinum feóndum, on sôđe cynerice gehâteđ, svá þät nales þät ân ealle þîne yldran, ac ealle cyningas, þá þe on Breotone væron ær þe, in mihte and on rîce feor oferstigest?" Þá väs he Eádvine bealdra gevorden on þære frignesse and sôna gehêt, se þe him svá micle fremsumnisse forgeáfe, þät he him þäs volde vurđlice þancunge dôn. Cväđ he þriddan siđê tô him, se þe viđ him spräc: "And nu, gif se man, se þe þe þyslice gife and svá micle sôđlîce þe tôvearde forecviđ, eác svylce geþeahte þinre hælo and beteran lifes and nyttran þe ätŷvan mäg, þonne ænig þînra maga ođđe þînra yldrena æfre gehŷrde, cvîst þu, hväđer þu his þá hâlvendan monunge onfôn ville and him hŷrsum beón?" Þá ne ylde he Eádvine nânuht, ac sôna gehêt, þät he volde on eallum þingum him gehŷrsum beón and his lâre lustlice onfôn, se þe hine fram svá monegum yrmđum and teónum generede and tô heánisse cynerices forđ gelædde.

Þá he þá þisse andsvare onfêng se þe mid hine spräc, þá in stäpe

5. sealfan, *Wh.* — 8. treóvđe] være, *C.* — 12. berh, *Wh.* — 19. brägeles] regelan, *B. C.*, *deest Wh.* — 23. sæte] være, *C.* — 26. gnornast] geornast, *C.* — neahnisse] êhtnisse, *Cant.* — 28. þe þe] þät þe, *Wh.* — 31. ätêcte] geŷcte, *Wh.* — 34. ær þe] ær þu, *B.* — 38. þyslice] þyllice, *C.* — 39. sôđlîcre, *Wh.* — eác] and eác, *Wh.* — 42. nânuht] ôviht, *B.*

sette he mid þâ sviđran hand him on þät heáfod and þus cväđ: "Þonne þis tâcen þyslic þe tôcume, þonne gemune þu þisse tîde and uncres gespræces, and ne ylde þu, þät þu þâ þing gefylle, þe þu me gehête". Þâ he þâs vord gespräc, þâ ne viste he semninga hvar he com, volde þät he on þam ongeáte þät, þät man ne väs se þe him ätŷvde, ac þät hit gâst väs. And mid þŷ he þâ se geónga äđeling âna þær þâ git sät, and väs sviđe geleónde be þære frôfre, þe him gehâten väs, ac hväđere sorgjendê modê geornlice þohte, hvät se være odđe hvonan he côme, se þe þas þing tô him sprecende väs: þâ com eft tô him se foresprecena his freónd, and mid bliđê andvlitan hine hâlette and grêtte, and þus cväđ: "Âris and gang in, gerest þînne lîchoman and þin môd bûtan sorgum, forþon þäs cyninges heorte is oncirred, ne vile he þe nânuht lâđes gedôn; ac he mâ vile his treóve and his gehât viđ þe gehealdan, and þe feorhhirde beón". Sæde him þâ äfter þon þät: "Se cyning his geþohte big þam, þe ic þe ær sæde, þære cvêne on þigolnisse onvreáh; þâ onvende heó hine fram þære yfelan ingehygde his môdes, lærde hine and manôde, þät þät nænig þing ne gedafenâde nê gerise svâ äđelum cyninge and svâ geþungenum, þät he sceolde his freónd þone betstan on nŷde gesettan on gold bebycgëan, and his treóve for feogitsunge and lûfan forleósan, seó þe dŷrvurđre være and mâre eallum mâđmum".

Hvät sceolon ve þäs mâre secgëan? dide se cyning svâ svâ hit ær cveden väs, nâ läs þät ân þät he þone vreccan, þe hine gesôhte, tô cvale ne gesealde; ac eác svylce him gefultumâde, þät he tô rice becom. Forþon sôna siđđan þâ ærendracan hâm cirdon, þe his cvale ærendedon, þâ gebeón Rædvold his fyrde and micel verod gesomnâde tô gevinnanne viđ Äđelfriđ. Þâ fôr he him tô geanes ungelicê verodê, forþon he ne volde him first âlŷfan, þät he môste his verod eall gesomnjan; þâ gefôron hi tôsomne and gefuhton on gemäre Myrcna þeóde ät eástdæle þære eá, þe is Îdle nemned, and þær mon Äđelfriđ þone cyning ofslôh. Svylce eác on þam ylcan gefeohte mon slôh Rædvoldes sunu, se väs Rägnhere hâten. And svâ he Eádvine äfter þam godgespræce, þe he ær onfêng, nâ läs þät ân þät he him þâ sætnunge þâ gevearnôde þäs unholdan cyninges; ac svylce eác äfter his släge him on þäs rices vuldor äfter fyligde.

Mid þŷ he þâ Paulînus se biscop godes vord bodâde and lærde, and se cyning ylde þâ git tô gelŷfanne and þurh sume tîd, svâ svâ ve ær cvædon, gelimplîcum âna sät and geornlice mid hine silfne smeáde and þohte, hvät him sêlôst tô dônne være, and hvylc æfästnis him tô healdenne være: þâ väs sumê dägê se godes ver ingangende tô him, þær he âna sät, and sette his þâ svîđran hand him on þät heáfod, and hine âcsôde, hväđer he þät tâcen ongitan mihte? Þâ oncneóv he hit sôna sveótole and väs sviđe forht gevorden, and him tô fôtum feóll. And hine se godes man ûp âhôf and him cûđlice tô spräc and þus cväđ: "Hvät þu nu hafast þurh godes gife þînra feónda handa besvicene, þe þu þe ondrêde, and þu þurh his sylene and gife þam rice onfênge, þe

5. on þam] on þon, *Wh.* — þät hit] þät þät hit, *Wh.* — 12. nânuht] ôviht, *B.* — 15. geþohte] geþanc, *B.* — 17. nê gerise] *desunt C.* — 19. gesettan] gesettum, *Wh.* — 21. mâđmas, *B.* — 27. gevinnanne] gevinne, *Wh.*, gevinnenne, *C.* — 31. slôh, *C.* — 32. Regenhere, *C.*, Rägnere, *B.* — 46. ondrêde] ondrædest, *Wh.* — selene, *C.*

þu vilnàdest! ac gemune nu, þät þu þät drihtne gelæste, þät þu gehète, þät þu onfô his geleáfan and his bebodu healde, se þe þe fram hvîlendlicum earfôđum generede and eác on âre hvîlendlices rices âhôf; and gif þu forđ his villan gehŷrsum beón vilt, þone he þurh me þe bodađ and læređ, he þonne þe eác fram tintregum geneređ ælcera yfela and þe dælnimende gedèđ mid hine þäs êcan rîces on heofonum".

Cap. 13.

Hvylc geþeaht se ylca cyning mid his ealdormonnum häbbende väs be þære onfengnisse Cristes geleáfan.

Þà se cyning þàs vord gehŷrde, þà andsvarôde he him and cväđ, þät he ægđer ge volde ge scolde þam geleáfan onfôn þe he lærde; cväđ, þät he volde mid his freóndum and mid his vitum spræce and geþeaht habban, and gif hi mid hine þät geþâfjan voldon, þät hi ealle ätsomne on lifes vyllan gehâlgôde væron. Þà dide se cyning svà svà he cväđ, and se biscop þät geþàfôde. Þà häfde he gespræce and geþeaht mid his vitum, and synderlîce väs fram him eallum frignende, hvylc him þuhte and geseven være þeós nive lâr and þære godcundnisse bigong, þe þær læred väs? Him þà andsvarôde his ealdorbiscop, Cêfi väs hâten: "Geseoh þu, cyning, hvylc þeós lâr si, þe ûs nu bodâd is. Ic þe sôđlice andette, þät ic cûđlice geleornâd häbbe, þät eallinga nâviht mägenes nê nytnesse hafađ seó æfästnis, þe ve ôđ þis häfdon and beeodon, forþon nænig þinra þegna neádlicôr ne gelustfullôde hine silfne tô ûra goda bigange þonne ic; and nôht þon läs monige sindon, þà þe màran gife and fremsumnisse ät þe onfèngon þonne ic, and on eallum þingum màran gesynto häfdon. Hvät ic vât, gif ûre godas ænige mihte häfdon, þonne voldon hi me mà fultumjan, forþon ic him geornlicôr þeódde and hŷrde. Forþon me þynceđ vislic, gif þu geseo þà þing beorhtran and strengran, þe ûs nivan bodâde sindon, þät ve þâm onfôn".

Þisum vordum ôđer þäs cyninges vita and ealdormann geþâfunge sealde and tô þære spræce fèng and þus cväđ: "Þyslic me is geseven, cyning leófôsta, þis andvearde lif manna on eorđan tô viđmetenisse þære tide, þe ûs uncûđ is, svà gelîc svà þu ät svæsendum sitte mid þînum ealdormannum and þegnum on vintertide, and sî fŷr onäled, and þin heall gevyrmed, and hit rîne and snive and hägele and styrme ûte; cume þonne ân spearva and hrädlice þät hûs þurhfleó, þurh ôđre duru in, þurh ôđre ût gevite: hvät he on þà tid, þà he inne bŷđ, ne bŷđ rîned mid þŷ stormè þäs vintres! ac þät bŷđ ân eágan bryhtm and þät läste fäc, and he sôna of vintra in vinter eft cymeđ. Svà þonne þis monna lîf tô medmyclum fäce ätŷveđ; hvät þær foregènge, ođđe hvät þær äfterfylige, ve ne cunnon. Forþon gif þeós nive lâre ôviht cûđ-

---

1. gemine, *B.* — drihtne, *B.*] þridde, *Wh.* — 6. dælnumende, *Wh.* — 9. freóndum, and mid his ealdormannum, and, *B. C.* — geþæht, *Wh.* — 13. syndriglice, *Wh.* — 15. ealdorbiscop] *Cêfi, cum pagani deorum cultus summus pontifex esset, nomen forsitan* ealdorgydja *habuit. Beda pontificis vocabulo usus est, quod Alfrêdus* ealdorbiscop *i. e. summus episcopus, reddidit.* — 19. ne gelustfullôde] nê gelustfullîcôr, *B. C., quae lectio verbum*, e. g. underþeódde, *requirit.* — 24. beorhtran, *B.*] beteran, *C. Cant.* — 28. leófôsta] *deest Wh., in margine tamen habet vocem, sed signatura carentem.* — 31. and hägele, *B.*] *deest Wh.* — 34. rîned] *Bedae textus requirit* behrinen, *habet enim "non tangitur".* — bryhtm] brähtm, *B.*, beorht (*i. e.* bearhtm), *C.* — 35. and] ac, *Wh.* — 36. foregange, *Wh.*

licre and gerisenlîcre bringe, heó þäs vyrđe is, þät ve þære fyligëân".

Þisum vordum gelîcum ôđre ealdormen and þäs cyninges þeahteras spræcon, þâ get tô geŷhte Ceáfi and cväđ, þät he volde Paulinus þone bisceop geornlîcôr gehŷran be þam gode sprecende, þe he bodâde; þâ hêt se cyning svâ dôn. Þâ he þâ his vord gehŷrde, þâ clypôde he and þus cväđ: "Geare ic þät ongeat, þät þät nôviht väs, þät ve beeodon, forþon svâ micle svâ ic geornlicôr on þam bigange þät silfe sôđ sôhte, svâ ic hit läs mêtte. Nu þonne ic openlîce ondette, þät on þisse lâre þät silfe sôđ scineđ, þät ûs mäg syllan þâ gife êcre eádignisse and êces lîfes hælo. Forþon ic lære nu, cyning leófesta, þät þät tempel and þâ veofedu þâ þe ve bûtan væstmum ænigre nytnisse hâlgôdon, þät ve þâ hrađe forleósân and on fŷre forbärnân".

Hvät he þâ se cyning openlice andette þam biscope and him eallum, þät he volde fästlice þâm deófolgildum vidsacan and Cristes geleáfan onfôn! Mid þŷ he þâ se cyning fram þam foresprecenan biscope sôhte and âcsôde heora hâlignesse, þe hî ær beeodon, hvâ hit, þâ vîgbed and þâ heargas þâra deófolgilda mid heora hegum, þê hî ymbsette væron, âidljan sceolde and tôveorpan; þâ andsvarôde he se biscop: "Efne ic þâ godas lange mid dysignisse beeode ôđ þis; hvâ mäg hî gerisenlicôr nu tôveorpan tô bysne ôđra manna þonne ic silfa þurh þâ snyttro þe ic fram þam sôđan gode onfêng? And he þâ sôna fram him âvearp þâ îdlan dysignisse, þe he ær beeode, and þone cyning bäd, þät he him væpen sealde and gestêdhors, þät he mihte on cuman and þät deófolgild tôveorpan, forþon þam bisceope ne väs âlŷfed, þät he môste væpen vegan, nê älcôr bûtan on myran ridan. Þâ sealde se cyning him sveord, þät he hine mid begyrde, and nam him spere on hand and hleóp on þäs cyninges stêdan and tô þâm deófolgildum râd. Þâ þät folc hine þâ geseah svâ gescyrpedne, þâ vêndon hi, þät he tela ne viste, ac þät he vêdde. Sôna þäs þê he gelihte tô þam hearge, þâ sceát he mid his sperê, þät hit sticôde fäste on þam hearge, and väs svîđe gefeónde þære ongitenisse þäs sôđan godes bîganges, and he þâ hêt his gefêran tôveorpan ealne hearh and þâ getimbro, and forbärnan. Is seó stôv git äteóved giú þâra deófolgilda nâht feor eást fram Eoforvicceastre begeondan Deorventan þære eá, and git tô däg is nemned Godmundingahâm, þær se bisceop þurh þäs sôđan godes onbryrdnisse tôvearp and fordide þâ vîgbed, þe he silf ær gehâlgôde.

Þâ onfêng Eádvine cyning mid eallum þâm äđelingum his þeóde and mid miclê folcê Cristes geleáfan and fulluhtes bäđe. Þŷ andlyftan geárê his rîces he väs gefullôd fram Pauline þam biscope, his lâreóve, on Eofervicceastre þŷ hâlgestan eásterdägê on Sanct Pêtres cyricëan þäs apostoles, þâ he þær hrädê geveorcê of treovê cyricëan getimbrôde, siđđan he gecristnâd väs.

---

4. spræcan, *Wh.* — geŷhte] äticte, *B.* — 9. Nu] Hu, *C.* — 11. leófesta, *deest C.* — 17. hvâ hit] he het, *Wh.* — 19. sceolde, *deest Wh.* — 21. snyttra, *Wh.* — 24. gestêdhors] gested hors, *Wh.* *Exprimit* gested hors *ornatum equum, sed Bêda scripsit: equum emissarium, quod* gestêdhors *debet reddi.* — 28. râd] ferde, *C.* — 30. vêdde] vêdende være, *B.* — 37. þâ veofedu þäs hæđenan gildes and hî gode gehâlgôde, *B.* — 39. fulluhte, *Wh.* — 41. þŷ hâlgan, *B.* — 42. hrädê] hrađ, *C.*

Bêda, IV, 24.

Þät on Hilde mynstre þære abbudissan väs sum brôđor, Cädmon gehâten, þam godcundlîce forgifen väs seó gifu tô singanne.

On þisse abbudissan mynstre väs sum brôđor synderlice mid godcundre gife gemæred and geveorđâd, forþon he gevunâde gerisenlice leóđ vyrceän, þâ þe tô æfästnesse and tô ârfästnesse belumpon, svâ þätte svâ hvät svâ he of godcundum stafum þurh bôceras geleornâde þät he äfter medmiclum fäce in sceôpgereorde mid þâ mæstan svêtnesse and inbyrdnesse geglencde and in englisc gereorde vel gehvær forđbrohte, and for his leóđsongum monigra monna môd oft tô vorolde forhohnesse and tô geþeódnesse þäs heofonlîcan lîfes onbärnde væron. And eác svylce monige ôđre äfter him on Ongelþeóde ongunnon æfäste leóđ vyrcan, ac nænig hväđre him þät gelice dôn meahte, forþon he naläs from monnum nê þurh mon gelæred väs, þät he þone leóđcräft geleornâde; ac he väs godcundlîce gefultumôd and þurh godes gife þone songcräft onfêng, and he forþon næfre nôht leásunga nê ideles leóđes vyrcan meahte, ac efne þâ ân þâ þe tô æfästnesse belumpon and his þâ æfästan tungan gedafenôde singan. Väs he se mon in veoruldhâde geseted ôđ þâ tide þe he väs gelŷfedre yldo, and he næfre nænig leóđ geleornâde, and he forþon oft in gebeórscipe, þonne þær väs blisse intingan gedêmed, þät hie ealle sceolden þurh endebyrdnesse be hearpan singan; þonne he geseah þâ hearpan him neálæcan, þonne ârâs he for scome from þam symble and hâm eode tô his hûse.

Þâ he þät þâ sumre tîde dide, þät he forlêt þät hûs þäs gebeórscipes and ût väs gongende tô neáta scypene, þâra heord him väs þære nihte beboden; þâ he þâ þær in gelimplicre tîde his limo on reste gesette and onslæpte, þâ stôd him sum mon ät þurh svefn and hine hâlette and grêtte and hine be his naman nemde: "Cädmon, sing me hväthvegu". Þâ andsvarôde he and cväđ: "ne con ic nôht singan, and ic forþon of þisum gebeórscipe ûteode and hider gevât, forþon ic nôht cûđe". Eft he cväđ se þe mid him sprecende väs: "hväđere þu meaht me singan". cväđ he: "hvät sceal ic singan?" cväđ he "sing me frumsceaft". Þâ he þâs andsvare onfêng, þâ ongan he sôna singan in hêrenesse godes scippendes þâ fers and þâ vord þe he næfre ne gehŷrde; þâra endebyrdnes þis is:

"Nu ve sceolon hêrjan heofonrîces veard,
metodes mihte and his môdgeþonc,
vera vuldorfäder, svâ he vundra gehväs,
êce dryhten, ord onstealde:
he ærest gesceôp eorđan bearnum
heofon tô hrôfe, hâlig scippend;
þâ middangeard, moncynnes veard,
êce dryhten, äfter teóde
firum foldan, freá älmihtig".

Þâ ârâs he from þam slæpe and eall, þâ þe he slæpende song,

---

6. inbrydnesse, *Wh.* — geglengde, *B.* — 8. forhonnesse, *Wh.* — 16. nænig, *B.*] ænig, *Wh.* — 17. väs, *deest Wh.* — 18. intinga, *Th.* — 25. Cedmon, *Wh.*, Ceadman, *B.* — 26. hväthvegu] äthvegu, *Wh.* — 28. mid] viđ, *Wh.* — 33. herjon, *T.*, herigean, *Wh.* — 35. vera] veorc, *T.*, vundra gehvilc, *T.*, vuldres gehväs, *Wh.* — 37. æres, *Wh.* — eorđan] ylda, *T.* — 40. teóde] tida, *T.* — 41. firum on fuldum, *T.* — freá] euca, *T.*

fäste in gemynde häfde, and þâm vordum sôna monig vord in þät ylce gemet gode vyrðes songes tôgeþeódde.

Þâ com he on morne tô þam tûngerêfan, se þe his caldormon väs, and him sæde, hvylce gife he onfêng, and he hine sôna tô þære abudissan gelædde, and hire þät cŷðde and sägde. Þâ hêt heó gesomnjan ealle þâ gelærdestan men and þâ leorneras, and him andveardum hêt secgan þät svefn and þät leóð singan, þätte eallra heora dômê gecoren være, hvät oððe hvonon þät cumen være. Þâ väs him eallum gesegen, svâ svâ hit väs, þät him være from dryhtne silfum heofonlîc gifu forgifen. Þâ rehton hie him and sägdon sum hâlig spell and godcundre lâre vord; bebudon him þâ, gif he mihte, þät he him sum sunge and in svinsunge leóðsonges þät gehvyrfde. Þâ he þâ häfde þâ visan onfangene, þâ eode he hâm tô his hûse, and com eft on morgen and, þŷ betstan leóðê geglenged, him âsong and âgeaf þät him beboden väs. Þâ ongan seó abbudisse clyppan and lûfjan þâ godes gife in þam men, and heó hine þâ monôde and lærde, þät he veoroldhâd forlête and munuchâde onfênge; ond he þät vel þâfôde. And heó hine in þät mynster onfêng mid his gôdum, and hine geþeódde tô gesomnunge þâra godes þeóva, and lêt hine læran þät getäl þäs hâlgan stæres and spelles; ond he eall þâ he in gehêrnesse geleornjan mihte mid hine gemyngâde, and svâ svâ clæne nŷten eodorcende in þät svêteste leóð gehvyrfde; and his song and his leóð væron svâ vynsum tô gehŷranne, þät þâ silfan his lâreóvas ät his mûðe vriton and leornôdon. Song he ærest be middangeardes gesceape and be fruman moncynnes and eall þät stær genesis, þät is seó æreste Moises bôc, and eft be ûtgonge Israêla folces of Ægypta londe, and be ingonge þäs gehâtlondes, and be ôðrum monigum spellum þäs hâlgan gevrites canones bôca, and be Cristes menniscnesse, and be his þrôvunge, and be his ûparstignesse on heofonas, and big þäs hâlgan gâstes cyme and þâra Apostola lâre; and eft bî þam ege þäs tôveardan dômes, and be fyrhto þäs tintreglican vîtes, and be svêtnesse þäs heofonlican rices he monig leóð gevorhte; and svylc eác ôðer monig be þâm godcundum fremsumnessum and dômum he gevorhte. On eallum þâm he geornlîce gŷmde, þät he men âtuge fram synna lûfan and mândæda, and tô lûfan and tô geornfullnesse âvehte gôdra dæda; forþon þe väs se mon svide æfäst and reogollîcum þeódscipum eáðmôdlice underþeóded, and við þâm, þâ þe on ôðre vîsan dôn voldon, he väs mid vylme micelre ellenvôdnesse onbärned, and he forþon fägre ende his lif betŷnde and geendâde.

Forþon þâ þære tide neálæhte his gevitenesse and forðfôre, þâ väs he feóvertŷne dagum ær þät he väs licumlicre untrumnesse þrycced and hefigâd, hväðere tô þon gemetlice, þät he ealle þâ tid mihte ge sprecan ge gangan. Väs þær on neáveste untrumra manna hûs, on þam hira þeáv väs, þät hi þâ untruman and þâ þe ät forðfôre væron inlædan sceoldon and him þær ätsomne þênjan: þâ bäd he his þegn on æfenne þære nihte þe he of vorulde gangende väs, þät he on þam hûse him stôve gegearvâde, þät he restan mihte. þâ vundrâde se þegn, for hvon

2. þær tô geþeódde, *B.* — 10. godspell, *B.* — 20. mid him, *B.* — 21. gehvyrfde] gefremede, *B.* — 25. eft, *C.*] *deest Wh.* — 29. cyme] gife, *B.* — 30. tintreganlices, *B.* — 37. velme, *C.* — 40. ær þät he väs] *aut supplendum videtur:* forðfarende, *aut:* þät he väs *delendum.* — 44. þegn] þeng, *Wh.*, þen, *B.* — 46. þeng, *Wh.*, þen, *B.*

he þās bæde, forþon him þuhte, þāt his fordfôre svâ nêh ne være, dide hvāđere svâ svâ he cvāđ and bebeád. Ond mid þŷ he þâ þær on reste eode, and he gefeóndê môdê sumu þing ātgādere mid him sprecende and gleóvjende vās þe þær ær inne væron, þâ vās ofer middeniht þāt he frāgn, hvāđer hi ænig hûsel þær inne hāfdon? þâ andsvarôdon hie and cvædon: "hvylc þearf is þe hûsles? ne þinre fordfôre svâ nêh is, nu þu þus rotlîce and þus glādlîce tô ûs sprecende eart". cvāđ he eft: "berađ me hvāđere hûsel tô". Þâ he hit on handa hāfde, þâ frāng he, hvāđer hî ealle smilte môd and bûtan eallum incan bliđe tô him hāfdon. Þâ andsvarôdon hi ealle and cvædon, þāt hi nænigne incan tô him niston, ac hie him ealle sviđe blîđemôde væron, and hi vrixendlice hine bædon, þāt he him eallum bliđe være. Þâ andsvarôde he and cvāđ: "mîne brôđro þâ leófan, ic eom sviđe bliđmôd tô eóv and tô eallum godes mannum". And he svâ vās hine trymmende mid þŷ heofonlîcan vegnestê and him ôđres lîfes ingang gearvâde. Þâ git he frāgn, hû nêh þære tide være, þātte þâ brôđru ârîsan sceoldon and godes folc læran and heora uhtsang singan; andsvarôdon hi: "nis hit feor tô þon". cvāđ he: "tela, utan ve vel þære tîde bidan!" And þâ him gebād and hine gesênâde mid Cristes rôdetâcne and his heáfod onhylde tô þam bolstre and medmicel fāc onslæpte, and svâ mid stillnesse his lif geendâde. And svâ vās gevorden, þātte svâ svâ he hluttrê môdê and bilevitê and smyltre villsumnesse drihtne þeóvde, þāt he eác svylce svâ smiltê deádê middangeard vās forlætende and tô his gesihđe becom; and seó tunge, þe svâ monig hâlvende vord on þās scippendes lof gesette, heó þâ svylce eác þâ ŷtemestan vord on his hêrenesse, hine silfne sênjende and his gâst in his handa bebeódende, betŷnde. Eác svylce þāt is gesāgd, þāt he være gevis his silfes fordfôre of þâm þe ve nû secgan hŷrdon.

Annotatio.

Quod Caedmonis nomine inscribitur carmen, in Northanhymbrorum quoque dialecto scriptum Conybeare in libro suo "Illustrations of Anglo-Saxon poetry" pag.* 6 *exhibet, ubi ita legitur:

Nu scylun hergan hefaenricaes vard,
metudæs mæcti end his môdgidanc,
verc vuldurfadur, svê he vundra gihvaes,
êci drictin, ôr âstelidae.
He ærist scôp aelda barnum
heben til hrôfe, hâleg scepend;
þâ middungeard moncynnaes vard,
êci dryctin āfter tiádae
firum foldu, freá allmectig. *)

---

10. niston, *B.*] viston, *Wh.* — 14. vægneste, *Wh.* — 17. feor, *B.*] lang, *Wh.* — 25. hêrenesse] hêrunge, *B.* — 28. hefaen rices, *C.* — 31. ora stelidae, *C.* — 32. scopa elda, *C.* — 33. scepen, *C.*

) Multo antiquiores partim has verborum formas esse illis, quas exbibet textus communis, non est dubium, et Caedmonem, cum esset ex Northanhymbris oriundus, carmina sua hac forsitan dialecto pepigisse, admodum verisimile videtur. Valde igitur fallitur Conybeare, quae sequuntur adjiciens: "Wanley (qui in catalogo MSS. septentr. pag. 287, manuscriptum, quo carmen hoc continetur, seculi octavi esse affirmaverat) himself however has some doubt whether the handwriting of this addition (for such it is) be coeval with that of the entire MS. There appears to me strong ground for thinking it the work of the 11th or

Bêda, V, 13.

Þät sum ver on Norđanhymbra mægđe, Drihthelm gehâten, of deáđe ârîsende sume svîđe ondrŷslîcu and eác tô gevilnjanne, þâ þe he geseah, secgende väs.

Þissum tídum väs sum gemyndelîc vundor and ealdum vundrum gelîc on Breotene gevorden; forþon þe tô âvehtnesse lifjendra monna of sâvle deáđe sum mon väs sum fäc deád, and eft tô lîfe lichoman ârâs, and monig þing gemynvyrđe sæde þät he geseah, þâra sume ve hêr hrädlîce âreccan and vritan villađ. Väs sum hivscipes fäder and hina ealdor in þeódlande Norđanhymbra, þät is gecîged on Cununingum; lifde he æfästlice his lif mid his hirede: þâ vearđ he lichamlicre untrumnesse gehrinen and gestanden, and seó däghvamlice veôx, ôđ þät he tô þam ŷtemestan däge gelæded väs, and on foreveardre niht forđfêrde. Ac on dagunge he eft âvacnôde and semninga ûpâsät, and ealle, þâ þe ät his lichoman vêpende stôdon, mid unmætê egê geslägene væron and ût flugon, bûtan his vife ânum, þe hine svîđôst lûfâde; seó ân inne âvunôde, þeáh þe heó sviđe forht and bifigende være. Þâ frêfrâde he hire and cväđ: "ne vile þu þe ondrædan, forþon þe ic sôđlice fram deáđe ârâs, and eom eft forlæten mid monnum lifjan, naläs hväđere þŷ lifê, þê ic ær lifde, ac sviđe ungelicê". and sôna ârâs and eode tô þære cyricëan þäs tûnes and ôđ hlutterne däg þær in gebede stôd. And sôna äfter þon ealle his æhta on þreó tôdælde: ânne dæl he his vîfe sealde, ôđerne his bearnum, þone þriddan, þe him gelamp, he instäpe þearfum gedælde; and äfter medmiclum fäce eall veoruldþing forlêt and tô Mailros þam mynstre com, þät is of þam mæstan dæle mid ymbbŷgnesse Tveóde streámes betŷned, and he þær godes þeóvhâde and sceare onfêng and on digle ancorstôve eode. Þâ se Abbud þät geseah, hû he ôđ þone däg his deáđes on svâ micelre geþræstnesse and forhäfednesse

---

12th century, and of an inexperienced scribe. "Scop" *and* "Scyppend" *(lin. 5 and 7) seem much more analogous than* "scopa" *and* "scepen", *and the same remarkable substitution of ae for e is found in MS. Bodley* 343, *supposed by Wanley to be written in the reign of Henry II.* "Ora" *for* "ord" *must be a mistake either of the transcriber or printer".*

Ultima argumenta rectâ verborum divisione me removisse puto, idque tantum concedo, "scepen" *male scriptum esse pro* "scepend". ôr *nempe idem significat quod* ord, *scilicet initium, et* âstelidae *et* aelda *nihil habent offensionis. Ipsas autem has dialecti formas seculo VIII. non repugnare, unusquisque e libro manuscripto Sti. Galli Nro.* 254, *qui Bedae carmen Anglosaxonicum exhibet nonoque seculo adscribitur, discere potest. Bedae carmen posteriori hujus operis parti inserere decrevimus. Altera tamen quaestio est, utrum Alfrêdus rex suae historiarum Bêdae ecclesiasticarum translationi ipsum Caedmonis carmen innexuerit, an Bêdae textum tantummodo metrice verterit. Sed quum Alfrêdi temporibus haud dubie adhuc exstiterit Caedmonis carmen, et Alfrêdus juvenis gentis suae carmina didicisse perhibeatur, non dubito, quin ipsum Caedmonis carmen inseruerit. Neque obliterandum est, in singula pagina scriptum inveniri carmen, quod vix esset, si non jamjam veteres id Caedmonis opus existimassent.*

4. gemynvyrđe] gemynvurdes, *Wh.*, gemyndelice, *B.* — sume] rime, *B.* — 6. Cunungum, *C.* — 10. dagunge] dägrêd, *C.* — âvacnôde] âcvicôde, *C.* — 11. væpende, *Wh.* — 14. vile] vilt, *Wh.* — 23. on] *deest Wh.* — þâ se Abbud þät geseah, hû he] *Bedae textus nunc habet: locum mansionis, quam Abbas praeviderat, intravit, et ibi usque etc. quod vertendum est:* on ancorstove eode, þâ se Abbud ær âstealde, and þær inne he ôđ ff. *Alfrêdus igitur alium textum habuisse videtur, et legisse: locum mansionis intravit. Abbas cum viderit, quo ille modo etc.*

mòdes and lîchoman âheardòde and âvunòde, þät men ongitan mihton, þät he monig þing ge egeslîce ge villsumlîce geseah, þe òđre men ne mihton, þeáh þe seó tunge svîgòde, þät his lif väs sprecende: sæde he þisè gemetè þät he geseah and cväđ: "Leóhtè gesihtè and onsŷne and beorhtè gegyrelan väs se þe me lædde. Eodon vit svîgende, þäs þe me þuhte and geseven väs, ongean norđeástròdor, svâ sunnan ûpgong bŷđ ät middan sumere. Mid þŷ vit þâ hvîle eodon, becòmon vit tò sumre dene, seó väs micelre brædo and deópnesse and ungeendòdre lengo; väs unc on þâ vinstran healfe geseted, and þær dæl väs veallendum lîgum full sviđe egesfullice, and þær väs nòhtè þŷ läs unâræfnendlic cŷle hagles and snâves full; väs æghväđer monna sâvla ful, þâ vrixendlîce on tvâ healfe gesevene væron, svâ svâ unmætnesse micles stormes vorpene beón. Þonne hî þät mägen þære unmætan hæto âræfnan ne mihton, þonne stealdon hi eft earmlîce on middel þäs unmætan cŷles; and mid þŷ hi þær nænige reste gemètan mihton, stelldon hî eft on middel þäs byrnendan fŷres and þäs unâdväscendlîcan liges. Mid þŷ hi þâ þisè ungesæligan vrixlè, feor and vîde svâ ic geseón mihte, bûtan firstmearce ænigre reste, mid þâ unrîman mänigo sveartra gâsta þræste væron, þâ ongan ic þencëan and vènde, þät þät helle være, be þâm tintregum unâræfnendlicum ic oft secgan hŷrde. Þâ andsvaròde he mînum geþohte, se lâtteóv, se þe me fore eode, and þus cväđ: "nis þis, cväđ he, seó hell, svâ þu talòst and vènest". Mid þŷ ic þâ väs mid þisse ongrŷslican vefersŷne sviđe âfyrhted and gebrèged, þâ lædde he me styccemælum forđ on fyrran land: þâ geseah ic semninga beforan unc onginnan þŷstrjan þâ stòve and miclum þŷstrum eall gefylled beón. mid þŷ vit þâ on þâ þŷstru ineodon and hi styccemælum svâ micel and svâ þicce væron, þâ ic nòviht geseon mihte, nemđe þät seó ansŷn sceán and þâ hrägel leóhte væron þäs þe me lædde. Mid þŷ vit þâ forđgongende væron under þam scûvan þære þŷstran nihte, þâ ätŷvdon semninga beforan unc monige heápas sveartra lîgea, þâ væron ûpâstigende, svâ svâ of miclum seáđe, and eft væron feallende and gevitende on þone ylcan seáđ. Mid þŷ ic þâ þider gelæded väs, þâ ne viste ic semninga, hvär mîn lâtteóv com, and he me forlèt on middan þâm hŷstrum, on þære angrŷslican gesihđe. And mid þŷ þâ ylcan heápas þâra fŷra bûtan blinne hvîlum ûpâstigon on heáhnesse, hvilum niđer geviton on þâ neovolnesse þäs seáđes, geseah ic and sceávòde, eall þâ heánesse þâra ûpâstigendra ligea fulle væron monna gâsta, þe in onlîcnesse ûpâstîgendra ŷselena mid rèce hvilum on heáhnesse beóđ ûpvorpene, hvilum, eft âtogenum þâra fŷra þròsmum, væron eft âslidene on neovolnesse and on grund; svylce eác unâræfnendlîce fûlnes väs mid þäs fŷres þròsme ûpâveallende, and ealle þâ stòve þâra þŷstra gefylde. Mid þŷ ic þâ longe forht stòd, and me väs uncûđ, hvät ic dide, ođđe hvider ic eode, ođđe tò hvylcum dòme ic becòme; þâ gehŷrde ic semninga micelne svêg me on bäcling unmætes vòpes and earmlices, svylce eác micel gehlŷd and ceahhetung, svâ svâ ungelærdes folces and bismrigendes gehäftum heora feóndum. Þâ he þâ se svêg me nŷr väs

4. gesihđe, *Wh.* — 5. eodon] eode, *Wh.* — 6. norđ and eást ròdor] *Wh.*, norđeástròdor, *C.* — 10. þŷ] þon, *C.* — 12. halfe, *Wh.* — 20. âræfnendlicum, *Wh.*, unâræfedlicum, *B.* — 22. ongrislican, *Wh.* — 25. þeóstrjan, *C.* — 27. nòviht] nânuht, *C.* — 30. lègea, *C.* — 43. hvylcum] hvilce, *Wh.*, dòme] ende, *C.* — 46. bysmrigendes, *Wh.*, beosmrigendes folces, *C.*

and tô me becom, þâ geseah ic monige þâra vêrigra gâsta vifmonna sâvla gnornjende and heófjende teón and lædan on midde þâ þŷstro, and hie on þon sviđe blissedon and ceahhetton. Þâra manna sum väs, þäs þe ic gevitan mihte, bescoren preóst, sum väs lævede, sum väs vifmon. Tugon hi þâ vêrigan gâstas and niđer mid geviton in midde þâ neovolnesse þäs byrnendan liges. Mid þŷ hi þâ fyrr gevitene væron, and ic þone vôp þâra monna and þone leahtor þâra deófla sveótolice gehŷran ne mihte, hväđere ic þone svêg þâ gemengedne on eárum häfde. Betveoh þâs þing þâ ûp cômon sume þâra þŷstra gâsta of þære neovolnesse and of þære vitestôve and me ûtan ymbsealdon; häfdon hi fŷrene eágan, and fûl fŷr of heora mûđe and of heora nosum væron ûtblæsende, and fŷretangan hî on handa häfdon, and me nyrvdon and me beótôdon, þät hi me mid þâm gegripan voldon and in þâ forvyrd sendan; and þeáh hi me svâ brêgdon and fyrhton, ne dorston hî hväđere me gehrinan. Mid þŷ ic väs æghvanon mid þâm feóndum ymbseald, and mid þâ blindnesse þâra þŷstra ûtan betŷned, þâ âhôf ic mîne eágan ûp and locâde hider and geond, hväđer me ænig fultum tôveard være, þät ic gehæled beón mihte; þâ ätŷvde me äfter þon vege, þe ic ær com, betvyh þâ þŷstra svâ svâ beorhtnes scinendes steorran, and þät leóht väs veaxende mâre and mâre and hrađe tô me êfestende; and sôna þäs þe hit me neálæhte, þâ væron tôstencte and on veg flugen ealle þâ viđerveardan gâstas, þâ þe me ær mid heora tangum tôbeótôdon: väs þät se mîn lâtþeóv, se þe me ær lædde. Þâ cirde he sôna on þâ sviđran hand and me ongan lædan sûđeást on þone rôdor svâ sunne on vintra ûp gongeđ. Þâ væron vit sôna of þâm þŷstrum âbrodene and he me lædde in fägernesse smiltes leóhtes. Mid þŷ he me þâ on openum leóhte lædde, þâ geseah ic beforan unc þone mæstan veal, þäs lengo on tvâ healfe nê his heánesse ænig ende geseven väs. Þâ ongan ic vundrjan, for hvon vit tô þon vealle eodon, mid þŷ ic on him nænige eágþyrl nê ûpâstignesse âhvonon on ænige healfe geseón mihte. Mid þŷ vit þâ becômon tô þam vealle, þâ sôna instäpe, ne vât ic hvylcre endebyrdnesse, væron vit on his heánesse on þam vealle ufanveardum, and þâ geseah ic þær þone rûmestan feld and þone fägrestan, and se väs eall svêtnesse ânre full grôvendra blôstma, and seó vundrjende svêtnes þäs miclan sväcces sôna ealle þâ fûlnessa þäs þŷstran ofnes, þe me ær þurhsveóg, on veg âflŷmede, and svâ micel leóht and beorhtnes ealle þâ stôve geondsceân, þät heó ealles däges beorhtnesse ođđe þære middäglican sunnan väs beorhtre geseven. Væron on þisum felda unrîme gesomnunga hvittra manna and fägerra, and monig seld gefeóndra veoroda and blissendra. Mid þŷ he þâ me lædde, betveoh midde þâ þreátas þâra gesæligra veroda, þâ ongan ic þencëan, and me huru þuhte, þät þät være heofona rîce, be þam ic oft ær gehŷrde bodjan and secgan; þâ andsvarôde he minum geþohte and cväđ "nis þis heofona rîce, svâ svâ þû talast and vênest". Mid þŷ vit þâ væron forđgangende and oferfêrdon þâs vununesse þâra eádigra gâsta, þâ geseah ic beforan unc micle mâran gife leóhtes and beorhtnesse þonne ic ær geseah, on þære ic eác svylce þâ svêtestan stefne gehŷrde godes lof singendra. Svylce

1. vêrigra, *B. C.*] *deest Wh.* — 2. heófende, *B.* — 6. lîges] fŷres, *B.* — 22. tangan, *Wh.*, tancgum, *B.*, tungum, *C.* — 24. reádor, *C.* — 31. ne vât ic] niste ic, *B. C.* — 39. gesomnunge, *Wh.* — seld] ædele (*i. e.* êđel), *B.* — 47. þâ svêtestan stefne, *B. C.*] þâ svêtnesse an stæfne, *Wh.*

eác of þære stôve svâ micel svêtnes vundorlices sväcces onsended väs, þätte seó svêtnes, þe ic ær byrigde and me micel þuhte, in þâ vidgemetnesse þäs äfteran leóhtes and beorhtnesse väs lytel and medmicel geseven; svâ eác svylce þät leóht and seó beorhtnes þäs blôstmjendan feldes väs medmicel geseven on þære stôve vynsumnesse. Mid þŷ ic unc vênde ingangende beón, þâ semninga se mîn lâtþeóv gestôd and bûtan eldinge eft väs his geondcirrende and me eft lædde þŷ silfan vegê þe ve ær tô cômon.

Mid þŷ vit þâ eft hveorfende becômon tô þâm bliðan vunenissum þâra hvîttra gâsta and fägerra, cväð he tô me: "vâstu, hvät þâ þing ealle sint þe þu sceávôdest and gesâve?" andsvarôde ic him: "nese, cväð ic, ne vât ic hi". cväð he: "seó dene, þe þu gesâve veallendum ligum and þâm strangum cŷlum egeslice beón, þät is seó stôv, on þære sindon tô âdêmanne and tô clænsjanne monna sâvla, þâ þe ildende væron tô andettanne and tô bêtanne heora synna, and þâ men þe hit gefremedon and hväðere ät nŷhstan on þâ silfan tid heora deádes tô hreóve geflugon and svâ of lichoman eodon; þâ hväðere, forþon þe hi andetnesse and hreóve on þam silfan deáðe häfdon, ealle on dômes däg tô heofona rîce becumað; and monige eác svylce lifigendra monna bêne and gebedu and älmessan and fästen and ealra sviðôst mässesang gefultumâð, þät hi ær dômes däge generede beóð. and vite þu, þät se lig fæmigenda seáð and se fûla, þone þu gesâve, þät väs helle tintreges mûð, on þone svâ hvylc svâ ænê siðê onbefealleð, næfre he þonon on êcnesse genered bŷð. Seó blôsmberende stôv, on þære þu þät fägereste veorud on geógudhâdnesse gesâve scinan and vynsumjan, þät is seó stôv, on þære beóð onfangene sôdfästra sâvla, þâ þe on gôdum veorcum of lichoman gongað and hväðere ne beóð svâ micelre fullfremednesse, þät hi sôna sind on heofona rîce gelædde; ealle þâ hväðere on dômes däge tô Cristes gesihðe and tô gefeán þäs heofonlican rices ingangað, forþon svâ hvylce svâ on eallum vorde and veorce and on geþohte fullfremede beóð, sôna þäs þe hi of lichoman gangað, becumað tô þam heofonlican rice. Tô þäs rices neáviste belimpeð seó stôv, þær þu þone svêg þäs svêtan sanges mid þŷ sväccê þære svêtnesse gehŷrdest and þâ beorhtnesse þäs miclan leóhtes gesâve. Ac þu þonne, forþon nu scealt eft tô lichoman hveorfan and betveoh mannum lifjan, gif þu þîne dæda and þeávas and din vord on rihtvisnesse and on bilevitnesse geornlice healdan vilt, þonne onfêhstu äfter deáðe þâ vununesse stôve betvih þâ blissigendan verod þâra eádigra gâsta, þe þu nu nŷhst gesâve and sceávôdest; eác vite þu, þâ ic sume tid fram þe gevât, tô þon ic þät dide, þät ic volde geácsigan and gevitan, hvät ic be þe dôn sceolde". Mid þŷ he þâ tô me cväð, þät ic eft tô lichoman hveorfan sceolde, þâ väs ic þät sviðe onscûnjende, and me lâð väs, forþon þe ic lustfulljende þære stôve svêtnesse and vlite þe ic þær geseah, and eác somod þâra gemânan and eádignesse brûcan volde, þe ic on þære stôve sceávôde. And ic hväðere minne lâtþeóv ne þorste ôvihtes biddan;

7. ildynge, *Wh.*, eldenne, *C.* — 9. bliðran, *C.* — 11. næse, *Wh.* — 20. gebeda, *Wh.* — 22. fæm benda, *Wh.*, ferbärnda, *C.* — *Fortasse:* lig and fæm berenda, lig and fŷr berenda? — 33. svêtan] veorðan, *C.* — 34. beorhtnesse] leóhtnesse, *Wh.* — 36. dæde, *Wh.* — 40. ic be] ic *deest Wh.* — 43. lustfulljend, *Wh.* — 44. volde] *deest Wh.*

ac nu betvih þâs þing ic ne vât, hvylcere endebyrdnesse ic me nu geseó betvih mannum lifjan.

Þâs þing and eác ôðre, þâ þe se drihtnes ver geseah, naläs eallum monnum æghvar svongum and heora lifes ungemyndum secgan volde, ac þâm ânum, þâ þe for ege tintrega âfyrhte væron, oððe mid hyhte þâra êcra gifena lustfullôdon, þâm he volde mid ârfästnesse lûfan þâ þing cŷðan and secgan. Väs sum munuc and mässepreóst on nêhnesse his cytan eardjende, þäs nama väs Hamgils, and þone hâd mid gôdum dædum efenlîce heóld, se eft on Hibernia þam eálande þære ŷtemestan yldo his lifes on ancorsetle mid medmiclum hlâfê and cealdê väterê âvreðede. Þes gelômlîce väs ingangende tô þam ylcan vere and þurh his geornfulle frigenesse fram him gehŷrde, hvylce þing he geseah, þâ þe väs lichoman ongyrved; þurh þäs onfrigenesse and gesägena eác svylce þâ feá þe ve vriton tô ûsse cŷðe becômon. Sägde he eác svylce his gesihðe Ealdfriðe þam cyninge, se väs on hâlgum gevritum se gelæredesta, and he svâ lustlîce and svâ geornfullîce väs fram him gehŷred, þät he on þät gemyngâde mynster mid his bêne ingedôn väs and on munuchâde bescoren; and þonne se cyning on þâ dælas þäs landes becom, þät he gelômlice väs tô him gangende, þät he volde his vord and his gesägena gehŷran. And on þam mynstre väs on þâ tid æfästes lifes and gemetfästes Abbad and messepreóst Äðelvold hâten, se eft äfter þon þät bisceopes setl efenvyrðum dædum his hâdes þære cyricëan ät Lindesfarena eá sät and heóld. Onfêng he, se godes man, on þam ylcan mynstre digle stôve and vunanesse, þät he þær mihte freólice on singalum gebedum his scippend hêrjan and þeóvjan. And forþon seó silfe stôv ofer þäs streámes ôfer väs geseted, väs his gevuna for þære miclan lûfan his lichoman clænsunge, þät he gelômlice on þone streám eode and þær on sealmsange and on gebedum stôd and fäste âvunôde, hvilum ôð midde sîdan, hvilum ôð þone sveoran, and hine on þam streáme sencte and dŷfde svâ lange svâ he geseven väs þät he âræfnan mihte. And þonne he þanon gangende väs tô londe, næfre he his þâ vætan hrägel and þâ cealdan âsettan volde, ôð þät hi of his seolfes lichoman gevearmôdon and âdrugedon. Mid þŷ he on vintres tide, ymb hine flôvendum þâm styccum healfbrocenra îsa, þâ he silfa oft gebräc and gescænde, þät he stôve häfde on þam streáme tô stondenne oððe hine tô besencanne, cvædon him men tô, þâ þe þät gesâvon: "hvät þät is vundor, brôðer Dryhthelm (väs þät þäs veres nama), þät þu svâ micle rêðnesse cŷles ænigê rihtê âræfnan miht", andsvarôde he bilevitlice, forþon he väs bilevitre gleávnesse and gemetfästre gecynde man, cväð he: "cealdran ic geseah". and mid þŷ hi cvædon þät: "þät is vundor, þät þu svâ rêðe forhäfednesse and svâ hearde habban vilt", andsvarôde he: "heardran and rêðran ic geseah", and he svâ ôð þone däg his gecigednesse of middangearde mid ungesvencedlîcê lustê heofonlicra gôda þone ealdan lîchoman betvih dägvamlicum fästene svencte

---

4. svongum] svengum, *B.*, svongrium, *Lye.* — 8. Hamgels, *C.* — 10. ancorlife, *B.* — 14. ûsse] ûre, *Wh.* — 22. efenvyrðe, *Wh. condignis actibus, Bêda.* — 24. digle] deahle, *C.* — freoslice, *Wh.* — 29. ôð] of, *Wh.* — 32. âsettan] gedrigan, *B.* — 34. flôvendum] flôvende, *Wh. defluentibus crustis, Bêda.* — styccum — îsa] sticce hlaf brocenra hîsa, *C.* — 35. oððe] *deest Wh.*

and temede, and he monigum monnum ge on vordum ge on his lifes bysene on hælo väs.

Cronicon Anglosaxonicum (ed. Wheloc.).

1. Be Cynevulfes deáđe Vestseaxna cyninges.

755. Hêr Cynevulf benam Sigebryht his rices and Vestseaxna viotan for unrihtum dædum bûtan Hamtûnscire, and he häfde þâ, ôđ he ofslôh þone ealdorman, þe him lengest vunôde; and hine þâ Cynevulf on Andred âdræfde, and he þær vunôde, ôđ þät hine ân svân ofstang ät Prûutesflôdan, and he vräc þone ealdorman Cumbran. And Cynevulf oft miclum gefeohtum feaht viđ Britvealum; and ymb XXXI vinter, þäs þê he rice häfde, he volde âdræfan ânne äđeling, se väs Cyneheard hâten and väs þäs Sigebryhtes brôđor. And þâ geâhsôde he þone cyning lytlê veredê on vîfcŷđđe on Merantûne, and he hine þær berâd and þone bûr ûtan beeode, ær hine þâ men onfunden, þe mid þam cyninge værun. And þâ ongeat se cyning þät, and he on þâ duru ûteode and þâ unheánlîce hine verede, ôđ he on þone äđeling locôde; and þâ ûtræsde on hine and hine miclum gevundâde. And hi ealle on þone cyning værun feohtende, ôđ þät hi hine ofslägenne häfdon. And þâ onfundon þät þäs cyninges gefêran on þäs vifes unstilnesse and þider urnon, svâ hvelc svâ þonne gearo väs. And hrađôst heora gehvelcum se äđeling feorh and feoh gebeád, and hiora nænig hit geþingjan nolde, ac hie on hine symle feohtende væron, ôđ þät hi ealle lægon ofslägene bûtan ânum Brittiscum gisle, and se sviđe gevundâd väs. Þâ on morgene gehŷrdon þät þäs cyninges þegnas, þe him beäftan væron, þät se cyning ofslegen väs; þâ ridon hî þider, and his ealdorman Ôsric, and Viferđ his þegn, and þâ men, þe he ær him beäftan læfde, þone äđeling on þære byrig gemêtton, þær se cyning ofslegen läg; and þâ gatu him tô belocene væron, and hie þær tô eodon. And þâ gebeád he him heora âgenê dômê feos and londes, gif hie him þäs rices ûđon, and him cŷđde, þät hiora mægas him mid værun, þâ þe him from nolden. And þâ cvædun hi, þät him nænig mæg leófra nære þonne heora hlâford, and þät hie næfre his banan folgjan noldon. And þâ budon hi hiora mægum, þät hie him gesunde from eodon, and hie cvædon, þät þät ylce heora gefêrum geboden være, þe ær mid þam cyninge værun. Þâ cvædon hie, hät hie þäs, hie silfe, ne âmunden þon mâ þê heora gefêran, þe mid þam cyninge væron ofslegene. And hi þâ ymb þâ gatu feohtende væron, ôđ þät hi þær in flugon. And þone äđeling ofslôgon and þâ men, þe

---

1. and Vestseaxna viotan] *i. e.* be Vestseaxna viotena fultume. — 3. him] *i. e.* mid him. — 4. Prûutesflôdan] Pryvetesflôdan, *B.* — 14. And þâ on þäs vifes gebærum onfundon þäs cyninges þegnas þâ unstilnesse, and þâ þider, *Wh.* — 16. rađost, *Wh.* — feoh and feorh, *Wh.* — 17. ac hie — væron] *desunt Wh.* — 18. ofslägene] *deest Wh.* — 21. Viferđ] Viverđ, *Wh.* — 22. men — læfde] men þe he beäftan him læfde ær, *Wh.* — 22. and þone, *Wh.* — 24. âgene dôm, *Wh.* *Si quis accusativum* dôm *servare velit*, âgenne *legat necesse est.* — 25. cŷđde] cyđđon, *Wh.* — 31. þät hi hi þäs ne onmunden þon mâ þê eóvre gefêran, *Wh.* — 33. þær in flugon] þær Ine fulgon, *Wh. donec* Inam *sequerentur*, *vertit Wh.; pessime, cum nullius* Ine *nominati facta sit mentio*, *et* fulgon *nunquam idem significet quod* folgedon. fulgon *praeteritum est a verbo* felhan, *abscondere*, *quod si accipi debeat*, ôđ hi hi þær inne fulgon, *legendum est.*

him mid væron, ealle bûtan ânum, se väs þäs ealdormonnes godsunu; and he his feorh generede, þeáh he väs oft gevundôd. Se cyning Cynevulf ricsôde XXXI vintra, and his lîc lîð on Vintanceastre, and þäs äðelinges ät Acsanmynstre, and heora riht fäderen cyn gêð tô Cerdice.

---

2. Be þâm gefeohtum þe Älfrêd, Vestseaxna cyning, Denum við gefeaht siððan he cynesetl âstige ôð þät he forðfêrde.

871. Þâ fêng Älfrêd, Äðelvulfing, tô Vestseaxna rice, and þäs ymb ænne mônâð gefeaht Älfrêd cyning við ealne þone here lytlê veredê ät Viltûne, and hine longe on däg geflŷmde, and þâ Deniscan âhton välstôve geveald. And þäs geâres vurdon nigen folcgefeoht gefohten við þone here on þŷ cyne ricê be sûðan Temese, bûtan þam þe him Älfrêd, þäs cyninges brôðor, and ânlîpige ealdormen and cyninges þegnas oft râde onridon, þe mon nâ ne rîmde. And þäs geâres væruu ofslegene nigon eorlas and ân cyning, and þŷ geârê nâmon Vestseaxe frið við þone here.

872. Hêr fôr se here tô Lundenbyrig from Reádingum and þær vintersetl nam; and þâ nâmon Myrce frið við þone here.

873. Hêr fôr se here on Norðhymbre, and he nam vintersetl on Lindesse ät Turcesîge.

874. Hêr fôr se here from Lindesse tô Hreopedûne, and þær vintersetl nam, and þone cyning Burhrêd ofer sæ âdræfdon ymb tvâ and tvêntig vintra, þäs þê he rice häfde, and þät land eall geeodon, and he fôr tô Rôme and þær gesät. And þŷ ylcan geârê hie sealdon Ceólvulfe, ânum unvîsum cyninges þegne, Myrcna rice tô healdanne, and he him âðas svôr and gîslas sealde, þät hit him gearo være, svâ hvylcê dägê svâ hie hit habban volden, and he gearo være mid him selfum and on eallum þâm, þe him læstan voldon tô þäs heres þearfe.

875. Hêr fôr se here from Hreopedûne, and Healfdene fôr mid sumum þam here on Norðanhymbre, and nam vintersetl be Tinan þære eá, and se here þät lond geeode and oft hergâde on Peohtas and on Strætclêdvealas. and fôr Godrûn and Ôscitel and Anvind, þâ þrî cyningas, of Hreopedûne tô Grantebrycge mid miclum here and sæton þær ân geâr. And þŷ sumerê fôr Älfrêd cyning ût on sæ mid sciphere and gefeaht við seofon sciphlästas and hiora ân gefêng and þâ ôðre geflŷmde.

876. Hêr hine bestäl se here and intô Verhâm Vestseaxna fêrde, and siððan við þone here se cyning frið nam, and þâ gîslas sealdon, þe on þam here veorðôste væron, tô þam cyninge, and him þâ âðas svôron on þam hâlgan beáge, þe hie ær nânre þeóde noldon, þät hi hrädlice of his rîce fôren; and hi þâ under þam hi nihtes bestælon þære fyrde, se gehorsâde here, intô Exanceastre, and þŷ ylcan geârê Healfdene Norðanhumbra land gedælde and ergende væron and hiora tilgende.

877. Hêr com se here intô Exanceastre from Verhâm and se sciphere seglôde vest ymbûtan; and þâ gemêtte hie micel ŷst on sæ, and þær

---

5. and bûtan, *Wh.* — 6. ânlipig ealdorman, *Wh.* — 13. *Wh. repetit post* Turcesîge: and þâ nâmon Myrce frið við þone here. — 16. vinter, *Wh.* — 18. Ceólvulfe, *deest Wh.* — 19. hit] he, *Wh.* — 24. Strætlêdvealas, *B.*, Stræclêdvealas, *Wh.* — 25. Gûðram, *B.* — 26. micelê veredê, *Wh.* — 27. sumera, *Wh.* — 28. ôðru, *Wh.* — 30. and þâ — væron, *desunt Wh.* — 37. mette, *Wh.*

forveard hundtvelftig scipa ät Svanavic. And se cyning Älfrêd äfter þam gehorsôdum here mid fyrde râd ôđ Exanceaster, and hi hindan ofridan ne meahte, ær hie on þam fästene væron, þær him man tô ne meahte. And hie him þær fore gislas sealdon, svâ feala svâ he habban volde, and micele âđas svôron, and þâ gôdne friđ heóldon. And þâ on härfeste gefôr se here on Mercna lond and hit gedældon sum, and sum Ceólvulfe sealdon.

878. Hêr hine bestäl se here on midne vinter ofer tvelftan niht tô Cyppanhâme, and geridon Vestseaxna lond, and gesæton, and micel þäs folces ofer sæ âdræfdon, and þäs ôđres þone mæstan dæl hi geridon and him tô gecirdon, bûtan þam cyninge Älfrêde, and he lytlê veorodê uneáđelice äfter vudum fôr and on môrfästenum. And þäs ylcan vintres väs Ingväres brôđor and Healfdenes on Vestseaxum, on Dêfenascyre, mid tvêntigum scipum and þrim scipum, and hine mon þær ofslôh and eahta hund monna mid him, and feóvertig monna his heres, and þær väs se gûđfana genumen, þe hi hräfen hêton. And þäs on Eástron vorhte Älfrêd cyning lytlê veorudê geveorc ät Äđelinga-igge, and of þam geveorce väs vinnende viđ þone here and Sumorsætena se dæl, se þær nêhst väs. Þâ on þære seofođan vucan ofer Eástron he gerâd tô Ecgbyrhtes-stâne be eástan Sealvuda, and him cômon þær ongean Sumorsæte ealle and Vilsæte and Hamtûnscire se dæl, se hire beheonan sæ väs, and his gefägene værun. And he fôr ymb âne niht of þâm vicum tô Igleá, and þäs eft ymb âne niht tô Äđandûne, and þær gefeaht viđ ealne þone here, and hine geflŷmde, and him äfter râd ôđ þät geveorc, and þær sät feóvertŷne niht. Þâ sealde se here him gislas and micele âđas, þät hî of his rice voldon, and him eác gehêton, þät hiora cyning fulvihte onfôn volde, and hie þät gelæston svâ. And þäs ymb þreó vucan com se cyning tô him, Godrûn, þrittiga sum þâra monna, þe in þam here veorđuste væron, ät Alre, þät is viđ Äđelinga igge, and his se cyning þær onfêng ät fulvihte, and his crismlŷsing väs ät Vetmôr. And he þær väs tvelf niht mid þam cyninge, and he hine and his gefêran mid miclum feo veorđôde.

879. Hêr fôr se here tô Cirenceastre on Eástengle, and gesät þät lond and gedælde, and þŷ ylcan geârê fôr se here ofer sæ, þe ær on Fullanhomme sät, on Froncland tô Gent and sät þær ân geâr.

882. Hêr fôr se here ûp ondlong Mæse feor on Froncland, and þær sät ân geâr. And þŷ ylcan geârê for Älfrêd cyning mid scipum ût on sæ and gefeaht viđ feóver sciphlästas Deniscra monna, and þâra scipa tvâ genam, and þâ men ofslägene væron þe þær on væron. And tvegen scipheras him on hand eodon, and þâ væron miclum forslägene and forvundôde, ær hie on hond eodon.

885. Hêr tôdælde se foresprecena here on tvâ, ôđer dæl eást, ôđer dæl to Hrôfesceastre, and ymbsæton þâ ceastre, and vorhton ôđer fästen ymbe hie selfe, and hî þeáh ceastre âveredon. Þâ eode se here tô hiora scipum and forlêt þät geveorc, and hi vurdon þær behorsôde, and sôna þŷ ylcan sumerê ofer sæ geviton. And þŷ ylcan geârê sende Älfrêd cyning sciphere on Eástengle. Sôna svâ hie cômon on Stufe mûđan, þâ

2. gehorsudan, *Wh.* — 12. vintra, *Wh.* — 13. Ingväres] Inväres, *Wh.*, Iveres, *Laud.* — 15. and þær — hêton, *desunt Wh.* — 23. vican, *Wh.* — Èđandûne, *Wh.* — 25. Þâ] And þâ, *Wh.* — him gislas] him fore gislas, *Wh.* — 31. he, *deest Wh.* — 42. foresprecenan, *Wh.* — 46. sumera, *Wh.*

mêtton hie sixtŷne scipu vicinga and viđ þâ gefuhton; and þâ scipo eall geræhton, and þâ men ofslôgon. Þâ hie þâ hâmveard vendon mid þære herehŷđe, þâ mêtton hi micelne sciphere vicinga, and þâ viđ þâ gefuhton þŷ ylcan dägê, and þâ Deniscan âhton sige; and þŷ ylcan geârê se here on Eástenglum bräc friđ viđ Älfrêd cyning.

886. Þŷ geârê gesette Älfrêd cyning Lundenburg, and him eall Angelcyn tô gecirde, þät bûtan Deniscra monna häftnêde väs, and he þâ befäste þâ burh Äđelrêde ealdormen tô healdanne.

893. Hêr on þisum geâre fôr se micela here, þê ve gefyrn ymbe spræcon, eft of þam eástrîce (Francna) vestveard tô Bunnan, and þær vurdon gescipôde, svâ þät hie âsetton him on ânne siđ ofer mid horsum mid eallê, and þâ cômon up Limine mûđan mid tvâ hund scipa and fiftigum scipum. Se mûđa is on eástveardre Cent, ät þäs micelan vuda eástende, þe ve Andred hâtađ. Se vudu is eástlang and vestlang hundtvelftiges mila lang ođđe lengra, and þrittiges mila brâd. Seó eá, þê ve ær ymbe spræcon, lîđ ût of þam vealde. On þâ eá hie tugon up hiora scipu ôđ þone veald feóver mîla fram þam mûđan ûteveardan, and þær âbræcon ân geveorc inne on þam fenne, sæton feáva cirlisce men on, and väs sâmvorht. Þâ sôna äfter þam com Hæsten mid hund eahtotigum scipa and vorhte him geveorc ät Middeltûne, and se ôđer here ät Apuldre.

894. On þeós geârê, þät väs ymb tvelf mônâđ þäs þê hie on þam eástrice geveorc gevorht häfdon, Norđhymbre and Eástengle häfdon Älfrêde cyninge âđas geseald, and Eástengle foregisla sex; and þeáh ofer þâ treóva, svâ oft svâ þâ ôđre hergas mid eallê herigê ût fôron, þonne fôron hie ođđe mid, ođđe on heora healfe ân. Þâ gegadrôde Älfrêd cyning his fyrde, and fôr, þät he bevicôde betvih þâm tvâm hergum þær, þær he nêhst rŷmet häfde for vudufästenne and for väterfästenne, svâ þät he mihte ægđerne geræcan, gif hie ænigne feld sêcan volden. Þâ fôron hie siđđan äfter þam vealde hlôđum and flocrâdum be svâ hväđere efes, svâ hit þonne fyrdleás väs, and hi mon eác mid ôđrum floccum sôhte mæstra daga ælce ođđe on niht, ge of þære fyrde ge eác of þâm burgum. Häfde se cyning his fyrd on tvâ tônumen, svâ þät hî væron symle healfe ät hâm, healfe ûte, bûtan þâm mannum, þe þâ burh healdan sceoldon. Ne com se here oftôr eall ûte of þâm sætum þonne tuva; ôđrê siđê, þâ hie ærest tô londe cômon, ær sió fyrd gesamnôd være, ôđrê siđê, þâ hie of þâm sætum faran voldon. Þâ hie gefêngon micele herehŷđ, and þâ voldon fêrjan norđveardes ofer Temese innan Eástseaxe, ongean þâ scipu: þâ forrâđ sió fyrd hie foran, and him viđ gefeaht ät Fearnhâme, and þone here geflŷmde. And þâ herehŷđe âhreddon and hi flugon ofer Temese bûtan ælcum forda, þâ up be Colne on ânne iggađ; þâ besät sió fyrd hie þær ûtan þâ hvile þe hie þær lengest mete häfdon. Ac hi häfdon þâ hiora stemn gesetenne and hiora mete genotudne, and väs se cyning þâ þyderveardes on färe mid þære scyre þe mid him fyrdedon. Þâ he þâ väs þyderveardes, and sió ôđre fyrd väs hâmveardes; þâ Deniscan sæton þær behindan, for þam hiora cyning väs gevundôd on þam gefeohte, þät hi hine ne mihton

---

7. and hie þâ, *Wh.* — 12. mid CCL hund scipa, *Wh.* — 22. þeós] þis, *Wh.* — 26. ân] on, *Wh.* — 27. betuh, *Wh.* — 31. hi mon] him mon, *Wh.* — 33. tvâ] tu, *Wh.* — 35. scealdan, *Wh.* — 37. voldan, *Wh.* — 40. Fearnhamme, *Wh.* — 43. stemninge gesetene, *Cod. Cantabr.*

ferjan: þâ gegaderôdon þâ þe on Nordhymbrum bûgëad and on Eástenglum sum hund scipa, and fôron sûđ ymb ûtan, and sum feóvertig scipa norđ ymb ûtan, and ymbsæton ân geveorc on Dêfenascyre be norđ þære sæ, and þâ, þe sûđ ymb ûtan fôron, ymbsæton Eaxanceaster. Þâ se cyning þät hŷrde, þâ vende he hine vest viđ Eaxanceastres mid eallre þære fyrde, bûtan svide gevealdenum dæle eásteveardes þäs folces. Þâ fôron forđ ôđ þe hie cômon tô Lundenbyrig, and þâ mid þâm burhvarum and þam fultume, þe him vestan com, fôron eást tô Beámfleóte. Väs Hæsten þâ þær cumen mid his herge, þe ær ät Middeltûne sät, and eác se micela here väs þâ þær tô cumen, þe ær on Limenemûđan sät, ät Apuldre. Häfde Hæsten ær gevorht þät geveorc ät Beámfleóte, and väs þâ ût âfaren on hergâđ, and väs se micela here ät hâm. Þâ fôron hi tô and geflŷmdon þone here and þät geveorc âbræcon, and genâmon eall þät þær binnan väs ge on feo, ge on vifum, ge eác on bearnum, and brohton eall in tô Lundenbyrig, and þâ scipu ealle ođđe tôbræcon ođđe forbärndon, ođđe tô Lundenbyrig brohton ođđe tô Hrôfesceastre. And Hæstenes vif and his sunu tvegen mon brohte tô þam cyninge; and he hi him eft âgeaf, forþam þe hiora väs ôđer his godsunu, ôđer Äđelrêdes ealdormonnes. Häfdon hi hiora onfangen, ær Hæsten tô Beámfleóte côme, and he him häfde geseald gislas and âđas, and se cyning him eác vel feoh sealde, and eác svâ þâ he þone cniht âgeaf and þät vif. Ac sôna svâ hie tô Beámfleóte cômon, and þät geveorc gevorht väs, svâ hergôde he on his rice þone ylcan ende, þe Äđelrêd, his cumpäder, healdan sceolde. And eft ôđrê sîđê he väs on hergâđ gelend on þät ylce rice, þâ þâ man his geveorc âbräc. Þâ se cyning hine þâ vest vende mid þære fyrde viđ Eaxanceastres, svâ ic ær sæde, and se here þâ burh beseten häfde: þâ he þær tô gefaren väs, þâ eodon hie tô hiora scipum. Þâ he þâ viđ þone here þær vest âbysgôd väs, and þâ hergas væron þâ gegadrôde begen tô Sceóbyrig on Eástseaxum, and þær geveorc vorhton, fôron begen ät gädere up be Temese, and him com micel eáca tô ægđer ge Eástenglum ge of Nordhymbrum; fôron þâ up be Temese, ôđ þät hie gedidon ät Säferne. Þâ up be Säferne þâ gegaderôde Äđelrêd ealdorman and Ađelm ealdorman and Äđelnôđ ealdorman and þâ cyninges þegnas þe þâ ät hâm ät þâm geveorcum væron, of ælcre byrig be eástan Pedredan, ge be vestan Sealvuda, ge be eástan ge eác be norđan Temese, and be vestan Säferne, ge eác sum dæl þäs nordvealcynnes; and þâ hi þâ ealle gegadrôde væron, þâ offôron hie þone here hindan ät Buttingtûne on Säfernstađe, and hine þær ûtan besæton on ælce healfe on ânum fästenne. Þâ hie þâ feala vucena sæton on tvâ healfe þæra eá, and se cyning väs vest on Dêfenum viđ þone sciphere: þâ væron hie mid meteleáste gevægde, and häfdon micelne dæl þæra horsa freten, and þâ ôđre væron hungrê âcvolen: Þâ eodon hie ût tô mannum þe on eásthealfe þære eá vicôdon and him viđ gefuhton. And þâ cristenan häfdon sige, and þær vearđ Ordhelm, cyninges þegn, ofslägen, eác monige ôđre cyninges þegnas, and se dæl, þe þær âveg com, vurdon on fleáme generede. Þâ hie on Eástseaxe cômon tô hiora geveorce, þâ gegadrôde sió lâf on Eástenglum and of Nordhymbrum micelne here onforan vinter, and befäston

25. gelend] = gelended, gelandôd. — 38. Buttingtûne, *B.*] Butdigingtune, *Wh.* — 41. gevæhte, *Cod. Cotton.*

hiora vif and hiora scipu and hiora feoh on Eástenglum and fôron ânstreces däges and nihtes, þät hie gedidon on ânre vêstre ceastre, on Virhealum, sió is Lêgaceaster gehâten. Þâ ne mihte sió fyrd hie nâ hindan offaran, ær hie væron inne on þam geveorce, besæton þeáh þät geveorc ûtan sume tvegen dagas, and genâmon ceápes eall þät þær bûtan väs, and þâ men ofslôgon, þe hie foran forridan mihton bûtan geveorce, and þät corn eall forbärndon and mid hiora horsum fræton on ælcre efennêhđe; and þät väs ymb tvelf mônâđ þäs þê hie ær hider ofer sæ cômon.

895. Ond þâ sôna äfter þam on þeós geârê fôr se here of Virheale innan Norđvealas, forþam hie þær sittan ne mihton, þät väs for þŷ þe hie væron benumene ægđer ge þäs ceápes ge þäs cornes, þe hie gehergôd häfdon. Þâ hie þâ eft ût of Norđvealum vendon mid þære hŷđe þe hie þær genumen häfdon; þâ fôron hie ofer Nordhymbra land and Eástengla, svâ svâ sió fyrd hie geræcan ne mihte, ôđ þät hie cômon on Eástseaxna land eásteveard on ân igland, þät is ûte on þære sæ, þät is Meresîg hâten. And svâ se here eft hâmveard vende, þe Eaxanceastre beseten häfde, þâ hergôdon hie ûp on Sûđseaxum neáh Cisseceastre, and þâ burhvare hie geflŷmdon and hiora monig hund ofslôgon and hiora scipu sumu genâmon. Þâ þŷ ylcan gêrê onforan vinter þâ Deniscan, þe on Meresîge sæton, tugon heora scipu up on Temese, and þâ up on Ligan; þät väs ymb tvâ gêr þästê hie hider ofer sæ cômon.

896. On þŷ ylcan gêrê vorhte se foresprecena here geveorc be Ligan, tvêntig mila bufan Lundenbyrig. Þâ þäs on sumera fôron micel dæl þâra burhvara and eác svâ ôđres folces, þät hie gedidon ät þâra Deniscena geveorce, and þær vurdon geflŷmde, and sume feóver cyninges þegnas ofslägene. Þâ þäs on härfeste þâ vîcôde se cyning on neáveste þære byrig þâ hvile þe hie hiora corn geripon, þät þâ Deniscan him ne mihton þäs ripes forvyrnan. Þâ sumê dägê râd se cyning up be þære eá and gehâvôde, hvær mon mihte þâ eá forvyrcan, þät hie ne mihton þâ scipu ût brengan, and hie þâ svâ didon, vorhton þâ tvâ geveorc on tvâ healfe þære eás. Þâ hie þâ þät geveorc furđum ongunnen häfdon and þær tô gevicôd häfdon, þâ ongeat se here, þät hie ne mihton þâ scipu ût brengan: þâ forlêton hi hi and eodon ofer land, þät hie gedidon ät Cvâtbrycge be Säfern, and þær geveorc vorhton. Þâ râd seó fyrd vestveard äfter þam herige, and þâ men of Lundenbyrig gefetedon þâ scipu, and þâ ealle, þe hie âlædan ne mihton, tôbræcon, and þâ þe þær stælvyrđe væron binnan Lundenbyrig gebrohton. And þâ Deniscan häfdon hiora vîf befäst innan Eástengle, ær hie ût of þam geveorce fôron; þâ sæton hie þone vinter ät Cvâtbrycge, þät väs ymb þreó gêr þäs þê hie on Limene mûđan cômon hider ofer sæ.

897. Þâ väs on sumera on þisum gêre, tôfôr se here, sum on Eástengle, sum on Nordhymbre, and þâ þe feohleáse væron him þær scipu begêton, and sûđ ofer sæ fôron tô Sigene. Näfde se here, godes þonces, Angelcyn ealles forsvîđe gebrocôd; ac hie væron micele svîđôr gebrocôde on þâm þrim geárum mid ceápes cvylde and monna, eallra svîđôst mid þam þät monige þâra sêlestena cyninges þegena, þe þær

8. efenehđe, *Wh.* — 10. þeós] þis, *Wh.* — 26. Denescana, *Wh.* — 28. gerypon, *Wh.* — 32. tvâ] tu, *Wh.* — 36. man, *Wh.* — 44. þonges, *Wh.*

on londe væron, forðfêrdon on þâm þrim geârum; þâra väs sum Sviðulf, biscop on Hrôfesceastre, and Ceólmund ealdorman on Cent, and Beorhtulf ealdorman on Eástseaxum, and Vulfrêd ealdorman on Hamtûnscyre, and Ealheard biscop ät Dorceceastre, and Eádulf cyninges þegen on Sûðseaxum, and Beornvulf vicgefêra on Vinteceastre, and Ecgulf cyninges horsþegn, and monige eác mid him, þeáh ic þâ geþungnestan nemde. Þŷ ylcan geârê drehton þâ hergas on Eástenglum and Norðhymbrum Vestseaxna lond sviðe be þam sûðstäðe mid stælhergum; ealra sviðôst mid þâm äscum, þe hie feala geâra ær timbrôdon. Þâ hêt Älfrêd cyning timbrjan lange scipu ongên þâ äscas, þâ væron fulneáh tvâ svâ lange svâ þâ ôðru; sume häfdon sixtig âra, sume mâ; þâ væron ægðer ge sviftran ge unvealtran ge eác hŷran þonne þâ ôðru; næron nâvðer nê on Fresisc gescäpene nê on Denisc, bûtan svâ him selfum þuhte, þät hie nytvyrðôste beón meahton. Þâ ät sumum cyrre þäs ylcan geâres cômon þær scipu six tô Viht, and þær mycel yfel gedidon ægðer ge on Dêfenum, ge vel hvær be þam særîman. Þâ hêt se cyning faran mid nigonum tô þâra nivena scipa, and forfaran him þone mûðan foran on ûter mere; þâ fôron hie mid þrim scipum ût ongên hie, and þreó stôdon ät ufeveardum þam mûðan on drygenum. Væron þâ men uppe on londe of âgâne: þâ gefêngon hie þâra þreóra scipa tvâ ät þam mûðan ûteveardum, and þâ men ofslôgon, and þät ân ôðvand. On þam væron eác þâ men ofslägene bûtan fîfum; þâ cômon for þŷ onveg, þê þâra ôðerra scipu âsæton: þâ vurdon eác sviðe uneáðelice âseten. Þreó âsæton on þâ healfe þäs deópes, þe þâ Deniscan scipu âseten væron, and þâ ôðru ealle on ôðre healfe, þät hiora ne mihte nân tô ôðrum. Ac þâ þät väter väs âebbâd feala furlanga from þâm scipum, þâ eodon þâ Deniscan from þâm þrim scipum tô þâm ôðrum þrim, þe on heora healfe beebbôde væron, and hie þâ gefuhton þær. Þær vearð ofslägen Lucumon cyninges gerêfa, and Vulfheard Frisa, and Äbbe Frisa, and Äðelhere Frisa, and Äðelferð cyninges geneát, and ealra monna Frisiscra and Engliscra sixtig and tvegen, and þâra Deniscra hundtvelftig. Þâ com þâm Deniscum scipum þeáh ær flôd tô, ær þâ cristnan mihton hiora ût âscûfan, and hie for þŷ ût ôðreóvon. Þâ væron hie tô þam gesârgôde, þät hie ne mihton Sûðseaxna lond ûtan berôvan; ac hiora þær tvâ sæ on lond bedrâf, and þâ men mon lædde tô Vinteceastre tô þam cyninge, and he hie þær âhôn hêt. And þâ cômon on Eástengle þe on þam ânum scipe væron sviðe forvundôde. Þŷ ylcan geârê forvearð nô läs þonne tvêntig scipa mid mannum mid eallê be þam sûðrîman.

901. Hêr gefôr Älfrêd, Aðulfing, six nihtum ær ealra hâligra mässan. Se väs cyning ofer eall Ongelcynn bûtan þam dæle, þe under Dena onvealde väs, and heóld þät rice ôðrum healfum läs be þrittig vintra, and þâ fêng Eádveard, his sunu, tô rice.

---

3. Be Anlâfes hergunge and Byrhtnôðes deáðe.

993. Hêr on þisum geâre com Unlâf mid þrim and hundnigentigon scipum tô Stâne, and forhergôdon þät ymb ûtan. And fôr þanon tô

---

17. forfaran] forforon, *Wh.* — 20. tvâ] tu, *Wh.* — 40. Aðulfing] *i. e.* Eádulfing, Eádvulfing; *sed Alfrêdi pater nomen habuit* Äðelvulf, *qua re pro* Aðulfing Äðelvulfing *legendum est.*

Sandvic, and svâ þonan tô Gŷpesvic, and þät eal ofereode. And svâ tô Mældûne, and him com þær tôgeanes Byrhtnôð ealdorman mid his fyrde, and him við gefeaht. And hie þone ealdorman þær ofslôgon and välstôve geveald âhton. And him man nam frið við, and hine nam se cyning sîððan tô biscopes handa þurh Sirices lâre, Cantvara biscopes.

994. Þâ sende se cyning äfter Anlâfe cyninge Älfeáh biscop and Äðelveard ealdorman, and man gislôde þâ hvile intô þâm scipum. And hi þâ læddon Anlâf mid miclum vurðscipe tô þam cyninge tô Andeferan, and se cyning Äðelræd his onfêng ät biscopes handa and him cynelice gifôde. And him þâ Anlâf behêt, svâ he hit eác gelæste, þät he næfre eft tô Angelcynne mid unfriðe cuman nolde.

B. Ûðvitan.

Adrianus and Ritheus.

(MS. Cotton. Julius A. II. (fol. 137b) X. sec.)

A. Saga me, hû lange väs Adam on neorxnavange?

R. Ic þe secge, he väs þrittine geâr.

A. Saga me, on hvylcne däg he gesyngôde?

R. Ic þe secge, on frîdäg; and on þone däg he väs ær gesceapen and on þam däge he eft âsvealt, and forþam Crist eft þrôvôde on þam däge.

A. Saga me: on hväðere Adames sidan nam ûre drihten þät ribb, þê he þät vif of gevorhte?

R. Ic þe secge, on þære vinstran.

A. Saga me, hvær sät ûre drihten, þâ he gevorhte heofonan and eorðan and ealle gesceafta?

R. Ic þe secge, ofer vinda fiðerum.

A. Saga me, hvær is seó eorðe, þe næfre sunne on ne sceân nê môna, nê næfre vind on ne bleóv nâne tid däges, nê ær nê äfter?

R. Ic þe secge: seó eorðe is in þære reádan sæ, ofer þære eode Israêla folc of Ègypta heaftnôde.

A. Saga me, hvær scîne seó sunne on niht?

R. Ic þe secge: on þrim stôvum; ærest on þäs hvales innôðe þe is cveden Leviathan, and on ôðre tîd heó scînð on helle, and þâ þridda tîd heó scînð on þam eálonde, þät is Glið nemned; and þær restað hâligra manna sâvla ôð dômes däg.

A. Saga me, for hvam scîne seó sunne svâ reáde on ærne morgen?

R. Ic þe secge: for þam þe heó cymð up of þære sæ.

A. Saga me, for hvam bŷð seó sunne svâ reád on æfen?

R. Ic þe secge: for þam þe heó lôcað ufan on helle.

A. Saga me, hû micel seó sunne sî?

R. Ic þe secge: heó is mâre þonne eorðe, for þam heó bŷð on ælcum lande hât.

A. Saga me, hvylc sî seó sunne?

R. Ic þe secge: Astriges se drŷ sæde, þät hit være birnende stân.

A. Saga me, hvät þäs lifigendan mannes gleng sî?

---

3. dæig, *Wright.* — 4. frydæig, *Wr.* — 17. scyne, *Wr.* — 21. dæig, *Wr.* — 22. scyne, *Wr.* — 26. mycel, *Wr.* — sî] sy, *Wr.* — 27. ys, *Wr.*

R. Ic þe secge: þäs deádan svát.

A. Saga me, hvylc sunu vræce ærest his fäder on his môder innôđe?

R. Ic þe secge: þære näddran sunu, for þam þe seó môder ofslôh ær þone fäder, and þonne ofsleađ þâ bearn eft þâ môder.

A. Saga me, hvylc bisceop være ærest on þære ealdan æ ær Cristes tôcyme?

R. Ic þe secge: Melchisedech and Aáron.

A. Saga me, hvylc bisceop være ærest on þære nivan æ?

R. Ic þe secge: Pêtrus and Jacobus.

A. Saga me, hvylc man vitegôde ærest?

R. Ic þe secge: Samuêl.

A. Saga me, hvâ vrât bôcstafas ærest?

R. Ic þe secge: Mercurius se gigant.

A. Saga me, hvâ sette ærest vineardas, ofþe hvâ dranc ærest vin?

R. Ic þe secge: Nôê.

A. Saga me, hvâ være ærest læce?

R. Ic þe secge: Asclêpius se väs cväden.

A. Saga me, hvät sint þâ tvegen men on neorxnavange, and þâs gelômlice vêpađ and beóđ unrôte?

R. Ic þe secge: Ênoc and Helias; hi vêpađ for þam þe hi sceolon cuman on þisne middangeard and beón deáde, þeáh hi ær þonne deáđ longe yldon.

A. Saga me, hvær vunjađ hi?

R. Ic þe secge: Malifica and Intimphonis, þät is on scinfelda and on sceânfelda.

A. Saga me, for hvam sî se hräfen svâ sveart, þe ær väs hvit?

R. Ic þe secge: for þŷ þe he eft ne gehvyrfde tô Nôê intô þære arce, þê he ær of gesend väs.

A. Saga me, for hvam se hräfen þurh gehŷrsumnisse geþingâde, þät he ær þurh ofermôdignisse âgylte?

R. Ic þe secge: þâ he fêdde Heliam; tô þam eode he on þam vêstenne and him þênôde.

A. Saga me, hvær bŷđ mannes môd?

R. Ic þe secge: on þam heáfde, and gæđ ût þurh þone mûđ.

A. Saga me, hvylce vihta beóđ ôđre tid vifcynnes and ôđre tid væpnedcynnes?

R. Ic þe secge: Belda se fisc on sæ, and Viperus seó näddre, and Corvus se fugel, þät is se hräfen.

A. Saga me, for hvam seó sæ sî sealt?

R. Ic þe secge: for þam þe Moyses vearp on sæ þâ tŷn vord þære ealdan æ, þâ þâ he vorhte þâ bredu, for þam þe Israêla folc vurđedon deófolgild.

A. Saga me, hvät sindon þâ tvegen fêt, þâ þeó sâvul habban sceal?

R. Ic þe secge: godes lufu and manna; and gif heó þæra nâđer nafađ, þonne bŷđ heó healt.

---

1. þas, *Wr.* — 2. vræte, *Wr.* — 14. ofþe *i. e.* ođđe. — 17. Aslerius (r *et* p *saepe commutantur*), *Wr.* — 21. cuma, *Wr.* — 26. hreven, *Wr.* — 29. hrefen, *Wr.* — 31. tô, *deest Wr.* — on] to, *Wr.* — vesterne, *Wr.* — 34. þonn, *Wr.* — 35. tid, *Wr.* — 36. kinnes, *Wr.* — 38. hrefen, *Wr.* — 41. breda, *Wr.*

A. Saga me, on hû manegum fiðerum sceal seó sâvul fleógan, gif heó sceal tô heofonum fleógan?
R. Ic þe secge: feóver: gleávnisse, geþværnisse, strengðe and rihtvîsnisse.
A. Saga me, hvylc man være deád, and nære âcenned, and äfter þam deáðe være eft bebyrjed in his môder innôðe?
R. Ic þe secge: þät väs Adam se æresta man, for þam eorðe väs his môder, and he väs bebyriged eft in þære eorðan.
A. Saga me þære burge naman, þær sunne up gæð?
R. Ic þe secge: Jajaca heó hâtte.
A. Saga me, hvät hâtte þät, þær heó on setl gæð?
R. Ic þe secge: Jainta hit hâtte.
A. Saga me, hvylc vord väs ærest?
R. Ic þe secge: dryhten cväð: gevurðe leóht.
A. Saga me, hvät is hefigôst mannum on eorðan?
R. Ic þe secge: hlâfordes yrre.
A. Saga me, hû fela sî fleógendra fugela cynna?
R. Ic þe secge: tvâ and fiftig.
A. Saga me, hvät näddercynna sî on eorðan?
R. Ic þe secge: feóver and þrittig.
A. Saga me, hvät fisccynna sî on vätere?
R. Ic þe secge: six and þrittig.
A. Saga me, hvâ gesceôpe ealra fisca naman?
R. Ic þe secge: Adam se æresta mann.
A. Saga me, hû fela väs þæra cempena, þe Cristes hrägel dældon?
R. Ic þe secge: seofon heora væron.
A. Saga me feóver stafas dumbe.
R. Ic þe secge: ân is môd, ôðer geþanc, þridde is stäf, feórðe is egesa.
A. Saga me, hvät sint þâ þreó þing, þe nân mann bûtan ne mäg beón?
R. Ic þe secge: þät is väter and fŷr and îsen.
A. Saga me, hvâ godes naman nemnede ærest?
R. Ic þe secge, deófol.
A. Saga me, hû väs Crist âcenned of Marîa his môder?
R. Ic þe secge: þurh þät sviðre breóst.
A. Saga me, hvâ dide, þät sunne stôd âne tîd däges?
R. Ic þe secge: Josuê hit gedide on Moyses gefeohte; þeó dûn hâtte Gabâôn, þe heó on stôd.
A. Saga me, hvät bŷð betst and vyrst?
R. Ic þe secge: mannes vord.
A. Saga me, hvät þam men sî leófust on his life and lâðest äfter his deáðe?
R. Ic þe secge: his ville.
A. Saga me, hvät dêð þät svête vord?
R. Ic þe secge: hit gemanifealdað mannes freóndscipe, and stilleð mannes feónd.
A. Saga me, hvylc bŷð se leása freónd?
R. Ic þe secge: he bŷð mannes gefêra tô beóde and nânig tô neádþearfe.

---

3. feóver] on feóvrum? — 11. sætl, *Wr.* — 17. kynna, *Wr.* — 28. stef, *Wr.* — 29. ægesa, *Wr.* — 30. mæig, *Wr.* — 35. þurc, *Wr.* — 36. dæiges, *Wr.* — 48. nang, *Wr.* — neod þærfe, *Wr.*

A. Saga me, hvät onscûnað se seóca man, þe ær him gesund lufôde?

R. Ic þe secge: þam seócan men bŷð mete lâð, þe him ær väs leóf, and his eágum bŷð leóht lâð, þe him ærôr väs leóf.

A. Saga me, on hvam mäg man geseón mannes deáð?

R. Ic þe secge: tvegen manlican beóð on mannes eágum, gif þu þâ ne gesihst, þanne swilt se man and bŷð geviten ær þrim dagum.

Altdeutsche blätter II, 189 — 193.

Sume dælas þære fettunge betvih Saturne and Salomône.

Saturnus: Saga me, hvanon väs Adames nama gesceapen?

Salomon: Ic þe secge, fram feóver steorrum.

Sat. Saga me, hvät hâtton þâ ge?

Sal. Ic þe secge, Arthox, Dux, Arôtholêm, Minsymbrie.

Sat. Saga me þät andvorc, þê Adam väs of gevorht se ærusta man.

Sal. Ic þe secge, of eahta punda gevihte.

Sat. Saga me, hvät hâtton þâ ge?

Sal. Ic þe secge, þät ærôsta väs foldan pund, of þam him väs flæsc gevorht; ôðer väs fŷres pund, þanon him väs þät blôd reád and hât; þridde väs vindes pund, þanon him väs seó æðung geseald; feórðe väs volcnes pund, þanon him väs his môdes unstaðolfästnes geseald; fifte väs gyfe pund, þanon him väs geseald sefa and geþanc; sixta väs blôstmena pund, þanon him väs eágena missenlîcnes geseald; seofoðe väs deáves pund, þonan him becom svât; eahtoðe väs sealtes pund, þanon him væron þâ tearas sealte.

Sat. Hvät hætte seó burh, þær sunne up on morgen gæð?

Sal. Ic þe secge, Iaiaca hâtte seó buruh.

Sat. Saga me, hvar gæð seó sunne tô setle?

Sal. Ic þe secge, Garita hâtte seó burh.

Sat. Saga me, hvider geviton þâ engelas, þe gode viðsôcon on heofona rice?

Sal. Ic þe secge: hig tôdældon on þri dælas: ânne dæl he âsette on þäs lyftes gedrif, ôðerne dæl on väteres gedrif, þriddan dæl on helle neovelnesse.

Sat. Saga me, hvar resteð þäs mannes sâvul þonne se lichama slæpð?

Sal. Ic þe secge, on þrim stôvum heó bŷð: on þam brägene, oððe on þære heortan, oððe on þam blôde.

Sat. Saga me, hvät sindon þâ feóver þing, þe næfre fulle næron, nê næfre ne beóð?

Sal. Ic þe secge, ân is eorðe, ôðer is fŷr, þridde is hell, feórðe is se gitsjenda man vorulde velena.

Sat. Saga me, forhvan bŷð seó sunne reád on æfene?

Sal. Ic þe secge, for þon heó lôcað on helle.

---

4. mæig, *Wr.* — 5. tvege, *Wr.* — 18. gyfe] *cum vox* gifu, *gratia, favor hoc loco sensu careat, altera vox haud dubie substituenda est. Anne forsitan* gyfenes *legendum sit, nescio, quamquam non plane perspicuum videtur, cur mens et cogitationes e maris libra ortum habeant.* — 18. sefa and geþanc] se fat and geþang, *Th.;* fat *plane ignoro,* fät, vas, *gen. neutrius est, unde* se fät *grammaticae regulis interdicitur.*

Sat. Saga me, hvŷ scineđ heó svâ reáde on morgene?
Sal. Ic þe secge, for þon hire tvŷnađ, hväđer heó mäg þe ne mäg þisne middaneard eondscinan, svâ hire beboden is.

Analecta Anglosaxonica, ed. Thorpe.

Be mandragôran.

Þeós vyrt, þe man mandragôram nemneđ, is micel and mære on gesihđe, and heó is fremful. Þâ þu scealt þisum gemete niman. Þonne þu tô hire cymst, þonne ongist þu hi be þam þe heó on nihte scineđ ealsvâ leóhtfät; þonne þu hire heáfod ærest geseó, þonne bevrîđ þu hî vel hrađe mid îserne, þŷ läs heó þe ätfleó. Hire mägen is svâ micel and svâ mære, þät heó unclænne man, þonne he tô hire cymeđ, vel hrađe forfleón vile. For þŷ þu hi bevrîđ, svâ ve ær cvædon, mid îserne. And svâ þu scealt onbûtan hi delfan, svâ þu hire mid þam îserne nâ äthrine; ac þu geornlice scealt mid ylpenbænenum stäfe þâ eorđan delfan, and þonne þu hire handa and hire fêt geseó, þonne gevrîđ þu hi. Nim þonne þäne ôđerne ende and gevrîđ tô ânes hundes svyran, svâ þät se hund hungrig sî: vyrp him siđđan mete tôforan, svâ þät he hine âhræcan ne mæge, bûton he mid him þâ vyrte up âbrede. Be þisse vyrte is sæd, þät heó svâ micele mihte häbbe, þät svâ hvylc þing svâ hi up âtŷhđ, þät hit sôna scyle þam silfan gemete beón besvicen; for þŷ sôna svâ þu geseó, þät heó up âbroden şi, and þu hire geveald häbbe, genim hi sôna on hand, svâ andvealc hi and gevring þät vôs of hire leáfum on âne gläsene ampullan, and þonne þe neád becume, þät þu hvylcum menn þær mid helpan scyle, þonne help þu him þisum gemete.

Thorpe, Analecta Anglo-Saxon. 94.

Ân bigspell.

Ve villađ secgan eóv sum bigspell: Ne mäg nân man hine silfne tô cyninge gedôn, ac þät folc häfđ cyre tô ceósanne þone tô cyninge, þe heom silfum gelîcađ. Ac siđđan he tô cyninge gehâdôd bŷđ, þonne häfđ he anveald ofer þät folc, and hi ne mâgon his geóc of heora svuran âsceacan. Svâ eác gehvylc man häfđ âgenne cyre ær þam þe he syngige, hväđer he ville fyljan deófles villan ođđe viđsacan. Þonne gif he mid deófles veorcum hine silfne bebint, þonne ne mäg he mid his âgenre mihte hine unbindan, bûtan se älmihtiga god strangre handa his mildheortnisse hine unbinde. Âgenes villan and âgenre gŷmeleáste he bŷđ gebunden, ac þurh godes mildheortnisse he bŷđ unbunden.

Bedae hist. eccl., ed. Whel. p. 69.

---

5. þissum, *Th.* — 6. hyre — hy, *Th.* — 12. ylpenbænenon, *Th.* — 21. leáfon, *Th.* — neód, *Th.* — 22. hvilcon, *Th.* — þissum, *Th.*

Boethius, de consolatione philosophiae, i. e.

Be vîsdômes frêfrunge, âreht fram Lædene on Englisc be Älfrêde Vestseaxna cyninge (ed. Cardale).

Cap. XV.

Eálâ hû gesælig seó forme eld väs þises middangeardes, þâ ælcum men þuhte genôg on þære eorðan västmum. Næron þâ velige hâmas, nê mistlîce svôtmettas, nê drincas, nê diórvyrðra hrägla hi ne girndon, for þam hi þâ git næron, nê hie nânvuht ne gesâvon nê ne gehêrdon. Ne gêmdon hie nânes firenlustes, bûton sviðe gemetlîce þâ gecynd beeodon; ealne veg hi æton æne on däg, and þät väs tô æfennes; treóva västmas hi æton and vyrta, nalles scîr vîn hi ne druncon, nê nânne vætan hi ne cûðon við hunige mengan; nê seolocenra hrägla mid mistlicum bleóvum hi ne gŷmdon; ealne veg hi slêpon ûte on trióva sceadum, hlûterra vella väter hi druncon; ne geseah nân cêpa eáland nê varoð, ne gehêrde nân man þâ get nânne sciphere, nê for þon ymbe nân gefeoht sprecan, nê seó eorðe väs þâ get besmiten mid ofslägenes monnes blôde, nê mon furþum gevundôd; nê mon ne geseah þâ get yfelvillende men: nænne veorðscipe näfdon, nê hi nân mon ne lufôde. Eálâ þät ûre tîda nu ne mihton veorðan svylce; ac nu manna gitsung is svâ birnende svâ þät fŷr on þære helle: seó is on þam munte, þe Ætna hâtte, on þam íeglande þe Sicilja hâtte. se munt bŷð simle sveflê birnende, and ealle þâ neáhstôva þær ymbûtan forbärnð. Eálâ hvät se forma gitsere være, þe ærest þâ eorðan ongan delfan äfter golde and äfter gimmum, and þâ frêcnan deórvurðnessa funde, þe ær behŷd væron and behelôd mid þære eorðan!

Cap. XVI.

Hvät mäg ic þe nu mâre secgan be þam veorðscipe and be þam anvealde þisse vorulde? For þam anvealde ge eóv voldon âhebban up óð þone heofen, gif ge mihton: þät is for þam þe ge ne gemunon nê eác ne ongitað þone heofoncundan anveald and þone veorðscipe, se is eóver âgen and þonan ge cômon. Hvät is se eóver vela þonne and se eóver anveald, þe ge nu veorðscipe hâtað, gif he becymð tô þam eallra virrestan men and tô þam þe his ealra unveorðôst bŷð, svâ he nu dide tô þis ylcan Þeódrice and eác ær tô Nerône þam câsere, and oft eác tô manigum heora gelîcum? Hû ne vile he þonne dôn svâ svâ hi didon and git dôð: ealle þâ rîcu, þe him under beóð oððe âver on neáveste, forslean and forherigëan svâ svâ fŷres lig dêð drygne hæðfeld, oððe eft se birnenda svefl þone munt bärnð, þe ve hâtað Ætna, se is on þam eálonde Sicilja [sviðe anlice þam micelan flôde, þe giû on Nôës dagum väs]? Ic vêne, þät þu mæge gemunan, þätte eóvre ealdran giû Rômâna vitan on Torcvines dagum þäs ofermôdan cyninges for his ofermettum þone cynelican naman of Rômebyrig ærest âdidon. Ond eft svâ ylce þâ heretohan, þe hî ær ût âdrifon, hi voldon oft ût âdrifan for

---

4. næron] næran, *Card.* — hie] hio, *C.* — 5. fyrenlustes, *C.* — 9. gimdon, *C.* — 11. nân] non, *C.* — 12. väs] *deest C.* — 14. lufude, *C.* — 15. mihtan, *C.* — 16. byrnende, *C.* — 18. ealla, *C.* — 22. be þam] be þan, *C.* — 30. hi] hy, *C.* — 32. drygne] dryne, *C.* — 33. Ætne, *C.* — 35. eoldran, *C.* — 37. adydon, *C.*

hiora ofermettum; ac hi ne mihton, for þam þe se äfterra anveald þâra heretogena þâm Rômâniscum vitum git virs lîcôde, þonne se ærra þâra cyninga. Gif hit þonne æfre gevyrđ, svâ hit svîđe seldan gevyrđ, þät se anveald and se veorđscipe becume tô gôdum men and tô vîsum; hvät bŷđ þær þonne lîcvyrđes bûtan his gôd and his veorđscipe, þäs gôdan cyninges, näs þäs anvealdes? for þam þe se anveald næfre ne bŷđ gôd, bûtan se gôd sie þe hine häbbe: þŷ hit bŷđ þäs monnes gôd, näs þäs anvealdes, gif se anveald gôd bŷđ. For þam hit bŷđ, þätte nân man for his rice ne cymđ tô cräftum and tô mêdumnesse; ac for his cräftum and for his mêdumnesse he cymđ tô rice and tô anvealde. Þŷ ne bŷđ nân mon for his anvealde nâ þê betera, ac for his cräftum he beóđ gôd, if he gôd bŷđ, and for his cräftum he bŷđ anvealdes veorđe, gif he his veorđe bŷđ. Leornjađ forþam vîsdôm, and þonne ge hine geleornôd häbben, ne forhogjađ hine þonne: þonne secge ic eóv bûtan ælcum tveón, þät ge mâgon þurh hine becuman tô anvealde, þeáh ge nô þäs anvealdes ne vilnigân. Ne þurfon ge nô hogjan on þam anvealde, nê him äfter þringan; gif ge vîse beóđ and gôde, he vile folgjan eóv, þeáh ge his nô ne vilnjân. Ac sege me nu, hvät eóver deórvyrđesta vela and anveald sîe, þe ge svîđôst girnađ? ic vât þeáh, þät hit is þis andvearda lîf and þes brôsnjenda vela, þe ve ær ymbe spræcon.

Eálâ hväđer ge nêtelican men ongitân, hvelc se vela sîe and se anveald and þâ voruldgesælđa? þâ sint eóvre hlâfordas and eóvre vealdandas, näs ge heora! Gif ge nu gesâven hvelce mûs þät være hlâford ofer ôđre mŷs, and sette him dômas and nêdde hie äfter gafole: hû vundorlîc volde eóv þät þyncan, hvelce cahhettunge ge voldon þäs häbban, and mid hvelcum hleahtre ge voldon beón âstŷred? hû micle mâre is þonne þäs monnes lichoma tô metanne viđ þät môd, þonne seó mûs viđ þone man? Hvät ge þonne mâgon eáđe geþencan, gif ge hit georne ymbesmeágan villađ and äfterspyrjan, þät nânre vuhte lichoma ne beóđ þonne tederra þonne þäs monnes: þam mâgon derjan þâ lästan fleógan, and þâ gnättas mid svîđe lytlum sticelum him derjađ, and eác þâ smalan vyrmas, þâ þone mon ge innan ge ûtan verdađ and hvîlum ful neáh deádne gedôđ: ge furþum þeós lytlu loppe hine hvîlum deád gedêđ: svylca vuhta him derjađ ægđer ge innan ge ûtan. On hvam mäg ænig man ôđrum derjan bûton on his lichoman, ođđe eft on heora velum, þe ge hâtađ gesælđa? Nê nân mon ne mäg þam gesceádvîsan môde gederjan, nê him gedôn, þät hit ne sîe þät, þät hit bŷđ. Þät is svîđe sveótul tô ongitanne be sumum Rômâniscum äđelinge, se väs hâten Libêrius. se väs tô manegum vîtum gevorht, for þam þe he nolde meldjan on his gefêran, þe mid him sieredon ymbe þone cyning, þe hie ær mid unrihte gevunnen häfde. Þâ he þâ beforan þone graman cyninc gelæd väs, and he hine hêt secgan, hvät his gefêran væron, þe mid him ymbe sieredon: þâ forceáv he his âgene tungan and vearp hine þær mid on þät neb foran. Forþam hit gevearđ, þät þam vîsan men com tô lofe and tô vyrđscipe, þät se unrihtvîsa cyning him teóhhôde tô vîte. Hvät is þät þê mâ, þät ænig man mæge ôđrum dôn, þät he ne mæge him dôn þät ylce? and gif he ne mäg, ôđer man mäg. Ve leornôdon

2. vyrs, *C.* — 3. gevurđ, *C.* — 6. nas, *C.* — 8. nas, *C.* — 9. medemnesse, *C.* — 11. betere, *C.* — 17. beóđ] biđ, *C.* — 21. ongiton, *C.* — 24. nidde, *C.* — 33. lytle, *C.*

eác be þam välhreóvan Bysiridem, se väs on Ægiptum: þäs leódhatan gevuna väs, þät he volde ælcne cuman svíđe ârlíce underfôn and svíđe svæslice viđ gebæran, þonne he him ærest tô com; ac eft, ær he him from cerde, he sceolde beón ofslegen. And þâ getidde hit, þät Ercules, Iôbes sunu, com tô him: þâ volde he dôn ymbe hine svâ svâ he ymbe manigne cuman ær dide, volde hine âdrencan on þære eá, þe Nilus hâtte: þâ vearđ he strengra and âdrencte hine, svíđe rihte be godes dôme, svâ svâ he manigne óđerne ær dide. Hvät eác Rêgulus, se foremæra heretoga, þâ he feaht viđ Africânas, he häfde ful neáh unâsecgendlicne sige ofer þâ Africânas; þâ he hi þâ svîđôst forslägen häfde, þâ hêt he hi bindan and on balcan legan: þâ gebyrede hit svíđe hrađe, þät he vearđ gebunden mid hira racentum. — Hvät vênst þu þonne, hvät gôdes se anveald síe, þonne he on nâne visan his âgnes cräftes ne mäg forbûgan, þät he þät ylce yfel ne geþâfige ôđrum monnum, þe he ær ôđrum dide? hû ne is se anveald þonne þær nâuht?

Hvät vênst þu, gif se veordscipe and se anveald âgnes þonces gôd være, and his selfes anveald häfde, hväđer he volde þâm forcûđestum mannum folgjan, svâ he nu hvilum dêđ? Hû ne vâst þu, þät hit nis nâuht gecynde nê nâuht gevunelic, þät ænig viđerveard þing bión gemenged viđ ôđrum viđerveardum, ođđe ænige gefêrrædenne viđ habbân? Ac seó gecynd hit onscûnađ, þät hi mâgon veorđan tô gädere gemenged; þê mâ þê þät gôd and þät yfel mâgon ät gädere bión. Nu þe is svíđe openlice gecŷđed, þät þis andvearde ríce, and þâs voruldgesælđa, and þes anveald of heora âgnum gecynde and heora âgnes gevealdes nâuht gôde ne sint, nê hiora selfra nânne anveald nabbađ, nu hi villađ clifjan on þæm vyrstan mannum and him geþâfjađ, þät hi bióđ heora hlâfordas. Nis þäs nu nân tveó, þät oft þâ eallra forcûđestan men cumađ tô þam anvealde and tô þam veordscipe; gif se anveald þonne of his âgenre gecynde and of his âgenes gevealdes gôd være, ne underfênge he næfre þâ yfelan ac þâ gôdan. Þäs ylcan is tô vênanne tô eallum þâm gesælđum, þe seó Vyrd brengđ þises andveardan lifes ge on cräftum ge on æhtum, forþam hie hvîlum becumađ tô þæm forcûđestum. Hvät ve genôg georne viton, þät nânne mon þäs ne tveóđ, þät se sie strong on his mägene, þe mon gesihđ, þät stronglic veorc vyrcđ; nê þonne mâ, gif he hvät bŷđ, ne tveóđ nânne mon, þät he hvät ne sie. Svâ gedêđ eác se dreámcräft, þät se mon bŷđ dreámere, and se læcecräft, þät he bŷđ læce, and seó racu dêđ, þät he bŷđ reccere. Svâ dêđ eác se gecynda cräft ælcum men, þät þät gôd ne mäg beón viđ þät yfel gemenged, nê þät yfel viđ þät gôd; þeáh he bûtû on ânum men sien, þeáh bŷđ ægđer him on sundran. Þät gecynd nyle næfre nân vuht viđerveardes lætan gemengan, forþam heora ægđer onscûnađ ôđer, and ægđer vile beón þät, þät hit bŷđ. Ne mäg se vela gedôn, þät se gitsere ne sie gitsere, nê þâ grundleásan gîtsunga gefyllan; nê se anveald ne mäg gedôn his vealdend vealdendne. Nu þonne nu ælc gesceaft onscûnađ þät, þät hire viđerveard bŷđ, and svíđe georne tiolađ, þät hit him þät from âscûfe: hvelce tvâ sind þonne viđerveardran betvuh him, þonne gôd and yfel? ne veorđađ hî næfre tô somne gefêged. Be

1. Bisiridem, *C.*, Bysiride? — 4. getydde, *C.* — 9. Affricanas, *C.* — 14. ôđrum mannum] *casus instrumentalis* = from ôđrum mannum. — 33. nânne man tveóđ] tveón *hoc loco verbum inpersonale, accusativum regens.* — 34. sie] seo, *C.* — 40. sundron, *C.*

þam þu miht ongitan, gif þâ gesælđa þises andveardan lifes þurh hie selfe heora selfra geveald âhten, and of heora âgnum gecynde gôde væren: þonne voldon hi symle on þam clifjan, þe him gôd mid vorhte, nalâs yfel. Ac þær, þær hi gôde beóđ, þonne beóđ hî þurh þäs gôdan mannes gôd gôde, þe him gôd mid vyrcđ, and se bŷđ þurh god gôd. Gif hine þonne yfel mon häfđ, þonne bŷđ he yfel þurh þäs monnes yfel, þe him yfel mid dêđ, and þurh deófel. Hvät gôdes is se vela þonne, þonne he ne mäg þâ grundleásan gitsunga âfyllan þäs gîtseres; ođđe se anveald, þonne he ne mäg his vealdend vealdendne gedôn? ac hine gebindađ þâ vôn vilnunga mid heora unâbindendlicum racentum. Þeáh mon nu yfelum men anveald selle, ne gedêđ se anveald hine gôdne nê meódumne, gif he ær näs; ac geopenađ his yfel, gif he ær yfel väs, and gedêđ hit þonne sveótol, gif hit ær näs. Forþam, þeáh he ær yfel volde, þonne nyste he, hû he hit svâ fullice gecŷđde, ær he fullne anveald häfde. Þät gevyrđ forþam dysige, þê ge fägnjađ, þät ge môton sceppan þone naman, hâtan þät sælđa, þät nâne ne beóđ, and þät mêdumnes, þät ne beóđ; forþam hî gecŷđađ on heora endunge, þonne hî endjađ, þät hie nâvđer ne bióđ; forþam nâvđer, nê se vela nê se anveald nê se veorđscipe ne beóđ tô vênanne, þät hit seó sôđe gesælđ sie. Svâ hit is nu hrađôst tô secganne be eallum þâm voruldgesælđum þe seó Vyrd brengđ, þät þær nân vuht on is, þäs tô vilnjanne sie, forþam þe þær nân vuht gecyndelices gôdes on nis, þäs þe of him cume; þät is on þâm sveótol, þät hi hie simle tô þâm gôdum ne þeódađ, nê þâ yfelan gôde ne gedôđ, þê hi hie oftôst tô geþeódađ.

Cap. XXIX.

Hväđer þu nu vêne (ongan se vîsdôm eft spelligan), þät þäs cyninges gefêrræden and se vela and se anveald, þe he gifđ his deórlingum, mæge ænigne mon gedôn veligne ođđe vealdendne? Þâ andsvarede ic and cväđ: For hvŷ ne mâgon hi? hvät is on þisê andveardan lifê vynsumre and betere þonne þäs cyninges folgâđ and his neávest, and sîđđan vela and anveald? Þâ andsvarôde se vîsdôm and cväđ: Sege me nu, hväđer þu æfre gehŷrdest, þät he ângum þâra, þe ær ûs være, eallunga þurhvunôde? ođđe vênst þu, hväđer hine ænig þâra ealne veg habban mæge, þe hine nu häfđ? hû ne vâst þu, þätte ealle bêc sint fulle þâra bysna þâra monna, þe ær ûs væron, and ælc mon vât þâra þe nu leofađ, þät manegum cyninge onhvearf se anveald and se vela, ôđ þät he eft vearđ vädla? Eála eá! is þät þonne forveorđfullic vela, þe nâvđer ne mäg, nê hine selfne gehealdan, nê his hlâford tô þon þät he ne þurfe mâran fultumesse, ođđe hi beóđ begen forhealden? Hû ne is þät þeáh seó eóvre hêhste gesælđ, þâra cyninga anveald? and þeáh, gif þam cyninge æniges villan vana bŷđ, þonne lytlađ þät his anveald and êcđ his ermđa; for þŷ bióđ simle þâ eóvre gesælđa on sumum þingum ungesælđa. Hvät þâ cyningas, þeáh hî manegra þeóda vealdân, ne vealdađ hi þeáh eallra þâra þe hî vealdan voldon; ac beóđ for þam sviđe earme on heora môde, for þŷ hi nabbađ sume þâra þe hî habban voldon. For þam ic vât, þät se cyning, þe gitsere bŷđ, þät he häfđ mâran ermđa þonne anveald. For þam cväđ geó sum cyning, þe unrihtlice

---

2. ahton, *C.* — 3. væron, *C.* — 20. hræđost, *C.* — 28. þisse, *C.* — 34. bisna, *C.* — 41. bióđ] biđ, *C.*

fêng tô rîce: Eála! hvät þät bŷð gesælig mon, þe him ealne veg hangað nacod sveord ofer þam heáfde be smalan þræde, svâ svâ me simle git dide! — Hû þyncð þe nu, hû þe se vela and se anveald licige, nu hî næfre ne bióð bûtan ege and earfôðum and sorgum? Hvät þu vâst, þät ælc cyning volde beón bûtan þisum and habban þeáh anveald gif he mihte; ac ic vât þät he ne mäg. Þŷ ic vundrige, for hvŷ hî gilpân svelces anvealdes. Hväðer þe nu þynce, þät se mon micelne anveald häbbe and sie svîðe gesælig, þe simle vilnað, þäs þe he begitan ne mäg? oððe vênst þu, þät se sie svîðe gesælig, þe simle mid micelum verede fărð, oððe eft se, þe ægðer ondræt ge þone, þe hine ondræt, ge þone, þe hine nâ ne ondræt? hväðer þe nu þynce, þät se mon micelne anveald häbbe, þe him selfum þyncð, þät he nænne näbbe, bûton he häbbe manigne man, þe him hêre? Hvät ville ve nu mâre sprecan be þam cyninge and be his folgerum, bûton þät ælc gesceâdvis man mäg vitan þät hi beóð full earme and full unmihtige? Hû mâgon þâ cyningas ôðsacan oððe forhelan hiora unmihte, þonne hi ne mâgon nænne veorðscipe forð bringan bûton heora þegna fultume?

Hvät ville ve nu elles secgan be þâm þegnum, bûton þät, þät þær oft gebyreð, þät hi veorðað bereáfôde ælcre âre, ge furþum þäs feores, fram heora leásan cyninge? Hvät ve viton, þät se unrihtvisa cyning Nerôn volde hâtan his âgenne mægistre and his fôsterfäder âcvellan, þäs nama väs Sêneca, se väs ûðvita. Þâ he þâ onfunde, þät he deád beón sceolde, þâ beád he ealle his æhta við his feore: þâ nolde se cyning þäs onfôn, nê him his feores geunnan. Þâ he þâ þät ongeat, þâ geceás he him þone deáð, þät him man oflête blôdes on þam earme, and þâ dide man svâ. Hvät ve eác gehêrdon, þät Papinjânus väs Antôninuse þam câsere ealra his deórlinga besorgôst and ealles his folces mæstne anveald häfde: ac he hine hêt gebindan and siððan ofslean. Hvät ealle men viton, þät se Sêneca väs Nerône, and Papinjânus Antônine þâ veorðestan and þâ leófestan, and mæstne anveald häfdon ge on hiora hirede ge bûton, and þeáh bûton ælcere scylde vurdon fordône; hvät hî vilnôdon begen eallum mägenê, þät þâ hlâfordas nâmon svâ hvät svâ hi häfdon and lêton hi libban: ac hî ne mihton þät begitan, forþam þâra cyninga välhreóvnes väs tô þam heard, þät heora eáðmetto ne mihton nâuht forstandan, nê hûrû heora ofermetta, didon svâ hväðer svâ hi didon: ne þohte him þâ nâvðer þeáh: hî sceoldon þät feorh âlætan. Forþam se, þe his ær tide ne tiolað, þonne bŷð his on tid, untilâd. Hû licað þe nu se anveald and se vela, nu þu gehŷred häfst, þät hine man nâvðer bûton ege habban ne mäg, nê forlætan ne môt, þeáh he ville? oððe hvät forstôd seó menigu þâra freónda þâm deórlingum þâra cyninga, oððe hvät forstent heó ænigum men? Forþam þâ friónd cumað mid þam velan, and eft mid þam velan gevîtað, bûtan sviðe feáva; ac þâ frŷnd, þe hine ær for þam velan lufjað, þâ gevîtað eft mid þam velan and veorðað þonne tô feóndum, bûton þâ feávan, þe hine ær for lufum and for treóvum lufôdon, þâ hine voldon þeáh lufjan, þeáh he earm være, þâ him vunjað. Hvelc is vyrsa vôl, oððe ængum men mâre daru, þonne he häbbe on his gefêrrædenne and on his nêveste feónd on freóndes anlicnesse?

---

7. þince, *C.* — 11. þince, 12. þyncð, *C.* — 15. 16. magan, *C.* — 21. forterfäder, *C.* — 32. eallon, *C.*

Cap. XXXV, 4.

Þâ cväđ he: Ne mäg nænne mon þäs tveógan, þätte eallra gesceafta âgnum villan god ricsađ ofer hi, and eáđmôdlice hiora villan vendađ tô his villan. Be þam is sviđe sveótul, þätte god æghväs vealt miđ þam helman and mid þam stiórrôđre his gôdnesse, forþam þe ealle gesceafta gecyndelîce hiora âgnum villum fundjađ tô cumanne tô gôde, svâ svâ ve oft ær sædon on þisse ylcan bêc. Þâ cväđ ic: Hvŷ ne mäg ic þäs tveógan, forþam þe godes anveald nære full eádiglic, gif þâ gesceafta hiora unvillum him hêrden, and eft þâ gesceafta næron nânes þonces nê nânes veorđscipes veorđe, gif hi heora unvillum hlâforde hêrden. Þâ cväđ he: Nis nân gesceaft, þe he tióhhige, þät heó scyle vinnan viđ hire scippendes villan, gif hió hire gecynd healdan vile? þâ cväđ ic: Nis nân gesceaft, þe viđ hire scippendes villan vinne, bûton dysige mon ođđe eft þâ viđerveardan englas. Þâ cväđ he: Hvät vênst þu, gif ænigu gesceaft tióhhôde, þät hió viđ his villan sceolde vinnan, hvät hió mihte viđ svâ mihtigne, svâ ve hine gerehtne habbađ? þâ cväđ ic: ne mâgon hi nâuht þeáh hi villon. þâ vundrôde he and cväđ: nis nâne vuht þe mæge ođđe ville svâ heágum gode viđcveđan? þâ cväđ ic: ne vêne ic, þät ænig vuht sie, þe viđvinne, bûton þät ve ær spræcon. Þâ smercôde he and cväđ: vite geare, þät þät is þät hêhste gôd, þät hit eall svâ mihtiglice macađ and eall þing gesceóp and eallum svâ gereclice râcađ and svâ eáđelice bûton ælcum gesvince hit eall set. Þâ cväđ ic: vel me licôde þät þu ær sædest, and þises me lyst nu get bet; ac me sceamađ nu, þät ic hit ær ne ongeat. Þa cväđ he: Ic vât þät þu gehêrdest oft reccan on ealdum leásum spellum, þâtte Iôb, Saturnes sunu, sceolde beón se hêhsta god ofer ôđre godas, and he sceolde bión þäs heofenes sunu and sceolde ricsjan on heofenum, and sceoldon Gigantas bión eorđan suna, and þâ sceoldon ricsjan ofer eorđan; and þâ sceoldon hi beón svylce hi væron gesvistrena bearn, forþam þe he sceolde beón heofenes sunu and hi eorđan. þâ sceolde þâm gigantum ofþyncan, þät he häfde hiora rîce; voldon þâ tôbrecan þone heofon under him; þâ sceolde he sendan þunras and ligetu and vindas, and tôvyrpan eall hira geveorc mid, and hi selfe ofslean. Þyllîce leásunga hi vorhton and mihton eáđe secgan sôđ spell, gif him þâ leásunga næron svêtran, and þeáh sviđe gelic þisum. Hi mihton secgan, hvylc dysig Nêfrod se gigant vorhte; se Nêfrod väs Chûses sunu, Chûs väs Chames sunu, Cham Nôês. Se Nêfrod hêt vyrcan ænne torr on þam felda, þe Sennâr hâtte, and on þære þeóde þe Deira hâtte, svîde neáh þære byrig, þe mon nu hæt Babilônja. Þät hi didon for þæm þingum, þät hi voldon vitan, hû heáh hit være tô þam heofone, and hû þicce se heofon være and hû fäst, ođđe hvät þær ofer være; ac hit gebyrede, svâ hit cynn väs, þät se godcunda anveald hi tôstencte, ær hi hit fullvyrcan môston, and tôvearp þone torr, and hiora manigne ofslôg and hiora spræce

10. þe he tióhhige] *creatura, quam ille impellat; sed Boethius scripsit: "Nihil est igitur, quod naturam sequens deo contraire conetur". Unde sequitur esse legendum:* þe hire tióhhige *(Conf. Boeth.* 33, 2. ælc man tióhhađ him; 16, 2. him teóhhôde *cet.), nisi aut* he *delere aut* þe þe *legere mavis.* — 31. lygetu, *C.* — 37. Deira] Dura *nomen est regionis. Utrum Alfredus rex, an scriba aliquis literarum affinitate seductus sit, ut scriberet* Deira *pro* Dura, *haud scio.* Deira *vel* Deora (rîce) *regnum fuit in Britannia, inter Tynam et Humbrum situm.* — 39. hefone, *C.*

tôdælde on tvâ and hundseofontig geþeóda. Svâ gebyređ ælcum þâra þe vinđ viđ þam godcundan anvealde: ne gevexđ him nân veorđscipe on þam, ac vyrđ se gevanôd, þe hi ær häfdon.

Cap. XXXV, 6.

Gesælig bŷđ se mon, þe mäg geseon þone hlûttran ævelm þäs hêhstan godes, and of him selfum âveorpan mäg þâ þióstro his môdes! Ve sculon get of ealdum leásum spellum þe sum bispell reccan: Hit gelamp gió, þätte ân hearpere väs on þære þeóde, þe Thracia hâtte, sió väs on Crêca rîce. se hearpere väs svîđe ungefræglice gôd, þäs nama väs Orfeus. he häfde ân sviđe ânlîc vîf, sió väs hâten Euridice. Þâ ongann monn secgan be þam hearpere, þät he mihte hearpjan þät se vuda vagôde and þâ stânas hi stŷredon for þŷ svêgê, and vild deór þær voldon tô irnan and standan svylce hi tame væron, svâ stille, þeáh hî men ođđe hundas viđ eodon, þät hî hi nâ ne onscûnedon. Þâ sædon hi, þät þäs hearperes vîf sceolde âcvelan, and hire sâvle mon sceolde lædan tô helle. Þâ sceolde se hearpere veorđan svâ sârig, þät he ne mihte on gemong ôđrum monnum bión, ac teáh tô vuda and sät on þæm muntum ægđer ge däges ge nihtes, veóp and hearpôde, þät þâ vudas bifôdon and þâ eá stôdon, and nân heort ne onscûnôde nænne león, nê nân hara nænne hund, nê nân neát nyste nænne andan nê nænne êge tô ôđrum for þære mihte þäs sônes. Þâ þam hearpere þâ þuhte, þät hine þâ nânes þinges ne lyste on þisse vorulde, þâ þohte he, þät he volde gesêcan helle godu, and onginnan him ôleccan mid his hearpan and biddan, þät hî him âgeâfen eft his vîf. Þâ he þâ þider com, þâ sceolde cuman þære helle hund ongean hine, þäs nama väs Cerberus, se sceolde habban þrió heáfdu, and ongan fägenjan mid his steorte and plegjan viđ hine for his hearpunga. Þâ väs þær eác sviđe egeslic geatveard, þäs nama sceolde beón Caron, se häfde eác þrió heáfdu, and se väs sviđe ôreald. Þâ ongan þe hearpere hine biddan, þät he hine gemundbyrde þâ hvile þe he þær være and hine gesundne eft þanon brohte; þâ gehêt he him þät, for þam he väs oflyst þäs seldcûđan sônes. Þâ eode he furđor, ôđ he gemêtte þâ graman gydena, þe folcisce men hâtađ Parcas, þâ hi secgađ, þät on nânum men nyton nâne âre ac ælcum men vrecân be his gevyrhtum, þâ hi secgađ, þät vealdân ælces monnes vyrde. Þâ ongan he biddan hiora miltse; þâ ongunnon hi vêpan mid him. Þâ eode he furđor, and him urnon ealle hellvaran ongean ond lærddon hine tô hiora cyninge and ongunnon ealle sprecan mid him and biddan þäs þe he bäd. And þät unstille hveol, þê Ixion väs tô gebunden, Lavita cyning, for his scylde, þät ôđstôd for his hearpunga; and Tantalus se cyning, þe on þisse vorulde ungemetlîce gifre väs, and him þær þät ylce yfel fyligde, þäs gifernesse he gestilde; and se vultor sceolde forlætan, þät he ne slât þâ lifre Tyties þäs cyninges, þe hine ær mid þŷ vîtnôde; and eall hellvara vitu gestildon þâ hvîle, þe he beforan þam cyninge hearpôde. Þâ he þâ lange and lange hearpôde, þâ clypôde se hellvarena cyning and cväđ: "Uton âgifan þam esne his vîf, forþam he hi häfđ geearnôd mid his hearpunge". Bebeád him þâ, þät he geara viste, þät he hine næfre underbäc ne besâve siđđan he þononveard være, and sæde, gif he hine underbäc besâve, þät he sceolde

---

22. hearepan, *C.* — 23. âgeafan, *C.* — 38. Laiuta, *C.* — 41. Tityes?

forlætan þät vif. Ac þà lufe mon mäg sviđe uneáđe ođđe nà forbeódan. Vilà vei! hvät Orfeus þà lædde his vîf mid him, ôđđe he com on þät gemäre leóhtes and þeóstro; þà eode þät vîf äfter him. Þà he forđ on þät leóht com, þà beseah he hine underbäc viđ þäs vifes: þà lôsôde heó him sôna.

Þàs leásan spell lærađ gehvylcne man þàra þe vilnađ helle þióstra tô flíonne, and tô þäs sôđes godes leóhte tô cumanne, þät he hine ne besio tô his ealdum yfelum, svà þät he hì eft svà fullìce fullfremme, svà he hì ær dide. forþam svà hvà svà mid fullan villan his môd vent tô þàm yflum, þe he ær forlêt, and hì þonne fullfremeđ, and hî him þonne fullice licjađ, and he hì næfre forlætan ne þenceđ: þonne forlŷst he eall his ærran gôd, bûtan he hit eft gebête.

Cap. XXXVII, 1.

Gehêr nu àn spell be þàm ofermôdum and þàm unrihtvisum cyningum, þà ve gesiođ sittan on þàm hêhstan heáhsetlum: þà scìnađ on manegra cynna hräglum, and bióđ ûton ymbstandene mid miclum geferscipe hiora þegna, and þà bióđ mit fetlum and mid gyldenum hiltsveordum and mid manigfealdum heregeatvum gehyrste, and þreátjađ eall moncynn mid hiora þrymme. And se, þe hiora velt, ne murnđ nàvđer nè frìónd nè fiénd þê mà þê vêdende hund; ac bióđ sviđe ungefræglìce up àhafen on his môde for þam ungemetlican anvealde. Ac gif him mon þonne àvint of þà clàđas and him oftŷhđ þàra þênunga and þäs anvealdes: þonne miht þu geseon, þät he bióđ sviđe anlic þàra his þegna sumum, þe him þær þênjađ, bûton he forđra sîe. And gif him nu veás gebyređ, þät him vyrđ sume hvile þàra þênunga oftohen and þàra clàđa and þäs anvealdes: þonne þyncđ him, þät he sie on carcerne gebroht ođđe on racentum, forþam of þam unmettan and þam ungemetlîcan gegerelan, of þàm svêtmetlum and of mistlìcum dryncum þäs liđes onväcnađ sió vôde þrag þære vrænnesse and gedrêfđ hiora môd sviđe svìđlìce. Þonne veaxađ eác þà ofermetta and ungeþværnessa, and þonne hì veordađ gebolgen; þonne vyrđ se môd besvungen mid þam velme þære hâtheortnesse, ôđ þät hì veorđađ geräfte mid þære unrôtnesse, and svà gehäfte. Siđđan þät þonne gedôn bŷđ, þonne onginđ him leógan se tôhopa þære vræce, and svà hväs svà his irsung villađ, þonne gehêt him þäs his rêcceleást. Ic þe sæde gefyrn ær on þisse ylcan bêc, þät ealle gesceafta villnôdon sumes gôdes for gecynde; ac þà unrihtvisan cyningas ne màgon nàn gôd dôn, for þam ic þe nu sæde. Nis þät nàn vundor, for þam hì hî underþiódađ eallum þàm unþeávum, þe ic þe ær nemde; sceal þonne nêde tô þàra hlàforda dôme, þe he hine ær underþeódde; and þätte vyrse is, þät he him nyle furđum viđvinnan. þær he hit anginnan volde and þonne on þam gevinne þurhvunjan mihte, þonne näfde he his nàne scylde.

Cap. XXXVII, 4.

Svà svà manna gôdnes hî àhefđ ofer þà menniscan gecynd tô þam,

---

10. þàm] þa, *C.* — hì him] he him, *C.* — 19. bióđ] biđ, *C.* — 21. oftihđ, *C.* — 22. biođ, *C.* — 26. unmetta, *C.* — 29. ungeþværnes, *C.* — 33. vilnađ? — gehêt he him? — 34. reccelest, *C.* — 38. sceal þonne] *scil.* æghvà hine underþeódan. — þe] = þam þe.

þät hî bióð godas genemnede; svâ eác hiora yfelnes âvyrpeð hî under þâ menniscan gecynd tô þam, þät hi bióð yfele gehâtene, þät ve cveðað sie nâuht. For þam gif þu svâ gevlætne mon mêtst, þät he bŷð âhverfed from gôde tô yfele, ne miht þu hine nâ mid rihte nemnan man ac neát. Gif þu þonne on hvylcum men ongitst, þät he bŷð gitsere and reáfere, ne scealt þu hine nâ hâtan man, ac vulf; and þone rêðan, he bŷð þveortême, þu scealt hâtan hund, nalläs mann; and þone leásan lytegan þu scealt hâtan fox, näs mann; and þone ungemetlice môdegan and yrsjendan, þe tô micelne andan häfð, þu scealt hâtan leó, näs mann; and þone sænan, þe bŷð tô slâv, þu scealt hâtan assa mâ þonne man; and þone ungemetlice eargan, þe him ondræt mâre þonne he þurfe, þu miht hâtan hara mâ þonne man; and þam ungesteðegan and þam hälgan þu miht secgan, þät he bŷð vinde gelîcra oððe unstillum fugelum þonne gemetfästum monnum; and þam, þe þu ongitst, þät he lið on his lichaman lustum, þät he bŷð anlicôst fettum svînum, þe simle villnað licgan on fûlum solum and hi nyllað âspyligan on hlûttrum väterum; ac þeáh hi seldum hvonne beswemde veorðân, þonne sleað hi eft on þâ solu and bevealvjað þær on. Þâ se vîsdôm þâ þis spell ârecht häfde, þa ongan he singan and þus cväð:

Cap. XXXVIII, 1.

Ic þe mäg reccan of ealdum, leásum spellum sum svîðe anlic spell þære spræce, þe vit nu ymbe spræcon. Hit gebyrede gió on Trôjâna gevinne, þät þær väs ân cyning, þäs nama Aulixes. Se häfde tvâ þeóda under þam kâsere; þâ þióda væron hâtene Iþacige and Rêtie, and þäs kâseres nama väs Agamemnon. Þâ se Aulixes mid þam kâsere tô þam gefeohte fôr, þâ häfde he sume hundred scipa; þâ væron hi sume tên geâr on þam gevinne. Þâ se cyning eft hâm cerde from þam kâsere, and hî þät land häfdon gevunnen; þâ näfde he mâ scipa þonne ân; þät väs þeáh þrêrêðre. Þâ gestôd hine heáhveder and stormsæ, vearð þâ fordrifen on ân îglond ût on þære Vendelsæ, þâ väs þær Apollines dohtor, Jôbes suna. Se Jôb väs hiora cyning, and licette, þät he sceolde bión se hêhsta god, and þät dysige folc him gelŷfde, forþam þe he väs cynecynnes, and hî niston nænne ôðerne god on þære tîman, bûton hiora cyningas hî veorðôdon for godas. Þâ sceolde þäs Jôbes fäder beón eác god, þäs nama väs Saturnus; and his svâ ylce eal cyn hî häfdon for god. Þâ väs hiora ân se Apollinus, þe ve ær ymbe spræcon; þäs Apollines dohter sceolde bión gydene, þære nama väs Kirke. Sió, hi sædon, sceolde bión svîðe drŷcräftigu, and sió vunôde on þam îglande, þe se cyning on fordrifen vearð, þe ve ær ymbe spræcon. Hió häfde þær svîðe micle verode hire þegna and eác ôðerra mædena. Sôna svâ hió geseah þone fordrifenan cyning, þe ve ær ymbe spræcon, þäs nama väs Aulixes, þâ ongan hió hine lufjan and hiora ægðer ôðerne svîðe ungemetlice, svâ þätte he for hire lufan forlêt his rice eall and his cynren and vunôde mid hire ôð þone first, þät his þegnas him ne mihton leng mid gevunjan, ac for heora eardes lufan

---

12. ungestæððegan, *C.* — 23. Iþacige and Rêtie] *Carmen Boethii incipit: "Vela Neritii ducis Et vagas pelago rates". Neritos mons est insulae Ithacae, unde Ulisses nomen Neritii habuit. Alfredum male locum vertisse patet, cum Ulisses nihil unquam cum Rætis habuerit.* — 28. þreórêðre?

and for þære vräce tióhódon hine tó forlætanne. Þá ongunnon leáse men vyrcan spell and sædon, þät hió sceolde mid hire drýcräft þá men forbredan and veorpan hi on vildedeóra líc and siđđan slean on þá raccentan and on cospas. Sume, hi sædon, þät hió sceolde forsceappan tó león, and þonne hi sceoldon sprecan, þonne rýndon hí; sume sceoldon bión eforas, and þonne hí sceoldon hiora sár siófjan, þonne grimetódon hi; sume vurdon tó vulfum, þá þuton þonne hi sprecan sceoldon; sume vurdon tó þam deórcynne þe man hát tigris. Svá veard eall se geférscipe forhverfed tó mistlicum deórcynnum, ælc tó sumum deóre, búton þam cyninge ánum. Ælcne mete hí onscúnedon þe men etađ, and vilnódon þára þe deór etađ. Näfdon hí náne anlícnesse manna, nê on lichoman nê on stemne, and ælc viste þeáh his gevit svá svá he ær viste; þät gevit väs sviđe sorgjende for þám ermđum þe hi drógon. Hvät þá men, þe þisum leásungum gelêfdon, þeáh viston, þät hió mid þam drýcräfte ne mihte þára manna mód onvendan, þeáh hió þá lichoman onvende. Eálá þät hit is micel cräft þäs módes for þam lichoman! be svylcum and be svylcum þu miht ongitan, þät se cräft þäs lichoman býđ on þam móde, and þätte ælcum men má derjađ his módes unþeávas; þäs módes tióđ eallne þone lichoman tó him, and þäs lichoman mettrumnes ne mäg þät mód eallunga tó him getión.

Cap. XL, 2.

"Vênst þu, þät þät ne síe gód, þät nyt býđ?" þá cväđ ic 'ic vêne, þät hit sie'. þá cväđ he "Ælc vyrd is nyt þára þe ávđer dêđ, ođđe lærđ, ođđe vrycđ". þá cväđ ic 'þät is sóđ'. þá cväđ he "Sió viđervearde vyrd is þæm gód, þe vinnađ viđ unþeávas and vendađ hi tó góde". þá cväđ ic 'Ne mäg ic þäs óđsacan'. þá cväđ he "Hvät vênst þu be þære gódan vyrde, þe oft cymđ tó gódum monnum on þisse vorulde, svylce hit sie foretácn êcra góda, hväđer þis folc mæge cveđan, þät hit síe yfel vyrd?" þá smercóde ic and cväđ 'Ne cviđ þät nán mon, ac cviđ þät hió síe sviđe gód, svá hió eác býđ'. þá cväđ he "Hvät vênst þu be þære unsevenlicran vyrde, þe oft þriótađ þá yflan tó vitnjanne, hväđer þis folc vêne, þät þät gód vyrd sie?" þá cväđ ic 'Ne vênađ hi nó þät, þät gód vyrd sie, ac vênađ, þät hió sie sviđe earmlico'. þá cväđ he "Uton healdan unc, þät vit ne vênan svá svá þis folc vênđ; gif vit þäs vênađ, þe þis folc vênđ, þonne forlæte vit ælce gesceádvisnesse and ælce rihtvisnesse". þá cväđ ic 'Hvi forlæte vit hí á þý má?' þá cväđ he "Forþý folcisce men secgađ, þät ælce rêđu vyrd and unvynsumu sie yfel; ac ve ne sculon þäs gelêfan, forþam þät ælc vyrd býđ gód, svá ve ær spræcon, sam hió síe rêđu, sam hió sie vynsum". þá veard ic áfæred and cväđ 'þät is sóđ, þät þu segst; ic nát þeáh, hvá hit durre secgan dysegum monnum, forþam his ne mäg nán dysig man gelêfan'.

Þá onsóc se vísdóm sárlice and cväđ "Forþý ne scyle nán vís man forhtigan nê gnornjan, tó hvam his vise veorđe, ođđe hväđer him cume þe rêđu vyrd þe liđu, þon má þê se hvata esne scyle ymb þät gnornjan, hú oft he feohtan scule: ne býđ his lof ná þý lässe, ac is vên þät hit sie þý máre; svá býđ eác þäs vísan mêd þý máre, þê him vráđre vyrd and rêđre tó becymđ. Þý ne sceolde nán vís man villjan sêftes

---

1. tihodon, *C.* — 16. hvät hit? — 19. þäs módes] *sc.* unþeávas. — 42. onsac, *C.*

lifes, gif he ænigra cräfta rèceð oððe æniges veorðscipes hêr for vorulde, oððe éces lifes äfter þisse vorulde; ac ælc vis man scyle âvinnan ægðer ge við þâ rèðan vyrde ge við þâ vynsuman, þŷ läs he hine for þære vynsuman vyrde fortrûvige, oððe for þære rèðan foreþence; ac him is þearf, þät he âredige þone midmestan veg betvyhs þære rèðan vyrde and þære liðan, þät he ne vilnige vynsumran vyrde and mâran orsorhnesse, þonne hit gemetlic síe, nê eft tô rèðre, forþam he ne mäg nâðres ungemet âdrióhan. Ac hit is on hiora âgenum anvealde, hväðre þâra hi geceósân. gif hi þonne þone midmestan veg âredjan villað, þonne scylon hi selfe him selfum gemetgjan þâ vynsuman vyrde and þâ orsorgan; þonne gemetgað him god þâ rèðan vyrde ge on þisse vorulde ge on þære tôveardan, svâ svâ hi eáðe âdreógan mâgon.

Dômas and âsetnissa Engla and Seaxna.

1. Þis sindon þâ dômas þe Äðelbirht, Cantvara cyning, âsette on Augustînes dagum.

§ 32. Gif frî man við fries mannes vîf geligeð, his vergeldè âbycge, and ôðer vîf his âgenum scättè begete, and þam ôðrum ät hâm gebrenge.

§ 33. Gif man riht hamscild þurhstinð, mid veorðe forgelde.

§ 34. Gif feaxfang geveorð, fiftig scätta tô bôte.

§ 35. Gif bânes blice geveorðeð, þrim scillingum gebête.

§ 36. Gif bânes bite veorð, feóver scillingum gebête.

§ 37. Gif sió ûtere hion gebrocen veorðeð, tŷn scillingum gebête.

§ 38. Gif bûtû sien, tvêntigum scillingum gebête.

§ 39. Gif eaxle gelämed veorðeð, tvêntigum scillingum gebête.

§ 40. Gif ôðer eáre nâviht gehêreð, fif and tvêntigum scillingum gebête.

§ 41. Gif eáre of veorð âslagen, tvelf scillingum gebête.

§ 42. Gif eáre þyrel veorðeð, þrim scillingum gebête.

§ 43. Gif eáre sceard veorðeð, six scillingum gebête.

§ 44. Gif eáge of veorð, fiftig scillingum gebête.

§ 45. Gif mûð oððe eáge vôh veorðeð, tvelf scillingum gebête.

§ 46. Gif nasu þyrel veorð, nigon scillingum gebête.

§ 47. Gif hit sie on hleóre, þrim scillingum gebête.

§ 48. Gif bûtû þyrele sîen, six scillingum gebête.

§ 49. Gif nasu ælcor sceard veorð, gehvylc six scillingum gebête.

§ 51. Se þe cinbân forslähð, mid tvêntigum scillingum forgelde.

§ 52. Ät þâm feóver tôðum fyrestum ät gehvylcum six scillingas; se tôð, se þanne bistandeð, feóver scillingas; se þe þonne bi þam standeð, þrî scillingas, and þonne siððan gehvylc scilling. Gif spræc âvyrd veorð, tvelf scillingas; gif vîdobân gebrocôd veorðeð, six scillingum gebête.

§ 53. Se þe earm þurhstingð, six scillingum gebête; gif earm forbrocen veorð, six scillingum gebête.

---

14. däge, *Schm.* — 15. âbuge, *de Laet.* — 16. hâm, *emend. Schm.*] þam, *Cod. Rof.* — 18. ham scyld, *Schm.* — 20. veordeð, *Schm.* — 24. tvêntigum] þrittigum, *H.* — 31. nigon] eahta, *H.* — 32. sie] sio, *Schm.*; scio, *H.* — 33. þirile, *Schm.*

§ 54. Gif man þûman of âslähð, tvêntigum scillingum gebête; gif þûmannägl of âveorðeð, þrim scillingum gebête; gif man scytefinger of âslähð, eahta scillingum gebête; gif man middlefinger of âslähð, six scillingum gebête; gif man þone litlan finger of âslähð, endleofun scillingum gebête.

§ 55. Ät þâm näglum gehvylcum scilling.

---

§ 73. Mägðbôt si svâ friges mannes.

§ 74. Mund þære betstan viduvan, eorlcundre, fiftig scillinga gebête; þære ôðerre tvêntig scillinga; þære þriddan tvelf scillinga; þære feórðan six scillinga.

§ 75. Gif man viduvan unâgene genimeð, tvigelde seó mund sî.

§ 76. Gif man mägð gebygeð ceápî, geceápôd si, gif hit unfâcne is; gif hit þonne fâcne is, efter ät hâm gebrenge, and man him his scät âgefe.

§ 77. Gif heó cvic bearn gebireð, healfne scät âge, gif ceorl ær svilteð.

§ 78. Gif mid bearnum bûgan ville, healfne scät âge.

§ 79. Gif ceorl âgan vile, svâ ân bearn.

§ 80. Gif hió bearn ne gebireð, fäderingmægas fioh âgân and morgengife.

§ 81. Gif man mägðman nêde genimeð, þam âgende fiftig scillinga, and eft ät þam âgende sinne villan ät gebycge.

§ 82. Gif hió ôðrum men in scät beveddôd si, tvêntig scillinga gebête.

---

2. Þis sindon þâ dômas, þe Hloðäre and Eádrîc, Cantvara cyningas, âsetton.

1. Hloðäre and Eádrîc, Cantvara cyningas, êcton þâ æ, þe heora aldoras ær gevorhton, þisum dômum þe hŷr efter sägað:

§ 11. Gif man mannan an ôðres flette mânsvaran hâteð, oððe hine mid bismärvordum scandlîce grête, scilling âgelde þam, þe þät flet âge, and six scillingas þam, þe he þät vord tô gecvæde, and cyninge tvelf scillingas forgelde.

§ 12. Gif man ôðrum steáp âsette þær men drincen bûton scylde an ealdrihte, scilling âgelde þam, þe þät flet âge, and six scillingas þam, þe man þone steáp âsette, and cyninge tvelf scillingas.

§ 13. Gif man væpen âbregde þær men drincen, and þær man nân yfel ne dêð, scilling þam, þe þät flet âge, and cyninge tvelf scillingas.

§ 14. Gif þät flet geblôdgâd vyrðe, forgelde man þem men his mundbyrd, and cyninge fiftig scillingas.

§ 15. Gif man cuman feormeð þri niht an his âgenum hâme, cêpeman oððe oðerne, þe sie ofer mearce cuman, and hine þonne his metê fêde, and he þonne ænigum men yfel gedô: se man þane ôðerne ät rihte gebrenge, oððe riht fore vyrce.

---

1. Gif man] man, *deest Schm.* — 8. gebête] *verbum si retinere velis, ubique pro* scillinga scillingum *legas necesse videtur.* — 9. ôðerre] ôðre, *Schm.* — 12. gebigeð, *Schm.* — 13. efter] efðær, *Schm.* — 15. gebyreð, *Schm.* — 18. gebyreð, *Schm.* — fædering magas, *Schm.* — 21. gebicge, *Schm.* — 22. bevyddod, *Schm.* — 25. Cantvare, *Schm.* — Hloðhäre, *H.* — êcton] âsetton, *W.*, *de Laet.* — 27. mansvara, *H.* — 28. græte, *Schm.* — 31. steáp] steov, *Schm.* — 32. eald riht, *Schm.* — 33. steav, *Schm.* — 36. mæn, *Schm.*

3. Ines cyninges âsetnissa.

Ic Ine, mid godes gifc Vestseaxna cyning, mid geþeahtc and mid lâre Cênrêdes mînes fäder, and Heddes mînes bisceopes, and Eorcenvoldes mînes bisceopes, mid eallum mînum ealdormannum and þâm yldestan vitum mînre þeóde, and eác micelre gesomnunge godes þeóva väs smeágende be þære hælo ûra sâvla, and be þam staðole ûres rîces, þätte riht æv and rihte cynedômas þurh ûre folc gefästenôde and getrymede væron, þätte nænig ealdormanna nê ûs undergeþeódedra äfter þam være âvendende þâs ûre dômas.

§ 6. Be gefeohtum.

Gif hvâ gefeohte on cyninges hûse, sî he scyldig ealles his yrfes, and sî on cyninges dôme, hväðer he lîf âge þe nâge. — Gif hvâ on mynstre gefeohte, hundtvelftig scillingas gebête. — Gif hvâ on ealdormannes hûse gefeohte, oððe on ôðres geþungenes vitan, sixtig scillingas geselle tô vîte. — Gif þonne on gafolgildan hûse oððe on gebûres gefeohte, þritig scillingas tô vîte geselle, and þam gebûre six scillingas. — And þeáh hit sî on middan felda gefohten, þritig scillinga tô vîte sî âgifen. — Gif þonne on gebeórscipe hie geciden, and ôðer heora mid geþylde hit forbere, gesylle se ôðer þritig scillingas tô vîte.

§ 10. Be reáflâce.

Gif hvâ binnan þâm gemärum ûres rîces reáflâc and nŷdnæme gedô, âgife he þone reáflâc and geselle sixtig scillingas tô vîte.

§ 11. Be leódbycgene.

Gif hvâ his âgenne leódan bebycge, þeóvne oððe frigne, þeáh he scyldig sî, and ofer sæ gesylle, forgilde hine his verê.

§ 13. Be gefangenum þeófum.

Gif þeóf sî gefangen, svelte he deáðê oððe his lîf be his vere man âlŷse. — Þeófas ve hâtað ôð seofon men, from seofon hlôð ôð fîf and þrittig, and siððan bŷð here.

Se þe hlôdbetogen sî, gesvicne he hine be hundtvelftigum hŷda, oððe svâ gebête.

Se þe hereteáma betogen sî, he hine be his veregilde âlŷse oððe be his vere gesvicne. — Se âð sceal beón healf be hûslgengum. — Þeóf, siððan he beóð on cyninges bende, nâh he þâ gesvicne.

§ 20. Be feorran cumenum men.

Gif feorcund man oððe fremde bûtan vege geond vudu gonge, and ne hrŷme nê horn blâve, for þeóf he bŷð tô prôfjanne, oððe tô sleanne oððe tô âlŷsanne.

§ 28. Be þeófes onfenge ät þŷfðe.

Se þe þeóf gefêhð, he âh tŷn scillingas, and se cyning þone þeóf; and mægas him sverjân âðas unfæhða. Gif he þonne oðirne and orrige veorðe, þonne bŷð he vîtes scyldig. — Gif he onsacan ville, dô he þät be þam vere and be þam vîte.

§ 29. Be þam þe his væpnu onlæne.

Gif mon sveordes onlæne ôðres esne, and he lôsige, gylde he hine

---

2. Cænredes, Hæddes, *Roff.* — 9. gefeohte, *L.* — 23. leódan] geleóde, *Schm., e cod. Cant.;* leodan, *W.;* leód, *Roff. Cum* âgenne *acc. masc. gen. sit,* leódan *legi oportet; si* leóde *anteponas,* âgene *legas necesse est.* — 24. and] *deest.* — 26 man] mannum, *Roff.* — 40. orrige] orige, *Cant.*, orrige, *Roff.* — 41. ätsacan, *L.* — 42. vere] feo, *Cant.* — 44. ôðres] ôðrum, *L.* — be þriddan dæle he hine gylde, *L.*

þriddan dælė; gif mon spere sylle, healfne; gif mon horses onlæne, ealne he hine gylde.

§ 43. Be vuda bärnette.

Þonne mon beám on vuda forbärne, and veorđe yppe on þone þe hit dide, gylde he fulvite and gesylle sixtig scillinga, for þam þe fŷr bŷđ þeóf. — Gif mon âfylle on vuda vel manega treóvu, and veorđe eft undyrne, forgylde þreó treóva, ælc mid þrittig scillingum. Ne þearf he hiora mâ gyldan, være heora svâ feola svâ heora være, forþam seó eax bŷđ melda, nalles þeóf.

§ 44. Be vuda onfenge bûtan leáfe.

Gif mon þonne âceorfe ân treóv, þät mæge þrittig svîna under gestandan, and vyrđ undyrne, gesylle sixtig scillinga. — Gafolhvitel ät hivisce sceal beón six penninga vyrđ.

---

4. Þis sindon þâ dômas, þe Älfrêd se cyning geceás.

B. § 38. Be gefeohte.

Eác ve beódađ: Se mon, se þe his gefân hâmsittende vite, þät he ne feohte ær þam þe he him rihtes bidde. Gif he mägnes häbbe, þät he his gefân beride and inne besitte, gehealde hine seofon nihta inne, and hine on ne feohte, gif he inne geþoljan ville. And þonne ymb seofon niht, gif he ville on hand gân and væpnu syllan, gehealde hine þrittig nihta gesundne, and hine his mægum gebodje and his freóndum.

Gif he on cyricëan þonne geirne, sî þonne be þære cyricëan âre, svâ ve ær bufan cvædon.

Gif he þonne þäs mägenes ne häbbe, þät he hine inne besitte, ride tô þam ealdormen, and bidde hine fultumes; gif he him fultumjan ne ville, rîde tô þam cyninge, ær he feohte. Eác svylce gif mon becume on his gefân, and he hine ær hâmfästne ne vite, gif he ville his væpnu syllan, hine mon gehealde þrittig nihta, and hine his freóndum gecŷđe. Gif he ne ville his væpnu syllan, þonne môt he feohtan on hine. Gif he ville on hand gân and his væpnu syllan, and hvâ ofer þät on hine feohte, gylde svâ ver svâ vund, svâ he gevyrce, and vite, and häbbe his mægđ forvorht.

Eác ve cveđađ, þät mon môt mid his hlâforde feohtan orvite, gif mon on þone hlâford feohte; svâ môt se hlâford mid þŷ men feohtan. Äfter þære ylcan vîse môt mon feohtan mid his geborenum mæge, gif hine mon on vôh onfeohtađ, bûtan viđ his hlâford, hät ve ne lŷfađ. And mon môt feohtan orvite, gif he ôđerne gemêteđ ät his ævum vife, betŷnedum durum ođđe under ânre reón, ođđe ät his dohtor ævum borenre, ođđe ät his sveoster ævum borenre, ođđe ät his mêder, þe være tô ævum vife forgifen his fäder.

---

1. healfne] healfne dæl hine gylde, *Roff.* — hors, *L. W.* — 6. treóva, *W.* — veorđe] vyrđ þät, *L.* — 9. eax] äsc, *Cant.* — 18. and hine inne, *Roff.* — 19. feohte] âfeohte, *Roff.* — 21. gebodje] bebeóde, *Roff.* — 24. besittan mæge, *Roff.* — 30. hine] him, *L. W.* — 32. mægđ] mæg, *Schm.* — *Cod. Roff. exhibet:* svâ vundvîte svâ þær he gevyrce, and vite, þät he häbbe his *etc.* — 33. cvædađ, *Schm.* — orvite] orvige, *W.* — 35. geborenė, *L.* — 36. hine] him, *W.* — 37. And] Eác, *L.* — orvite] orvige, *W.* — ät] mid, *W.* — 38. ät] mid, *W.* — 39. ät] mid, *W.*

5. Eádmundes dômas cyninges.

II, 1. Be manslihte.

Ve cvædon:

1. Gif hvâ heonan forð ænigne man ofsleá, þät he vege sylf þâ fæþðe, bûtan he hine mid freónda fylste binnan tvelf mônðum forgylde be fullan vere, sî svâ boren svâ he sî.

2. Gif hine þonne seó mægð forlæte and him forgyldan nellen, þonne ville ic, þät eallu seó mægð si unfâh bûtan þam handdædan, and hi him siððan ne dôð mete nê munde.

3. Gif þonne siððan hvylc his mæga hine feormje, þonne beó he scyldig ealles þäs þe he âge við þone cyning, and vege þâ fæhðe við þâ mægðe, forþam he hine forsôc on ær.

4. Gif hvâ þonne on þære ôðre mægðe vræce dô on ænigum ôðrum men bûtan on þam rihtum handdædan, si he gefâh við þone cyning and við ealle his frŷnde and þolige ealles þäs þe he âge.

II, 7. Be fæhðe.

1. Vitan scylon fæhðe settan. Ærest äfter folcrihte slaga sceal his forsprecan on hand syllan, and se forsprecamægum, þät se slaga ville bêtan við mægðe.

2. Þonne siððan gebyreð, þät man sylle þäs slagan forsprecan on hand, þät se slaga môte mid grið nŷr gôn and sylf veres veddjan.

3. Þonne he þäs beveddâd häbbe, þonne finde he þær tô värborh.

4. Þonne þät gedôn si, þonne rære man cyninges munde. Of þam däge on tvêntigum nihtum and ânre niht gylde man healsfang; þäs on tvêntigum and ânre niht þäs veres þät frumgylde.

---

6. Be Myrcna lage.

I. Be vere.

1. Tvelfhyndes mannes ver is tvelf hund scillinga; tvâhyndes mannes ver is tvâ hund scillinga.

2. Gif mon ofslägen veorðe, gylde hine man svâ he geboren sî.

3. And riht is, þät se slaga, sîððan he veres beveddôd häbbe, finde þær tô verborh be þam þe þær tô gebyrige, þät is: ät tvelfhyndum vere gebyrjað tvelf men tô verborge, eahta fäderenmægðe and feóver mêdrenmægðe.

4. Þonne þät gedôn si, þonne rære man cyninges munde, þät is, þät hî ealle gemænum handum of ægðere mægðe on ânum væpne þam sêmende syllan, þät cyninges mund stande.

5. Of þam däge on XXI nihton gilde man CXX scill. tô healsfange ät tvelfhyndum vere.

6. Healsfang gebyreð bearnum, brôðrum and fäderan; ne gebyreð nânum mæge þät feoh bûton þam, þe sî binnan cneóve.

---

5. bûtan he hine] bûtan he him, ***Schm.*** **— 7. and him forgyldan] him** ***dativus commodi accipiendus est, ita ut accusativus, e. gr.*** **þone deádan,** ***sit omissus; aut*** **hine** ***(sc.*** **deádan)** ***legas necesse est.*** **— 8. eallu] ealle,** ***Schm.*** **— 12. forþam he hine forsôc on ær]** ***alii legunt:*** **forþam he hine forsôcan ær,** ***i. e.*** **forþam hi hine forsôcon ær,** ***rectius fortasse.*** **— 21. nŷr gôn] gôn** ***deest.*** **— 22. beveddâd] beveddâde,** ***Schm.*** **— 26. Be Myrcna lage]** ***Omnia quae sequuntur ex additamentis ad leges Anglosaxonum depromta sunt. Titulus ipse ad cap. III legitur, quem tamen huc ponere volui, ne quae sequuntur leges Edmundo regi adscriberentur.*** **— 41. bûton] bute,** ***Schm.***

7. Of þam däge, þe þät healsfang âgolden sî, on XXI nihton gylde man þâ manbôte; þäs on XXI nihton þät fyhtevite; þäs on XXI nihton þäs veres þät frumgyld, and svâ forđ, þät fulgolden sî on þam firste þe vitan gerædden. Siđđan man môt mid lufe ofgân, gif man ville fulle freóndrædenne häbban.

8. Eal man sceal ät cyrliscum vere be þære mægđe dôn, þe him tô gebyređ, svâ ve be tvelfhyndum tealdon.

II. Be vergilde.

1. Cyninges vergild is inne mid Englum on folcriht XXX þûsend þrymsa. XV þûsend þrymsa bŷđ þäs veres and XV þûsend þäs cynedômes. se ver gebyređ þâm mâgum, and seó cynebôt þâm leódum.

2. Äđelinges vergild is XV þûsend þrymsa.

3. Biscopes and ealdormannes VIII þûsend þrymsa.

4. Holdes and hêhgerêfan IV þûsend þrymsa.

5. Messeþegenes and voruldþegenes II þûsend þrymsa.

6. Ceorles vergild is CC and VI and LX þrymsa, þät bŷđ tvâ hund scillinga, be Myrcna lage.

7. And gif Vylisc man geþeó, þät he häbbe hŷvisclandes and mâge cynges gafol forđbringan, þonne bŷđ his vergild CXX scillinga.

8. And gif he ne geþeó bûtan tô healfre hide, þonne sî his vergild LXXX scillinga.

9. And gif he ænig land näbbe and þeáh freó sî, forgilde man hine mid LXX scillingum.

10. And gif ceorlisc man geþeó, þät he häbbe V hida landes tô cynges ûtfare, and man hine ofslea, forgilde man hine mid II þûsend þrymsa.

11. And þeáh he geþeó, þät he häbbe helm and byrnan and goldfæted sveord, gif he þät land nafađ, he bŷđ ceorl svâ þeáh.

12. And gif his sunu and his suna sunu geþeóđ, þät hî svâ micel landes habbađ, siđđan bŷđ se ofspring gesîđcundes cynnes be tvâm þûsendum þrymsa.

13. And gif hig þät nabbađ, nê tô þam geþeón ne mâgon, gilde man cyrlisce.

---

1. nihton] nihtan, *Schmid*, *ubique*. — 4. gerædden] geræden, *Schm.* — 5. freóndrædenne] freondrædne, *Schm.* — 8. Be vergylde] Be verum, *L.* Norđleóda laga, *Sp.* — 9. Þäs cyninges vergyld sie mid Engla cynne on folcriht þrittig þûsend þrymsa, and þæra XV M. sien þäs väres and ôđra XV M. þäs cynedômes. se väre belympeđ tô þam mægđe þäs cynecynnes and þät cynebôt tô þam landleóde, *L.* Norđleóda cynges gild is XXX þûsend þrymsa; fiftêne þûsend *etc. Sp.* — 12. Arcebisceopes and eorles vergild bŷđ *etc. L.* Arceb. and äđelinges *etc. Sp.* — 16. vergild bŷđ CCLXVII þrymsa be þam Denalage, *L.* CC and LVI, *Sp.* — 19. CXX scill., *Sp.* — And Vealiscmonnes vergild, gif he beó tô þam gevelegôd, þät he hŷred and êht âge and þam cynge gafol gyldan mäg, hit bŷđ þonne CCXX scill. — 20. healfne, *W.* Ac he ne bŷđ bûtan tô healf hŷda gerisen, þonne *etc. Sp.* — 22. Gif he land näbbe, ac bŷđ freóh, gild mon LXX scill. — 24. Gif ceorl sie gevelegôd tô þam, þät âge V hŷda landes, and mon hine ofslea, gild hine man mid *etc. L.* — 27. golde fæced, *Sp.* — And gif he begitađ, þät häbbe byrne and helm and ofergyldene sveord, þeáh þe he land näbbe, he bŷđ sîđcund. — 29. And gif his sunu and þäs suna sunu þät begiten, þät hî svâ micle landes habbađ, sien heora äftergengas þäs sîđcundan cynnes, and gild þâm mon mid II M. þrimsa. — 32. 33. *desunt in L.*

III. Be Myrcna lage.

1. Ceorles vergild is on Myrcna lage CC scillinga.

2. Þegnes vergild is six svâ micel, þät bŷđ tvelf hund scillinga.

3. Þonne bŷđ cyninges ânfeald vergild six þegena vergild be Myrcna lage, þät is þûsend sceatta, þät bŷđ ealles CXX punda.

4. Svâ micel is þäs vergildes on folces folcriht be Myrcna lage and for þam cynedôme gebyrađ ôđer svylc tô bôte on cynegilde.

5. Se ver gebyrađ mâgum and seó cynebôt þâm leódum.

---

7. Dôm be hâtum îsene and vätre.

1. And of þam ordâle ve bebeódađ godes bebodu, and þäs arcebiscopes and ealra bisceopa, þät nân mann ne cume innon þære cyricëan, sîđđan man þät fŷr in birđ, þê man þät ordâl mid hâtan sceal.

2. And beón þær gemeten nigon fêt of þam stacan tô þære mearce be þäs mannes fôtum, þe þær tô gæđ.

3. And gif hit þonne väter sî, hæte man hit ôđ hit hleóve tô vylme, and si þät älfät îsen ođđe æren, leáden ođđe læmen.

4. And gif hit anfeald sî, dûfe seó hand äfter þam stâne ôđ þâ vriste, and gif hit þrifald si, ôđ þäne elbogan.

5. And þonne þät ordâl geara si, þonne gân tvegen menn inn of ægđre healfe and beón hig ânræde, þät hit svâ hât si, svâ ve ær cvædon, and gân inn emfela manna of ægđre healfe and standen on tvâ healfe þäs ordâles andlang þære cyricëan.

6. And þâ beón ealle fästende and fram heora vîfe gehealdene þære nihte, and sprenge se mässepreóst hâligväter ofer hig ealle and heora ælc âbyrige þäs hâligväteres, and sylle heom eallum cyssan bôc and Cristes rôdetâcn.

7. And ne bête nân man þät fŷr nâ leng, þonne man þâ hâlgunge onginne; ac lige þät isen uppan þam glêdan ôđ ät þâ äftemestan collectan.

8. Lecge hit man siđđan uppan þam stapelan, and ne sî þær nân ôđer spæc inne bûtan þät hig biddân god älmihtigne georne, þät he þät sôđeste geswŷtelje, and gâ he tô, and inseglige man þâ hand, and sêce man ofer þäne þriddan däg, svâ hväđer svâ heó beó fûl svâ clæne binnan þam insegle. And se þe þâs lage âbrece, beóđ ordâl on him forad, and gilde þam cyninge hundtvelftig scillinga tô vite.

---

1. Be Myrcna lage. *Totum hoc caput nihil est nisi brevior partimque variata ejusdem quam sub II libri continent legis recensio.* — 4. Þonne cyn. ânf. verg. is six, *W.* (74) *et Sp.* — is *deest W.* (64) *et H.* — 6. folces folcriht be Myrcna lage *desunt W.* (64) *et H.*

L. 1. *habet:* 1) Ceorles vergild on Myrcna lande bŷđ CC scill. 2) þegnes sixfeald þam, þät is MCC scill. 3) cynges ânfeald vergild bŷđ six þegna vergild, þät is þrittig þûsend sceattas. 4) And svâ micel bŷđ se vergild; ac for þäs rices cynebôt bŷđ tô þisum genumen eft svâ micel on cynegild. 5) Þam vere habbađ þâ mâgas and þam cynebôt se landleód.

L. 2. *habet:* 1) Ceorles veregild is CC and VI and LX þrymsa, þät bŷđ CC scill. on Mercnalande; þegnes sixfeald þam *etc.*

9. haten, *H. W.* — 10. bebodum, *H.* — 12. inbyrđ, *H. W.* — 13. beo, *H. W.* — 16. alfät, *H.* — 21. stande, *H. W.* — 27. na bete, *H. W.* — länge, *H. W.* — 28. ođ þat þa äftermestan (häftemestan, *W.*) *H. W.* — 31. älmihtigne] älmihtig, *Schm.* — 35. forađ, *W.*

C. Þ y l a s.

Be þäs hâlgan veres þrôvunge Albânes, ân spel.

Sum hæðen câsere väs gehâten Diocliciânus; se väs tô câsere gecoren, þeáh þe he cvealmbære være, äfter Cristes âcennednisse tvâ hundred geârum and six hundeahtatigum ofer ealne middaneard, and he rîxôde tvêntig geâra, rêðe cvellere, svâ þät he âcvealde and âcvellan hêt ealle þâ cristenan þe he of âxjan mihte, and forbärnde cyrcan and he rŷpte þâ unscyldigan. And þeós ârleáse êhtnis unâblinnendlice eode ofer ealne middaneard ealles tŷn geâr, ôð þät heó tô Engla lande eác svylce becom, and þær fela âcvealde, þâ þe on Crist gelŷfdon. Ân þâra väs Albânus, se äðele martyr, se þe on þære êhtnisse eác vearð âcveald for Cristes geleáfan, svâ svâ ve cŷðað hêr. On þâm dagum becom seó cvealmbære êhtniss tô Engla lande fram þam ârleásan câsere, and þâ cvelleras cêpton þâra cristenra gehvær mid unmætre vôdnisse. Þâ ätvand him ân preóst, se arn digelice tô Albânes hûse, and þær ätlûtôde his lâðum êhterum, and Albânus hine underfêng, þeáh þe he gefullôd nære. Þâ began se preóst, svâ svâ he god lufôde, his gebedu singan and sviðe fästan and däges and nihtes his drihten hêrjan and betvux þâm secgan þonne sôðan geleáfan þam ârvurðan Albâne, ôð þät he gelŷfde on þone sôðan god, and viðsôc þam hæðenscipe, and vearð sôðlîce cristen and svîðe geleáffull. Þâ vunôde se preóst mid þam ârvurðan vere, ôð þät se ealdorman, þe êhte þâ cristenan, hine þær geâxôde and hine ardlice hêt tô him gefeccan mid fullum graman. Þâ cômon þâ ærendracan tô Albânes hûse, ac Albânus eode ût tô þâm êhterum mid þäs preóstes haccelan, svylce he hit være, and nolde hine âmeldjan þâm mânfullum êhterum. He vearð þâ gebunden and gebroht sôna tô þam ârleásan dêman, þær he þâ deóflîcan lâc his godum offrôde mid his gegadum eallum. Þâ vearð se dêma deóflice gram sôna þâ he beseah on þone sôðfästan martyr, for þan þe he underfêng þone fleóndan preóst, and hine silfne sealde tô slege for hine. Hêt hine þâ lædan tô þam hæðenan gilde, and cväð, þät he silf sceolde þâ sværan vitu onfôn þe he on þam preóste gemynte, gif he mihte hine gefôn, bûtan he hraðe gebûge tô his bismorfullum gode. Ac Albânus näs âfyrht for his fandlîcan þeóvracum, forþan þe he väs ymbgyrd mid godes væpnum tô þam gâstlican gecampe, and cväð, þät he nolde his hæsum gehŷrsumjan, nê

7. tŷn] tun, *Wheloc.* — 8. þâra] þære, *Wh.* — 16. drihten] driht', *Wh.* — 20. þær] ðer, *Wh.* — 26. þâ] *deest Wh.*

tô his hædengilde bûgan. Þâ âxôde se dêma ardlice and cväđ "Hvylcere mægđe eart þu, ođđe hvylcera manna?" Þâ andvyrde Albânus þam ârleásan þus "Hvät belimpeđ tô þe, hvylcere mægđe ic si? ac gif þu sôđ vilt gehŷran, ic þe secge hrađe, þät ic cristen eom, and Crist æfre vurđige". Se dêma him cväđ tô: "Cŷđ me þinne naman". Se godes cempa cväđ: "Ic hâtte Albânus, and ic on þone hælend gelŷfe, se þe is sôđ god, and ealle gesceafta gevorhte; tô him ic me gebidde, and hine æfre vurđige". Se cvellere andvyrde þam ârfästan vere: "Gif þu þäs êcan lifes gesælđa habban vilt, þonne ne scealt þu elcjan, þät þu offrige þâm mærum godum mid micelre underþeódnisse". Albânus him andvyrde: "Eóvere offrunga ne mâgon, þe ge deóflum offrjađ, eóv gehelpan, nê eóverne villan gefremjan; ac ge underfôđ tô mêde þâ êcan vîtu on þære vidgillan helle". Hvät þâ se dêma deóflice yrsôde, and hêt besvingan þone hâlgan martyr, vênde, þät he mihte his môdes ânrædnisse mid þâm svinglum gebŷgan tô his biggengum; ac se eádiga ver vearđ þurh god gestrangôd, and þâ svingle forbär sviđe geþyldelice, and mid gladmôde gode þäs þancôde. Þâ geseah se dêma, þät he ofersviđan ne mihte þone hâlgan ver mid þâm hetelum vîtum, nê fram Criste gebŷgan: þâ hêt he hine âcvellan mid svyrdes ecge for þäs hælendes naman. Þâ didon þâ hæđenan svâ svâ him hêt se dêma, and læddon þone hâlgan tô beheáfdigenne; ac hi vurdon gelette lange ät ânre brycge, and stôdon ôđ æfnunge for þam ormætan folce vera and vîfa, þe vurdon onbryrde, and cômon tô þam martyre, and him mid eodon. Hit gelamp þâ svâ, þät se geleáfleása dêma ungereordôd sät on þære ceastre ôđ æfen, bûtan ælcere þênunge unþances fästende. Hvät þâ Albânus êfestan volde tô slege, and eode tô þære eá, þâ þâ he ofer þâ brycge ne mihte, and beseah tô heofonum, þone hælend biddende: and seó eá þær rihte âdruvôde him ät foran, and him veg rŷmde, svâ svâ he vilnôde ät gode. Þâ vearđ se cvellera, þe hine âcvellan sceolde, þurh þät vunder onbryrd and âvearp his svurd, and arn þâ ardlice, þâ þâ hi ofer þâ eá cômon, and feóll tô his fôtum mid fullum geleáfan, volde mid him sviltan, ær þam þe he hine slôge. He vearđ þâ geanlæht mid ânrædum geleáfan tô þam hâlgan vere, þe he beheáfdjan sceolde, and þät svurd läg þær scinende him ätforan, and heora nân nolde nâht eáđe hine slean. Þâ väs þær gehende þam hâlgan vere ân myrige dûn, mid vyrtum âmet, mid ealre fägernisse and eác fullsmêđe. Þâ eode Albânus hider, and bäd sôna ät gode, þät he him sealde väter up on þære dûne, and he dide svâ. Þær arn þâ vyllspring ät Albânes fôtum, þät mon mihte geseon his mihte viđ god, þâ þâ se streám arn of þære sticelan dûne. He vearđ þâ beheáfdôd for þäs hælendes naman upon þære dûne, and tô his drihtne fêrde mid sigefästum martyrdôme and sôđum geleáfan; ac his slaga ne môste gesundfull libban, forþan þe him burston ût bûtû his eágan and tô eorđan feóllon mid Albânes heáfde, þät he mihte oncnâvan, hväne he âcvealde. Hi beheáfdôdon siđđan þone sôđfästan cempan, þe nolde beheáfdjan þone hâlgan ver, and he läg mid

2. andvyrd, *Wh.* — 7. gebiddan, *Wh.* — 11. eover, *Wh.* — 15. gebigan, *Wh., semper.* — 22. bricge, *Wh.* — 30. onbrurd, *Wh.* — 36. âmet] *Beda habet: depictus, quod verbum versio Anglicana Alfredi reddidit verbo* âfêd, *i. e. nutritus, pro quo alii legunt* âfägrôd, *i. e. ornatus.* âmet *mihi videtur derivandum esse a verbo* âmetan, *quod Alfredi vocabulo* âfêdan *plane respondet.* — 39. geseo, *Wh.*

Albâne, gelŷfende on god, mid his blôde gefullôd, and fêrde tô heofonum. Eft, þâ þâ cvelleras cômon tô heora hlâforde, and hi sædon þâs ylcan tácnu, þe Albânus vorhte, and hû se vearđ âblend, þe hine beheáfdôde: þâ hêt he gesvîcan þære êhtnisse, and ârvurđlice spräc be þâm hâlgum martyrum, þe he ne mihte gebŷgan fram godes geleáfan þurh þâ gramlican vîtu. On þære ylcan êhtnisse vurdon ofslagene Ââron and Jûlius and ôđre manege vera and vîfa vide geond Engla land, for Cristes geleáfan gecvylmede on vîtum, and hî fêrdon sigefäste tô þam sôđan life. Seó êhtnis gesvâc þâ, and eodon þâ cristenan of vudum and of vêstenum, þær hi væron behŷdde, and cômon tô mannum, and cristendôm geednivôdon, and gebêtton cyrcan þe tôbrocene væron, and vunôdon þâ on sibbe mid sôđum geleáfan. Hi vorhton eác þâ vurđlice cyrcan þam hâlgan Albâne, þær he bebyrged väs, and þær vurdon gelôme vundru gefremôde þam hælende tô lofe, þe leofađ â on êcnisse. Þis väs gevorden ær þät gevinn côme þurh Hengest and Hors, þe hŷndon þâ Brittas, and þe cristendôm vearđ geunvurđôd siđđan, ôđ þät Agustinus hine eft âstealde be Grêgôrjes lâre, þäs geleáffullan pâpan. Sî vuldor and lof þam velvillendan scippende, se þe ûre fäderas feóndum ätbrägd and tô fulluhte gebŷgde þurh his bydelas. âmen.

Sermones LI. MS. bibl. publ. Cantabr. quorum aut locos selectos aut integros sermones suae Bedae Hist. eccles. editioni inseruit Whelocius.

Be eásterhûsle, ân spell Älfrîces þäs muneces.

Nec in lucem edo ut privati monachi Älfrici, tunc doctissimi, orationem, sed ut ecclesiae veteris Anglicanae doctrinam, idque sub rubrica generali, sicut MS. bibliothecae publicae Academiae Cantabrigiensis hunc sermonem cum reliquis haud paucis complectens, mihi his verbis exhibuit.

Whelocius in hist. eccles. Bedæ, pag. 462.

Men þâ leófôstan! gelôme eóv is gesæd ymbe ûres hælendes âriste, hû he on þisum andverdan däge äfter his þrôvunge mihtiglice of deáđe ârâs; nu ville ve eóv geopenjan þurh godes gife be þam hâlgan hûsle, þe ge nu tô gân sceolan, and gevissjan eóver andgit ymbe þære gerŷnu, ægđer ge äfter þære ealdan gecŷđnisse ge äfter þære nivan, þŷ läs þe ænig tvŷnung eóv derjan mâge be þam lîflîcum gereorde. Se älmihtiga god bebeád Moisen, þam heretogan, on Egypta lande, þät he sceolde bebeódan Israhêla folce, þät hi nâmon ät ælcum heorđe ânes geâres lamb on þære nihte, þe hi fêrdon of þam lande tô þam behâtenan earde, and sceoldon þät lamb gode geoffrjan, and sîđđan sniđan and vyrcan rôdetâcn on heora gedyrum and oferslegum mid þäs lambes blôde; etan siđđan þäs lambes flæsc gebrêd and þeorfe hlâfas mid feldlicre lactucan. God cväđ tô Moisen: "Ne ete ge of þam lambe nân þing hreáv, nê on vätere gesoden, ac gebræd tô fŷre. Etađ þät heáfod and þâ fêt and þät innevearde, nê his nân þing ne belîfe ôđ merigen. Gif þær hvät tô lâfe sî, forbärnađ þät. Þicgađ hit on þâs visan: begyrdađ eóvere lendenu and beóđ gesceôde; habbađ eóv stäf on handa,

---

1. gelŷfende] gelufed, *Wh.* — 2. yllican, *Wh.* — 14. vundra, *Wh.* — 35. forbärneđ, *Wh.*

and êtað ardlice; þeós tid is godes färeld". And vearð þâ on þære nihte ofslägen on ælcum hûse geond eall Pharaônes rîce þät frumcennede cild, and väs þät godes folc Israhêl âhredd fram þam fêrlican deáðe þurh þäs lambes offrunge and his blôdes mearcunge. Þâ cväð god tô Moisen: "Healdað þisne däg on eóverum gemynde and freólsjað hine mærlice on eóverum cynrenum mid êcum bîgencge, and etað þeorfne hlâf simle seofon dagas ät þisere freólstîde". Äfter þisere dæde lædde god þät Israhêla folc ofer þâ reádan sæ mid drygum fôtum, and âdrencte þær on Pharâo and ealne his here samod, þe heora êhton, and âfêdde siððan þät Israhêla folc feóvertig geâra mid heofenlîcum bigleofum, and him forgeaf väter of heardum stânclûde, ôð þät hî cômon tô þam behâtenum êðele. Sume þâs race ve habbað getrahtnôd on ôðerre stôve, sume ve villað nu geopenjan, þät þe belimpð tô þam hâlgan hûsle. Cristene men ne môton healdan nu þâ ealdan æ lichamlice; ac him gedâfenað, þät hî cunnon, hvät heó gâstlice getâcnige. Þät unscäðige lamb, þe se ealda Israhêl þâ ofsnâð, häfde getâcnunge äfter gâstlicum andgite Cristes þrôvunge, se þe unscäðig for ûre âlŷsednisse his hâlige blôd âgeát. Be þam singað godes þeóvas ät ælcere mässan: *Agnus dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis,* þät is on ûrum gereorde: Þu godes lamb, þe ätbrest middaneardes synna, gemiltsa ûs. Þät Israhêla folc vearð âhredd fram þam færlicum deáðe and fram Pharaônes þeóvete þurh þäs lambes offrunge, þe häfde getâcnunge Cristes þrôvunge, þurh þâ ve sind âlŷsede fram þam êcum deáðe and þäs rêðan deófles anvealde, gif ve rihtlice gelŷfað on þone sôðan âlŷsend ealles middaneardes, hælend Crist.

Þät lamb väs geoffrôd on æfnunge, and ûre hælend þrôvôde on þære sixtan ylde þisere vorulde. Seó yld is geteald tô æfnunge þises middaneardes. Hî mearcôdon mid þäs lambes blôde on heora gedyrum and oferslegum Tau, þät is rôdetâcen, and vurdon svâ gescilde fram þam engle, þe âcvealde þæra Ægyptiscra frumcennedan cild; and ve sceolon mearcjan ûre forevearde heáfod and ûrne lichaman mid Cristes rôdetâcne, þät ve beón âhredde fram forvyrde, þonne ve beóð gemearcôde ægðer ge foran heáfde ge on heortan mid blôde þære drihtenlican þrôvunge. Þät Israhelâ folc ät þäs lambes flæsc on heora eástertide, þâ þâ hî âhredde vurdon; and ve þicgað nu gâstlice Cristes lichaman, and his blôd drincað, þonne ve mid sôðum geleáfan þät hâlige hûsel þicgað. Þone timan hi heóldon him tô eástertide seofon dagas mid micclum vurðmynte, þê hi âhredde vurdon við Pharaô, and of þam earde fêrdon; svâ ve eác cristene menn healdað Cristes ârist ûs tô eástertide þâs seofon dagas, for þan þe ve sind þurh his þrôvunge and âriste âlŷsede, and ve beóð geclænsôde þurh þäs hâlgan hûselganges, svâ svâ Crist silf cväð on his godspelle: "Sôð, sôð ic eóv secge, näbbe ge lîf on eóv, bûtan ge etân min flæsc and drincân min blôd. Se þe et mîn flæsc and min blôd drincð, he vunað on me and ic on him; and he häfð þät êce lif, and ic hine ârære on þam endenêxtan däge. Ic

8. drygum] drium, *Wh.* — 12. getrahnôd, *Wh.* — ôðre, *Wh.* — 41. þurh þäs hûselganges] *supplendum videtur* gemânsumnisse; *conferatur tamen pag.* 65. *lin.* 15. þurh ænigre; þurh *cum genitivo (vid. lin. 41) aut dativo alibi nunquam legi. Facile esset pro* ænigre *hoc loco scribere* ænige, *obstat tamen pag.* 65. *lin.* 17. þurh gevissum þinge, *et lin.* 41. þurh þäs hûselganges; *pag.* 65. *lin.* 38. þurh gâstlicere mihte.

eom se lîflica hlâf, þe of heofonum âstâh; nâ svâ svâ eóvere forđfäderas æton þone heofonlican mete on vêstene, and siđđan svulton: se þe et þisne hlâf, he leofađ on êcnisse".

He hâlgôde hlâf ær his þrôvunge and tôdælde his discipulum, þus cveđende: "Etađ þisne hlâf, hit is mîn lîchoma, and dôđ þis on mînum gemynde". Eft he blêtsôde vîn on ânum calice and cväđ: Drincađ ealle of þisum, þis is mîn blôd þät þe bŷđ for manegum âgoten on synna forgifenisse. Þâ apostoli didon svâ svâ Crist hêt, þät hî hâlgôdon hlâf and vîn tô hûsle eft sîđđan on his gemynde; eác svylce heora äftergencgan and ealle sâcerdas be Cristes hæse hâlgjađ hlâf and vîn tô hûsle on his naman mid þære apostolican blêtsunge. Nu smeádon gehvylce men oft, and git gelôme smeágađ, hû se hlâf, þe bŷđ of corne gegearcôd and þurh fŷres hætan âbacen, mâge beón âvend tô Cristes lîchaman; odđe þät vîn, þe bŷđ of manegum berjum âvrungen, veorđe âvend þurh ænigre blêtsunge tô drihtnes blôde? Nu secge ve svylcum mannum, þät sume þing sind gecvedene be Criste þurh getâcnunge, sume þurh gevissum þinge. Sôđ þing is and geviss, þät Crist väs of mædene âcenned, and silfvilles þrôvôde deáđ, and väs bebyriged, and on þisum däge of deáđe âras. He is gecveden hlâf þurh getâcnunge, and lamb and lêo, and gehû elles. He is hlâf gehâten, for þan þe he is ûre lîf and engla; he is lamb gecveden for his unscäđignisse; lêo for þære strengđe, þe he ofersviđde þone strangan deófol. Ac svâ þeáh äfter sôđum gecynde nis Crist nâđor nê hlâf, nê lamb, nê lêo. Hvŷ is þonne þät hâlige hûsel gecveden Cristes lîchama, ođđe his blôd, gif hit nis sôđlice þät, þät hit gehâten is? Sôđlice se hlâf and þät vîn, þe beóđ þurh sâcerda mässan gehâlgôde, ôđer þing hî äteóvjađ menniscum andgitum viđûtan, and ôđer þing hî clŷpjađ viđinnan geleáffullum môdum; viđûtan hî beóđ gesevene hlâf and vîn, ægđer ge on hive ge on sväcce, ac hî beóđ sôđlice äfter þære hâlgunge Cristes lîchama and his blôd þurh gâstlice gerŷnu. Hæđen cild bŷđ gefullôd, ac hit ne brät nâ his hiv viđûtan, þeáh þe hit beó viđinnan âvend. Hit bŷđ gebroht synfull þurh Adames forgægednisse tô þam fantfäte; ac hit bŷđ âþvogen fram eallum synnum viđinnan, þeáh þe hit viđûtan his hiv ne âvende. Eác svylce þät hâlige fantväter, þe is gehâten lîfes vylspring, is gelic on hive ôđrum väterum, and is underþeóded brôsnunge; ac þäs hâlgan gâstes miht geneálæcđ þam brôsnjendum vätere þurh sâcerda blêtsunge, and hit mäg siđđan lîchaman and sâvle âþvean fram eallum synnum þurh gâstlicere mihte.

Efne nu ve geseóđ tvâ þing on þisum ânum gesceafte. Äfter sôđum gecynde þät väter is brôsnjendlîc väter, and äfter gâstlicere gerŷnu häfđ hâlvende mihte. Svâ eác gif ve sceávjađ þät hâlige hûsel äfter lîchamlicum andgite, þonne geseó ve, þät hit is gesceaft brôsnjendlic and âvendedlic; gif ve þâ gâstlîcan mihte þær on tôcnâvađ, þonne undergite ve, þät þær is lîf on, and forgifđ undeádlicnisse þâm þe hit mid geleáfan þicgađ. Micel is betvux þære ungesevenlîcan mihte þäs hâlgan hûsles and þam gesevenlican hive âgenes gecyndes. Hit is on gecynde brôsnjendlic hlâf and brôsnjendlîc vîn, and is äfter mihte godcundes vordes sôđlice Cristes lîchama and his blôd, nâ svâ þeáh lîchamlice, ac gâstlice. Micel is betvux þam lîchaman, þe Crist on þrôvôde,

46. hives, *Wh.*

and þam lichaman, þe tô hûsle bŷđ gehâlgôd. Se lichama sôđlîce, þe Crist an þrôvôde, väs geboren of Marian flæsce, mid blôde and mid bânum, mid felle and mid sinum, on menniscum limum, mid gesceâdvîsre sâvle geliffäst; and his gâstlica lichama, þe ve hûsel hâtađ, is of manegum cornum gegaderôd, bûtan blôde and bâne, limleás and sâvulleás; and nis for þŷ nân þing þær on tô understandenne lichamlîce, ac is eall gâstlice tô understandenne. Svâ hvät svâ on þam hûsle is, þe ûs lifes edvist forgifđ, þät is of þære gâstlican mihte, and ungesevenlicere fremmincge. For þŷ is þät hâlige hûsel gehâten gerŷnu, for þan þe ôđer þing is þær on geseven, and ôđer þing undergiten. Þät þät þær geseven is, häfđ lichamlîc hiv, and þät þät ve þær on understandađ, häfđ gâstlice mihte. Vitôdlice Cristes lichama, þe deáđ þrôvâde and of deáđe ârâs, ne svilt næfre heonan forđ, ac is êce and unþrôvjendlic; þät hûsel is hvilvendlic, nâ êce, brôsnjendlic, and bŷđ sticemælum tôdæled, betvux tôđum tôcoven, and intô þam bûce âsend; and hit bŷđ þeáh hväđere äfter gâstlicere mihte on ælcum dæle eall. Manega underfôđ þone hâlgan lichaman, and he bŷđ svâ þeáh on ælcum dæle eall, äfter gâstlîcere gerŷnu; þeáh sumum men gesceóte lässa dæl, ne bŷđ svâ þeáh nâ mâre miht on þam mâran, þonne on þam lässan, for þan þe hit bŷđ on æghvylcum men ansund äfter þære ungesevenlîcan mihte. Þeós gerŷnu is vedd and hiv; Cristes lichama is sôđfästnis. Þis vedd ve healdađ gerŷnelice, ôđ þät ve becumân tô þære sôđfästnisse, and þonne bŷđ þis vedd geendôd.

Sôđlice hit is svâ svâ ve ær cvædon Cristes lichama and his blôd; nâ lichamlice, ac gâstlîce. Ne sceole ge smeágan, hû hit gedôn sî, ac healdan on eóvrum geleáfan, þät hit svâ gedôn sî.

Ve rædađ on þære bêc þe is gehâten VITA PATRUM, þät tvegen munecas bædon ät gode sume svûtelunge be þam hâlgan hûsle, and äfter þære bêne gestôdon him mässan: þâ gesâvon hi licgan ân cild on þam veofode, þe se mässepreóst ät mässôde, and godes engel stôd mid handsexe and bidjende, ôđ þät se preóst þät hûsel tôbräc: þâ tôliđôde se engel þät cild on þam disce, and his blôd intô þam calice âgeát. Eft, þâ þâ hi tô þam hûsle eodon, þâ vearđ hit âvend tô hlâfe and tô vine, and hi hit þigedon, gode þancigende þære svûtelunge. Eác se hâlga Grêgôrjus âbäd ät Criste, þät he äteóvede ânum tvŷnigendum vife embe his gerŷnu micele sêđunge. Heó eode tô hûsle mid tvŷnigendum môde, and Grêgôrjus begeat ät gode þær rihte, þät him bâm vearđ äteóved seó snæd þäs hûsles, þe heó þicgan sceolde, svylce þær læge on þam disce ânes fingres liđ eall geblôdgôd, and þäs vifes tvŷnung vearđ þâ gerihtlæced.

Uton nu gehŷran þäs apostoles vord embe þâs gerŷnu; Paulus se apostol cväđ be þam ealdan folce Israhêl, þus vritende on his pistole tô geleáffullum mannum: Ealle ûre forđfäderas væron gefullôde on volcne and on sæ, and ealle hi æton þone ylcan gâstlican mete, and ealle hi druncon þone ylcan gâstlican drenc. Hi druncon sôđlice of äfterfyligendan stâne, and se stân väs Crist. Näs se stân, þê þät väter þâ of fleóv, lîchamlice Crist, ac he getâcenôde Crist, þe clŷpôde þus tô eallum geleáffullum mannum, "Svâ hvam svâ þyrste cume tô me and drince; and of his innôđe flêvđ lîflîc väter". Þis he sæde be þam hâlgan

18. lässe, *Wh.* — 49. flêvđ] fleovđ, *Wh.*

gâste, þe þà underfèngon, þe on hine gelŷfdon. Se apostol Paulus cväđ, þät þät Israhêla folc æte þone ylcan gàstlican mete, and drunce þone ylcan gàstlîcan drenc, for þan þe se heofonlîca mete, þe hi âfêdde feóvertig geàra, and þät väter, þe of þam stâne fleóv, häfde getàcnunge Cristes lichaman and his blôdes, þe nu heóđ geoffrôde däghvamlice on Godes cyrcan. Hit væron þà ylcan, þe ve nu offrjađ, nà lîchamlice, ac gàstlice. Ve sædon eóv hvone ær, þät Crist hàlgôde hlâf and vîn ær his þrôvunge tô hûsle and cväđ: "Þis is min lichama and mîn blôd". Ne þrôvôde he þâ git, ac svà þeáh he âvende þurh ungesevenlicere mihte þone hlâf tô his âgenum lichaman, and þät vin tô his blôde, svâ svâ he ær dide on þam vêstene, ær þan þe he tô men geboren vurde, þâ hà he âvende þone heofonlîcan mete tô his flæsce, and þät flôvende väter of þam stâne tô his âgenum blôde. Fela manna æton of þam heofonlîcan mete on þam vêstene, and druncon þone gàstlican drenc, and vurdon svà þeáh deáđe, svà svà Crist sæde. Ne mænde Crist þone deáđ, þe nân man forbûgan ne mäg; ac he mænde þone êcan deáđ, þe sume of þam folce for heora geleáfleáste geearnôdon. Moises and Âàrôn and manega ôđre of þam folce, þe gode gelicôdon, æton þone heofonlican hlâf; ac hi næron deáde þam êcum deáde, þeáh þe hi gemænum deáđe forđfêrdon. Hi gesâvon, þät se heofonlica mete väs gesevenlic and brôsnjendlic; ac hi understôdon gàstlice be þam gesevenlican þinge, and hit gàstlice þigdon. Se hælend cväđ: "Se þe et min flæsc, and drinceđ min blôd, he häfđ êce lif". Ne hêt he etan þone lichaman, þê he mid befangen väs; nê þät blôd drincan, þe he for ûs âgeát; ac he mænde mid þam vorde þät hàlige hûsel, þe gàstlice is his lichama and his blôd; and se þe þäs onbyrigđ mid geleáffulre heortan, he häfđ þät êce lif.

On þære ealdan æ geleáffulle menn offrôdon gode mislice lâc, þe häfdon tôvearde getàcnunge Cristes lichaman, þe he silf for ûrum synnum siđđan geoffrôde his heofonlican fäder tô onsägednisse. Vitôdlice þis hûsel, þe nu bŷđ gehàlgôd ät godes veofode, is gemynd Cristes lichaman, þe he for ûs geoffrôde, and his blôdes, þe he for ûs âgeát, svà svà he silf hêt: "Dôđ þis on mînum gemynde". Æne þrôvôde Crist þurh hine silfne, ac svà þeáh däghvomlice bŷđ his þrôvung geednivôd þurh gerŷnu þäs hâlgan hûsles ät þære hâlgan mässan. For þŷ fremađ seó hàlige mässe miclum ge þàm libbendum ge þàm forđfarenum, svà svâ hit for oft gesvûtelôd is.

Ûs is eác tô smeágenne, þät þät hàlige hûsel is ægđer ge Cristes lichama, ge ealles geleáffulles folces, äfter gâstlîcre gerŷnu, svâ svà se visa Augustinus be þam cväđ: "Gif ge villađ understandan be Cristes lichaman, gehŷrađ þone apostol Paulum þus cvedende: "Ge sôđlice sindon Cristes lichama and leomu. Nu is eóver gerŷnu gelegd on godes mŷsan, and ge underfôđ eóver gerŷnu tô þan þe ge silfe sind. Beóđ þät, þät ge geseóđ on þam veofode, and underfôđ þät, þät ge silfe sind". Eft cväđ se apostol Paulus be þisum: "Ve manega sindon ân hlâf and ân lichama". Understandađ nu and blissjad: fela sind ân hlâf and ân lichama on Criste; he is ûre heáfod, and ve sind his limu. Ne bŷđ se hlâf of ânum corne, ac of manegum; nê þät vin of ânre berjan, ac of manegum. Svà ve sceolon eác habban ânnisse on ûrum

47. lima, *Wh*.

drihtne, svâ svâ hit âvriten is be þam geleáffullan verode, þät hi væron on svâ micelre ânnisse, svylce him eallum være ân sâvul and ân heorte. Crist gehâlgôde on his beóde þâ gerŷnu ûrre sibbe and ûrre ânnisse. se þe underfêhđ þære ânnisse gerŷnu, and ne hylt þone bend þære sôđan sibbe; ne underfêhđ he nâ gerŷnu for him silfum, ac gecŷđnisse tô geanes him silfum. Micel gôd bŷđ cristenum mannum, þät hi gelôme tô hûsle gân, gif hi unscäđignisse on heora heortan berađ, tô þam veofode, gif hi ne beóđ mid leahtrum ofsette; þam yfelan men ne becymđ tô nânum gôde, ac tô forvyrde, gif he þäs hâlgan hûsles unvyrđe onbyrigđ.

Hâlige bêc beódađ, þät man gemäncge väter tô þam vine, þe tô hûsle sceal, for þan þe þät väter häfđ þäs folces getâcnunge, svâ svâ þät vin Cristes blôdes; and for þŷ ne sceal nâđor bûtan ôđrum beón geoffrôd ät þære hâlgan mässan, þät Crist beó mid ûs and ve mid Criste, þät heáfod mid þâm leomum, and þâ leomu mid þam heáfde.

Ve voldon gefyrn trahtnjan be þam lambe, þe se ealda Israhêl ät heora eástertîde geoffrôdon; ac ve voldon ærest eóv gereccan ymbe þâs gerŷnu, and siđđan, hû hit man þicgan sceal. Þät getâcnigendlice lamb väs geoffrôd ät heora eástertide, and se apostol Paulus cväđ on þisum dägđerlîcum pistole, þät Crist is ûre eástertid, se þe for ûs väs geoffrôd, and on þisum däge of deáđe ârâs. Israhêl þigde þäs lambes flæsc, svâ svâ god beheád, mid þeorfum hlâfum and feldlicum lactucum, and ve sceolon þicgan þät hâlige hûsel Cristes lîchaman and his blôd bûtan beorman yfelnisse and mânfulnisse. Svâ svâ se beorma âvent þâ gesceafta of heora gecynde, svâ âvendađ eác leahtras þäs mannes gecynd fram unscäđignisse tô gevemmednisse. Se apostol tæhte, þät ve sceoldon vistfulljan nâ on yfelnisse beorman, ac on þeorfnissum sŷfernisse and sôđfästnisse. Lactuca hâtte seó vyrt, þe hi etan sceoldon mid þâm þeorfum hlâfum. Heó is biter on þigene, and ve sceolon mid biternisse sôđre behreóvsunge ûre môd geclænsjan, gif ve villađ Cristes lîchaman þicgan. Näs þät Israhêla folc gevunôd tô hreávum flæsce, þeáh þe god him bebude, þät hi hit hreáv ne æton, nê on vätere gesoden, ac gebræd tô fŷre. Se vile þicgan godes lichaman hreávne, se þe butan gesceáde vênđ, þät he være ânfeald man ûs gelic, and nære god; and se þe äfter menniscum visdôme vile smeágan ymbe þâ gerŷnu Cristes flæsclicnisse, he dêđ svylce he seóđe þäs lambes flæsc on vätere, for þan þe väter getæcnađ on þisere stôve mennisc ingehygd. Ac ve sceolon vitan, þät ealle þâ gerŷnu Cristes menniscnisse væron gefadôde þurh mihte þäs hâlgan gâstes. Þonne þicge ve his lîchaman gebrædne tô fŷre, for þan þe se hâlga gâst com on fŷres hive tô þâm apostolum on mislîcum gereordum. Israhêl sceolde etan þäs lambes heáfod and þâ fêt and þät inneverde, and þær nân þing belîfan ne môste oíer niht; gif þær hvät belife, forbärnan þät on fŷre, and ne tôbrecan þâ bân. Äfter gâstlîcum andgite ve etađ þäs lambes heáfod, þonne ve underfôđ Cristes godcundnisse on ûrum geleáfan; eft, þonne ve his menniscnisse mid lufe underfôđ, þonne ete ve þäs lambes fêt, forþan þe Crist is angin and ende, god ær ealre vorulde and man on þisere vorulde geendunge. Hvät is þäs lambes inneverde bûtan

3. ûrre — ûrre] ure — ure, *Wh.* — 4. hilt, *Wh.*, hylt = healdeđ. — 16. ealde, *Wh.* — Isrl', *Wh.* — 44. tobræcon, *Wh.* — 47. ealle vorulda, *Wh.*

Cristes digelan bebodu? þâ ve etađ, þonne ve lîfes vord mid grædignisse underfôđ. Nân þing ne môste þäs lambes belifan ôđ mergen, forþan þe godes cviđas sind tô smeágenne mid svâ micelre carfulnisse, svâ þät ealle his bebodu mid andgite and veorce beón âsmeáde on nihte þises andverdan lifes, ær þan þe se endenêxta däg þäs gemænelican âristes ãteóvige. Gif ve þonne ealle þâ gerŷnu Cristes flæsclîcnisse þurhsmeágan ne mâgon, þonne sceole ve þâ lâfe betæcan þäs hâlgan gâstes mihte mid sôđre eádmôdnisse, and nâ tô dyrstelice ymbe þâ deópan digelnissa ofer ûres andgites mæđe smeágan.

Hî æton þät lamb mid begyrdum lendenum. On lendenum is seó gâlnis þäs lîchaman, and se þe vile þät hûsel þicgan, he sceal gevriđan þâ gâlnisse, and mid clænnisse þâ hâlgan þigene onfôn. Hi væron eác gesceôde. Hvät sind gescŷ bûtan deádra nŷtena hŷde? Ve beóđ sôđlice gesceôde, gif ve geefenlæcađ mid ûrum färelde and veorce forđfarenra manna lif, þæra þe gode geþugon þurh gehealtsumnisse his beboda. Hi häfdon him stäf on handa ät þære þigene; se stäf getâcnâđ gŷmene and hyrdrædenne; þâ hit bet cunnon and mâgon sceolon gŷman ôđra manna and mid heora fultume undervridjan. Þâm gemettum väs beboden, þät hi sceoldon câflice etan, for þan þe god onscûnađ þâ sleacnisse on his þegnum, and þâ he lufađ, þe mid môdes câfnisse þäs êcan lifes myrhđe sêcađ. Hit is âvriten: "Ne elca þu tô gecirrenne tô gode, þŷ läs þe se tîma lôsige þurh þâ sleacan elcunge". Þâ gemettan ne môston þäs lambes bân scænan, nê þâ cempan, þe Crist âhêngon, ne môston tôbrecan his hâlgan sceancan, svâ svâ hi didon þæra tvegra sceađena, þe him on tvâ healfa hangôdon; ac drihten ârâs of deáđe gesund bûtan ælcere forrotôdnisse, and hi sceolon geseón ät þam miclum dôme, hväne hi gevundôdon välhreóvlîce on rôde. Þeós tîd is gehâten on Ebrêiscum gereorde: Pasca, þät is on Lêden: Transitus, and on Englisc: Färeld; for þan þe on þisum däge fêrde godes folc fram Egypta lande ofer þâ reádan sæ fram þeóvte tô þam behâtenan earde. Ûre drihten fêrde eác on þisne tîman, svâ svâ se godspellere Johannes cväđ, fram þisum middanearde tô his heofonlican fäder. Ve sceolon fyligan ûrum heáfde, and faran fram deófle tô Criste, fram þisere unstäđigan vorulde tô his stađelfästan rîce; ac ve sceolon ærest on ûrum andverdan life faran fram leahtrum tô hâlgum mägnum, fram unþeávum tô gôdum þeávum, gif ve villađ äfter þisum lænan life faran tô þam êcan, äfter ûrum âriste tô hælende Criste. He ûs gelæde tô his lifigendan fäder, þe hine sealde for ûrum synnum tô deáđe. Sî him vuldor and lof þære veldæde on ealra vorulda vorold. Amen.

Sermones LI. MS. bibl. publ. Cantabr., quorum aut locos selectos aut sermones integros suae Bedae Hist. eccles. editioni inseruit Wheloc.

Ôđres spelles styccu.

Ve etađ on þam sunnan dagum on undern and on æfen, for þam þe se sunnan däg is svâ hâlig, þät se man bŷđ vyrđe, þe on þam däge fästan vile, þät he beó âmânsumôd, gif he hit for his ânvilnisse dêđ. Nê eác man ne môt cneóvjan on sunnan dagum; ve sceolon svâ þeáh

---

1. beboda, *Wh.* — 17. hyrdrædene, *Wh.* — 21. gecirrene, *Wh.*

ægder ge on sunnan dagum ge on ôdrum dagum druncennisse and oferfylle forbûgan, be þam þe ûs bêc tæcëad, and hûru svidôst on lencten.

Svâ svâ se lîchama leofad be hlâfe and drince, svâ sceal seó sâvul libban be lâre and gebedum. Fela dyslice dæda derjad mancynne odde for ânvilnisse odde for ungerâde; Svâ svâ sume men dôd þe dyslîce fästad ofer hira mihte on gemænelicum lenctene, svâ svâ ve silfe gesâvon, ôd þät hi seóce vurdon; sume fäston eác svâ, þät hi forsâvon tô etenne bûton on þone ôderne däg, and æton þonne grædiglice; ac ûs secgad bêc, þät sume fäston svâ þät hî gesvencton hi silfe forþearle, and nâne mêde näfdon þäs micelan gesvinces, ac þäs þê fyrr væron fram godes mildsunge. Nu gesetton þâ hâlgan fäderas, þät ve fäston mid gerâde and ælce däg æton mid gedafenlicnisse, svâ þät ûre lîchama âlêfed ne vurde, nê eft ofermäst tô idelum lustum. Þes eard nis eác ealles svâ mägenfäst hêr on ûteveardan þære eordan brâdnisse, svâ svâ heó is tô middes on mägenfästum eardum, þær man mäg fästan freólicôr þonne hêr; nê nu nis mancyn svâ mihtig, svâ menn væron ät fruman. Nis nân fästen svâ gôd, nê gode svâ gecvême, svâ þät fästen is, þät mânfulnisse onscûnje and leahtras forbûge and forlæte sace and mid gôdum bîgengum gode gecvême and mid gesceâde libbe, svâ svâ ve sædon ær.

Ex Sermone XXXIV, in Bedae hist. eccl. ed. Wheloc. p. 228.

Be þam geleáfan, ân spell.

Ælc cristen man sceal äfter rihte cunnan ægder ge his paternoster ge his crêdan. Mid þam paternostre he sceal hine gebiddan; mid þam crêdan he sceal his geleáfan getrymman. Ve habbad gesæd ymbe þät paternoster, nu villad ve eóv secgan þone geleáfan, þe on þam crêdan stent, svâ svâ se visa Augustinus be þære hâlgan þrinnisse trahtnôde.

Ân scippend is ealra þinga, gesevenlicra and ungesevenlîcra, and ve sceolon on hine gelýfan for þam þe he is sôd god and âna älmihtig, se þe næfre ne ongan nê angin näfde; ac he silf is angin and he eallum gesceaftum angin and ordfruman forgeaf, þät hî beón mihton, and þät hi häfdon âgen gecynd, svâ svâ hit þære godcundlican fandunge gelicôde. Englas he vorhte, þâ sint gâstas and nabbad nænne lîchaman; menn he gesceóp mid gâste and mid lîchaman; nýtenu and deór, fixas and fugelas he gesceóp on flæsce bûtan sâvle. Mannum he sealde uprihtne gang, þâ nýtenu he lêt gân âlotene; mannum he forgeaf hlâf tô bigleofan, and þâm nýtenum gärs. Nu mâge ve, gebrôdra, understandan, gif ve villad, þät tvâ þing sindon: ân is scippend, ôder is gesceaft. He is scippend, se þe gesceóp ealle þing and gevorhte of nâhte; þät is gesceaft, þät se sôda scippend gesceóp: þät sind ærest heofonas and englas, þe on heofonum sindon, and siddan þeós eorde mid eallum þâm, þe hire on eardjad, and sæ mid eallum þâm, þe hire on svimmad. Nu ealle þâs þing sind mid ânum naman genamôde gesceaft; hi næron æfre vunjende, ac god hî gesceóp; þâ gesceafta sind fela, ânes scippendes, þe hi ealle gesceóp, se þe âna is älmihtig god. He väs æfre and æfre býd þurhvunjende on him silfum and þurh hine

---

11. þâ] þam, *Wh.*

silfne; gif he ongunne and anginn häfde, bûton tvŷn ne mihte he beón älmihtig god; for þŷ ælc edvist, þätte god nis, þät is gesceaft, and þät þe gesceaft nis, þät is god. Se god vunađ on þrinnisse untôdæledlic and on ânnisse ânre godcundnisse. Sôđlice þät gesceaft, þe ongan and gesceapen is, näfđ nâne godcundnisse. Sôđlice ôđer is fäder, ôđer is sunu, ôđer is se hâlga gâst; ac þeáh hväđere þæra þreora is ân godcundnis and gelic vuldor and efenêce mägenþrymnis. Älmihtig god is se fäder, älmihtig god is se sunu, älmihtig god is se hâlga gâst; ac þeáh hväđere ne sind nâ þri älmihtige godas, ac ân älmihtig god; þri hi sind on hâdum and on namum, and ân on godcundnisse; þri, for þŷ þe se fäder bŷđ æfre fäder, and se sunu bŷđ æfre sunu, and se hâlga gâst bŷđ æfre hâlig gâst, and heora nân ne âvent næfre of þam þe he is. Nu häbbe ge gehŷred þâ hâlgan þrinnisse; ge sceolon eác gehŷran þâ sôđan ânnisse. Sôđlice se fäder and se sunu and se hâlga gâst habbađ âne godcundnisse, and ân gecynd, and ân veorc. ne vorhte se fäder nân þing, nê ne vyrcđ bûtan þam suna, ođđe bûtan þam hâlgan gâste; nê heora nân ne vyrcđ nân þing bûtan ôđrum; ac him eallum is ân veorc and ân ræd and ân villa. Æfre väs se fäder, and æfre väs se sunu, and æfre väs se hâlga gâst ân älmihtig god. Se is fäder, se þe nis nâđer nê geboren nê gesceapen fram nânum ôđrum; se is fäder gehâten, forþan þe he häfđ sunu, þone þe he of him silfum gestrŷnde bûtan ælcere mêder. Se fäder is god of nânum ôđrum gode; se sunu is god of þam fäder gode; se hâlga gâst is god, forđstäppende of þam fäder and of þam suna. Þâs vord sind sceortlice gesæde, and eóv is neád, þät ve hi svûtelicôr eóv onvreón. Hvät is se fäder? älmihtig scippend, nâ gevorht, nê âcenned; ac he silf gestrŷnde bearn him silfum efenlîce. Hvät is se sunu? he is þäs fäder vîsdôm and his vord and his miht, þurh þone se fäder gesceôp ealle þing and gefadôde. Nis se sunu nê gevorht nê gesceapen, ac he is âcenned; âcenned he is, ac þeáh hväđere he is efeneald and efenêce his fäder; nis nâ svâ on his âcennednisse svâ svâ bŷđ on ûre âcennednisse: þonne se man sunu gestrŷnđ, and his cild âcenned bŷđ, þonne bŷđ se fäder mâra, and se sunu lässa. Hvŷ swâ? for þŷ: þonne se sunu vyxđ, þonne ealdađ se fäder; ne finst þu nâ gelîce fäder and sunu on mannum; ac ic þe sylle bysene, hû þu godes âcendnisse understandan miht: fŷr âcenđ of him beorhtnisse, and seó beorhtnis is efeneald þam fŷre; nis nâ þät fŷr of þære beorhtnisse, ac seó beorhtnis of þam fŷre; þät fŷr âcenđ þâ beorhtnisse, ac hit ne bŷđ næfre bûtan þære beorhtnisse.

Nu þu gehŷrst, þät seó beorhtnis is ealsvâ eald svâ þät fŷr, þê heó of cymđ: geþâfa nu for þŷ, þät god mihte gestrŷnan ealsvâ eald bearn and ealsvâ êce, svâ he silf is. Se þe mäg understandan, þät ûre hælend Crist is on þære godcundnisse ealsvâ eald svâ his fäder, he þancige þäs gode, and blissige; se þe understandan ne mäg, he hit sceal gelŷfan, þät he hit understandan mæge; for þan þe þäs vitegan vord ne mäg beón âidlôd, þe þus cväđ: "Bûtan ge hit gelŷfân, ne mâge ge hit understandan".

Nu häbbe ge gehŷred, þät se sunu is of þam fäder bûton ælcum anginne, forþan þe he is þäs fäder visdôm, and väs æfre mid þam fäder and æfre bŷđ. Uton nu gehŷran be þam hâlgan gâste, hvät he si. He is se villa and seó sôđe lufu þäs fäder and þäs suna, þurh þone sind ealle þing geliffäste and gehealdene; be þam is þus gecveden: Godes

gâst gefyld ealne ymbhvyrft middaneardes, and he hylt ealle þing, and he häfd ingehygd ælces gereordes; nis he gevorht, nê gesceapen, nê âcenned; ac he is fordsteppende, þät is ofgangende of þam fäder and of þam suna, þâm he is gelic and efenêce. Nis se hâlga gâst nâ sunu, forþan þe he nis nâ âcenned, ac he gæd of þam fäder and of þam suna gelice, forþan þe he is heora begra villa and lufu. Crist cväd þus be him on his godspelle: "Se frófor gâst, þe ic eóv âsendan ville, gâst þære sôdfästnisse, þe of minum fäder gæd, he cŷd gecŷdnisse be me, þät is, he is min gevita, þät ic eom godes sunu". And eác se rihta geleáfa ûs tæcd, þät ve sceolon gelŷfan on þone hâlgan gâst: he is se liffästende god, se gæd of þam fäder and of þam suna. Hû gæd he of him? Se sunu is þäs fäder visdôm, æfre of þam fäder; and se hâlga gâst is heora begra villa, æfre of him bâm. Is for þŷ þonne ân fäder, se þe æfre is fäder, and ân sunu, se þe æfre bŷd sunu, and ân hâlig gâst, se þe æfre bŷd hâlig gâst; æfre väs se fäder, bûtan anginne and æfre väs se sunu mid þam fäder, forþan þe he is þäs fäder visdôm, æfre väs se hâlga gâst, forþan þe he is, svâ ve ær cvædon, villa and sôd lufu þäs fäder an þäs suna.

Sôdlice villa and lufu getâcnjad ân þing: þät þät þu vilt, þät þu lufast, þät þät þu nelt, þät þu ne lufast. Sôdlîce seó sunne þe ûs scînd is lichamlic gesceaft, and häfd þeáh þreó âgennissa on hire: ân is seó lichamlice edvist, þät is þære sunnan trendel; ôder is se leóma odde beorhtnis, æfre of þære sunnan, seó þe onlŷht ealne middaneard; þridde is seó hætu, þe mid þam leóman becymd tô ûs. Se leóma is æfre of þære sunnan and æfre mid hire, and þäs älmihtigan godes sunu is æfre of þam fäder âcenned and æfre mid him vunjende; be þam cväd se apostol, þät he være his fäder vuldres beorhtnisse. — Þære sunnan hætu gæd ford of hire and of hire leóman, and se hâlga gâst gæd æfre of þam fäder and of þam suna gelice; be þam is þus âvriten: nis nân þe hine mæge behŷdan fram his hætan.

Fäder and sunu and hâlig gâst ne mâgon beón tô gädere genamôde, ac hi ne beód svâ þeáh nâhvar tôtvæmede; nis se älmihtiga god nâ þrîfeald, ac is þrinnis; god is se fäder, and se sunu is god, and se hâlga gâst is god; nâ þri godas, ac hi ealle þri ân älmihtig god. Se fäder is eác visdôm of nânum ôdrum visdôme; se sunu is visdôm of þam visan fäder; se hâlga gâst is visdôm: and þeáh hvädere hi sind ealle ät gädere ân vîsdôm. Eft se fäder is sôd lufu, and se sunu sôd lufu, and se hâlga gâst sôd lufu; and hi ealle ät gädere an god and ân sôd lufu. Eác svylce is se fäder gâst and hâlig, and se sunu is gâst and hâlig, untveólice: þeáh hvädere se hâlga gâst is synderlice gehâtan hâlig gâst, þät, þät hi ealle þri sindon gemænelice.

Svâ micel gelicnis is on þisere hâlgan þrinnisse, þät se fäder nê mâre nis þonne se sunu on þære godcundnisse, nê se sunu nis nâ mâre þonne se hâlga gâst, nê nân heora nis nâ lässe þonne eal seó þrinnis. Svâ hvät svâ heora ân bŷd, þät beód ealle þri: æfre ân god untôdæledlic. Nis heora nân mâre þonne ôder, nê nân lässe þonne ôder, nê nân beforan ôdrum, nê nân bäftan ôdrum; for þan þe svâ hvät svâ lässe bŷd, þonne ne bŷd þät nâ god; þät þät latôr bŷd, þät häfd angin; ac god näfd nân angin. Nis nâ se fäder âna þrinnis, odde se sunu þrinnis, odde se hâlga gâst þrinnis; ac þâs þri hâdas sindon ân god on ânre godcundnisse. Þonne þu gehŷrst nemnjan þone fäder, þonne under-

stenst þu, þät he häfđ sunu; eft þonne þu Crist sunu, þu vâst bûton tveónon, þät he häfđ fäder; eft ve gelŷfađ, þät se hâlga gâst is ægđer ge þäs fäder ge þäs suna gâst.

Nu ne bepæce nân man hine silfne, svâ þät he secge ođđe gelŷfe, þät þri godas sindon, ođđe ânig hâd on þære hâlgan þrinnisse si unmihtigra þonne ôđer; ælc þæra þreora is ân god, þeáh hväđere hi ealle ân god, for þan þe hi ealle habbađ ân gecynd, and âne godcundnisse, and âne edviste, and ân geþeaht, and ân veorc, and âne mägenþrymnisse, and gelic vuldor and efenêce rice. Is þeáh hväđere se sunu âna geflæschamôd and geboren tô men of þam hâlgan mædene Marîan. Ne veard se fäder mid menniscnisse befangen; ac þeáh hväđere he âsende his sunu tô ûrre âlŷsednisse, and him æfre mid väs ægđer ge on lîfe, ge on þrôvunge, ge on âriste, ge on his upstige. Eác eal godes geladung andette on þam rihtan geleáfan, þät Crist is âcenned of þam clænan mædene Marîan and of þam hâlgan gâste. Nis se hâlga gâst þeáh hväđere Cristes fäder, nê nân cristen man þät næfre ne sceal gelŷfan; ac se hâlga gâst is villa þäs fäder and þäs suna. For þŷ þonne sviđe rihtlîce is âvriten on ûrum geleáfum, þät Cristes menniscnis veard gefremed þurh þone hâlgan villan. Beheald þâ sunnan mid gleávnisse, on þære is, svâ ve ær cvædon, hætu and beorhtnis; ac seó hætu drygđ, and seó beorhtnis onlŷht; ôđer þing dêđ seó hætu, and ôđer seó beorhtnis, and þeáh hväđere hi ne mâgon beón tôtvæmede; belimpđ þeáh hväđere seó hæđung tô þære hætan, and seó onlŷhting belimpđ tô þære beorhtnisse. Svâ eác Crist âna underfêng þâ menniscnisse, and nâ se fäder nê se hâlga gâst, þeáh hväđere hi væron æfre mid him on eallum his veorcum and on ealre his fare. Gif se man ne mâge þâs deópnisse understandan, gelŷfe he on þone älmihtigan god, þe ealle þing gesceóp heofones and eorđan, and he bŷđ gehealden.

We sprecađ ymbe god, deádlîce be undeádlîcum, tyddre be älmihtigum, earmingas be mildheortum; ac hvâ mäg veorđfullice sprecan be þam þe is unâsecgendlîc? he is bûtan gemete, for þŷ þe he is æghvar; he is bûtan getäle, for þam þe he is æfre; he is bûtan hefe, for þan þe he hylt ealle gesceafta bûtan gesvence, and he hi ealle gelogôde on þam þrim þingum, þät is: on gemete, and on getäle and on hefe. Ac vite ge, þät nân man ne mäg fullice ymbe god sprecan, þonne ve furđon þâ gesceafta, þe he gesceóp, ne mâgon âsmeágan, nê âreccan. Hvâ mäg mid vordum þære heofonlican frätevunge âsecgan? ođđe hvâ þære eorđan västmbærnisse? ođđe hvâ hêrađ genyhtsumlice ealra tida ymbhvyrft? ođđe hvâ ealle ôđre þing, þonne ve furđon þâ lichamlican þing, þe ve onlôcjađ, ne mâgon fullîce befôn mid ûrre gesihđe. Efne þu gesihst þone man beforan þe; ac on þære tide, þe þu his neb gesihst, þu ne gesihst nâ his hrycg; ealsvâ, gif þu sumne clâđ sceávest, ne miht þu hine ealne ät gäđere geseón, ac vendst âbûtan, þät þu ealne hine geseó. Hvylc vundor is, gif se älmihtiga god is unâsecgendlîc and unbefangenlic, se þe æghvär is eal and nâhvär tôdæled?

Nu smeáđ sum undeópþancol man, hû god mâge beón æghvär ät gädere and nâhvär tôdæled. — Beheald þâs sunnan, hû heáge heó âstihđ,

---

40. ûrre] ûre, *Th.* — ûre *casus instrumentalis esse posset,* si gesihđ, *visus,* ab gesiht, *visum, spectrum, secernere nolles. in indice vocum plura hac de voce.*

and hû heó âsent hire leóman geond ealne middaneard, and hû heó onlŷht ealle þâs eorđan, þe mancyn oneardađ: svâ hrađe svâ heó up âsprincđ on ærne merjen: heó scînđ on Ierusalêm and on Rômabyrig and on þisum earde and on eallum eardum ät gädere; and þeáh hväđere is heó gesceaft and gæđ be godes dihte. Hvät vênst þu, hû micele sviđôr is godes andveardnis and his miht and his neósung æghvär? Him ne viđstent nân þing, nâđer nê stænen veal nê broden vah, svâ svâ hi viđstandađ þære sunnan; him nis nân þing digle nê uncûđ. Þu sceávast þäs mannes neb, and god sceávađ his heortan; godes gâst âfandađ ealra manna heortan, and þâ, þe on hine gelŷfađ and hine lufjađ, þâ he clænsađ and gegladađ mid his neósunge; ac þære ungeleáffulra manna heortan he forbŷđ and onscûnađ.

Vite eác gehvâ, þät ælc man häfđ þreó þing on him silfum untôdæledlice and tô gädere vyrcende, svâ svâ god cväđ, þâ þâ he ærest man gesceóp, he cväđ: "Utan gevyrcan man tô ûrre anlîcnisse". — On hvylcum dæle häfđ se man godes anlicnesse on him? On þære sâvle, nâ on þam lichaman; þäs mannes sâvl häfđ on hire gecynde þære hâlgan þrinnisse anlicnisse, for þan þe heó häfđ on hire þreó þing: þät is gemynd and andgit and villa. Þurh þät gemynd se man geþencđ þâ þing, þe he gehŷrde ođđe geseah ođđe geleornôde; þurh þät andgit he understent ealle þing þe he gesihđ ođđe gehŷrđ; of þam villan cumađ geþohtas and vord and veorc, ægđer ge gôde ge yfele. Ân sâvl is and ân lîf and ân edvist, seó þe häfđ þâs þreó þing on hire tô gädere vyrcende, untôdæledlice; for þŷ þær þät gemynd bŷđ, þær bŷđ þät andgit and se villa, and æfre hi beóđ tô gädere. Þeáh hväđere nis nân þæra þreora seó sâvl, ac seó sâvl þurh þät gemynd gemænđ, þurh þät andgit heó understent, þurh þone villan heó vile svâ hvät svâ hire gelîcađ: and heó is hväđere ân sâvl and ân lîf. Nu häfđ heó for þŷ godes anlicnisse on hire, for þan þe heó häfđ þreó þing on hire untôdæledlice vyrcende; is þeáh hväđere se man ân man and nâ þrinnis. God sôđlice, fäder and sunu and hâlig gâst þurhvunjađ on þrinnisse hâda and on ânnisse ânre godcundnisse; nis nâ se man on þrinnisse vunigende, svâ svâ god; ac he häfđ þeáh hväđere godes anlicnisse on his sâvle þurh þâ þreó þing, þe ve ær cvædon.

Arius hâtte ân gedvolman, se flât viđ ænne bisceop, se väs genemned Alexander, vis and rihtgelŷfed. Þâ cväđ se gedvolman, þät Crist, godes sunu, ne mihte nâ beón his fäder gelic, nê svâ mihtig svâ svâ he; and cväđ, þät se fäder være ær þe sunu, and nam bysne be mannum, hû ælc sunu bŷđ gyngra þonne se fäder on þisum life. Þâ cväđ se hâlga bisceop Alexander him tô geanes: "God väs æfre, and æfre väs his visdôm of him âcenned, and se visdôm is se sunu, eal svâ mihtig, svâ se fäder". Þâ begeat se gedvolman þäs câseres fultum tô his gedvylde, and cväđ gemôt ongean þone bisceop, and volde gebŷgan eal þät folc tô his gedvylde: þâ vacôde se bisceop âne niht on godes cyrican and clŷpôde tô drihtne and þus cväđ: "Þu älmihtiga god, dêm rihtne dôm betvux me and Arrium". Hî cômon þâ þäs on merigen tô þam gemôte. Þâ cväđ se gedvola tô his gefêran, þät he volde gân ymbe his neáde forđ. Þâ þâ he tô gange com, and he gesät, þâ gevand

12. forbŷđ] *i. e.* forbŷgđ, forbûgeđ. — 15. ûre, *Th.* — 26. gemânđ, *Th.* — 48. neóde, *Th.*

him ût eal his inneavearde ät his setle, and he sät þær deád. Þâ gesvûtelôde god, þät he väs svâ geæmtegôd on his innôðe, svâ svâ he väs ær on his geleáfan. He volde dôn Crist lässan þonne he is, and his godcundnisse veorðmynt vanjan; þâ vearð him svâ bismorlic deáð geseald, svâ svâ he vel veorðe väs.

Ôðer gedvolman väs, se hâtte Sabellius. He cväð, þät se fäder være þâ þâ he volde fäder, and eft þâ þâ he volde sunu, and eft þâ þâ he volde hâlig gâst, and være for þŷ ân god: þâ forvearð eác þes gedvola mid his gedvylde.

Nu eft þät judêisce folc, þe Crist ofslôgon, svâ svâ he silf volde and geþâfôde, hi secgað þät hi villað gelŷfan on þone fäder, and nâ on þone sunu, þe heora mægas ofslôgon: heora geleáfa nis nâht, and hi for þŷ lôsjað. For ûre âlŷsednisse Crist geþâfôde, þät hi hine ofslôgon; hit ne mihte eal mancyn dôn, gif he silf nolde. Ac se hâlga fäder gesceôp and gevorhte mancyn þurh his sunu, and he volde eft þurh þone ylcan ûs âlŷsan fram helle vite, þâ þâ ve forvorhte væron. Bûtan ælcere þrôvunge he mihte ûs habban, ac him þuhte þät unrihtlic. Ac se deófol forvyrhte hine silfne, þâ þâ he tihte þät judêisce folc tô þäs hælendes slege, and ve vurdon âlŷsede þurh his unscyldigan deáð fram þam êcan deáðe. Ve habbað þone geleáfan, þe Crist silf tæhte his apostolum, and hi eallum mancynne; and þone geleáfan god häfð mid manegum vundrum getrymed and gefästnôd. Ærest Crist þurh hine silfne dumbe and deáfe, healte and blinde, vôde and hreófligе gehælde, and þâ deádan tô life ârærde; siððan þurh his apostolas and ôðre hâlige men þâs ylcan vundra gevorhte; nu eác on ûrum tîman gehvär, þær hâlige men hi restað, ät heora deádum bânum god vyrcð fela vundra tô þŷ, þät he vile folces geleáfan mid vundrum getrymman. Ne vyrcð god nâ þâs vundra ät nânes judêisces mannes byrigenne, nê ät nânes ôðres gedvolan, ac ät rihtgelŷfedra manna byrgenum, þâ þe gelŷfdon on þâ hâlgan þrinnisse and on sôðe ânnisse ânre godcundnisse.

Vite eác gehvâ, þät nân man ne môt beón tuva gefullôd; ac gif se man äfter his fullohte âslide, ve gelŷfað, þät he mâge beón gehealden, gif he his synna mid vôpe behreóvsað, and be lâreóva tæcunge hit gebête. Ve eác sceolon gelŷfan, þät ælces mannes sâvl bŷð þurh god gesceapen; ac þeáh hväðere heó ne bŷð nâ of godes âgenum gecynde. Þäs mannes lichaman antimber bŷð of þam fäder and of þære mêder; ac god gescipð þone lichaman of þam antimbre and âsent on þone lîchaman sâvle. Ne bŷð seó sâvel nâhver vunjende ærôr, ac god hi gevyrcð þær rihte, and geset on þone lichaman, and læt hi habban âgenne cyre, svâ heó synnige, svâ heó synna forbûge; þeáh hväðere heó behôfað æfre godes fultumes, þät heó mâge synna forbûgan, and eft tô hire scippende becuman þurh gôde gearnunga, for þan þe nân man ne dêð bûtan gode nân þing tô gôde.

Eác ve sceolon gelŷfan, þät ælc lîchama, þe sâvle underfêng, sceal ârisan on dômes däg mid þam ylcan lichaman, þe he underfêð, and sceal onfôn edleán ealra his dæda: þonne habbað þa gôdan êce lîf mid gode, and he sylð þâ mêde ælcum be his geearnungum; þâ synfullan beóð on hellevite âþrôvjende, and heora vite bŷð eác gemetegôd ælcum be his geearnungum.

---

2. geæmtegod, *Th.* — 12. magas, *Th.* — 32. âslyde, *Th.*

Uton for þý geearnjan þät êce lîf mid gode þurh þisne geleáfan and þurh gôde geearnunga, se þe þurhvunað on þrinnisse ân älmihtig god, â on êcnisse. Âmen.

Analecta Anglosaxonica, ed. Thorpe.

Brycce ôðres spelles.

Be âgenum cyre.

Nân geleáfful men his geleáfan mid þisum gedvylde ne befyle! Vitôdlice Rebecca, Isâaces vîf, âcende tvegen getvisan, Jâcob and Êsau, on ânre tide svâ þät Jâcob heóld þone yldran brôðor Êsau be þam fêt on þære cenninge, and hi næron þeáh gelice on þeávum nê on lifes geearnungum. Vitôdlice þät hâlige gevrit cvið, þät god lufôde Jâcob and hatôde Êsau, nâ for gevyrde, ac for mislîcum geearnungum. Hit gelimpð for vel oft, þät on ânre tide âcenð seó cvên and seó vyln, and þeáh geþihð se äðeling be his gebyrdum tô heálicum cynesetle, and þære vylne sunu vunað eal his lîf on þeóvte. Nu cveðað oft stunte men, þät hî bi gevyrde libban sceolon, svylce god hi neádige tô yfelum dædum; ac ve villað þisera stuntra manna îdele leásunge âdväscan mid deópnisse godcundra gevrita.

Se älmihtiga scippend gesceôp englas þurh his godcundan mihte, and for his micelan rihtvisnisse forgeaf him âgenne cyre, þät hi môston þurhvunjan on êcere gesælðe þurh gehŷrsumnisse, and mihton eác þâ gesælða forleósan, nâ for gevyrde, ac for ungehŷrsumnisse. His deópu rihtvîsnis nolde hi neádjan tô nâðrum, ac forgeaf him âgenne cyre, for þan þe þät is rihtvîsnis, þät gehvylcum si his âgen cyre geþâfôd. Þonne være seó rihtvisnis âvæged, gif he hi neádunge tô his þeóvte gebŷgde, oððe gif he hi tô yfelnisse bescufe. Þa misvendon sume þâ englas heora âgenne cyre and þurh môdignisse hi silfe to âvyrigedum deóflum gevorhton.

Eft þâ þâ se þrymvealdenda scippend mancyn gevorhte, þâ forgeaf he Adame and Evan âgenne cyre, svâ hî þurh gehŷrsumnisse â on êcnisse bûtan deáðe on gesælðe vunôdon mid eallum heora ofspringe, svâ hi þurh ungehŷrsumnisse deádlice vurdon. Ac þâ þâ hi godes bebod forgægdon, and þäs âvyrigedan deófles lâre gehŷrsumôdon, þâ vurdon hi deádlîce and forscyldigôde þurh âgenne cyre, hi and eall heora ofspring. And þeáh þe næfre ne vurde siððan mancynne gemiltsôd þê mâ þê þâm deóflum is, þeáh være godes rihtvisnis eallunga untæle. Ac eft seó micle mildheortnis ûres drihtnes ûs âlŷsde þurh his menniscnisse, gif ve his bebodum mid ealre heortan gehŷrsumjað. Vitôdlîce þâ þe nu þurh âgenne cyre and deófles tihtunge god forlætað, god forlæt hi eác tô þam êcan forvyrde. Georne viste se älmihtiga scippend, ær þan þe he þâ gesceafta gesceôpe, hvät tôveard väs; he cûðe gevislice getel ægðer ge gecorenra engla ge gecorenra manna, and eác þæra môdigra gâsta and ârleásra manna, þe þurh heora ârleásnisse forvurðað; ac he ne forestihte nænne tô yfelnisse, for þan þe he silf is eall gôdnis, nê he nænne tô forvyrde ne gestihte, for þan þe he is sôð lîf. He forestihte þâ gecorenan tô þam êcan life, for þan þe he viste hi svylce

---

11. geþicð, *Wh.*

tôvearde þurh his gife and âgene gehýrsumnisse. He nolde forestihtan þâ ârleásan tô his rice, forþan þe he viste hi svylce tôvearde þurh heora âgene forgægednisse and þvyrnisse. Healdað þis fäste on eóvrum heortum, þät se älmihtiga and se rihtvîsa god nænne man ne neádað tô syngigenne, ac he vât svâ þeáh on ær, hvylce þurh âgenne villan syngan villað. Hvý ne sceal he þonne rihtlîce vrecan þät yfel, þät he onscûnað? He lufað ælc gôd and rihtvîsnisse, for þan þe he is gecyndelîce gôd and rihtvîs, and he hatað ealle, þâ þe unrihtvîsnisse vyrcað, and þâ fordêð, þe leásunge sprecað.

Vitôdlice þâ þe on god belýfað, hi sind þurh þone hâlgan gâst gevisôde; nis seó gecirrednis tô gode of ûs silfum, ac of godes gife, svâ svâ se apostol cvið: "Þurh godes gife ge sind gehealdene on geleáfan". Þâ þe ne gelýfað, þurh âgenne cyre hi scorjað, nâ þurh gevyrd, for þan þe gevyrd is nân þing bûton leás vêna; nê nân þing sôðlice be gevyrde ne gevyrð, ac ealle þing þurh godes dôm beóð geendebyrde, se þe cväð þurh his vitegan: "Ic âfandige manna heortan and heora lendenu, and ælcum sylle äfter his färelde, and äfter his âgenre âfundennisse". Ne talige nân man his yfelan dæda tô gode, ac talige ærest tô þam deófle, þe mancyn besvâc, and tô Adames forgægednisse, ac þeáh sviðôst tô him silfum, þät him yfel gelicað and ne lîcað gôd.

Sermo de Epiphania Domini, apud Whelocium in Bedæ hist. eccl. editione pag. 64.

Be lîfe and dædum Cûðberhtes, þäs hâlgan bisceopes, ân spell.

Cûðberhtus se hâlga bisceop, scinende on manegum gearnungum and heálicum geþincðum, on heofonan rice mid þam älmihtigan scippende on êcere blisse rîxigende, vuldrað.

Bêda, se snotera Engla þeóda lâreov, þises hâlgan lif endebyrdlîce mid vulderfullum hêrungum ægðer ge äfter ânfealdre gerecednisse ge äfter leóðlicre giddunge âvrât. Ûs sæde sôðlice Bêda, þät se eádiga Cûðberht, þâ þâ he väs eahta vintra cild, arn, svâ svâ him his nýtenlîce yld tihte, plegende mid his efenealdum; ac se älmihtiga god volde stýran þære nýtennisse his gecorenum Cûðberhte þurh mynegunge gelimplices lâreóves. Þâ sende he him tô ân þrivintre cild, þät hit his dyslîcan plegan mid stäðigum vordum vîslice þreáde. Sôðlice þät foresæde þrivintre cild þone gamenigendan Cûðberht befrân: "Tô hvý underþeódst þu þe silfne þisum idelan plegan, þu þe eart fram gode gehâlgôd mid rôderlicum vurðmynte? ne gedafenað bisceope, þät he beó folces mannum gelîc! gesvîc, lâ leóf, svâ unþæslices plegan, and geþeód þe tô gode, þe þe tô bisceope his folce geceás, þam þu scealt heofenan rices infär geopenjan". Hvät Cûðberht þâ git mid his plegan forð arn, ôð hät his lâreóv, mid biterum tearum dreórilice vêpende, ealra þæra cildra plegan færlîce gestilde! Vitôdlice eall se cilda heáp volde þäs ânes cildes dreórignisse gefrêfrjan; ac hi ealle ne mihton mid heora frôfre his dreórignisse âdväscan, ær þan þe Cûðberht hit mid ærfästum

---

14. leasvena, *Wh.* — 24. lif endebyrdlîce] lyfjende gebyrdlice, *MS. emendationem Thorpio debemus.* — 27. Cuðberhtus, *Th.*, *semper fere; syllabam* us *delevi.* — 28. tyhte, *Th.* — 32. gæmenigendan, *Th.*

cossum gegladôde and he silf sîđđan äfter þäs cildes mynegunge on heálicere gestäđignisse symle þurhvunôde.

Äfter þisum vearđ þäs eádigan Cûđberhtes cneóv mid heardum gesvelle âlêfed, svâ þät he mid cruccum his fêđunge undervređôde. Þâ gesät he sumê dägê under sunbeáme and his scancan bađôde; him com þâ rîdende tô sum ârvurđe ridda, sittende on snâvhvitum horse, and he silf mid hvitum gyrlum befangen väs, and he þone hâlgan mid gesibsumum vordum svæslice grêtte, biddende, þät he him dägviste gedafenlice tŷđôde. Cûđberht þâ tô þam engle ânmôdlice cväđ: "Ic volde þine þênunge silf nu gearcjan, gif ic me mid fêđunge ferjan mihte: min âdlige cneóv is yfelê gehäft: þät ne mihte nân læcevyrt âviht gelidjan, þeáh þe heó gelôme tô gelêd være". Þâ gelihte se cuma, and his cneóv grâpôde mid his hâlvendum handum, and hêt hine niman hvætene smêdman and on meolce vyllan, and svâ mid þære hætan þät tôþundene lim gevrîđan; and äfter þisum vordum his hors gestrâd, on þam sidfäte, þe he þider com, âveg fêrende. Hvät þâ Cûđberht äfter þäs engles lâre his cneóv bađôde, and he sôna gesundfull his färeldes breác, and ongeat, þät god þurh his engel hine geneósôde, se þe iú ær þone blindan Tobîan þurh his heáhengel Raphahêl mihtelice onleóhte.

Eft se hâlga Cûđberht, þâ þe he vacôde mid hirdemannum on felda on his geógođe, þâ geseah he heofonas opene, and englas gelæddon Aigdânes bisceopes sâvle mid miclum vundrum in tô þære heofonlican myrhđe. Hvilon eác Cûđberht fêrde geond land bodjende godes geleáfan: þâ for unvedere gecirde he tô sumes hirdes cytan, þe stôd fäste on þam vêstene, þe he oferfêrde, and getigde his hors þær binnon. Þâ, mid þam þe he his gebedu sang, þâ tär þät hors þät þäc of þære cytan hrôfe, and feóll âdûne svylce of þam hrôfe ân vearm hlâf mid his syflincge: he þâ geþancôde gode þære sande and mid þære hine silfne gereordôde.

Se eádiga Cûđberht äfter þan ealle voruldþing eallunga forlêt and mid þeávum hine silfne tô munuclife geþeódde, and he hrädlice, siđđan he munuc väs, vearđ gesett munuca þên, þät he cumena hûses gŷmde and mynsterlicum cumum geþênsum være. Þâ ät sumum sæle on vintres däge him com tô godes engel on cuman hive, and Cûđberht hine mid ealre cumlîđnisse underfêng. Þâ gecirde he ût ymbe þäs cuman þênunge; ac he ne gemêtte nænne cuman, þâ þâ he inn com, ac lâgon þrî heofonlice hlâfas on liljan beorhtnisse scînende, and on rôsan bræđe stŷmende, and on sväcce svêtre þonne beóna hunig. Þâ sceávôde se hâlga Cûđberht on þam snâve gehvär, hvider se cuma sidigende fêrde; ac þâ þâ he nâne fôtsvađu on þam snâve ne geseah, þâ ongeat he, þät se cuma väs engel and nâ mann, se þe þone heofonlican fôdan him brohte, and þäs eorđlican ne rôhte.

Þes foresæda halga man väs gevunôd, þät he volde gân on niht tô sæ, and standan on þam sealtum brimme ôđ his svuran, singende his gebedu. Þâ on sumere nihte hlosnôde sum ôđer munuc his färeldes, and mid sleacre stâlcunge his fôtsvađum fyligde, ôđ þät hi begen tô sæ becômon. Þâ dide Cûđberht, svâ his gevuna väs, sang his gebedu on sælicere ŷđe standende ôđ þone svuran, and siđđan his cneóvu on þam

5. beđode, *Th.* — 33. sumon, *Th.* — 36. lâgon] *fortassis* lâgon þær *scribendum est.*

ceosle gebŷgde âstrehtum handbredum tô heofenlicum rôdere. Efne þâ cômon tvegen seolas of sælicum grunde, and mid heora flŷse his fêt drygdon, and mid heora blæde his leomu baðôdon, and sîððan mid beácnê his blêtsunge bædon, licgende ät his fôtum on fealevum ceosle. Þâ Cûðberht þâ sælican nŷtenu on sund âsende mid sôðre blêtsunge and on merigenlicre tide his mynster gesôhte. Vearð þâ se munuc miclum âfyrht and âdlig; on ærnemerigen hine geeádmêtte tô þäs hâlgan cneóvum biddende, þät he his âdl eallunga âflygde and his fyrevitnisse fäderlice gemiltsôde. Se hâlga þâ sôna andvyrde: "Ic þînum gedvylde dearnunge miltsige, gif þu þâ gesihtu mid svigan bediglast, ôð þät min sâvul heonon siðige, of andveardum life gelaðôd tô heofonum". Cûðberht þâ mid gebede his sceáveres seócnisse gehælde, and his fyrvites ganges gylt forgeaf.

Fela vundra vurdon gevorhte þurh þone hâlgan Cûðberht; ac ve villað for sceortnisse sume forsuvjan, þŷ läs þe þeós racu eóv tô lang þynce. Vitôdlice Cûðberht fêrde, svâ svâ his gevuna väs, embe geleáffulra lâra bodunge, þät he þam ungelæredan folce lifes veg tæhte: þâ fleáh sum earn ätforan him on siðe, and he his gefêran befrinan ongan, hvâ hi tô þam däge âfêdan sceolde? þâ cväð his gefêra, þät he gefyrn smeáde, hvar hi bigleofan biddan sceoldon, þâ þâ hi þâ fare fêrdon bûton viste. Cûðberht þâ him tô geanes cväð: "Lâ hvät se älmihtiga god mäg for eáðe unc þurh þisne earn ätfore sceávjan, se þe iû ær Helian âfêdde þurh þone sveartan hrämn, ær he tô heofonum siðôde". Hi þâ fêrdon forð siðigende, and efne se earn on þam ôfre gesät, mid fisce geflogen, þone he þær rihte gefêng. Þâ cväð se hâlga tô his gefêran: "Irn tô þam earne and him of ânim þäs fisces dæl, þe he gefangen häfð, unc tô gereorde; si lof þam älmihtigan, þe unc þurh þisne fugol fêdan volde! syle svâ þeáh sumne dæl þam earne tô edleáne his gesvinces".

Hi þâ äfter gereorde on heora veg fêrdon, and Cûðberht þam folce fägere bodôde, þät hi väre væron við deófles syrvum, þŷ läs þe he mid leásunge heora geleáfan âvyrðe, and fram þære bodunge heora môd âbrude. Þät folc þâ fägerlice ongan forð âræsan betvux þisere mynegunge, miclum bepæht, þät hi þære lâre tô lyt gŷmdon. Hvät se svicola feónd hi sviðe bedydrôde, svylce þær sum hûs sôdlice forburne, brastligende mid brandum, gedvimorlice svâ þeáh. Þâ volde þät folc þät fŷr âdväscan, gif hit ænig väta vanjan mihte; ac þäs hâlgan andveardnis eáðelice âcvencte þäs deófles dyderunge, þe hi dvollice fyligdon, and þäs lifes vord lythvon gŷmdon. Þät folc þâ ofsceamôd ongean cirde tô þære lâre, þe hî ær forlêton, biddende ät þam lâreóve liðre miltsunge, þät hi his lâre ær tô lyt gŷmdon, þâ þâ he þâ fräcednisse him beforan sæde.

Cûðberht svâ þeáh on ôðrum tîman eallbirnende hûs âhredde við fŷres dara mid hâlgum bênum, and þone vindes blæd âveg flygde, se þe ær for oft þone ættrian flân deóflicre costunge on him silfum âdväscte þurh gescildnisse sôðes drihtnes. He volde gelôme leódum bodjan on fyrenum lande unforhtigende: hvät him þâ geûðe se älmihtiga god fägerre getyngnisse þam folce tô lâre, and him men ne mihton heora

---

3. leoma, *Th.* — 10. gesihðe, *Th.* — 17. lâra] *deest Th.* — 40. liðre] liðe, *Th.* — 41. fræcednisse, *Th.*

môd behŷdan; ac hi eádmôdlice him geandetton heora digelnisse, and elles ne dorston, and be his dihte digellice bêtton. Sum ævfäst man eác svylce häfde micle cŷðde tô þam hâlgan Cûðberhte, and gelômlice his lâre breác: þa getimôde his vife virs þonne hi bedorfte, þät heó þurh vôdnisse miclum väs gedrêht. Þâ com se ævfästa tô þam eádigan Cûðberhte, and he väs on þam tîman tô prafoste geset on þam munuclîfe, þe is Lindisfarneá gehâten. Þâ nêmlice he for sceame him openlice secgan ne volde, þät his ævfäste vif on þære vôdnisse läg, ac bäd, þät he âsende sumne brôðor, þät he hire gerihtu gedôn mihte, ær þan þe heó of lîfe gelæd vurde: þâ viste Cûðberht eall be þam vife, and volde þurh hine silfne heó sôna geneósjan, forþan þe heó ær þan ævfäst leofôde, þeáh þe se unsið hire svâ gelumpe. Þâ began se ver dreórig vêpan, anþracjende þäs ungelimpes; Cûðberht hine þâ mid vordum gefrêfrôde, cväð, þät se deófol þe hire derjan volde, on his geneósunge hi forlætan sceolde, and mid micelre fyrhtu âveg fleón, and þät vif mid gevitte vel sprecende ongean him tôgeanes gân, and his bridel onfôn. Hit gelamp be þäs lâreoves vordum, þät þät vif hine gevittig mid vordum grêtte, bäd, þät heó môste him mete gearcjan, and cŷðde hû se deófol hi dearnunga forlêt, and sviðe forhtigende fleámes cêpte, þâ þâ se hâlga þider siðôde.

Cûðberht se hâlga siððan gefremôde mihtiglice vundra on þam mynstre vunjende; begann þâ on môde miclum smeágan, hû he þäs folces lof forfleón mihte, þŷ läs þe he vurde tô blisfull on vorulde, and þäs heofonlican lofes fremde være. Volde þâ ânstandende ancorlif âdreógan on digelnisse eallunga drôhtnjan; fêrde þâ tô Farneá on flôvendre ŷðe: þät igland is eall bevorpen mid sealtum brimme, on sæ middan, þät við innan eall ær þam firste mid sveartum gâstum sviðe väs âfylled, svâ þät menn ne mihton þâ moldan bûgjan for þâm vrâcon sveartra deófla: ac hi ealle þâ endemes flugon, and þät igland eallunge rŷmdon þam äðelan cempan, and he þær âna vunôde, orsorh heora andan þurh älmihtigne god. Þâ väs þät igland mid eallê bedæled väteres vynsumnisse on þâm vêstum clûdum; ac se hâlga ver þâ sôna hêt þâ heardnisse sviðe holjan on middan þære flôre his fägeran botles: and þær väterædre vynsum âsprang, vêrod on sväcce, þam vere tô brŷce, se þe hvilon väter tô vînlicum sväcce vundorlîce âvende, þâ þâ hit volde god. Se hâlga þâ hêt him bringan sæd, volde on þam vêstene västmes tiljan, gif hit svâ geûðe se älmihtiga god, þät he mid his fôdum hine fêdan môste. He seóv þâ hvæte on besvuncenum lande; ac hit tô västme âspringan ne mihte, nê furþon mid gärse grôvende näs. Þâ hêt he him bere bringan tô sæde, and ofer ælcne tîman þâ eorðan seóv: hit veóx þâ mid vynne and vel geripôde. Þâ voldon hrämnas hine behreáfjan ät his gedeorfum, gif hi dorston svâ; þâ cväð se hâlga tô þâm heardnebbum: "Gif se älmihtiga eóv þises geûðe, brûcað þæra västma and me ne biddað; gif he þonne eóv þises ne getiðôde, gevîtað âveg, välhreóve fugelas, tô eóvrum êðele of þisum iglande". Hvät þâ hrämnas þâ ricene flugon ealle tô somne ofer þone sealtne brim, and se hâlga þâ his gesvinces breác. Eft þâ siððan ôðre tvegen svearte hrämnas sîðlice cômon, and his hûs tæron mid heardum bile, and tô neste bæron

2. eavfäst, *Th.* — 5. eavfästa, *Th.* — 8. ne volde] *deest; Th. voluit* forsceamôde, *male.* — 9. he hire] he *deest.* — 28. vrâcon = vrâcum; vracan, *Th.*

heora briddum tô hlyvðe: þâs eác se eádiga mid ealle âflygde of þam êðele mid ânum vorde; ac ân þæra fugela eft fleógende com ymbe þri dagas þearle dreórig, flôh tô his fôtum friðes biddende, þät he on þam lande libban môste symle unscäðig, and his gefêra samod. Hvät þâ se hâlga him þäs geúðe, and hi lustbære þät land gesôhton and brohton þam lâreove lâc tô mêde, svînes rysle his scôn tô gedreóge, and hi þær sîððan unscäðige vunedon.

Þâ volde se hâlga sum hûs getimbrjan tô his brŷcum mid his gebrôðra fultume: þâ bäd he hi ânre sylle, þät he mihte þät hûs on þâ sæhealfe mid þære underlecgan. Þâ gebrôðru him behêton, þät hî voldon þät treov, þonne hi eft cômen, him gebringan: þâ cômon hi, svâ svâ hi cvædon, and vurdon svâ þeáh þäs treoves ungemyndige; ac se älmihtiga god his väs gemyndig, and him þâ sylle silf âsende mid þam sælicum flôde, and þät flôd hi âvearp þær, þær he silf smeáde þät hûs tô âræ-renne on þam sealtum ôfre. Þâ vunôde se hâlga ver manegu geâr on þam ancorlîfe sviðelice stiðe, and hine geneósôdon gelôme ævfäste menn and be his lâre heora lîf gerihtlæhton.

Þâ com tô him sum abbudisse, Älflæd gehâten, þäs cyninges svuster Ecgfriðes, volde his mynegungum hire môd getrymman. Þâ betvux heora spræce began heó tô hâlsigenne þone hâlgan ver, þät he sceolde hire secgan, hû lange hire brôðor Ecfrid môste his rîces brûcan. Þâ andvyrde hire se hâlga mid tvilicre spræce and cväð: "For nâhte bŷð geteald ânes geâres lust þær þær se svarta deáð onsigende bŷd". Þâ undergeat heó, þätte hire brôðor ne môste his lifes brûcan ofer þam ânum geâre, and þær rihte dreóriglîce vêpende hine befrán: "Lâ leóf, säge me, hvâ sceal his rîce onfôn, þonne he brôðor näfð nê he bearn ne belæfð?" Þâ cväð se hâlga ver eft tô þam mædene: "Se älmihtiga scippend häfð gehealden sumne gecorenne þisere leóde tô cyninge, and se bŷð þe svâ leóf, svâ nu is se ôðer". Þâ gedyrstlæhte þät mæden, þät heó him þâ git tô spræce and cväð: "Mistlîce smeágað manna heortan: sume vilnjað geþingðe þisere vorulde; sume gefyllað heora fracedan lustas, and hi ealle siððan sorhlîce vädljað. — Þu forsihst þone heálican vurðmynt, and þe is leófre on þisum vâcum scräfum, þonne þu on heálicum bisceopsetle sitte". Þâ cväð se vitega, þät he vyrðe nære svâ micles hâdes nê þäs heáhsetles; "ac svâ þeáh nân man godes miht ne forflŷhð on nânum heólstrum heofonan oððe eorðan oððe sæ þriddan! ic gelŷfe svâ þeáh, gif se älmihtiga me hæt þäs hâdes beón, þät ic eft môte þis igland gesêcan äfter tvegra geâra ymbryne, and þises êðeles brûcan. — Ic bidde þic, Älflæd, þät þu uncre spræce on minum lîfe nânum ne âmeldige".

Äfter þisum vordum vearð gemôt gehäfd, and Ecgfrið þær on gesät, and Þeodôrus, þises iglandes arcebisceop, mid manegum ôðrum geþungenum vitum, and hi ealle ânmôdlîce þone eádigan Cûðberht tô bisceope gecuron. Þâ sendon hi sôna gevritu mid þam ærende tô þam eádigan vere; ac hî ne mihton hine of his mynstre gebringan: þâ reóv se cyning silf, Ecgfrið, tô þam iglande, and Trumvine bisceop, mid ôðrum ævfästum verum, and hi þone hâlgan sviðe hâlsôdon, heora cneóvu bŷgdon, and mid tearum bædon, ôð þät hi hine vêpendne of þam vêstene âtugon tô þam sinoðe samod mid him, and he þone hâd heora

6. tô medes, *Th.* — 15. manega, *Th.*

hæse underfêng, svâ svâ hit gefyrn ær gesæd väs þurh þäs cildes mûđ and þäs mæran bisceopes Boisiles, þe him mid sôđre vitegunge his lifes endebyrdnisse sæde. On þam ylcan geâre veard eác ofslägen Ecgfriđ se äđela cyning on his unsiđe, þâ þâ he on Peohtum begann tô feohtenne tô dyrstelîce ofer drihtnes villan, and his cifesborena brôđor siđđan rixôde, se þe for wîsdôme gevende tô Scottum, þät he älþeódig on lâre geþuge. Þâ väs gefylled seó forespræc, svâ svâ se hâlga ver sæde þam mædene be hire gebrôđrum ær he bisceop være.

Hvät þâ siđđan se hâlga Cûđberht Lindisfarnensiscre scîre gelađunge leódbisceop mid ealre gecnyrdnisse his folces gŷmde tô efenlæcunge þæra eádigra apostola, and hi mid singalnm gebedum gescilde viđ deófol, and mid hâlvendum mynegungum tô heofonum tyhte, and he svâ leofôde, svâ svâ he silf lærde, and â his bodunge mid bysnungum âstealde, and eác mid vundrum vel geglengde, and mid sôđre lufe symle gesvêtte, and gemetegôde mid miclum geþylde, and väs sviđe êstfull on ælcere spræce. He nolde âvendan his gevunelican bigleofan, nê his gevædu þe he on vêstene häfde; ac þâ stiđnisse his stearcan bigleofan betvux lævedum folce on his lîfe geheóld. He väs sviđe velig vädlum and þearfum, and symle him silfum sviđe hafenleás.

Þâ gevorhte he fela vundra eác binnan þam firste, þe he bisceop väs: Mid hâlegum vätere he gehælde sum vif, þäs ealdormannes æve, fram earmlicere côđe, and heó sôna gesund him silfum þênôde. Eft on þære ylcan tîde he mid elê smirôde ân licgende mæden on langsumum sâre þurh hefigtîmum heáfodece, and hire sôna väs bet. Sum ævfäst ver väs eác yfelê gehäft and läg ät forđsiđe, his freóndum orvêne: þâ häfde heora sum hâligne hlâf, þone þe se eádiga ver ær geblêtsôde, and he þäne þær rihte on väter bedŷpte and his âdligum mæge on þone mûđ begeat, and he þær rihte þære âdle gestilde. Eác on ôđrum tîman sum âdlig cniht færlice veard geferôd ätforan þam vitan, þâ þâ he mid lâre geond þät land fêrde: þâ bædon þâ bærmenn his blêtsunge georne, and he þær rihte þone cniht ârærde, svâ þät he gesundfull siđôde on his fôtum, se þe on bære þider geboren väs. Sum earm môder uneáđelice bär sâmcucu cild sviđe dreórig on þam ylcan vege þe se vita fêrde: þâ besârgôde he þære sorhfullan mêder and gesvæslîce hire sunu cyste, cväđ, hät hire cild gesund beón sceolde and eall hivisc hælđe brûcan; and þäs vitegan vord vurdon gefyllede.

Älflæd þâ eft, þät äđele mæden, þone hâlgan lâreóv tô hire gelađôde: þâ gesät he ät mŷsan miclum onbryrded; he beseah tô heofonum and his seax âvearp. Þâ âxôde seó eádige fæmne, hvŷ he svâ hrädlice his gereord forlête? þâ cväđ se bisceop mid âbryrdum môde: "Efne nu ic geseah englas ferjan gesæliglîce of þînum bôclande tô heálîcere heofonan mid hâlgum sange, and his nama þe bŷđ ardlice gecŷd on ærnemerjen, þonne ic offrige gode þâ liflîcan lâc on geleáffulre cyrcan". Hit veard þâ gevidmærsôd, svâ svâ se vitega cväđ, þät hîredmann þurh holdrædenne þâ sume âc âstâh, and his orf læsvôde mid treóvenum helme, and he hearde feóll, gevât of vorulde mid vuldre tô gode for þære hylde his heordrædenne.

Hvâ mäg æfre ealle gereccan þâ mihtigan tâcnu þises hâlgan veres,

17. gevæda, *Th.* — 40. Efne ic nu geseah englas ferjan] *Cum qui ab angelis ad coelum apportetur, nullibi nominetur, aut pro* Efne *legendum* Esne, *aut* esne *inter* ic *et* geseah *inserendum esse censeo.*

hû oft he eáðelîce âdlige gehælde, and þâ sveartan gâstas symle âflygde, and fægra manna forðsîð foregleáv sæde, vîs þurh vitegunge visdômes gâstes! Þâ vunôde sum sacerd svîðe gelŷfed on ancersetle äfter his lâre, and on gehvylcum geâre hine geneósôde, Herebriht gehâten, hohfull on môde. Cûðberht þâ sôna hine on sundron gespräc, cväð þät he þâ sceolde sviðlîce befrínan his nŷdþearfnisse ær his nêxtan däge; cväð þät he ne môste on menniscum life hine eft geseón of þam andveardum däge. Herebreht þâ sôna sviðe hohfull vearð, and feóll him tô fôtum mid flôvendum tearum, bäd, þät he môste mid him sîðjan tô heofonlicum þrymme of þisum gevinne, svâ svâ he on life his lâre gehŷrsumôde. Hvät þâ se bisceop his cneóvu gebŷgde tô þisere bêne mid bliðum môde, and siððan þone sacerd sôna gefrêfrôde, cväð, þät him geûðe se älmihtiga vealdend, þät hî tôsomne sîðjan môston of þisum earfoðnissum tô êcere myrhðe. Herebreht þâ hâm gevende, and on legerbedde licgende âbâd þäs ôðres geendunge mid âdligum limum. Cûðberht se hâlga þâ sviðe onette tô þam ancorsetle, þe he ær gesät, þurh hâlige mynegunge mihtiges drihtnes; volde on þam lande his lîf geendjan þær, þær he ær lange libbende drôhtnôde: and he on þam lande þâ gelæded vearð on his forðsiðe sviðe fûs tô gode on þam þriddan geâre his biscophâdes, and on þisum däge tô drihtne gevât, and Hereberht samod, se hâlga sacerd, svâ svâ he on life ær geleornôde þurh godes gâst mid gôdum villan. His lic vearð bebyrged on Lindisfarnensiscere cyrcan: þær vurdon gevorhte vundra forfela þurh geearnunga his eádigan lîfes. Þâ gelîcôde hit þam leódbisceope Eádberhte silfum, his äftergengan, þät he his lichaman up þâ gelogôde on þam endliftan geâre his geendunge: þâ vearð þät hâlige lîc hâl on eorðan gemêt gesundfull licgende, svylce he slæpende være, liðebŷge on limum, svâ svâ he gelêd väs.

Sî vuldor and lof þam velegan drihtne, se þe his gecorenan svâ cystelice vurðað äfter deádlicum life mid him libbendne â on êcnisse ealra vorulda. âmen.

---

11. cneóva, *Th.* — 30. libbende, *Th.*

Additamentum.

Hunc in Sancti Cuthberhti honorem atque memoriam a monacho aliquo scriptum habitumque sermonem, qui maxime memorabilem censeant, non deerunt lectores. Nimirum per totum fere opus ille Saxonicorum poëmatum ornatus, qui alliterationis nomen habet, non solum conspicitur auditurque, sed universa etiam magis poetica est dictio quam prosaica. Sermonis igitur auctorem aut suo Marte versus fecisse, aut ex poetae alicujus carmine depromsisse, nemo infitias ibit. Sed qui sermonem diligentius attentoque animo fuerit perscrutatus, auctorem versus suos ex poemate aliquo exscripsisse non dubitabit: sunt enim illa poeticae linguae ornamenta neque certis illis regulis normisque destituta, neque per totum sermonem aeque frequenti manu dispersa, ut fieri solet, si quis inspiratione quadam, absque tamen consilio stylo exornato scribere voluerit; sed versus singuli, iidemque aut integri pæne optimeque conservati, aut leviter tantum corrupti, prosaici sermonis partibus ita inmixti sunt, ut facillime excîdi possint.

Carminis igitur ipso sermone vetustioris auctor quis fuerit, si quaeris, difficile est responsu. Qui ipsius sermonis exordio momenti aliquid adjudicarit, Bêdam venerabilem carminis auctorem fuisse, forsitan arbitretur. Sed Bêdam Cuthberhti vitam prius versu heroico, postmodum plano sermone, utramque tamen latine scripsisse, omnes sciunt; quo tamen haud quaquam contendi potest, Bêdam nullo modo Anglicis quoque versibus Cuthberhti facta atque miracula quae dicuntur, panxisse, vel pangere saltem potuisse, quum ex literis cujusdam Cuthberhti monachi et Bêdae discipuli ad amicum Cuthvinum scriptis, Bêdam venerabilem Anglica quoque carmina excudisse, edocti simus. Expressis enim vero verbis haec dicit Cuthberhtus monachus: "Canebat (Bêda scilicet morti jamjam proximus) sententiam beati Pauli apostoli: HORRENDUM EST INCIDERE IN MANUS DEI VIVENTIS, et multa alia de scripturis sacris, et in nostra quoque lingua, hoc est Anglicana, ut erat doctus in nostris carminibus, non nulla dixit; nam et tunc hoc dictum Anglico sermone componens multum compunctus

26. carmina excudisse] In catalogo librorum a Bêda conscriptorum Anglicum de S. Cuthberhti vita carmen non legi, parvi refert; ejusdem enim versio evangelii S. Johannis Anglica, quam ultimis vitae diebus in ecclesiae utilitatem discipulis dictaverat, pari modo excidit.

ajebat: Ante necessarium exitum prudentior quam opus fuerit nemo exsistit ad cogitandum: videlicet hinc antequam proficiscatur anima, quid boni vel mali egerit; qualiter post exitum judicanda fuerit. — In istis autem diebus duo opuscula multum memoria digna facere studebat, evangelium scilicet S. Johannis in nostram linguam ad utilitatem ecclesiae convertit, et de libris notarum Isidori episcopi excerptiones quasdam, dicens: Nolo ut pueri mei mendacium legant et in hoc post obitum meum sine fructu laborent". Cf. Vita Bêdae, auctore Cuthberhto, ed. Wheloc. in praefacione ad hist. eccles.

At Bêda carminis Beati Cuthberhti vitam collaudantis utrum fuerit auctor, aut quivis alius, jamjam in medio relinquimus; nunc lubet potius, qui aut integri ex homilia depromi, aut qui levi adhibita correctura possint reparari versus communicare cum lectoribus.

Pap. 78, lin. 4.

Þâ gesät he sumê dägê under sunbeáme,
his scancan scirum sciman baðôde:
Him þâ sum ridda com ridende tô,
sittende on sviftum snâvhvîtum horse,
and silf mid hvitum väs hräglum befangen.
. . . . he þone hâlgan (þâ gên)
mid gesibsumum vordum svæslîce grêtte,
bäd, þät he him dägviste gedâfenlice tiðôde.
He þâ tô þam engle cväð ânmôdlice:
Ic þe svæsendu volde silf nu gearcjan,
gif ic me mid fêdunge fêrjan mihte:
min âdlige cneóv is yfelê gehäfted,
þät ne mihte nân læcevyrt gelidan âviht,
þeáh þe heó gelôme tô gelêd være.

Pag. 78, lin. 47.

Sang his gebedu on sælîcre ýde,
standende ôð þone svuran on sealtum brime,
and his cneóvu on ceosle gebýgde,
âstrehtum handbredum tô heofonlicum rôdore.

Pag. 79, lin. 1.

. . . . efne þâ tvegen cômon
seolas snellîce of sælîcum grunde,
and mid heora flýse his fêt drygedon,
and mid heora blæde his leomu bäðôdon,
and siððan bædon mid bâcnê his blêtsunge,
licgende ät his fôtum on fealevum ceosle.
Þâ he sôna þâ sælican nýtenu
on sund sende mid sôdre blêtsunge,

---

4. *judicanda fuerit*] *Hoc Anglicum Bêdae carmen alteri operis hujus parti reservavimus.*

2. scirum sciman] *apposui.* — 4. sviftum] *apposui.* — 5. hräglum] gyrlum, *MS.* — 10. þe svæsendu] þine þênunge, *MS.* — 16. on sealtum brime] *apposui, secundum.* 78, 44. — 20. snellice] *apposui.* — 25. he sôna] Cuðberhtus, *MS.*

and on mergenlicre tide his mynster gesôhte.
Vearð þâ se munuc miclum âfyrht,
and âdlig on ærnemerigen hine geeádmôde,
tô þäs hâlgan cneóvum . . . . .
bäd, þät he his âdl eallunga âflygde,
and his fyrevitnisse fäderlice gemiltsôde.
Se hâlga þâ sôna him andvyrde:
Ic þinum gedvylde dearnunga miltsige,
gif þu þâ gesihðe mid svîgan bediglast
ôð þät sâvol min heonan sîðige,
of andveardum life geladôd tô heofnum.

***Pag.* 79, *lin.* 16.**

Fêrde se vitega, svâ svâ his gevuna väs,
ymbe geleáffulra lâra bodunge,
þät he ungelæredum leódum lîfes veg tæhte.
þâ fleáh sum earn ät foran him on sîðe,
and he his gefêran befrínan ongan,
hvâ hi tô þam färelde âfêdan sceolde?
þâ cväð his gefêra, þät he gefyrn smeáde,
hvar hî bigleofan biddan sceoldon,
þâ þâ hi þâ fare fêrdon bûton viste.
Cûðberht þâ him tôgeanes cûðlice cväð:
"Lâ hvät se älmihtiga god foreáde mäg
unc þurh þisne earn ätforesceávjan,
se þe iú ær Elian âfêdde
þurh þone sveartan hrämn, ær he tô heofnum siðôde".
Hi þâ furðor fêrdon, forðsiðigende,
and efne se earn on þam ôfre gesät,
mid fisce geflogen, þe he on flôde begrâp.
þâ se folccûða tô his gefêran cväð:
"Irn tô þam earne and him of ânim
þäs fisces frumdæl, þe he gefangen häfð,
unc tô gereorde. Sî lof þam älmihtigan,
þe unc þurh þisne fugel fêdan volde!
sylle svâ þeáh sumne dæl eác
þam earne tô edleáne his earfôðgesvinces.
Cûðberht þâ þam folce fägere bodôde,
þät hi dyrstige væron við deófles syrvum,
þŷ läs þe he mid leásunge heora geleáfan âvyrde,
and fram þære mynegunge heora môd âbrugde;
ac þät folc ongan forð âræsan
betvux þisre mynegunge, miclum bepæht,
þät hi þære lâre tô lyt gŷmdon:
hvät þâ se svicola feónd hî sviðe bedydrôde,
svylce þær fŷres hæte hûs forburne,

---

7. him] *apposui.* — 12. Fêrde se vitega] Vitôðlîce Cûðberht fêrde, *MS.* — 14. þam ungelæredan folce, *MS.* — 17. färelde] däge, *MS.* — 21. cûðlice] *apposui.* — 26. furðor] *apposui.* — 28. þe he on flôde begrâp] þone he þær rihte gefêng, *MS.* — 31. frumdæl] dæl, *MS.* — 34. eác] *apposui.* — 35. earfôð] *adposui.* — 37. dyrstige] väre, *MS.* — 44. fŷres hæte] *apposui.*

brastligende mid brandum . . . . . .
. . . . gedvimorlice svâ þeáh.
Þâ volde þät folc þät fŷr âdväscan,
gif hit ænig väta vanjan mihte;
ac þäs hâlgan andveardnis eáðe âcvencte
deófles dyderunge, þe hi dvollice fyligdon
and þäs lifes vord lythvon gŷmdon.
Þät folc þa ofsceamôd ongean cyrde
tô þäs leófan lâre, þe hi forlêton ær,
biddende ät þam lâreóve liðre miltsunge,
þät hi his lâre ær tô lyt gŷmdon,
þâ þâ he þâ fräcednisse him beforan sæde.
He on ôðrum timan eallbirnende
hûs âhredde mid hâlgum bênum,
við fŷres dare . . . .
and þone vindes blæd âveg flygde,
se þe ær for oft þone ættrian flân
deóflicre costunge âdväscte on him silfum
þurh gescildnisse sôðes scippendes.
He þâ volde gelôme leódum bodjan
on fyrenum lande unforhtigende:
hvät him þâ geûðe se älmihtiga
fägerre getyngnisse tô folces lâre,
and him men ne mihton heora môd behŷdan;
ac hi eádmodlîce him geandetton
heora digelnisse, ne dorston elles,
and be his dihte digellîce bêtton.

Pag. 80, *lin.* 17.

Hit gelamp be þäs leófan lâreóves vordum,
þät þät vif hine gevittig mid vordum grêtte,
bäd, þät heó môste him mete geearcjan,
cŷðde, hû se deófol hi dearnuga forlêt,
and sviðe forhtigende fleámes cêpte,
þâ þa se hâlga hêr siðôde.
Cuðberht se hâlga siððan gefremede
Mihteglice vundru on þam mynstre vunjende.
Began þâ on môde miclum smeágan,
hû he þäs folces lof forfleón mihte.
Volde þâ ânstandende ancorlif
âdreógan, on digelnisse eallunga drôhtjan;
fêrde þa tô Farneá on flôvendre ŷðe:
þät igland is eal bevorpen
mid sealtum brime on sæ middan,
Þät við innan eal ær þam firste
mid sveartum gâstum sviðe väs âfylled,
svâ þät men ne mihton þâ moldan bûgjan
for þâm searovrâcum sveartra deófla:

---

9. þäs leófan] þære, *MS.* — 26. ne dorston elles] and elles ne dorston, *MS.* — 28. leófan] *apposui.* — 42. brime] brimme, *MS.* — 46. searo] *apposui.* — vracan, *MS.*

ac hi ealle þâ endemes flugon,
and þät igland eallunga rŷmdon
þam äđelan cempan, þe þær âna vunôde,
orsorh heora andan þurh älmihtigne god.
Þâ väs þät igland mid eallê bedæled
väteres vynsumnisse on þâm vêstum clûdum;
ac se hâlga ver hêt þâ sôna
þa heardnisse sviđe holjan hârra clifa
on middan þære flôre his fägran botles:
and þâ väterædre vynsum âsprang,
vêrod on sväcce, þam vere tô brŷce,
se þe hvilum väter tô vinlicum sväcce
vundorlice âvende, þâ þâ hit volde god.

Pag. 80, *lin.* 36.

Se hâlga þâ hêt him bringan sæd,
volde on þam vêstene væstmes tiljan,
gif him svâ geûđe se älmihtiga god,
þät he mid his fôdum hine fêdan mihte;
he seóv þâ hvæte, on besvuncenum lande,
ac hit tô västme gevendan ne mihte,
ne forþam mid gärse grôvende väs.
Þâ bäd he him bere bringan tô sæde,
and ofer ælcne timan þâ eordan seóv:
hit veôx þâ mid vynne and vel geripôde.
Þâ voldon hrämnas hine behreáfjan
ät his gedeorfum, gif hi dorston svâ;
þâ cväđ se hâlga tô þâm heardnebbum:
"Gif se älmihtiga eóv geûđe þises,
brûcađ þäs metes, and me ne biddađ;
gif þonne tŷres baldor eóv þises ne getiđôde,
gevîtađ âveg, välhreóve fugelas,
tô eóvrum êđele of þisum iglande".
Hvät þâ hrämnas þâ hrađe flugon
ealle tô somne ofer þone sealtan brim,
and se hâlga þâ his gesvinces breác.
Eft þâ siđđan ôđre tvegen
svearte hrämnas siđlice cômon,
and his hûs tæron mid heardum bilê,
and tô bûre bæron bryddum tô hlyvde:
þâs eác se eádiga mid eallê âflygde
of þam êđele mid ânum vorde.
ac ân þæra fugela eft fleógende com
ymbe þri dagas, þearle dreórig,
fleâh tô his fôtum friđes biddende,
þät he on þam lande libban môste
simle fâcenleás, and his gefêra samod".
Hvät þâ se hâlga him þäs geûđe,

---

8. hârra clifa] *apposui.* — 19. gevendan] âspringan, *MS.* — 28. þäs metes] þæra væstma, *MS.* — 29. tŷres baldor] *apposui.* — 38. bûre] neste, *MS.* — 45. fâcenleás] unscäđig, *MS.*

and hi lustbære þät land gesóhton,
[and] brohton þam láreóve lác tó méde.

Pag. 81, *lin.* 8.

Þá volde se hálga hús getimbrjan
tó his brýcum mid gebróđra fultume.

Pag. 81, *lin.* 13.

. . . . and him þá sylle
self ásende mid þam sælicum flóde.

Pag. 81, *lin.* 19.

Volde þurh his myneguugum hire mód getrymman.
Þá began heó tó hálsigenne þone hálgan ver.

Pag. 81, *lin.* 26.

. . . . . hvá sceal his rice onfón,
þonne he bródor näfđ, né he bearn ne belæfed?

Pag. 81, *lin.* 30.

Mistlice smeágađ manna heortan:
sume vilnjađ geþyngđe þisere vorulde,
sume gefyllađ heora fracodan lustas,
and hi ealle siđđan sorhlice vädeljáđ".
Þá qväđ se vitega, þät he vyrđe nære
svá micles hádes, ne þäs heáhsetles;
"ac svá þeáh nán man godes miht forflýhđ
on nánum heólstrum, heofonan ođđe eorđan
ođđe sæ þriddan".

Pag. 81, *lin.* 38.

Þät ic eft móte þis igland gesécan,
äfter tvegra geára ymbrine [and] þises éđeles brúcan.
ic bidde þe, Älflæd, þät þu uncre spræce
on minum life nánum ne ámeldige.

Pag. 81, *lin.* 43.

And hi ealle ánmódlice
þone eádigan Cúđberht curon tó bisceope.
Þá sendon hi sóna sóđe gevritu
mid þam ærende tó þam eádigan vere,
ac hi ne mihton hine of his mynstre gebringan.
Þá reóv Ecgfriđ silf tó þam iglande
and Trumvine bisceop, mid treóvfästum verum,
and hi þone hálgan hálsódon sviđe,
býgdon heora cneóvu, bædon mid tearum,
óđ hi hine vépende of þam véstene átugon
tó þam sinođe samod mid him,
and he heora hæse þone hád genam.

25. tó bisceope curon, *MS.* — 26. sóđe] *apposui.* — 30. óđrum eavfästum, *MS.* — 31. sviđe halsodon, *MS.* — 32. heora cneova bygdon and mid tearum bædon, *MS.* — 33. óđ þät hi, *MS.* — 35. þone had heora hæse underféng, *MS.*

Pag. 82, *lin.* 12.

And mid hâlvendum mynegungum tô heofonum tyhte.
[and] He svâ leofôde svâ svâ he lærde silf,
[and] â his bodunge mid bysnungum âstealde,
and eác mid vundrum vel geglengde,
[and] mid sôðre lufe symle gesvêtte,
[and] gemetegôde miclum geþylde,
and väs sviðe êstfull on ælcere spræce.
His gevunelican bigleofan he âvendan nolde,
nê his gevædu, þe he on vêstene häfde;
ac þâ stiðnisse his stearcan bigleofan
betvux lævedum folce on his life geheóld,
sviðe velig vädlum and þearfum
and simle him silfum sviðe hafenleás.
Þâ gevorhte he fela vundra eác
binnan þam firste þe he bisceop väs:
Mid hâlgum vätere he sum vif gehælde,
ealdormannes æve, fram earmlicre côðe,
and heó sôna gesund him silfum þênôde;
Eft on þære ylcan tide he mid elê smyrôde
[ân] licgende mæden on langsumum sâre
þurh hefigtimum heáfodece, and hire sôna bet väs.
Sum ævfäst ver väs eác yfelê gehäfted,
his freóndum orvêne on forðsiðe läg:
þâ häfde heora sum hâligne hlâf,
þone þe se eádiga ver ær geblêtsôde,
and he þone on vylspringes väter bedŷpte,
and his metruman mæge on þone mûð begeat,
and he eáðelice þære âdle gestilde.
Eác on ôðrum tidum sum âdlig cniht
færlice vearð geferôd ätforan þam vitan,
þâ þâ he mid lâre geond þät land fêrde;
þâ bædon þâ bærmenn his blêtsunge georne,
and he mid cräfte þone cniht ârærde,
svâ þät he fulhâl his fôtum siðôde,
se þe on bære þider geboren väs.
Sum earm môder eác bär uneáðelice
sâmcucu cild sviðe dreórig
on þam ylcan vege, þe se vita fêrde;
þâ besârgôde he þære sorhfullan mêder,
and gesvæslice hire sunu cyste,
cväð, þät hire sunu gesund sidjan sceolde,
and ealre hiviscre hælðe brûcan,
and þäs vitegan vurdon vord gefyllede.

---

2. silf lærde, *MS.* — 6. mid miclum, *MS.* — 8. He nolde âvendan his gevunelican bigleofan, *MS.* — 12. He väs sviðe, *MS.* — 16. he gehælde sum vif, *MS.* — 17. þäs ealdormannes, *MS.* — 23. and läg on forðsiðe his freóndum orvêne, *MS.* — 26. þone on vylspringes] þone þær rihte on, *MS.* — 27. metruman] âdligum, *MS.* — 28. eáðelice] þær rihte, *MS.* — 30. ätforan him? — 33. mid cräfte] þær rihte, *MS.* — 34. svâ þät he gesundfull siðôde on his fôtum, *MS.* — 36. eác *apposui.* — 41. þät hire cild gesund beón sceolde, *MS.* — 42. eall hivisc, *MS.* — 43. vord vurdon, *MS.*

Älflæd þá eft þät ädele mæden
þone hálgan láreóv tó hire geladóde:
þá gesät he ät mýsan miclum onbryrded,
beseah tó heofonum and his seax ávearp.
þá seó eádige fæmne áxóde hine
hvý he svá rädlice his gereord forléte?
þá ábryrdum móde se bisceop cväd:
"Efne nu ic esne geseah englas ferjan
svide blidelice of þinum bóclande
tó heálicre heofenan mid hálgum sange;
and his nama þe býd néhst gecýded
on ærnemerigen, þonne ic offrige gode
þá liflican lác on geleáffulre cyrcan".
Þá veard gevidmærsód, svá svá se vitega cväd,
þät hire hireman þurh holdrædenne
sume ác ástáh and his orf læsvóde
mid treóvenum helme, and he hearde feóll,
gevát of vorulde mid vuldre tô gode
for þære hylde his heordrædenne.
Hvá mäg æfre ealle gereccan
þá heálîcan tácnu þises hálgan veres,
hú oft he eádelîce ádlige gehælde,
and þá sveartan gástas symle áflygde,
and fægra manna fordsid foregleáv sæde,
vis þurh vitegunge visdômes gástes.
Þá vunóde sacerd svide gelýfed
on ancorsetle äfter his láre
and on gehvylcum geáre hine geneósôde,
Herebriht háten, hohfull on móde.
Cûdberht þá sôna hine on sundron gespräc,
cväd, þät he frymlice befrînan sceolde
his nýdþearfnisse ær his nêxtan däge,
cväd, þät he ne móste on menniscum lîfe
hine eft geseón of andveardum däge.
Herebreht þá sôna svide hohfull veard,
feóll tó his fótum mid flóvendum tearum,
bäd, þät he môste mid him sidjan
tô heofonlîcum þrymme of þisum gevinne,
svá svâ he on life his láre folgôde.
Hvät þá Cûdberht his cneóvu þá
gebýgde tó þisere béne mid blídum móde,
and siddan þone sacerd sóna gefrêfróde,
cväd, þät him geúde se älmihtiga vealdend,
þät hi tó somne sidjan móston

---

4. he beseah, *MS.* — 5. þá âxode hine seó eádige fæmne, *MS.* — 7. cväd se bisc. mid ábryrd. móde, *MS.* — 9. svide blîdelîce] gesæliglicc, *MS.* — 11. nêhst] ardlice, *MS.* — 14. Þá] Hit þa, *MS.* — 15. hire] *deest MS.* — 21. heálican] mihtigan, *MS.* — 26. sum sacerd, *MS.* — 29. gehâten, *MS.* — 31. þät he þá sceolde svidlice befrînan, *MS.* — 34. of þam, *MS.* — 36. and feoll, *MS.* — 39. folgôde] gehýrsumôde, *MS.* — 40. Hvät þá se bisceop his cneóva gebigde, *MS.*

of þisum earfoðnissum tô êcere myrhðe
Herebreht þâ heardlice hâm gevende,
and on legerbedde licgende âbâd
þäs ôðres geendunge mid âdligum limum;
ac Cûðberht þâ se hâlga cûðelice
onette tô þam ancorsetle, þe he ær gesät,
þurh hâlige myneguuge mihtiges drihtnes;
volde on þam lande his lif geendjan
þær, þær he ær lange libbende drôhtnôde.
And he on þam lande þâ gelæded vearð
on his forðsiðe [svîðe] fûs tô gode,
[on þam þriddan geâre his biscophâdes,]
and on þam däge tô drihte gevât,
and Hereberht samod, se hâlga sacerd,
svâ svâ he on life ær geleornôde
þurh godes gâst, mid gôdum villan.
His lîc bebyrged veard on Lindisfarena cyrcan:
þær vurdon gevorhte vundra fela
þurh geearnunga his eádigan lifes.
Þâ gelicôde [hit] þam leódbisceope
Eádberhte silfum, his äftergengan,
þät he up gelogôde þâ his lîchaman
on þam endliftan geâre his geendunge:
þâ vearð þät hâlige lic hâl [on eorðan] gemètt
gesundfull licgende, svylce he slæpende være
liðebŷge on limum, svâ svâ gelegd he väs.
Sî vulðor and lof þam velegan drihtne,
se þe his gecorenan svâ cystlice vurðað
äfter deádlicum lîfe, mid him libbendne
â on êcnisse ealra vorulda.

Carmen igitur a praedicatore excerptum redactumque esse in sermonem, qui haec attentiore animo perlegerit, nemo tandem dubitabit. Sed nos gratias habeamus monacho, et majores quidem pigro quam sedulo haberemus. Nam hujus de S. Cuthberhto carminis non solum notitiam sed permagnam etiam ejus partem haud dubie debemus concionatoris pigritiae, qui nimirum non nisi inertiae deditus carmen in Sancti sui honorem factum excerpsisset, sed nobis vel primae, vel secundae tertiaeve notae sermonem scripsisset, quorum tamen sermonum nec nunc est, neque unquam fuit inopia. Itaque, unde monachi sermo ad finem properans nihil sit nisi carmen ipsum paullulo tantum variatum, non miraberis, ex quo enim altior animi affectus pulcherrime elucebat.

Praeter sermonem in S. Cuthberhti honorem ille quoque in S. Edmundi laudem confessoris sermo alliteratione exornatus est; ex quo parem ejus originem concludo. Quem tamen cum lectoribus vereor communicare, ne his subtilissimis disquisitionibus obscurentur magis quam illuminentur. At textus etiam natura communicationem dissuasit, quem parum aptum esse ad rem ex Thorpii verbis elucet, ita de eo sermone disserentis: "The Homily for St. Edmund's Day, which is a translation from Abbos Latin narrative, is in barbarous Semi-Saxon, apparently in the East-Anglian dialect, and, as well as that for St. Cuthberts Day, is alliterative, a circumstance which had escaped my notice, until pointed out to me by my friend Jos. Stevenson, Esq., of the Britisch Museum, by whom I am informed, that a purer text of the same Homily exists among the treasures of the Cottonian". Sed tempus est, jam hinc abire nos atque ad poësin ex inturbatis fontibus haustam accedere.

---

2. heardlice] *deest MS.* — **5.** Cûðberhtus se halga þa sviðe onette, *MS.* — **17.** Lindisfarnensiscere cyrcan, *MS.* — **22.** þät he his lichaman up þa gelogôde, *MS.* — **29.** libbende, *MS.*

II. Scôpas.

A. Secgendas. B. Leóđvyrhtan. C. Þeódvitan.

II. Poëtae.

A. Narrantes. B. Canentes. C. Docentes.

A. Secgendas.

Beóvulf.

Introductio. Hrôthgârus, Danorm rex, splendidissimum sibi palatium, nomine Heorot (Cervi) insignitum, exstruxerat, ubi dies festos ac solemnes cum commilitonibus celebraret Id peraegre ferens Grendilus, daemon giganteae formae, qui paludem prope sitam habitabat, ab Hrôthgâri militibus molestiae solemnibus celebratis sibi paratae poenas petivit saevissimas, nocte scilicet unguibus eos dilaceravit, dilaceratosque cruentissime comedit; quo factum est, ut militum nemo in posterum noctem in palatio degere vellet. Quod igitur cum Beóvulfus, Gautorum princeps, audivisset, palatiumque defensoribus vacuum esse, cum Grendilo pugnam inire constituit, iterque maritimum duodecim cum sociis maturavit.

1. Hvŷ Beóvulf eode tô Heorote viđ Grendle tô feohtanne.

First forđ gevât, flota väs on ŷđum, *(Kemble* 418.*)*
bât under beorge. beornas gearve
on stefn stigon. streámas vundon
sund viđ sande. secgas bæron
in bearm nacan beorhte frätve
gûđsearo geatolîc; guman ûtscufon
veras on vilsiđ vudu bundenne.
Gevât þâ ofer vægholm vindė gefŷsed
flota fâmigheals fugle gelicóst,
ôđ þät ymb ântid ôđres dôgores
vunden stefna gevaden häfde,
þät þâ liđende land gesâvon,
brimclifu blican, beorgas steápe,
side sænässas; þâ väs sund liden
eoletes ät ende. þanon up hrađe
Vedera leóde on vang stigon,
sævudu sældon, syrcan hrŷsedon,
gûđgevædo; gode þancedon,
þäs þe him ŷđlâdu eáđe vurdon.
Þâ of vealle geseah veard Scildinga,

---

1. Fyrst, *K.* — 8. þæ, *K.* — 15. eóletes, *K.* — 19. ŷđlâde, *K. Substantiva hujus generis ut* lâdu, cyme *etc. verbum in plurali numero secum possunt habere. Cf. v.* 48 cyme sindon.

se þe holmclifu healdan scolde,
beran ofer bolcan beorhte randas,
fyrdsearu fûslicu; hine fyrvit bräc
môdgehygdum, hvät þâ men væron.
gevât him þâ tô varoðe vicgê ridan
þegn Hrôðgâres, þrymmum cvehte
mägenvudu mundum, meðelvordum frägn:
"Hvät sindon ge searohäbbendra,
byrnum verede, þe þus brontne ceól
ofer lagustræte lædan cvômon,
hider ofer holmas helmas bæron?
Ic þäs endesæta êgvearde heóld,
þe on land Dena lâðra nænig
mid scipherge sceðan ne meahte.
nô hêr cûðlicôr cuman ongunnon
lindhäbbende, nê geleáfnesvord
gûðfremmendra gearve ne visson,
mâga gemêdu; næfre ic mâran geseah
eorla ofer eorðan þonne is eóver sum,
secg on searvum. nis þät seld guma
væpnum geveorðâd, nefne him his vlite leóge,
ænlic ansŷn. Nu ic eóver sceal
frumcyn vitan, ær ge fyr heonan
leáse sceáveras on land Dena
furður fêrân. nu ge feorbûende
mereliðende minne gehŷrað
ânfealdne geþoht: ôfost is sêlest
tô gecŷðanne, hvanan eóvre cyme sindon".
Him se yldesta andsvarôde,
verodes visa vordhord onleác:
"Ve sint gumcynnes Geáta leóde
and Hygelâces heorðgeneátas.
väs min fäder folcum gecŷðed,
äðele ordfruma Ecgþeóv hâten;
gebâd vintra vorn ær he on veg hvurfe
gamol of geardum; hine gearve geman
vitena velhvylc vide geond eorðan.
ve þurh holdne hyge hlâford þinne,
sunu Healfdenes sêcëan cvômon,
leódgebyrgëan; ves þu ûs lârena gôd.
habbað ve tô þam mæran micel ærende
Deniga freán; ne sceal þær dyrnesum
vesan, þäs ic vêne: þu vâst, gif hit is
svâ ve sôðlice secgan hŷrdon,
þät mid Scildingum sceaðena nâthvylc
deogol dædhata deorcum nihtum
eáveð þurh egsan uncûðne nið,

31. helmas bæron] *deest apud K.* — 32. Ic þäs, *K.*] ie väs, *MS.* — ægvearde, *MS.* — 36. nê] *i. e. neque.* — 41. nefne] næfre, *MS.* — 46. minne, *K.*] mine, *MS.* — 48. syndon, *K.* — 51. synt, *K.* — 60. väs, *MS.* — 61. þæm, *K.*

hŷndu and hrâfyl: ic þäs Hrôđgâr mäg
þurh rûmne sefan ræd gelæran,
hû he, frôd and gôd, feónd ofersviđeđ,
gif him edvendan æfre scolde
bealuva bysigu, bôt eft cuman,
and þâ cearvylmas côlran vurđađ,
ođđe â sîđþan earfôđþrage,
þreánŷd þolađ, þenden þær vunađ
on heáhstede hûsa sêlest".
Veard mađelôde, þær on vicge sät
ombeht unforht: "æghvädres sceal
scearp scildviga gescâd vitan,
vorda and veorca se þe vel þenceđ.
ic þät gehŷre, þät þis is hold veorod
freán Scildinga; gevitađ forđberan
væpen and gevædu: ic eóv visige!
svylce ic maguþegnas mine hâte
viđ feónda gehvone flotan eóverne,
nivtyrvedne nacan on sande
ârum healdan, ôđ þät eft bired
ofer lagustreámas leôfne mannan
vudu vundenhals tô Vedermearce.
gôdfremmendra svylcum gifeđe bŷđ,
þät þone hilderæs hâl gedigeđ".
Geviton him þâ fêran, flota stille bâd
seomôd on sâle, sidfäđmed scip,
on ancre fäst. eoforlic sciónon
ofer hleór beran, gehroden golde;
fâh and fŷrheard ferhvearde heóld.
gûđmôde grummon, guman onetton,
sigon ät somne, ôđ þät hi sältimber
geatolîc and goldfâh, ongitan mihton:
þät väs foremærôst foldbûendum
receda under rôderum, on þam se rica bâd.
lixte se leóma ofer landa fela:
him þâ hildedeór hof môdigra
torht getæhte, þät hie him tô mihton
gegnum gangan. Gûđbeorna sum
vicg gevende, vord äfter cväđ:
"Mæl is me tô fêran! fäder alvalda
mid ârstafum eóvic gehealde
siđa gesunde! ic tô sæ ville
viđ vrâđ verod vearde healdan".

70. ofersvyđeđ, *K.* — 72. bisigu, *K.* — 80. vorca, *K.* — 86. nivtyrvydne, *K.* — 93. seomode on sole, *MS.* — 95. oferhleor, *K.* — *interpretatores vertunt: "apri imaginem videbantur super genam portare"* sciónon *pro* scinon *sumentes. Sed vehementer dubito, verbum* scînan, *lucere, etiam significationem τοῦ videri habuisse. Legendum igitur puto:* eoforlîc scióne *(vel:* sciónum) ofer hleór bæron, *i. e. apri imaginem pulchram vel: pulchre) super genam portabant. Etiam* beren *(part. praet.) sensum aptum praebet, si* eoforlic *pro nominativo sing. accipitur. tum post* golde *comma poni debet.* — 97. gûđmôd, *K.* — 98. ältimbred, *MS.* — 99. ongyton, *MS.* — 101. þæm, *K.*

Stræt väs stânfâh, stîg visôde *(Kemble* V.)
gumum ät gädere; gûđbyrne scân,
heard, hondlocen; hringîren scîr
song in searvum, þâ hie tô sele furđum
in hira gryregeatvum gangan cvômon.
Setton sæmêđe side scildas,
rondas regnhearde, viđ þäs recedes veal;
bugon þâ tô bence, byrnan hringdon
gûđsearo gumena: gâras stôdon,
sæmanna searo, samod ät gädere,
äscholt ufangræg. väs se îrenþreát
væpnum gevurđâd. Þâ þær vlonc häleđ
hildemecgas äfter häleđum frägn:
"Hvanon ferigeađ ge fætte scildas,
græge syrcan and grimhelmas,
heresceafta heáp? ic eom Hrôđgâres
ar and ombiht; ne seah ic elþeódige
þus manige men môdiglicran:
vêne ic, þät ge for vlenco, nalles for vräcsiđum,
ac for hygeþrymmum Hrôđgâr sôhton".
Him þâ ellenrôf andsvarôde,
vlanc Vedera leód vord äfter spräc,
heard under helme: "Ve sint Hygelâces
beódgeneátas; Beóvulf is mîn nama;
ville ic âsecgan suna Healfdenes,
mærum þeódne mîn ärende,
aldre þinum, gif he ûs geunnan vile,
þät ve hine svâ gôdne grêtan môton".
Vulfgâr mađelôde — þät väs Vendla leód,
väs his môdsefa manegum gecŷđed,
vig and visdôm —: "Ic þäs vine Deniga,
freán Scildinga frinan ville,
beága bryttan, svâ þu bêna eart,
þeóden mærne ymb þinne sîđ,
and þe þâ andsvare ädre gecŷđan,
þe me se gôda âgifan þenceđ".
Hvearf þâ hrädlice þær Hrôđgâr sät,
ald and unhâr, mid his eorla gedriht;
eode ellenrôf, þät he for eaxlum gestôd
Deniga freán; cûđe he duguđe þeáv.
Vulfgâr mađelôde tô his vinedryhtne:
"Hêr sindon gefêrede, feorran cumene
ofer geofenes begang, Geáta leóde;
þone yldestan oretmecgas
Beóvulf nemnađ; hî bênan sint,
þät hie, þeóden mîn, viđ þe môton
vordum vrixlan; nô þu him vearne geteóh
þinra gegncvida, gläd man Hrôđgâr;

---

123. hildemecgas] oretmecgas *liber MS. praebet; sed alliteratio synonymum* hildemecgas *postulat.* — 129. vên ic, *MS.* is, *K.* — 135. sunu, *MS.*

hî on vîggetavum vyrđe þyncëađ
eorla geæhtlan; huru se aldor deáh,
se þæm heađorincum hider vîsâde".
Hrôđgâr mađelôde helm Scildinga: *(Kemble* VI.)
"Ic hine cûđe cnihtvesendne;
väs his ealdfäder Ecgþeó hâten,
þam tô hâm forgeaf Hrêđel Geáta
ângan dohtor: is his eafora nu
heard hêr cumen, sôhte holdne vine.
þonne sägdon þät sæliđende,
þâ þe gifsceattas Geáta feredon,
þyder tô þance, þät he þritiges
manna mägencräft on his mundgripe
heađorôf häbbe. hine hâlig god
for ârstafum ûs onsende
tô Vestdenum, þäs ic vên häbbe,
viđ Grendles gryre; ic þam gôdan sceal
for his môdþräce mâđmas beódan.
beó þu on ôfeste, hât ingân hine,
seón sibbegedriht samod ät gädere;
gesaga him eác vordum, þät hie sint vilcuman
Deniga leódum" . . . .
. . . .
. . . . vord inne âbeád:
"Eóv hêt secgan sigedrihten min,
aldor Eástdena, þät he eóver äđelu can,
and ge him sindon ofer sævylmas
heardhycgende hider vilcuman.
Nu ge môton gangan in eóvrum gûđgetavum
under heregrîman Hrôđgâr geseón.
lætađ hildebord hêr onbidan,
vudu, välsceaftas vorda geþinges.
Ârâs þâ se rîca, ymb hine rinc manig,
þryđlic þegna heáp. sume þær bidon,
heáđoreáf heóldon, svâ him se hearda bebeád;
snyredon ät somne þær secg visôde
under Heorotes hrôf. þâ mid häleđum gêng
heard under helme, þät he on heóde gestôd.
Beóvulf mađelôde, on him byrne scân,

---

159. vîggetavum] *Kemblius male vocem hanc ad vocabulum* geatve *trahere mihi videtur;* getave *idem est quod teutonicum* gizowe, *apparatus, machina.* — 163. vesende, *MS.* — 165. þæm, *K.* — 166. eaforan, *MS.* — 176. mâđmas, *K.* — 179. vilcuman] *docet haec vox, vocabulum theodiscum* willekome, *substantivum esse. Si participium praeteriti esset,* vilcumene *scriptum inveniremus.* — 180. *Lacuna expleri potest:* Deórmôd eode | Hrôđgâres hondgestealla tô þære healle dura. | Vulfgâr mađelôde, — 186. geatavum, *MS.* — 199. þâ m. h. gêng] *desunt in libro MS.* — 200. heóđe] *Thorpius proponit* heorđe, *sed Kemblius putat,* heóđ *superiorem aulae partem posse significare; nescio, anne vox* heóđ *cum gothica voce* hêđjô *(anglice* hut, *swedice* hydde, *theod.* hütte) *conveniat;* hêđjô *interpretatur ταμιεῖον; etiam vox anglosaxonica* hŷđ, *quamvis portum significet, eadem esse mihi videtur.*

searonet seoved smiðes orþancum:
"Ves þu, Hróðgâr, hâl! ic eom Hygelâces
mæg and maguþegn. häbbe ic mærða fela
ongunnen on geógoðe; me vearð Grendles þing
on mînre êðeltyrf undyrne cûð;
secgað sæliðend, þät þes sele stande,
receda sêlest, rinca gehvylcum
îdel and unnyt siððan æfenleóht
under heofenes hâdor beholen veorðed.
þâ me þät gelærdon leóde mîne
þâ sêlestan, snotere ceorlas,
þeóden Hrôðgâr, þät ic þe sôhte,
forþan hie mägenes cräft mine cûðon,
selfe ofersâvon, þâ ic of searvum cvom
fâh from feóndum, þær ic fife geband,
ŷðde eotena cyn, and on ŷðum slôg
niceras nihtes; nearoþearfe dreáh,
vräc Vedera nîð (veán âhsôdon),
forgrand gramum, and nu við Grendle sceal
við þam aglæcan âna gehegan
þing við þyrse. Ic þe nu þâ,
brego Beorhtdena, biddan ville,
eodor Scildinga, ânre bêne,
þät þu me ne forvyrne, vîgendra hleó,
freávine folca, nu ic þus feorran com,
þät ic môte âna, mînra eorla gedryht
and þes hearda heáp, Heorot fälsjan.
häbbe ic eác geâhsôd, þät se äglæca
for his vonhŷdum væpna ne rêced:
ic þät þonne forhycge, svâ me Hygelâc sie,
mîn mondrihten, môdes blîðe,
þät ic sveord bere oððe sidne scild,
geolorand tô gûðe; ac ic mid grâpê sceal
fôn við feónde and ymb feorh sacan,
lâð við lâðum. þær gelŷfan sceal
dryhtnes dôme se þe hine deáð nimeð.
vêne ic þät he ville, gif he vealdan môt
in þam gûðsele, Geátena leóde
etan unforhte, svâ he oft dige
mägen Hrêðmanna. nâ þu minne þearft
hafolan hŷdan, ac he me habban vile
dreórê fâhne. gif mec deáð nimeð,
berað blôdig väl, byrgëan þencað,

203. væs, *MS.* — 207. sæliðend, *K.* — 208. reced sêlesta, *MS.* — 217. ŷðde] *cum* ŷðjan (*ahd.* undëôn) *praeteritum* ŷðôde *formare soleat, et unam eandemque vocem eodem in versu jungi alliterationis lex prohibeat,* ŷðde *hoc loco pro* êðde *stare arbitror.* êðan (*ab* eáð, *theod.* ôdi; *goth.* áuþs, *vastus; cf. Cædm.* 219, 19. "þâ eác êðan gefrägn ealdfeónda cyn vinburh vera". *et* 77, 24. "cväð, þät he volde for vera synnum eall âêðan, þät on eorðan väs") *significat "vastare, destruere".* — 226. freovine, *K.* — 228. fælsjan, *K.* — 233. ne bere? — 239. þæm, *K.* — 243. deóre, *MS.*

ete ângenga unmurnlice,
mearcađ môrhôpu; nô þu ymb mines ne þearft
lices feorme leng sorgjan:
onsend Hygelâce, gif mec Hild nime,
beaduscrûda betst, þät mine breóst vered,
hrägla sêlest, þät is Hrädlan lâf,
Vêlandes geveorc: gæ þâ Vyrd svâ hió scel!"
Hrôđgâr mađelôde, helm Scildinga: *(Kemble* VII.)
"Fore fyhtum þu, freónd min Beóvulf,
and for ârstafum ûsic sôhtest!
geslôh þîn fäder fæhđe mæste,
vearđ he Heađolâfe tô handbonan
mid Vylfingum, þâ hine gâra cyn
for herebrôgan habban ne mihte;
þanon he gesôhte Sûđdena folc
ofer ŷđa gevealc, ar, Scildinga,
þâ ic furđum veóld folce Deninga
and on geógođe heóld ginne rice,
hordburh häleđa: þâ väs Heregâr deád,
min yldra mæg, unlifigende,
bearn Healfdenes, se väs betra þonne ic.
siđđan þâ fæhđe feó þingôde,
sende ic Vylfingum ofer väteres hrycg
ealde mâdmas; he me âđas svôr. —
Sorh is me tô secganne on sefan mînum
gumena ængum hvät me Grendel hafađ
hŷnđo on Heorote mid his heteþancum
færnîđa gefremed: is mîn fletverod
vigheáp gevanôd: hie Vyrd forsveóp
on Grendles gryre. God eáđe mäg
þone dolscađan dæda getvæfan.
Ful oft gebeótedon beóre druncne
ofer ealovæge oretmecgas,
þät hie in beórsele bidan voldon
Grendles gûđe mid gryrum ecga:
þonne väs þeós medoheal on morgentid
drihtsele dreórfâh, þonne däg lixte,
eal bencþelu blôdê bestŷmed,
heall heorodreórê; âhte ic holdra þŷ läs,
deórre dugnđe, þe þâ deáđ fornam. —
Site nu tô symle and on sælmeoto

---

245. eteđ, *K.* — 246. môrhôpu] *Kemblius* môrhofu *legere mavult, cum* hôpu *h. l. male quadret. Sed* hôp *circulum significare, Bosworth docet.* môrhôpu *igitur legi debere puto.* — 250. Hrêdlan *(ahd.* Hruodilo)? — 253. freónd, *K.*] vine, *MS.* — 257. Vilfingum, *K.* — 260. Scildinga *est appositio ad* Sûđdena; *forsitan tamen* Scildingas *legendum est.* — 261. Deninga *non mutandum esse censeo in* Deniga, Denigēa; Deningas *sunt filii* Dani *ut* Scildingas Scildi. — 285. sælmeoto] *Kemblius legendum esse putat:* on sælum et; *sed ex* sælum et *factum esse* sælmeoto *equidem dubito. Quaerendum primum est, utrum* sæl, *salus, aut* säl (= sal, *sele) aula, prior vocabuli pars sit. Liber si exhiberet* tô sælmeoto, salmete *vel* selemete *legendum esse haud dubie putarem.* selemet *ex-*

sigehrêđ secgum, svâ þîn sefa hvette".
Þâ väs Geátmecgum geador ät somne
on beorsele benc gerŷmed,
þær svîđferhđe sittan eodon
þryđum dealle. þegn nytte beheóld,
se þe on handa bär hroden ealovæge
scencte scîr vered; scôp hvîlum sang
hâdor on Heorote; þær väs häleda dreám,
dugud unlytel Dena and Vedera. —
Þâ väs on sælum sinces brytta (*Kemble* 1207)
gamolfeax and gûđrôf; geóce gelŷfde
brego Beorhtdena; gehŷrde on Beóvulfe
folces hirde fästrædne geþoht.
þær väs häleđa hleahtor, hlyn svinsôde,
vord væron vynsume. eode Vealhþeóv ford,
cvên Hrôđgâres; cynna gemyndig,
grêtte goldhroden guman on healle,
and þâ freólîc vîf ful gesealde
ærest Eástdena êđelvearde,
bäd hine bliđne ät þære beórþege,
leódum leófne. he on luste geþah
symbel and seleful, sigerôf cyning.
ymbeode þâ ides Helminga
duguđe and geógođe dæl æghvylcne,
sincfato sealde ôđ þät sæl âlamp,
þät hió Beóvulfe, beághroden cvên
môdê geþungen, medoful ätbär.
grêtte Geáta leód, gode þancôde
vîsfäst vordum þäs þe hire se villa gelamp,
þät heó on ænigne eorl gelŷfde
firena frôfre. He þät ful geþah,
välreóv vîga, ät Vealhþeón,
and þâ giddôde gûđe gefŷsed.
Beóvulf mađelôde, bearn Ecgþeóves:
"Ic þät hogôde þâ ic on holm gestâh,
sæbât gesät mid minra secga gedriht,
þät ic ânunga eóvra leóda
villan gevorhte odde on väl crunge,
feóndgrâpum fäst. ic gefremman sceal
eorlic ellen, ođđe endedäg
on þisse meoduhealle minne gebîdan".
þam vîfe þâ vord vel lîcôdon,
gilpcvide Geátes; eode goldhroden,

---

primit aulae cibum ut seleful *aulae poculum* (307). *Sed obstat praepositio* on, *quo minus* sælmeoto *in* salmete *mutetur. Quae cum ita sint,* sælmeote, sælmete *legendum esse arbitror.* sælmeote *vel* sælmete *exprimit salutis mensuram, et posita videtur vox pro simplici* sæl, *salus. Quod si displiceat, propono* on sælgemôte (*cf.* torngemôt): *in congressu salutari.*

295. sâlum, *K.* — 292. svynsode, *K.* — 306. leófne, *scil.* vesan. — geþah] geþeáh, *K.* — 316. geþeáh, *K.*

freólicu folccvên tô hire freán sittan.
Þâ väs eft svâ ær inne on healle
þryđvord sprecen, þeód on sælum,
sigefolca svêg, ôđ þät semninga
sunu Healfdenes sêcëan volde
æfenreste; viste þam ahlæcan
tô þam heáhsele hilde geþinged,
siđđan hie sunnan leóht geseón ne meahton,
ođđe nipende niht ofer ealle,
scaduhelma gesceapu scriđan cvômon,
van under volcnum. Verod eall ârâs,
grêtte þâ gôdlice guma ôđerne,
Hrôđgâr Beóvulf, and him hæl âbeád,
vinärnes geveald, and þät vord âcväđ:
"Næfre ic ænigum men ær âlŷfde,
siđđan ic hond and rond hebban mihte,
þrydärn Dena bûton þe nu þâ.
hafa nu and geheald hûsa sêlest,
gemyne mærđo, mägenellen cŷđ,
vaca viđ vrâđum; ne bŷđ þe vilna gâd,
gif þu þät ellenveorc aldrê gedîgest!"

2. Hvŷ Beóvulf vann viđ Grendle.

Þâ com of môre under misthleođum (*Kemble* XI.)
Grendel gongan; godes yrre bär.
mynte se mânscađa manna cynnes
sumne besyrvan in sele þam heán;
vôd under volcnum tô þäs þe he vinreced,
goldsele gumena, gearvôst visse
fättum fâhne; ne väs þät forma sîđ,
þät he Hrôđgâres hâm gesôhte:
næfre he on aldordagum ær ne siđđan
heardran häle, healþegnas fand.
com þâ tô recede rinc siđjan
dreámum bedæled, duru sôna onarn
fŷrbendum fäst, siđđan he hire folmum äthrân;
onbräd þâ bealohŷdig, þâ he âbolgen väs,
recedes mûđan; rađe äfter þon
on fâgne flôr feónd treddôde;
eode yrremôd; him of eágum stôd
ligge gelicôst leóht unfäger.
geseah he in recede rinca manige
svefan, sibbe gedriht, samod ät gädere,
magorinca heáp. þâ his môd âhlôh,
mynte, þät he gedælde ær þon däg cvôme
atol aglæca ânra gehvylces
lîf viđ lice; þâ him âlumpen väs
vistfylle vên: ne väs Vyrd þâ gên,

338. cvoman, *MS.* — 340. gôdlice] *deest in MS.* — 356. fættum, *MS.* — 359. healþegn? — 362. syđđan, *K.* äthrân *deest in MS.* — 367. ligge, *K.* ligge = ligje, *cf.* ligëa, *p.* 27, 30. — 370. âhlôg, *K.*

þät he mâ môste manna cynnes
þicgëan ofer þâ niht. þryđsvîđ beheóld
mæg Hygelâces, hû se mânscađa
under færgripum gefaran volde.
nê þät se aglæca yldan þohte,
ac he gefêng hrađe forman sidê
slæpendne rinc, slât unvearnum,
bât bânlocan, blôd êdrum dranc,
sinsnædum svealh; sôna häfde
unlifigendes eal gefeormôd
fêt and folma. forđ neár ätstôp,
nam þâ mid handa hygeþyhtigne
rinc on räste: ræhte ongean,
feónd mid folme he onfêng hrađe,
invitþancum, and viđ earm gesät,
sôna þät onfunde firena hirde,
þät he ne mêtte middangeardes,
eorđan sceáta on elran men,
mundgripê mâran: he on môde vearđ
forht on ferhđe: nô þŷ ær from meahte.
hyge väs him hinfûs, volde on heólster fleón,
sêcan deófla gedräg; ne väs his drohtođ þær
svylce he on ealderdagum ær gemêtte.
Gemunde þâ se gôda mæg Hygelâces
æfenspræce; uplang âstôd
and him fäste viđfêng: fingras burston,
eoten väs ûtveard; eorl furđôr stôp.
mynte se mæra, þær he meahte svâ,
vidre gevindan and on veg þanon
fleón on fenhôpu; viste his fingra geveald
on grames grâpum, þät he väs geócôr.
siđ þät se hearmscađa tô Heorute âteáh,
dryhtsele dynede, Denum eallum vearđ
ceasterbûendum cênra gehvylcum
eorlum ealu scerven. yrre væron begen,
rêđe rênveardas; reced hlynsôde.
þâ väs vundor micel, þät se vinsele
vidhäfde heađodeórum, þät he on hrusan ne feól,
fäger foldbold; ac he þäs fäste väs
innan and ûtan îrenbendum,
searoþoncum besmiđôd. þær fram sylle âbeág
medubenc monig, mîne gefræge
goldê geregnâd, þær þâ graman vunnon.
þäs ne vêndon ær vitan Scildinga,
þät hit â mid gemête manna ænig
betlic and bânfâg tôbrecan meahte,
listum tôlûcan, nimđe liges fäđm

376. þrydsvyđ, *K.* — 383. synsnædum, *K.* — 386. higeþihtigne, *K.* — 390. fyrena hyrde, *K.* — 392. sceatta, *K.* — 398. Higelâces, *K.* — 411. vinsele, *K.* — 418. Scyldinga, *K.* — 420. hetlic, *K.* — 421. nymđe, *K.*

svulge on svađule. svêg upâstâg
nive geneahhe; Norđdenum stôd
atelic egesa ânra gehvylcum
þâra þe of vealle vôp gehŷrdon
gryreleóđ galan godes andsacan
sigeleásne sang, sâr vânigëan.
helle häftum heóld hine tô fäste
se þe manna väs mägenê strengest
[on þam däge þises lifes].
Nolde eorla hleó ænige þinga (*Kemble* XII.)
þone cvealmcuman cvicne forlætan,
nê his lîfdagas leóda ænigum
nytte tealde. — Þær genêhôst brägd
eorl Beóvulfes ealde lâfe,
volde freádrihtnes feorh ealgjan,
mæres þeódnes: þær he ne meahte svâ.
hie þät ne viston, þâ hie gevin drugon,
heardhycgende hildemecgas,
and on healfa gehvone heávan þohton,
sâvle sêcan, þät þone sinscađan
ænig ofer eorđan îrena cyst,
gûđbilla nân grêtan nolde:
ac he sigevæpnum forsvoren häfde
ecga gehvylcre; scolde his aldorgedâl
[on þam däge þises lifes]
earmlic veorđan, and se ellorgäst
on feónda geveald feor sîđjan.
Þâ þät onfunde se þe fela ærôr
môdes myrđe manna cynne
firena gefremede (he väs fâg viđ god),
þät him se lichoma læstan nolde,
ac hine se môdega mæg Hygelâces
häfde be honda (väs gehväđer ôđrum
lifigende lâđ): licsâr gebâd
atol aglæca, him on eaxle vearđ
sindolh sveótol, seonova onsprungon,
burston bânlocan. Beóvulfe vearđ
gûđhrêđ gifeđe; scolde Grendel þonan
feorhseóc fleón under fenhleođu,
sêcan vynleás vic; viste þê geornôr,
þät his aldres väs ende gegongen,
dôgora dägrîm. Denum eallum vearđ
äfter þam välræse villa gelumpen.
Häfde þâ gefälsôd se þe ær feorran com
snotor and sviđferhđ sele Hrôđgâres,

422. on svôlâđe? — 423. geneáhhe, *K.* — 424. âtelic, *K.* — 426. grŷreleód, *MS.* — 428. hellehäft onheóld, *K.* — 430. þysses, *K.* — 437. hie meahton svâ, *K.* — 441. þät] *deest in MS.* — 446. þæm — þysses, *K.* — 447. ellorgâst *mavult Kemblius, sed quoque v.* 2697 ellorgästas, *v.* 3233 ellorgäst. — 451. fyrene, *K.* — 457. syndolh, *K.* — seonove, *MS.* — 459. gyfeđe, *K.* — 463. dôgera, *K.* — 465. gefælsod, *K.* — 466. svŷđferhđ, *K.*

genered vid níde; nihtveorcè gefeah,
ellenmærdum; häfde Eástdenum
Geátmecga leód gilp gelæsted,
svylce uncŷdde ealle gebêted,
invitsorge, þe hie ær drugon
and for þreánŷdum þoljan scoldon,
torn unlytel. þät väs tâcen sveótol,
siddan hildedeór hand âlegde,
earm and eaxle (þær väs eal geador
. . . .
Grendles grâpe) under geápne hrôf.

3. **Hvŷ Hrôdgâr Beóvulfe ät symble mâdmas sealde.**

Þâ väs hâten hrade Heort innanveard (*Kemble* XV.)
folmum gefrätvôd; fela þæra väs,
manna and vifa, þe þät vinreced
gestsele gyredon; goldfâg scinon
veb äfter vagum, vundorsióna fela
secga gehvylcum þâra þe on svylc starad.
Väs þät beorhte bold tôbrocen svide,
eal inneveard irenbendum fäst,
heorras tôhlidene. hrôf âna genäs
ealles ansund, þâ se äglæca
firendædum fâg, on fleám gevand
aldres orvêna. — Nô þät ŷde bŷd
tô befleónne, fremme se þe ville;
ac gesacan sceal sâvlberendra gehvylc,
nŷde genŷded, nida bearna
grundbûendra gearve stôve,
þær his lichoma legerbedde fäst
svefed äfter symle. — Þâ väs sæl and mæl,
þät tô healle gêng Healfdenes sunu,
volde self cyning symbel þicgan.
ne gefrägen ic þâ mägda mâran veorodè
ymb hira sincgifan sêl gebæran.
bugon þâ tô bence blæd âgende,
fylle gefægon, fägere geþægon
meoduful manig magas þæra
svîdhycgende on sele þam heán,

467. gefeh, *K.* gefeón, gefehan, *alias genitivum regit, cf. Elene* 110, 247, 848. — 470. uncŷdde] on cydde, *K.; male vertit vir cl. hunc locum,* on cydde *reddens "in patria".* uncŷd *convenit cum voce Eddae* ôkynni, *e. gr.* "ôkynnis þess var þik engi madr, at þu gângir snemma at sofa". "*nemo te vituperet propter hoc vitium, quod mature dormitum eas*". *Quod cum ita sit,* gebêted *minime in* gecyrred *mutandum videtur.* — 475. eal geador] *versus deest, qui fortassis ita legebatur:* "vid feóndes folme folc genered"; *ita enim verba* þær väs ealgeador — Grendles grâpe, *alias sensu destituta, idoneum accipiunt sensum.* — 477. hrede, *K.* — 479. vînreced, *K.* — 486. þâ] þe, *K.* — 488 — 494. Nô þät — äfter symle] *haec verba, etiamsi* gesêcan *legas, inepta sunt et haud dubie interpolatoris; v.* 488 *poetam pro* aldres *scripsisse puto* sigores, *qua cum voce* sæl *v.* 494, *etiam quod ad alliterationem pertinet, bene potest conjungi.* — 490. gehvylc] *deest in MS.* — 491. genydde, *K.* — 498. sele, *K.*

Hrôđgâr and Hrôđulf. Heorot innan väs
freóndum âfylled; nalles fâcenstafas
Þeódscildingas þenden fremedon.
Forgeaf þâ Beóvulfe brand Healfdenes,
segen gyldenne sigores tô leáne,
hroden hildecumbor, helm and byrnan.
mære mâdumsveord manige gesâvon
beforan beorn beran. Beóvulf geþah,
ful on flette; nô he þære feohgifte
for scotenum scamigan þorfte.
Ne gefrägn ic freóndlicôr feóver mâđmas
goldê gegyrede gummanna fela
in ealobence ôđrum gesellan! —
Ymb þäs helmes hrôf heáfodbeorge
vîrum bevunden vala ûtan heóld,
þät him felalâfa frêcne ne meahton
scûrhearde sceđđan, þonne scildfreca
ongean gramum gangan scolde.
hêht þâ eorla hleó eahta mearas
fætedhleóre on flet teón
in under eoderas; þâra ânum stôd
sadol searvum fâh, sincê gevurđâd:
þät väs hildesetl heáhcyninges,
þonne sveorda gelâc sunu Healfdenes
efnan volde — næfre on ore läg
vîdcûđes vîg, þonne valu feóllon —
and þâ Beóvulfe bega gehväđeres
eodor Ingvina onveald geteáh,
vicga and væpna: hêt hine vel brûcan.
Svâ manlice mære þeóden
hordveard häleđa heađoræsas geald
mearum and mâđmum, svâ him næfre man lŷhđ,
se þe secgan vile sôđ äfter rihte.
Þâ git æghvylcum eorla dryhten (*Kemble* XVI.)
þâra þe mid Beóvulfe brimlâde teáh
on þære medubence mâđum gesealde,
yrfelâfe, and þone ænne hêht
goldê forgildan, þone Grendel ær
mânê âcvealde, svâ he hira mâ volde,
nefne him vitig god, Vyrd, forstôde

---

508. hrodenhilte cumbor, *K.* — 510. geþâh, *K.* — 511. gyfte, *K.* — 512. scotenum] *Kemblius proponit* sceótendum; *sed* scota *idem exprimit quod* sceótend. — 517. valan, *K.* — heóld] healdan *cum dativo nunquam legi; puto igitur,* beorh *hoc loco gen. femin. esse.* Vala, vîrum bevunden, ûtan heóld heáfodbeorge ymb þäs helmes hrôf, *i. e. aper, viriolis affixus, extrinsecus tenuit capitis custodiam circum cassidis tectum. De aprorum simulacris jamjam Tacitus in Germania scripsit.* — 518. felalâfa] fela...af, *MS. Kemblius proposuit* felalâf — — ne meahte; *sed cur pluralis* lâfa *poni non debeat, cum* meahton *exhibeat MS. equidem non video.* — 519. scûrheard, *K.* — 529. béga, *K.* — 534. him] hŷ, *K. fortassis tamen* hit *legendum est.* — 537. brimleáde, *MS.* — 538. mâđđum, *K.* — 540. forgyldan, *K.*

and þäs mannes môd. — Metod eallum veóld
gumena cynnes, svâ he nu git dêđ;
forþan bŷđ andgit æghvär sêlest,
ferhđes foreþanc. fela sceal gebidan
leófes and lâđes se þe longe hêr
on þisum vindagum vorolde brûced. —
Þær väs sang and svêg samod ät gädere
fore Healfdenes hildevîsan,
gomenvudu grêted, gid oft vrecen,
þonne healgamen Hróđgâres scóp
äfter medobence mænan scolde:
"Finnes eaforum, þâ hie se fær begeat,
häleđ Healfdenes, Hnäf Scildinga
in Fresväle feallan scolde!
nê huru Hildeburh hêrjan þorfte
Eótena treóve: unsynnum vearđ
beloren leófum ät þam lindplegan,
bearnum and brôđrum; hie on gebyrd hruron
gârê vunde: þät väs geómuru ides.
nalles hôlinga Hôces dohtor
meotodsceaft bemearn, siđđan morgen com,
þâ heó under svegle geseón meahte
morđorbealo maga, þær heó ær mæste heóld
vorolde vynne. Vig ealle fornam
Finnes þegnas nemne feáum ânum,
þät he ne mehte on þam medelstede
vîghreóv Hengeste viht gefeohtan,
nê þâ veálâfe vigê forþringan
þeódnes þegne: ac hig him geþingo budon,
þät hie him ôđer flet eal gerŷmdon,
healle and heáhsetl, þät hie healfre geveald
viđ Eótena bearn âgan môston,
and ät feohgiftum Folcvaldan sunu
dôgra gehvylce Dene veorđôde,
Hengestes heáp hringum venede
efne svâ sviđe sincgestreónum
fættan goldes, svâ he Fresena cyn
on beórsele byldan volde.
Þâ hie getrûvedon on tvâ healfa
fäste friođuväre; Fin Hengeste
elnê unflitme âđum benemde,
þät he þâ veálâfe veotena dômê

545. biđ, *K.* — 548. þyssum, *K.* — 554. *Kemblius hunc versum ad verba priora trahit, jungens eum cum* mænan scolde; *et Thorpius* be Finnes eaforum *legere vult.* — begeat *i. e. occupavit, sed* begeát, *inundavit, magis mihi placet.* — 555. Healfdena, *MS.* — 559. lindplegan, *K.*] hildplegan, *MS.* — 562. Hoces, *K.* — 569. vîg Hengeste, *MS.* viđ Hengeste *proposuit Kemblius. Dativus* Hengeste *me non offendit.* gefeohtan ânum = *alicui pugnâ obstare.* — 570. veálâfa, *scil.* meahton?. — 573. healfre] *scil.* healle? *sed fortasse legi debet* healfne geveald, *quod magis mihi placet.* — 577. venede] *Kemblius Thorpii partes defendit, qui* þenede *protulit, male, me judice.* venjan, *assuefacere bene cum ceteris convenit.*

árum heólde, þät þær ænig mon
vordum nê veorcum väre ne bræce,
nê þurh invitsearo æfre gemænden,
þeáh hie hira beággifan banan folgedon
þeódenleáse, þâ him svâ geþearfôd väs;
gif þonne Frisna hvylc frêcne spræce,
þäs mordorhetes myndgjende være,
þonne hit sveordes ecg siððan scolde.
Âð väs geäfned and icge gold
âhäfen of horde. Herescildinga
betst, beadorinca, väs on bæl gearu.
ät þam âde väs êðgesŷne
svâtfâh syrce, svîn ealgylden,
eofor îrenheard; äðeling manig
vundum âvyrded; sume on väle crungon.
Hêt þâ Hildeburh ät Hnäfes âde
hire selfre sunu sveóloðe befästan,
bânfatu bärnan and on bæl dôn.
earmê on eaxle ides gnornôde,
geómrôde giddum; gûðrinc âstâh,
vand tô volcnum välfŷra mæst,
hlynôde for hlâve; hafelan multon,
bengeato burston, þonne blôd ätspranc
lâðbite lices. lig ealle forsvealg,
gâsta gifrôst, þâra þe þær Gûð fornam:
bega folces väs hira blæd scacen.
Geviton him þâ vigend vica neósjan (*Kemble* XVII.)
freóndum befeallen, Frisland geseón,
hâmas and heáburh. Hengest þâ git
välfâgne vinter vunôde mid Finne;
elnê unhlytme eard gemunde,
þeáh þe he meahte on mere drifan
hringedstefnan. holm stormê veól,
von við vinde; vinter ŷðe beleác
îsgebindê, ôð þät ôðer com
geâr in geardas, svâ nu git dêð,
þâ þe singales sêle bevitjað,
vuldortorhtan veder: þâ väs vinter scacen,
fäger foldan bearm; fundôde vrecca,
gist of geardum (he tô gyrnvræce
sviðôr þohte þonne tô sæláde),
gif he torngemôt þurhteón mihte,
þät he Eótena bearn inne gemunde:

588. beággyfan, *K.* — 590. frecnen, *K.* — 591. myndgiend, *K.* — 592. syððan, *K.* — scolde] *scil.* vrecan. — 593. icge, *vegetus, magnus, Kemblius;* ŷcge? *sed cf.* incgelâf *v.* 1198. — 594. *Kemblius punctum posuit post* Herescildinga. — 603. earme, *K.* *Dativus contra regulam est; instrumentalis defendi potest, aptior mihi videtur accusativus* earm on eaxle. *aut* earme = earmu, *misera?* — 609. gæsta, *MS.* — 615. elne, *K.*] .l.. *MS.* — unhlitme, *K.* — 621. þâ þe] þät þe, þätte? — syngales, *K.* — 623. vrecca] Hengest *ita nominari videtur, quamvis* Finn, *imperio destitutus, meliore jure ita appellari posset.* — 627. gemunde] *quamvis* gemunan,

svá he ne forvyrnde voroldrædenne,
þonne him Hûnláfing hildeleóman,
billa sêlest, on bearm dide:
þäs væron mid Eótenum ecga cûðe.
svylce ferhðfrecan Fin eft begeat
sveordbealo sliðen ät his selfes hâm,
siððan grimne gripe Gûðlâf and Ôslâf
äfter sæsiðe sorge mændon,
ätviton veána dæl. ne meahte väfremôd
forhabban in hréðre: þá väs heal hroden
feónda feorum, svylce Fin slägen
cyning on corðre, and seó cvén numen.
sceótend Scildinga tô scipum feredon
eal ingesteald eorðcyninges
svylce hie ät Finnes hâm findan meahton,
sigla, searogimma. hie on sælâde
drihtlice vif tô Denum feredon,
læddon tô leódum. — Leóð väs âsungen,
gleómannes gid; gamen eft âstâh,
beorhtôde bencsvég; byrelas sealdon
vin of vundorfatum. þá cvom Vealhþeó forð
gân under gyldnum beáge, þær þá gôdan tvegen
sæton, suhtorgefäderan; þá git väs hiera sib ät gädere,
æghvylc ôðrum trive. svylce þær Hûnferð þyle
ät fôtum sät freán Scildinga; gehvylc hiora his ferhðe treovde,
þät he häfde môd micel, þeáh þe he his magum nære
ærfäst ät ecga gelâcum. Spräc þá ides Scildinga:
"Onfôh þisum fulle, freádrihten mîn,
sinces brytta! þu on sælum ves,
goldvine gumena, and tô Geátum sprec
mildum vordum! svá sceal man dôn.
beó við Geátas gläd, geofena gemyndig,
neán and feorran þu nu friðu hafast.
me man sägde, þät þu þe for sunu volde
hererinc habban: Heorot is gefälsôd,
beáhsele beorna: brûc, þenden þu môte,

---

meminisse, recordari, non solum genitivum, sed etiam accusativum (v. 56 hine gearve geman) *regat, tamen neque hic, neque v.* 615 *sensui convenire videtur, nisi forsitan notionem habeat concupiscendi vel petendi, quam equidem vero demonstrare nequeo. Kemblius quoque, qui* eard gemunde *vertit: "he cultivated the land" et* bearn inne gemunde: *"he inwardly remembered the sons" nihil ad illustrationem verbi, etiam in glossario, attulit.* gemundjan, *defendere, etiamsi posset exprimere vi tenere, locum habere non potest, quia praeteritum* gemundôde *formare solet. Videas igitur, annon ἔλλειψις sit, et intelligendum v.* 615. healdan, *v.* 627. âræran.

631. ecge, *K.* — ecga væron cûðe, *bellum iis innotuit.* — 651. tryve, *K.* — 655. þissum, *K.* — 657. spräc, *K.* — 660. friðu] *deest in MS.* — 662. hereric, *MS.* Hereric *semel tantum nominatur v.* 4408, *ubi* Heardréd, Hygelâci *filius,* Hererici *nepos appellatur. Pro* hereric *suggessit Kemblius* hererinc, *i. e. bellator, quo Beovulf significetur. Recte. Nihil omnino enim* Hererieus *fecit, quo* Hrôðgarus *moveretur ut eum filium adoptaret. Quaeritur etiam, anne v.* 4408 hererinces nefan, *i. e. Beovulfi nepos legi debeat.*

manigra mêda, and þinum magum læf
folc and rice, þonne þu forð scyle,
metodsceaft seón; ic minne can
glädne Hróðulf, þät he þá geógoðe vile
árum healdan, gif þu ær þonne he,
vine Scildinga, vorold oflætest.
vêne ic, þät he mid gôdê gildan ville
uncrum eaferan, gif he þät eal gemon,
hvät vit tó villan and tó vorðmyndum
umborvesendum ær árna gefremedon".
Hvearf þá bi bence þær hire byre væron,
Hrêðric and Hróðmund and häleða bearn,
giógoð ät gädere, þær se gôda sät
Beóvulf Geáta be þæm gebróðrum tvæm.
him väs ful boren and freóndlâðu (K. XVIII.)
vordum bevägned and vunden gold
êstum geeáved, earmreáde tvá
hrägl and hringas, healsbeága mæst
þára þe ic on foldan gefrägen häbbe;
nænigne ic under svegle sêlran hŷrde
hordmâðmum häleða, siððan Hâma ätväg
tó þære byrhtan byrig Brosinga mene,
sigle and sincfät; searoniðas fealh
Eormenrices, geceás êcne ræd.
Þone hring häfde Hygelác Geáta,
nefa Svertinges nŷhstan siðê
siððan he under segne sinc ealgôde,
välreáf verede; hine Vyrd fornam,
siððan he for vlenco veán áhsóde,
fæhðe tó Frisum. he þá frätve väg,
eorclan stânas, ofer ŷða ful
rice þeóden: he under rande gecranc.
gehvearf þá in Francna fäðm feorh cyninges,
breóstgevædu and se beáh somod;
virsan vigfrecan väl reáfedon
äfter gûðsceare, Geáta leóde,
hreávic heóldon. — Heal svêge onfêng. —
Vealhþeó maðelôde, heó fore þam verede spräc:
"Brûc þises beáges, Beóvulf leófa,
hyse mid hæle and þises hrägles neót,
þeódgestreóna, and geþeó tela;
cen þec mid cräfte and þisum cnihtum ves

671. uncran, *K.* — 674. hyre, *K.* — 678. -laðu, *K.* — 684. hordmâð-um? — 685. tó Herebyrhtan byrig, *K.* — Herebyrht, *tamquam nomen proprium, habet genitivum* Herebyrhtes; herebyrht, *adjective sumtum, repugnat alliterationis legi.* — 696. *Kemblius* francna *scripsit, i. e. hastarum; sed quo modo* beáh *et* breóstgevædu *in hastarum amplexionem abire possint, vix video. Poeta dicere si voluit, vitam regis et torquem loricamque in hastarum amplexione periisse, tunc dicendum erat* on francna faðme. Franci *cum Frisonibus conjuncti erant, qua ex causa poeta eorum nominibus promiscue utitur.* — 699. Geáta leóde, *appositio ad* väl. — 704. þeó gestreóna, *MS.* — g.... tela, *MS.*

lâra lîde! ic þe þäs leán geman.
hafast þu gefêred, þät þe feor and neáh
ealne vîdeferhđe veras eahtigađ
efne svâ sîde svâ sæ bebûgeđ
vindige veallas. ves þenden þu lifige,
äđeling, eádig; ic þe an tela
sincgestreóna; beó þu suna mînum
dædum gedêfe, dreámhealdende.
Hêr is æghvylc eorl ôđrum getrŷve,
môdes milde, mandryhtne hold;
þegnas sindon geþvære, þeód eal gearo:
druncne dryhtguman, dôđ svâ ic bidde!"
Eode þâ tô setle. þær väs symbla cyst,
druncon vîn veras, Vyrd ne cûđon,
geósceaft grimme, svâ hit âgangen vearđ
eorla manegum, siđđan æfen cvom
and him Hrôđgâr gevât tô hofe sînum,
rîce tô räste. recod veardôde
unrîm eorla, svâ hie oft ær didon.
bencþelu beredon: hit geondbræded vearđ
beddum and bolstrum. beórscealca sum
fûs and fæge fleträste gebeáh.
setton him tô heáfdum hilderandas,
bordvudu beorhtan. þær on bence väs
ofer äđelinge ŷđgesêne
heađosteápa helm, hringedbyrne
þrecvudu þrymlîc. väs þeáv hira,
þät hie oft væron ânviggearve
ge ät hâm ge on herge, gehväđer þâra,
efne svylce mæla svylce hira mandryhtne
þearf gesælde: väs seó þeód tilu.

4. Hvŷ Grendles môdor hire suna deáđ gevräc, and Beóvulf hî ofslôh.

Sigon þâ tô slæpe. sum sârê angeald *(Kemble* XIX.)
æfenräste, svâ him ful oft gelamp,
siđđan goldsele Grendel færôde,
unriht äfnde, ôđ þät ende becom,
svealt äfter synnum. Þät gesŷne vearđ,
vîdcûđ verum, þätte vrecend þâ git
lifde äfter lâđum lange þrage
äfter gûđceare. Grendles môdor,
ides, aglæc vîf, yrmđe gemunde,
[seó þe väteregesan vunjan scolde,
cealde streámas, siđđan Câin vearđ
tô ecgbanan ângan brêđer,
fäderenmæge. he þâ fâg gevât,
morđrê gemearcôd, mandreám fleón,

708. vîdefer..., *MS.* — ehtigađ, *K.* — 715. hold, *K.*] heol, *MS.* — 728. sæton, *K.* — heáfdon, *K.* — 733. an vig gearve, *K.* — 734. ge gehväđer, *K.* — 739. farode, *K.* — 741. svylt, *K.* — 747. Cain, *K.*] camp, *MS.*

vêsten varôde. þanon vôc fela
geócsceaft gâsta: väs þæra Grendel sum,
heorovearh hetelîc, se ät Heorote fand
väccendne ver viges bidan,
þær him se aglæca ät græpe veard:
hvädre he gemunde mägenes strenge,
gimfäste gife, þe him god sealde,
and him tô anvaldan âre gelŷfde
frôfre and fultum: þŷ he þone feónd ofercvom,
gehnægde hellegâst. þâ he heán gevât
dreámê bedæled deádvic geseón
mancynnes feónd; and his môdor þâ git]
gîfre and galgmôd gegân volde
sorhfulne sid, sunu þeódvrecan.
com þâ tô Heorote, þær Hringdene
geond þät säld svæfun: þâ þær sôna veard
edhvyrft eorlum, siddan inne fealh
Grendles môdor. näs se gryre lässa,
efne svâ micel svâ bŷd mägda cräft,
viggryre vifes be væpnedmen,
þonne heorubunden, hamerê geþuren
sveord svâtê fâh svin ofer helme
ecgum þyhtig andveard scired.
þâ väs on healle heard ecg togen
sveord ofer setlum, sidrand manig
hafen handa fäst; helm ne gemunde,
byrnan side, þâ hine se brôga angeát.
Heó väs on ôfste, volde ût þanon,
feore beorgan, þâ heó onfunden väs;
hrade heó ädelinga ânne häfde
fäste befangen, þâ heó tô fenne gêng:
se väs Hrôdgâre häleda leófost
on gesides hâd be sæm tveonum,
rice randviga, þone þe heó on räste âbreát,
blædfästne beorn. näs Beóvulf þær,
ac väs ôder in ær geteohhôd
äfter mâdumgife mærum Geáte.
Hreám veard on Heorote: heó under heólfre genam
cûde folme. cearu väs genivôd

---

752. geósceaft, *MS.* — 755. *vox* aglæca *vocalem alliterationem sequitur, ut jamjam inter alios v.* 745 *docere potest; nunquam tamen vox* aglæca *invenitur cum voce conjuncta, cujus prima litera* g. *Omnes versus a versu* 746 *usque ad versum* 762, *etiam propter sensum inconvenientem, mihi suspecti sunt.* — 764. suna deád vrecan? — 768. väs, *K.* — 769. micle, *K.* — 773. þyhtig, *Thorpius*] *deest.* — 774. *fortassis* heardecg, *adjective? cf.* stŷlecg *v.* 1019. — 777. angeat, *K.* — 781. gang, *K.* — 789. cearu väs genivôd gevorden] *cura erat facta renovata. Additamentum haud dubie memorabile ad Grimmi Gram. theod. IV,* 15. *si incorrupta putari posset verborum lectio. cum vero perfectum tempus passivi aut per* veard *aut per* väs, *nunquam tamen per* väs vorden, väs gevorden *formari soleat, etiam hoc loco pro* gevorden *legendum censeo* gevyrdum, *i. e. fato.*

gevorden in vicum: ne väs þät gevrixle til,
þät hie on bâ healfa bycgan scoldon
freónda feorum. Þâ väs frôd cyning,
hâr hilderinc on hreón môde,
siđđan he aldorþegn unlifigendne
þone deórestan deádne visse.
hrađe väs tô bûre Beóvulf fetôd,
sigoreádig secg; samod ær däge
eode eorla sum äđele cempa
self mid gesiđum þær se snottra bâd,
hväđre him alfvalda æfre ville
äfter veáspelle vyrpê gefremman.
gêng þâ äfter flôre fyrdvyrđe man
mid his handscale (healvudu dynede),
þät he þone visan vordum nêgde
freán Ingvina; frägn, gif him være
äfter neódlâde niht getæse.
Hrôđgâr mađelôde helm Scildinga: (K. XX.)
"Ne frin þu äfter sælum! sorh is genivôd
Denigëa leódum: deád is Äschere,
Irmenlâfes yldra brôđor,
min rûnvita and min rædbora,
eaxlgestealla, þonne ve on orlege
hafelan veredon, þonne hniton fêđan,
eforas cnysedon. æfre scolde
eorl vesan ærgôd svylc Äschere.
veard him on Heorote tô handbanan
välgâst väfre; ic ne vât hväđer
atol, æsê vlanc eftsîđas teáh
fyllê gefägnôd. heó þâ fæhđe vräc,
þe þu gistran niht Grendel cvealdest
þurh hæstne hâd heardum clammum,
for þan he tô lange leóde mine
vanôde and vyrde: he ät vige gecrang
ealdres scyldig: and nu ôđer cvom
mihtig mânscađa, volde hire mæg vrecan,
gefeor hafađ fæhđe gestäled;
þäs þe þyncëan mäg þegne monigum,
se þe äfter sincgifan on sefan greóteđ,
hrêđer bealohearde, nu seó hand ligeđ,
seó þe eóv vel hvylcra vilna dohte.
Ic þät landbûend, leóde mine,
sêlerædende, secgan hŷrde,
þät hie gesâvon svylce tvegen
micle mearcstapan môras healdan
ellorgâstas, þæra ôđer väs,
þäs þe hie gevislicôst gevitan meahton,

---

804. nêgde] hnægde, *K. et Thorkel.*; hnescte, *Grundtvig; ceterum ad* nêgan *(aut* nägan) *cf. Grimm Elene v.* 288. — 806. neódlâđu, *K.* — 810. Yrmenlâfes, *K.* — 814. æfre] *deest K.* — 819. gefägnôd *K.*], gefrægnod, *MS.* — 825. mânscađa, *K.* — 826. gestæled, *K.* — 830. se þe, *K.*

idese onlicnes, ôðer earmsceapen
on veres västmum vräclâstas träd,
nefne he väs mâra þonne ænig man ôðer,
þone on geârdagum Grendel nemdon
foldbûende. nô hie fäder cunnon,
hväðer him ænig väs ær âcenned
dyrna gâsta. hie digel land
varigëað, vulfhleoðu, vindige nässas,
frêcne fengelâd, þær firgenstreám
under nässa genipu niðer geviteð,
flôd under foldan. nis þät feor heonon
mîlgemearces, þät se mere standeð:
ofer þam hongjað hrinde bearvas,
vudu vyrtum fäst väter oferhelmad.
þær mäg nihta gehvam niðvundor seón,
fŷr on flôde. nô þäs frôd leofað
gumena bearna, þät þone grund vite.
þeáh þe hæðstapa hundum gesvenced
heorot hornum trum holtvudu sêce,
feorran geflŷmed: ær he feorh seleð,
aldor on ôfre, ær he in ville
hafelan hŷdan: nis þät heóru stôv.
þonon ŷðgeblond up âstîgeð
von tô volcnum, þonne vind styreð
lâð gevidru ôð þät lyft drysnjað,
rôderas reótað. Nu is se ræd gelang
eft ät þe ânum: eard git þe const,
frêcne stôve, þær þu findan miht
felasynnigne secg: sêc gif þu dyrre!
ic þe þâ fæhðe feó'leánige,
ealdgestreónum, svâ ic ær dide,
vundnum golde, gif þu onveg cymest".
Beóvulf maðelôde, bearn Ecgþeóves (*K.* XXI.)
"Ne sorga, snotor guma! sêlre bŷð æghvam,
þät he his freónd vrece, þonne he fela murne!
ûre æghvylc sceal ende gebidan
vorolde lîfes. vyrce se þe môte
dômes ær deáde: þät bŷð drihtguman
unlifigendum äfter sêlest!
âris, rîces veard! uton hraðe fêran,
Grendles magan gangan sceávigan.
ic hit þe gehâte: nô he on holm lôsað,
nê on foldan fäðm, nê on firgenholt,
nê on gyfenes grund, gâ þær he ville.
þŷs dôgorê þu geþyld hafa
veána gehvylces, svâ ic þe vêne tô".
Âhleóp þâ se gomela, gode þancôde,

837. onlicnäs, *K.* — 849. hrinde-bearvas, *K.* — 858. hŷdan, *K.*] *deest in MS.* — 861. drysmað, *K.* — 863. git þe] git ne, *K.* — 864. frecne, *K.* — 868. vundum, *K.* — 877. gangan] *MS. habet* gan *superscriptâ literâ* g *super* n. — 878. holm, *Thorpe*] helm, *MS.* — 881. þys dôgor, *K.*

mihtigan drihtne þäs se man gespräc.
Þá väs Hrôđgâre hors gebæted,
vicg vundenfeax. visa fengel
geatolic gengde; gumfêđa stôp
lindhäbbendra. lâstas væron
äfter valdsvađum vide gesŷne,
gang ofer grundas gegnum fôr:
ofer myrcan môr magoþegna bär
þone sêlestan sâvolleásne
þâre þe mid Hrôđgâre hâm eahtôde.
Ofereode þâ äđelinga bearn
steáp stânhliđo, stige nearve,
enge ânpađas, uncûđ gelâd,
neovle nässas, nicorhûsa fela;
he feára sum beforan gengde
visra manna vong sceávjan,
ôđ þät he færinga firgenbeámas
ofer hârne stân hleonjan funde,
vynleásne vudu: väter under stôd
dreórig and gedrêfed; Denum eallum väs
vinum Scildinga veorcê on môde
tô geþoljanne, þegne monegum,
uncŷđ eorla gehvam, siđđan Äscheres
on þam holmclife hafelan mêtton.
Flôd blôdê veól (folc tô sægon)
hâtan heolfrê; horn stundum song
fûslîc gryreleóđ; fêđa eal gesät.
gesâvon þâ äfter vätere vymcynnes fela,
sellice sædracan sund cunnjan,
svylce on näshleođum nicras licgëan,
þâ on undernmæl oft bevitigad
sorhfulne siđ on segelrâde,
vyrmas and vildeór. hie onveg hruron
bitere and gebolgne, bearhtm ongeâton,
gûđhorn galan. sumne Geáta leóđ
of flânbogan feores getvæfde,
ŷđgevinnes, þät him on aldre stôd
herestræl hearda: he on holme väs
sundes þê sænra: þâ hine svylt fornam.
Hrađe vearđ on ŷđum mid eoforspreótum
heorohôcihtum hearde genearvôd,
niđa genêged and on näs togen
vundorlic vægbora; veras sceávôdon
gryrelicne gist. — Gyrede hine Beóvulf
eorlgevædum; nalles for ealdre mearn.
scolde herebyrne handum gebroden,
sid and searofâh, sund cunnjan,

887. gende, *K.* — 891. bär] *scilicet* Grendles môder. — 906. uncyđ, *cf. v.* 470. — 908. tô sægon] *offendit hoc loco haec praeteriti forma, quum immediate v.* 911 *altera et melior* gesâvon *occurrat. Forsitan legendum est* tô sigon. *cf. v.* 98. — 922. þâ] þe, *K.* — 928. eorl gevædum, *K.*

seó þe bâncofan beorgan cûđe,
þät him hildegrâp hrêđre ne mihte,
eorres invitfeng aldre gesceđđan:
ac se hvîta helm hafelan verede,
se þe meregrundas mengan scolde,
sêcan sundgebland sincê geveorđâd,
befangen freávrâsnum, svâ hine fyrndagum
vorhte væpna smiđ, vundrum teóde,
besette svînlicum, þät hine siđ þan nô
brond nê beadomêcas bitan ne meahton.
näs þät þonne mætôst mägenfultuma,
þät him on þearfe lâh þyle Hrôđgâres:
väs þam häftmêce Hrunting nama:
þät väs aforan ealdgestreóna.
ecg väs îren, âtertânum fâh,
âhyrded heađosvâtê; næfre hit ät hilde ne svâc
manna ængum þâra þe hit mid mundum bevand,
se þe gryresîđas gegân dorste,
folcstede faran; näs þät forma sîđ,
þät hit ellenveorc äfnan scolde.
Huru ne gemunde mago Ecglâfes
eafođes cräftig, þät he ær gespräc
vinê druncen, þâ he þäs væpnes onlâh
sêlran sveordfrecan: selfa ne dorste
under ŷđa gevin aldre genêđan
drihtscipe dreógan, þær he dômê forleás
ellenveorđum: ne väs þam ôđrum svâ,
siđ þan he hine tô gûđe gegyred häfde.
Beóvulf mađelôde, bearn Ecgþeóves: *(K. XXII.)*
"Geþenc nu, se mæra maga Healfdenes,
snottra fengel, nu ic eom sîđes fûs,
goldvine gumena, hvät vit geó spræcon,
gif ic ät þearfe þînre scolde
aldre linnan, þät þu me â være
forđgevitenum on fäder stäle:
ves þu mundbora mînum magoþegnum,
hondgesellum, gif mec Hild nime;
svylce þu þâ mâdmas, þe þu me sealdest,
Hrôđgâr leófa, Hygelâce onsend:
mäg þonne on þam golde ongitan Geáta dryhten,
geseón sunu Hrädles, þonne he on þät sinc starađ,
þät ic gumcystum gôdne funde
beága bryttan; breác þonne môste! —
and þu Hûnferđ læt ealde lâfe
vrätlic vægsveord vidcûđne man
heardecg habban: ic me mid Hruntingê
dôm gevyrce, ođđe mec deáđ nimeđ".
Äfter þæm vordum Vedergeáta leód
êfste mid elne; nalas andsvare

944. anforan, *K.* — 975. vigsveord?

bîdan volde. brimvylm onfêng
hilderince: þâ väs hvîl däges,
ær he þone grundvong ongitan mehte.
Sôna þät onfunde seó þe flôda begong
heorogîfre beheóld hund missera
grim and grædig, þät þær gumena sum
älvihta eard ufan cunnôde;
grâp tôgeanes, gûđrinc gefêng
atolum clommum: nô þŷ ær in gesceód
hâlan lîcê; hring ûtan ymbbearh,
þät heó þone fyrdhom þurhfôn ne mihte,
locene leódsyrcan lâđum fingrum.
Bär þâ seó brimvylf, þâ heó tô botme com
hringa þengel tô hofe sînum
svâ he ne mihte nô (he þam môdig väs)
væpna gevealdan, ac hine vundra fela
svencte on sunde, sædeór monig
hildetuxum heresyrcan bräc,
êhton aglæcan. þâ se eorl ongeat,
þät he niđsele nât hvylcum väs,
þær him nænig väter vihte ne scеđede,
nê him for hrôfsele hrinan ne mehte
færgripe flôdes. fŷrleóht geseah,
blâcne leóman, beorhte scinan:
ongeat þâ se gôda grundvyrgenne,
merevîf mihtig: mägenræs forgeaf
hildebille, heorosvenge ne ofteáh,
þät hire on hafelan hringmæl âgôl
grædig gûđleód: þâ se gist onfand,
þät se beadoleóma bitan nolde,
aldre sceđđan, ac seó ecg gesvâc
þeódne ät þearfe, — þolôde ær fela
hondgemôta, helm oft gescär,
fæges fyrdhrägl: þâ väs forma sîđ
deórum mâdme, þät his dôm âläg. —
Eft väs ânræd, naläs elnes lät,
mærđa gemyndig mæg Hygelâces:
vearp þâ vundenmæl vrättum gebunden
yrre oretta, þät hit on eorđan läg
stîđ and stŷlecg; strenge getrûvôde,
mundgripe mägenes. — Svâ sceal man dôn,
þonne he ät gûđe gegân þenceđ
longsumne lof, nâ ymb his lîf cearađ. —
Gefêng þâ be eaxle, naläs for fæhđe mearn,
Gûđgeáta leód Grendles môdor,
brägd þâ beadve heard, þâ he gebolgen väs,
feorhgeniđlan, þät heó on flet gebeáh.
heó him eft hrađe handleán forgeald

983. seó þe] se þe, *K.* — 988. gescôd, *K.* — 990. fyrdhoman? — 991. lâđan, *K.* — 992. brimvyl, *MS.* — 994. svâ] *i. e.* svâ þät. — 996. svecte, *MS.* — 1016. Hylâces, *MS.* — 1017. vundelmæl, *MS.*

grimmum grâpum, and him tôgeanes fêng;
ofervearp þâ vêrigmôd vigena strengest
fêđe cempa, þät he on fylle vearđ;
ofsät þâ þone selegist and hire seax geteáh,
brâd brûnecg, volde hire bearn vrecan,
ângan eaferan. him on eaxle läg
breóstnet broden: þät gebearh feore
viđ ord and viđ ecge, ingang forstôd.
häfde þâ forđsiđôd sunu Ecgþeóves
under grimne grund, Geáta cempa,
nemne him heađobyrne helpe gefremede,
herenet hearde, and hâlig god
geveóld, vigsigor; vitig drihten,
rôdera rædend, hit on riht gescêd
ŷđelice: siđđan he eft âstôd.
Geseah þâ on searvum sigeeádig bil, (K. XXIII.)
ealdsveord eotenisc ecgum þyhtig,
vigena veorđmynd: þät väs væpna cyst, —
buton hit väs mâre þonne ænig mon ôđer
tô beadulâce ätberan meahte, —
gôd and geatolic, giganta geveorc:
he gefêng þâ fetelhilt freca Scildinga,
hreóh and heorogrim hringmæl gebrägd
aldres orvêna, yrringa slôh,
þät hire viđ halse heard grâpôde,
bânhringas bräc; bil eal þurhvôd
fægne flæschoman, heó on flet gecrong;
sveord väs svâtig, secg veorcê gefeah.
Lixte se leóma, leóht inne stôd
efne svâ of hefene hâdre scineđ
rôdores candel; he äfter recede vlât,
hvearf þâ be vealle, væpen hafenâde
heard be hiltum Hygelâces þegen
yrre and unræd: näs seó ecg fracod
hilderince, ac he hrađe volde
Grendle forgildan gûđræsa fela
þâra þe he gevorhte tô Vestdenum
oftôr micle þonne on ænne siđ,
þonne he Hrôđgâres heorđgeneátas
slôh on sveofote, slæpende frät
folces Denigëa fiftŷne men,
and ôđer svylc ût offerede
lâđlicu lâc: he him þäs leán forgeald,
rêđe cempa, tô þäs þe he on räste geseah
gûđvêrigne Grendel licgan

1029—1030. *aut legendum est:* ofervearp hine þâ *etcetera*, *aut:* ofervearp — strengestan fêđecempan; oferveorpan *nimirum verbum activum est. alteram emendationem esse meliorem puto, cum* vêrigmôd *magis aptum sit epitheton matris Grendli quam viri strenui.* — 1032. brûn ecg, *K.* — 1035. forstôde, *MS.* — 1036. forsiđod, *MS.* — 1045. väs] *deest MS.* — 1055. gefêh, *K.*

aldorleásne, svâ him ær gesceód
Hild ät Heorote. hrâ vide sprong,
siđđan he äfter deáđe drepe þrôvâde,
heorosveng heardne, and hine þâ heáfde becearf. —
Sôna þät gesâvon snottre ceorlas,
þâ þe mid Hrôđgâre on holm vliton,
þät väs ŷđgeblond eal gemenged,
brim blôdê fâh. blondenfeaxe
gomele ymb gôdne ongeador spræcon,
þät hig þäs äđelinges eft ne vêndon,
þät he sigehrêdig sêcëan côme
mærne þeóden, þâ þäs mynige geveard,
þät hine seó brimvylf âbroten häfde.
þâ com nôn däges, näs ofgeâfon
hvate Scildingas; gevât him hâm þonan
goldvine gumena gistas sêcan —
môdes seóce on mere staredon,
viston and ne vêndon, þät hie heora vinedryhten
selfne gesâvon. — Þâ þät sveord ongan
äfter heađosvâte, hildegicelum
vîgbil vanjan. þät väs vundra sum,
þät hit eal gemealt îse gelicôst,
þonne forstes bend fäder onlæteđ,
onvindeđ vægrâpas, se þe geveald hafađ
sæla and mæla: þät is sôđ metod.
Ne nom he on þæm vîcum Vedergeáta leód
mâđmæhta mâ, þeáh he þær monige geseah,
buton þone hafelan and þâ hilt somod
sincê fâge; sveord ær gemealt,
forbearn brodenmæl: väs þät blôd tô þäs hât,
ættren ellorgâst, se þær inne svealt.
sôna väs on sunde se þe ær ät säcce gebâd
vîghryre vrâđra, väter up þurhdeáf:
væron ŷđgebland eal gefälsôd,
eácne eardas, þâ se ellorgâst
oflêt lifdagas and þâs lænan gesceaft.
Com þâ tô lande lidmanna helm
svîđmôd svimman, sælâcê gefeah,
mägenbyrđenne, þâra þe he him mid häfde.
eodon him þâ tôgeanes, gode þancôdon
þrydlîc þegna heáp, þeódnes gefêgon,
þäs þe hî hine gesundne geseón môston.
Þâ väs of þam hrôran helm and byrne
lungre âlŷsed. lagu drusâde
väter under volcnum, väldreórê fâg.
fêrdon forđ þonon fêđelâstum
ferhđum fägne, foldveg mæton,

1073. gesceód, *K.* — 1084. mynege, *K.*] monige. *MS.* — 1085. âbreóten, *K.* — 1089. on] and on, *K.* — 1096. onvindeđ, *K.* — 1103. ellorgæst, *(ubique) K., qui suggerit* ellengâst. — 1116. drúsade, *K.*

cûđe stræte; cyningbealde men
from þam holmclife hafelan bæron
earfodlice heora æghvädrum
fela môdigra (feóver scoldon
on þam välstenge veorcum geferjan
tô þam goldsele Grendles heáfod),
ôđ þät semninga tô sele cômon
frome fyrdhvate; feóvertŷne
Geáta geóngon gumdryhtne mid;
môdig on gemonge meodovongas träd.
Þâ com ingân ealdor þegna,
dædcêne mon dômê gevurdâd,
häle hildedeór Hrôdgâr grêtan;
þâ väs be feaxe on flet boren
Grendles heáfod þær guman druncon
egeslîc for eorlum and þære idese mid,
vlite, seón vrätlic: veras onsâvon.

5. Hvŷ Beóvulf deáđe svealt.

Introductio. Beovulfus Grendeli matrisque ejus victor in patriam regressus, Heardrêdo rege, Hygelâci filio, a Sueonibus caeso, rex electus, Gautorum populo quinquaginta per annos imperavit. Postea draco, quem vir quidam e Gautorum populo thesauris privarat, eorum vicos combussit, ignes exhalans. Fuerat autem draco hic quondam vir grandaevus, armorum praepotens divesque, qui, subolis debilioris taedio captus, thesauros caverna quadam reconditos, postquam semet ipse in draconem mutarat, trecentos per annos custodiverat; nunc vero saevissimum se rapinae praebuit ultorem.

Beovulfus igitur rex, ut se suosque ab inlatis vindicaret molestiis, draconem armis petere et solus cum solo certare constituit; comites vero, priusquam cavernam intravit, in silvam, quae eos ab hostis furore tegeret, remittens, ita locutus est:

Gegrêtte þâ gumena gehvylcne, (*Kemble* 5027.)
hvate helmberend hindeman siđê,
svæse gesiđas. "Nolde ic sveord beran
væpen tô vyrme, gif ic viste, hû ic
viđ þam aglæcëan elles meahte
gilpê viđgripan, svâ ic gió viđ Grendle dide;
ac ic þær heađufŷres hâtes vêne,
rêđes âttres; for þon ic me on hafu
bord and byrnan: nelle ic beorges veard,

1128. geóngon] *MS. praebet infinitivum* gongan, *et bene novi constructionem* cômon gangan; *hoc loco tamen praeteritum tempus* geóngon *mihi magis aptum videtur.* — gumdrihten, *K.* — 1135. þære idese] *dativus est, rectus a praepositione* for; *regina nempe*, Vealhþeó, *voce* ides *significatur. contra carminis tenorem esset, si quis vellet conjungere:* Grendles heáfod väs on flet boren and þære idese (*sc.* heáfod) mid, *quia* Beóvulf *feminae caput non absciderat.* — 1136. seón] *dativus vocis* seó, seón (*pro* seóan). — 1142. gylpe, *K.* — 1143. hâtes, *K.*] hâte, *MS.* — 1144. ređes and hattres, *K.* — hafu] *convenit haec forma magis cum saxonica* heffiu, *quam cum vulgari anglosaxonica* häbbe.

feónd oferfleón fôtes tremmum,
ac unc sceal veorđan ät vealle svâ unc Vyrd geteóđ,
metod manna gehväs. ic eóm on môde from,
þät ic viđ þone gûđflogan gilp ofersitte.
gebîde-ge on beorge byrnum verede,
secgas on searvum, hväđer sêl mæge
äfter välræse vunde gedýgan
uncer tvega; nis þät eóver siđ
nê gemetmannes, nefne mîn ânes,
þät he viđ aglæcëan eafođo dæle,
eorlscipe efne: ic mid elnê sceal
gold gegangan, ođđe Gûđ nimeđ
feorhbealu frêcne freán eóverne".
Ârâs þâ bi ronde rôf oretta,
heard under helme, hioroserceän bär
under stâncleofu; strengo getrûvôde
ânes mannes: ne býđ svylc earges siđ.
Geseah þâ be vealle se þe vorna fela,
gumcystum gôd, gûđa gedýgde,
hilde hlemma, þonne hniton fêđan,
(stôd an stânbogan), streám ût þonan
brecan of beorge; väs þære burnan välm
heađufýrum hât; ne meahte horde neáh
unbirnende ænige hvile
deóp gedýgan for dracan lêge.
Lêt þâ of breóstum, þâ he gebolgen väs,
Vedergeáta leód vord ût faran,
stearcheort styrmde; stefn in becom
heađotorht hlynnan under hârne stân.
hete väs onhrêred, hordveard oncnióv
mannes reorde. näs þær mâra first
freođe tô friclan; from ærest cvom
orâđ aglæcëan ût of stâne,
hât hildesvât; hruse dynede.
biorn under beorge bordrand onsvâf
viđ þam gryregiste, Geáta dryhten.
Þâ väs hringbogan heorte gefýsed
säcce tô sêcëanne. sveord ær gebräd
gôd gûđcyning, gomele lâfe
ecgum ungleáv; æghväđrum väs
bealohycgendra brôga fram ôđrum.
stiđmôd gestôd viđ steápne rond
vinja bealdor; þâ se vyrm gebeáh
snûde tô somne, he on searvum bâd.
gevât þâ birnende gebogen scriđan
tô gescipe scyndan; scild vel gebearg

1146. tremmum, *K.*] trem, *MS.* — 1153. tvegra *vult Kemblius.* — 1155. earfođe, *K.*, *perperam*] eofođo, *MS.* — 1162. biđ, *K.* — 1164. gedîgde, *K.* — 1165. hnitan, *MS.* — 1166. stôdan, *MS.*, stôdon, *K.* — 1169. unbyrnende, *MS.* — 1176. fyrst, *K.* — 1178. orađ, *K.* — 1179. hrûse, *MS.* — 1181. gieste, *MS.* — 1191. gescipe] ̅gscipe, *MS.* *K. vult* togescipe, *a verbo*

lif and lice lässan hvile
mærum þeódne, þonne his myne sôhte,
þäs he þŷ fyrstê, forman dôgorê,
vealdan môste, svâ him Vyrd ne gescráf
hréđ ät hilde. hond up âbräd
Geáta drihten, gryrefâhne slôh
incgelâfe, þät sió ecg gevâc,
brûn on bâne, bât unsviđôr,
þonne his þiódcyning þearfe häfde,
bysigum gebæded. Þâ väs beorges veard
äfter heađusvenge on hreóum môde,
vearp välfŷrê; vide sprungen
hildeleóman. hrêđsigora ne gealp
goldvine Geáta; gûđbill gesvâc
nacod ät niđe svâ hit nô sceolde,
îren ær gôd; ne väs þät êđe siđ,
þät se mæra maga Ecgþeóves
grundvong þone ofgifan volde,
sceolde villan vic eardjan
elleshvergen: svâ sceal æghvylc mon
âlætan lændagas. Näs þâ long tô þon,
þät þâ aglæcëan hî eft gemêtton.
hyrte hine hordveard, hrêđer ædmê veóll,
nivan stefne; nearo þrôvôde
fŷrê befongen se þe ær folce veóld.
nealles him on heápe handgesteallan,
äđelinga bearn ymbegestôdon
hildecystum, ac hi on holt bugon,
ealdre burgon; hiora in ânum veóll
sefa viđ sorgum: sib æfre ne mäg
viht onvendan þam þe vel þenceđ.
Viglâf väs hâten Veohstânes sunu
leóflic lindviga, leód Scilfinga,
mæg Älfheres. geseah his mondryhten
under heregrîman hâte þrôvjan;
gemunde þâ þâ âre þe he him ær forgeaf,
vîcstede veligne Vægmundinga,
folcrihta gehvylc, svâ his fäder âhte.
ne mihte þâ forhabban: hond rond gefêng,
geolve linde, gomelsvyrd geteáh:
þät väs mid eldum Eanmundes lâf,
suna Ôhtheres, þam ät säcce veard,
vreccan vineleásum, Veohstân bana

---

teón, toge-scipe *expeditio, nunquam ego hanc vocem legi.* g̅ *siglum est significans* ge, *et fortassis* gum. gumscipe *idem exprimit quod* eorlscipe. *legendum igitur esse* gumscipe *censeo, scil. si verum est,* scipe *non nisi suffixum inveniri.* — 1194. þäs] þær, *K.*

1198. incge] *Kemblius hic quoque* icge *vult scribere, veluti scriptum est v. 593; sed annon ibi quoque* incge gold *sit legendum, quaeri potest.* — 1204. hređ, *K.* — 1206. hyt, *MS.* — 1209. ofgyfan, *MS.* — 1214. hyne, *K.* — 1223. Veoxstânes, *K.* — 1233. Ohtere, *MS.* — 1234. vräc, *K.* — Veohstânes, *MS.*

mêces ecgum, and his magum ätbär
brûnfâgne helm, hringde byrnan,
ealdsveord etonisc, þät him Onela forgeaf,
his gädelinges gûđgevædu,
fyrdsearo fûslic. nô ymbe þà fæhde spräc,
þeáh þe he his brôđor bearn âbredvâde.
he frätve geheóld fela missera,
bill and byrnan, ôđ þät his byre mihte
eorlscipe efnan, svâ his ær fäder.
geaf him þà mid Geátum gûđgevædu
æghväs unrìm, þà he of ealdre gevât
fròd on forđveg. — þät väs forma sìđ
geóngan cempan, þät he gûđe ræs
mid his freódryhtne fremman sceolde.
ne gemealt him se môdsefa, nè his mæges lâf
gevâc ät vìge, svâ se vyrm onfand,
siđđan hie tô gädere gegân häfdon.
Vìglâf mađelôde, vordrihta fela
sägde gesìđum (him väs sefa geómor):
"Ic þät eall geman, þær ve medu þêgun,
þonne ve gehêton ûssum hlâforde
in biórsele, þe ûs þâs beágas geaf,
þät ve him þà gûđgetavu gildan voldon,
gif him þyslìcu þearf gelumpe,
helmas and heard sveord, þe he ûsic on herge geceás
tô þisum sìđfate silfes villum,
onmunde ûsic mærđa, and me þâs mâdmas geaf,
þe he ûsic gârvìgend gôde tealde,
hvate helmberend; þeáh þe hlâford ûser
þis ellenveorc âna âþohte
tô gefremmanne, folces hirde,
forþam he manna mæst mærđa gefremede,
dæda dollîcra. nu is se däg cumen,
þät ûre mandryhten mägenes behôfađ
gôdra gûđrinca: vutun gangan tô,
helpan hildfruman, þenden hât si
glêdegesa grim! Got vât on mec,
þät me is micle leófre, þät mînne lìchaman
mid mînne goldgifan glêd fäđmje.
ne þynceđ me gerisne, þät ve rondas beren
eft tô earde, nemne ve ær mægen
fâne gefyllan, feorh ealgjan
Vedra þeódnes. Ic vât geare,
þät næron ealdgevyrht, þät he âna scyle

1243. ærfäder, *K.* — 1244. gevæda, *K.* — 1247. gûđeræs, *K.* — 1249. mæges lâf] *ita legendum esse censeo pro* mägenes lâf, *quod MS. praebet.* mæges lâf, *cognati reliquiae, i. e. ensis convenit cum* yrfelâf, gomelra lâf, *cet. Etiam* mägenes lâf, *potentiae, i. e. potentis reliquiae defendi posset, si* his *non adstaret.* — 1250. svâ, *K.*] þà, *MS.* — 1257. getava, *K.* — 1260. þyssum, *K.* — 1270. hât] hit, *MS.* — 1273. mînne] *K. proposuit* mînum, *sed* mid *etiam accusativum regit.* — 1274. gerŷsne, *MS.* — 1278. gevyrht] *K. proposuit* geriht, *male;* gevyrht = gevyrhtu, *cf. Cäd-*

Geáta duguđe gnorn þrôvjan,
gesigan ät säcce: ûrum sceal sveord and helm
byrne and byrduscrûd beornum gemæne".
Vôd þá þurh þone välrêc, vîgheafolan bär
freán on fultum; feá vorda cväđ:
"Leófa Bióvulf, læst eall tela,
svá þu on geóguđfeore geara gecvæde,
þät þu ne âlæte be þe lifigendum
dôm gedreósan; scealt nu dædum rôf,
äđeling ânhydig, eallê mägenê
feorh ealgjan: ic þe fullæstu!"
Äfter þâm vordum vyrm yrre cvom,
atol invitgâst ôđrê sîđê,
fŷrvylmum fâh, feónda niósan,
lâđra manna. lîgŷđum forbarn
bord viđ ronde; byrne ne meahte
geóngum gârvigan geóce gefremman;
ac se maga geónga under his mæges scild
elnê geeode, þá his âgen väs
glêdum forgrunden. þá gên gûđcyning
mærđa gemunde, mägenstrengo,
slôh hildebillê, þät hit on heafolan stôd,
niđê genŷded: Nägling forbärst,
gesvâc ät säcce sveord Bióvulfes,
gomel and grægmæl; him þät gifeđe ne väs,
þät him irenne ecga mihton
helpan ät hilde; väs sió hond tô strong,
se þe mêca gehvane, mine gefræge,
svengê ofersôhte, þonne he tô säcce bär
væpen vundum heard: näs him vihte þê sêl.
þá väs þeódsceađa þriddan sîđê
frêcne fŷrdraca fæhđa gemyndig;
ræsde on þone rôfan: þá him rûme âgeald
hât and heađogrim; heals ealne ymbefêng
biteran banum: he geblôdegôd veard
sâvuldriórê, svât ŷđum veóll.
Þá ic ät þearfe gefrägn þeódcyninges
andlongne eorl ellen cŷđan,
cräft and cênđu, svá him gecynde väs.
ne hêdde he þäs heafolan, ac sió hand gebarn
môdiges mannes, þær he his mägenê healp,
þät he þone niđgäst niođorhvone slôh,
secg on searvum, þät þät sveord gedeáf

---

mon 244, 7. þegn häfde gevurđôd þe þá gevyrhto (*facta, merita*) âhton.
1281. byrdu *interpretari nescio. Kemblius adscripsit voci* byrd *significationem: gravis, sed cum interrogationis signo. equidem* beaduscrûd *legi debere puto.* — beornum] *deest in MS., sed* ûrum *postulat substantivum in dativo pluralis.* — 1282. välræc, *MS.* — 1286. gæst, *MS.* — 1292. väs] *deest.* — 1306. rum, *K.* — 1310. gefrägn, *K.*] *deest.* — 1314. mägenes healpé, *MS. K. proposuit* mæges; *sed neque* mæges healpé, *neque* mägenes healpé *possum intelligere.*

fâh and fæted, þät þät fŷr ongon
svedrjan siđđan. þâ gên silf cyning
geveóld his gevitte, välseax gebräd
biter and beaduscearp, þät he on byrnan väg.
forvrât Vedra helm vyrm on middan,
feónd gefylde, ferhellen vräc,
and hi hine þâ begen âbroten häfdon
sibäđelingas. svylc sceolde secg vesan,
þegn ät þearfe. þät þam þeódne väs
sîđes sigehvîl silfes dædum,
voruldes geveorces. Þâ sió vund ongon,
þe him se eorđdraca ær gevorhte,
svêlan and svellan; he þät sôna onfand,
þät him on breóstum bealoniđ veóll
âttor on innan: þâ se äđeling gióng,
þät he bi vealle vîshycgende
gesæte on sesse; seah on enta geveorc,
hû þâ stânbogan stapulum fäste
êce eorđreced innan heóldon.
hine þâ mid handa heorodreórigne
þeóden mærne þegn ungemete till
vinedryhten his väterê gelafede
hildesädne, and his helm onspeón.
Bióvulf mađelôde, he ofer benne spräc,
vunde välbleáte; visse he gearve,
þät he däghvîla gedrogen häfde,
eorđan vynne — þâ väs eall sceacen
dôgorgerîmes, deáđ ungemete neáh:
"Nu ic suna mînum syllan volde
gûđgevædu, þær me gifede svâ
ænig yrfeveard äfter vurde
lîce gelenge. Ic þâs leóde heóld
fiftig vintra: näs se folccyning
ymbesittendra ænig þâra,
þe mec gûđvinum grêtan dorste,
egesan þeón; ic on earde bâd
mælgesceafta, heóld mîn tela,
ne sôhte searonîđas, nê me svôr fela
âđa on unriht. ic þäs ealles mäg
feorhbennum seóc gefeán habban;
for þam me vitan ne þearf valdend fira
mordorbealo maga, þonne mîn sceaceđ
lîf of lîce. — Nu þu lungre gang
hord sceávjan under hârne stân,

1319. välseaxe, *MS.*] bregdan *cum instrumentali construitur, sed accusativus quoque invenitur (cf.* hand up abräd), *et hoc loco magis mihi placet,* biter *et* scearp *cum voce* seax *jungere, quam ea adjectiva ad subjectum trahere; itaque* välseax *malim legere.* — 1322. ferh elnè? — 1326. sîđas sigehvile, *MS.* — 1335. healde, *K.* — 1339. helm, *Grimm*] hélo, *K.* — 1352. þeón, *MS. aut* teón *aut* þŷvan *legendum est, docet Kemblius.* þeón *puto contractum esse ex* þŷvan *veluti* reón *ex* reóvan. *quod si non placeret,* teón *scriberem.* — 1359. geong, *MS.*

Vigláf leófa, nu se vyrm ligeđ,
svefeđ sarê vund, sinces bereáfôd.
bió nu on ôfoste, þät ic ær velan,
goldæht ongite, gearo sceávige
svegle searogimmas, þät ic þŷ sêft mæge
äfter mâđumvelan min âlætan
lif and leódscipe, þone ic longe heóld".
Þâ ic snûde gefrägn sunu Vihstânes
äfter vordcviđum vundum dryhtne
hŷran heađosiócum, hringnet beran
brogdne beadusercēan under beorges hrôf.
geseah þâ sigehrêdig, þâ he bi sesse geóng,
magoþegn môdig, mâđumsigla,
fealo gold glitmjan grunde getenge,
vundur on vealle, and þäs vyrmes denn,
ealdes uhtflogan orcas stondan,
fyrnmanna fatu feormendleáse,
hyrstum behrorene. þær väs helm monig
eald and ômig, earmbeága fela
searvum gesæled. — sinc eáđe mäg
gold on grunde gumcynnes gehvone
hrađe oferhygjan, hŷde se þe ville! —
svylce he siomjan geseah segn eallgylden
heáh ofer horde, hondvundra mæst,
gelocen leóđa cräftum; of þam leóma stôd,
þät he þone grundvong ongitan meahte,
vräce giondvlîtan: näs þäs vyrmes þær
onsŷn ænig, ac hine ecg fornam.
Þâ ic on hlæve gefrägn hord reáfjan,
eald enta geveorc ânne mannan,
him on bearm hladan bunan and discas
silfes dômê; segn eác genom
beácna beorhtôst, bill ærgescôd
(ecg väs îren) ealdhlâfordes,
þam þâra mâđma mundbora väs
longe hvile; ligegesan väg
hâtne for horde, hioroveallende
middelnihtum, ôđ þät he morđrê svealt.
Ar väs on ôfoste eftsiđes georn,
frätvum gefyrđred. hine fyrvit bräc,
hväđer collenferđ cvicne gemêtte
in þam vongstede, Vedra þeóden
ellensiócne, þær he hine ær forlêt.
He þâ mid þâm mâđmum mærne þióden

1366. mađđumvelan, *K.* — 1369. vordcvydum, *K.* — 1373. mâđđumsigla] *Kemblius, qui genitivum esse putat (sed* sigla *acc. plur. est)*, fealo *in* fela *mutat. sed* fealo *haud dubie ad versum sequentem pertinet, qui, hac voce privatus, inperfectus redditur.* — 1382. hrade] *deest ap. K.* — 1385. leóman, *MS.* — 1391. hlodan, *K.* — 1395. þam] *attractio;* = þam, þe. *dativus autem dependet a* genam. — 1400. fyrvet, *K.* — 1401. collenferđan? collenferđne?

dryhten sinne driórigne fand
ealdres ät ende. he hine eft ongan
väterê veorpan, òđ þät vordes ord
breósthord þurhbräc; Beóvulf mađelòde,
gomel on giohđe gold sceávòde:
"Ic þâra frätva freán ealles þanc
vuldurcyninge vordum secge,
êcum dryhtne, þe ic hèr on starje,
þäs þe ic môste minum leódum
ær svyltdäge svylc gestrŷnan.
nu ic ân mâđma hord minê bebohte
frôde feorhlegê; fremmađ gená
leóda þearfe. — ne mäg ic hèr leng vesan;
hâtađ heađomære hlæv gevyrcëan
beorhtne äfter bæle ät brimes nosan;
se scel tô gemyndum minum leódum
heáh hlifjan on Hrones nässe,
þät hit sælîđend siđđan hâtan
Bióvulfes biorh, þâ þe brentingas
ofer flôda genipu feorran drifađ".
Dide him of healse hring gyldenne
þióden þrìsthŷdig, þegne gesealde
geóngum gârvigan goldfâhne helm,
beáh and byrnan, hêt hine brûcan vel:
"Þu eart endelâf ûsses cynnes
Vægmundinga; ealle Vyrd forsveóf
mîne magas tô metodsceafte,
eorlas on elne: ic him äfter sceal!"
þät väs þam gomelan gyngeste vord
breóstgehygdum, ær he bæl cure,
hâte heáđovylmas; him of hrêdre gevât
sâvol sêcëan sôđfästra dôm.
Hèt þâ gebeódan byre Vihstânes (*Kemble* 6214.)
häle hildediór häleđa monigum
boldâgendra, þät hie bælvudu
feorran feredon folcâgende
gôdum tô gênes. "Nu sceal glêd fretan,
veaxan vonna lêg, vigena strengel,
þone þe oft gebâd isernscûre,
þonne stræla storm strengum gebæded
scôc ofer scildveall, sceaftnytte heóld
feđergearvum fûs, flânfull eode".
Huru se snotra sunu Vihstânes
âcigde of corđre cyninges þegnas

1407. väteres, *MS.* — 1409. giohde] giógôđe, *K.* — 1415. on, *MS.* — minne, *MS.* — 1416. genâ] *acutus indicare mihi videtur*, genâ'stare *pro* geneahe, *sufficienter, et non pro* gêna, *adhuc, iterum, insuper.* — 1422. syđđan, *K.* — 1423. Brentingas, *K.* — 1428. vell, *K.* — 1433. þam] þâ, *K.* — gingæste, *MS.* — 1435. hrêdre, *K.*] hvæđre, *MS.* — 1446. feđergearvum, *K.*] fädergearvū, *MS.* — flâne full, *MS. aut* flâna full, *aut* flânfull *legi debet;* flânfull *magis mihi placet, e prosodica ratione.*

seofone tô somne þâ sêlestan,
eode eahta sum under invithrôf;
hilderinca sum on handa bär
äledleóman se þe on orde geóng.
näs þâ on hlytme, hvâ þät hord strude,
sîđđan orvearde ænigne dæl
secgas gesêgon on sele vunjan,
læne licgan. lyt ænig mearn,
þät hie ôfostlice ût geferedon
dŷre mâđmas; dracan eác scufun
vyrm of veallclife, lêton væg niman
flôd fäđmjan frätva hirde.
þâ väs vunden gold on vän hladen
æghväs unrim, äđeling boren,
hâr hilderinc, tô Hrones nässe.
Him þâ gegiredon Geáta leóde
âd on eorđan unvâclicne
helmê behongen, hildebordum,
beorhtum byrnum, svâ he bêna väs.
âlegdon þâ tô middes mærne þeóden
häleđ hiófende hlâford leófne.
ongunnon þâ on beorge bælfŷra mæst
vîgend veccan. vudurêc âstâh
sveart of svicþole, svôgende lêt
vôpê bevunden. vindblond geläg
ôđ þät he þâ bânhûs gebrocen häfde,
hât on hrêđre. hygum unrôte
môdceare mændon, mondryhtnes cvealm;
svylce geómorgyd . lat . . . . meovle . . . . . .
. . . . vunden heorde
sorgcearig sælde sâre geneahhe,
þät hió hyre . . . . gas heorde
. . . . ode va . . ælla . . . . . von . . . . . .
. . . . hildesegesan
headohelme mid. heofon rêce svealg.
Gevorhton þâ Vedra leóde
hlæv on lide, se väs heáh and brâd,

1449. seofone tô somne, *K.*] *desunt in libro manuscripto.* — 1453. onhlytme *scripsit Kemblius, male.* — 1457. ôfostlîc, *K.* — 1462. äđelinge, *MS.* — 1463. hilde....] *MS.* hildedeór *suggessit K.* — 1472. let, *K.* — 1475. unróte, *K.* — *Versus* 1477 — 1482 *miserrime lacerati sunt; "The whole is so ruined as to be nearly illegible" ait Kemblius. sed maxime dolendum est, quod Kemblius, V. Cl., spatium inter singulas literas non satis distincte reddidit. Quod si fecisset, et unam quamque literam, quae erasa est, puncto signavisset, non tantum restitutio haberet periculi. ita enimvero versus forsitan restitui posse arbitror:*

svylce geómorgid lêt geómeovle,
veóp and vânôde vundne hierde
sorgcearig sælde sâre geneahhe,
þät hió hire dryhtguman deádne gesêah,
folces hierde. — Fŷr ûp âstâh,
vagôde vancol, vonn and grædig
bräc herebyrnan and hildesegesan
headohelme mid. *cet.*

1482. hildes egesan, *K. perperam;* segese, *ahd.* segansa, *falx;* hildesegese, *Bellonae falx, i. e. gladius.* — 1483. headohelm, *MS.* — 1484. þâ vigend,?

vægliðendum vide tô sŷne,
and betimbredon on tŷn dagum
beadurôfes bêcn; bronda mærôst
veallê bevorhton, svâ hit veorðlicôst
foresnotre men findan mihton.
beág and beorht sigla hi on beorg didon,
eall svylce hyrsta svylce on horde ær
niðhŷdige men genumen häfdon;
forlêton eorla gestreón eorðan healdan
gold on greóte, þær hit nu gên lifeð
eldum svâ unnyt, svâ hit iú väs.
Þâ ymbe hlæv ridon hildedeóre,
ädelinga scear, ealra tvelfe,
voldon cvild cviðan, cyning mænan,
vordgid vrecan, vel silfe sprecan.
eahtôdon eorlscipe, and his ellenveorc
duguðum dêmdon, svâ hit gedêfe bŷð,
þät mon his vinedryhten vordum herge,
ferhðum freoge, þonne he forð scyle
of lichaman, læne veorðan.
Svâ begnornôdon Geáta leóde
hlâford leófne, heorðgeneátas;
cvædon, þät he være voruldcyninga
manna mildust and monþværust,
leódum liðôst and lofgernôst.

Se gûðræs ät Finnsbyrig.

(Hnäf et Hengest, Danorum (Jutarum?) duces Frisonum regi Finno bellum inferentes arcem regiam Finnsburuh expugnaverant, sed a Finno bellum renovante in arce sunt obsessi. Qua de obsessione fragmentum agere videtur. Conferatur narratio de Hnäfi exsequiis et Finni nece pag. 108.)

. . . . nas birnað.
Næfre hleóðrôde þâ heorogeóng cyning,
nê þis ne dagað eástan, nê hêr draca ne fleógeð,
nê hêr þisse healle hornas ne birnað,
ac hêr ûs fyrd berâd. fugelas singað
gilleð græghama, gûðvudu hlynneð,
scild sceafte oncvið. nu scineð þäs môna
vaðol under volcnum; nu ârisað veádæda,
þe þisne folces nið fremman villað. —
Ac onvacnigëað nu, vigend mine,
habbað eóvra handa geveald, hycgëað on ellen,

1486. vægliðendum, *K.*] etliðendum, *MS.* — 1491. hî on beorg dydon bêg and b(eorht) siglu, *K.* — 1495. lifað, *MS.* — 1497. riodan, *MS.* — 1498. tvelfa, *MS.* — 1500. vrecen, *MS.* — 1501. eahtodan, *MS.*

1. Hengest (*aut* Hnäf?) *loquitur.* — 2. hearogeong, *MS.* — cyning, *i. e.* Finn. — 5. ac her forð berað, *MS.* — 7. scefte, *MS.* — þes, *MS.* — 11. eovre, *MS.* landa, *MS.* geveald] *deest MS.* hicgeað, *MS.*

vindađ on orde, vesađ on môde!"
Þâ ârâs monig goldhladen þegn, gyrde hine his svurdê;
þâ tô dura eodon drihtlice cempan,
Sigeferđ and Eáha, hira sveord getugon,
and ät ôđrum durum Ordlâf and Gûđlâf,
and Hengest silf hvearf him on lâste.
Þâ git Gârulf Gûđere stŷrôde,
þät he svâ freólîcfeorh forman siđê
tô þære healle durum hyrsta ne bære,
nu hit niđa heard âniman volde;
ac he frägn ofer eal undearninga
deórmôd häleđ, hvâ þâ duru heólde.
"Sigeferđ is mîn nama, cväđ he, ic eom Secgena leód
vreccena vîde cûđ. fela ic veána gebâd,
heardra hilda, þe is git hervitôd,
sväđer þu silf tô me secēan ville".
Þâ väs on healle välslihta gehlyn,
sceolde näglôd bord, genumen handa,
bânhelm berstan. buruhþelu dynede
ôđ ät þære gûđe Gârulf gecrang,
ealra ærest eorđbûendra,
Gûđlâfes sunu; ymbe hine gôdra fela.
Hvearf lacra hræv, hräfn vandrôde
sveart and sealobrûn; svurdleóma stôd
svylce eal Finnsburuh fŷrenu være.
Ne gefrägn ic [næfre] vurđlicôr ät vera hilde
sixtig sigebeorna sêl gebæran,
nê næfre svâ nû nacodum sveordum
svêtne medo sêl forgyldan,
þonne Hnäfe guldon his hägstealdas.
hig fuhton fif dagas, svâ hira nân ne feól
drihtgesîđa, ac hig þâ dura heóldon.
Þâ gevât him vund häleđ onveg gangan,
sæde þät his byrne âbrocen være,
heresceorpum hrôr, and eác väs his helm þyrl.
þâ hine sôna frägn folces hirde,
hû þâ vigend hira vunda genæson,
ođđe hväđer þæra hyssa . . . . . .

13. vesađ, *MS.* — 14. goldheaden, *MS.* — 19. stŷrde? *nimirum* styrjan, styrôde *significat excitare, anglice to stir;* stŷran, stŷrde *autem gubernare, anglice to steer.* — 21. bæran, *MS.* — 26. vrecten *(i. e.* vreccen), *MS.* — 28. svæ þer, *MS. Kemble mavult:* svâ þær. sväđer = svâ hväđer. — 29. on healle] *alliterationis causa legendum puto:* on vealle; *melior enim videtur alliteratio:* vealle — välslihta *quam:* healle — gehlyn. — 30. näglôd, *K.*] celod, *MS.* — genumon, *MS.* — 35. lacra hræv, *MS. Kemble mavult* lâđra hræv. *sed* lac, lāc *idem esse videtur quod bor.* lakr, laklegr. *Sensus esse videtur: disparuit sauciorum cadaver. cf. quoque bor.* lekr *(theod.* lech) *rimosus.* — 40 — 41. nacodum sveordum svêtne] noc hvitne, *MS.* — 44. duru, *MS.* — 45. on væg, *MS.*

Byrhtnôðes deáð ealdormannes.

INTRODUCTIO. In historia ecclesiae Eliensis haec de Byrhtnothi morte leguntur (Lib. II. cap. VI.): De Brithnotho, viro singulari et glorioso, succedit memoranda relatio, cujus vitam justam et gesta non parvis praeconiis Anglicae commendant historiae, de quibus pauca qualicunque stylo cum venia lectoris excepimus. Res enim magna est, et majorum relatione dignissima, quam nos exigui et elingues arido sermone non sine pudore narramus. Itaque vir iste nobilissimus Northanymbrorum dux fortissimus fuit, qui ob mirabilem sapientiam et corporis fortitudinem, qua se suosque viriliter protegebat, Anglicâ linguâ Alderman, id est Senior vel Dux, ab omnibus cognominabatur. Erat sermone facundus, viribus robustus, corpore maximus, militiâ et bellis contra hostes regni assiduus, et ultra modum sine respectu et timore mortis animosus. Praeterea sanctam Ecclesiam et Dei Ministros ubique honorabat, et in eorum usus totum patrimonium suum conferebat, murum quoque pro religiosis conventibus semper se contra eos opponebat, qui loca sancta inquietare conabantur. Vitam autem suam ad defendendam patriae libertatem, quamdiu vivebat, impendebat; totus in hoc desiderio positus, ut magis moreretur, quam inultam patriae injuriam pateretur.

Fiebat siquidem eo tempore frequens inruptio Danorum in Angliam, quam diversis in locis navigio venientes graviter devastabant. Brithnodo autem duci omnes provinciarum principes quasi invincibili patrono pro magnâ ipsius probitate ei fide sese alligabant, ut ejus praesidio contra inimicam gentem securius se defenderent. Igitur cum Dani quodam tempore apud Meldunam applicuissent, ipso audito rumore cum armatâ manu eis occurrens, pene super pontem aquae omnes interemit, de quibus pauci vix evadentes propriam patriam ad haec narranda navigarent. Post hanc autem victoriam Brithnodo duce cum alacritate in Northanymbrorum (terram) reverso, Dani nimium hoc audito tristati classem denuo reparant, Angliam properant, et ad ulciscendam suorum necem quarto iterum anno, Justino (Insteino?) et Guthmundo, filio Stectani, ducibus, ad Meldunam applicant. Quem portum nacti, ut audiverunt Brithnodum ista in suos perpetrasse, statim mandant se ad ulciscendos eos adventasse, ipsumque inter ignavos habendum, si non audeat cum eis conferre manum; quibus nuntiis Brithnodus in audaciam concitatus pristinos socios ad hoc negotium vocavit, et cum paucis bellatoribus, spe victoriae et nimiâ ductus animositate, iter ad bellum suscepit, et praecavens et properans, ne hostilis exercitus saltem unum passum pedis se absente occuparet. Dum igitur iter agendo ad abbatiam Rameseiae appropinquaret, et ab abbate Vulsio sibi suisque hospitium et procurationem quaereret, responsum est ei, "quod locus ille tantae multitudini non sufficeret, sed tamen ne omnino abiret repulsus, sibi et septem de suis, quod petebat, ministraret". Ad quod fertur eleganter respondisse: "sciat domnus Abbas, quod solus sine istis nolo prandere, quia solus sine illis nequeo pugnare". Et sic discedens iter ad Elyensem ecclesiam direxit, praemandans abbati Älsio se insulam cum imbecillis copiis transiturum ad pugnam, et si ei placeret, apud eum cum suo exercitu coenaturum. Cui abbas pari voluntate conventus sui respondit: "se in opere charitatis nulla numerositate terreri, sed magis

de ipsorum adventu gratulari". Receptus ergo cum omnibus suis regali hospitalitate procuratur, et pro sedulo monachorum obsequio ad magnum loci amorem succenditur. Nec videbatur sibi aliquid bonum unquam fecisse, si hoc monachorum beneficium irrenumeratum reliquisset.

Cogitans itaque apud se illos causâ sui non parum fuisse gravatos, in crastinum causâ suscipiendae fraternitatis venit in capitulum, et gratias agens abbati atque conventui de tam liberali eorum charitate, ad compensandam eorum largitatem dedit eis statim haec capitalia maneria, Spaldevich et Trumpintune, Ratendune, et Hesberie, Seham et Acholl, exponens negotium ad quod ibat, aliaque maneria sub hac conditione concessit, scilicet Fuulburne, Theveresham, Impetune, Pampevorde, Crochestune et Fineberge, Tritpelave, Herdvic et Sumeresham cum appendiciis ejus, et super haec triginta marcas auri et viginti libras argenti: ut, si forte in bello occumberet, corpus illius huc allatum humarent. Hanc quoque donationem cum duabus crucibus aureis et duabis laciniis pallii sui pretioso opere auri et gemmarum contextis, binisque cyrothecis artificiose compositis, Ecclesiae Elyensi investivit. Deinde commendans se orationibus fratrum cum suis properavit ad bellum. Quo perveniens nec suorum paucitate movetur, nec hostium multitudine terretur, sed statim eos adgreditur et per quatuordecim dies ardenter cum eis congreditur. Quorum ultimo die, paucis suorum superstitibus, moriturum se intelligens, non segnior contra hostes dimicabat, sed magna strage illorum facta, pene in fugam eos converterat, donec adversarii paucitate sociorum ejus animati, facto cuneo, conglobati unanimiter in eum irruerunt, et caput pugnantis vix cum magno labore secuerunt, quod inde fugientes secum in patriam portaverunt. Abbas vero, audito belli eventu, cum quibusdam monachis ad locum pugnae profectus corpus ipsius inventum ad hanc ecclesiam reportavit, et cum honore sepelivit; in loco autem capitis massam cerae rotundam apposuit, quo signo diu postea in temporibus recognitus, honorifice inter alios est locatus. Fuit autem vir iste pius et strenuus diebus Edgari, Edvardi regis et martyris, et Ädelredi, regum Anglorum, et mortuus est anno regni ipsius Ädelredi decimo quarto, ab incarnatione vero Domini anno nongentesimo nonagesimo primo.

. . . . brocen vurde.
hêt þâ hyssa hvone hors forlætan,
feor âfŷsan and forð gangan,
hycgan tô handum and tô hyge gôdum.
Þâ þät Offan mæg ærest onfunde,
þät se eorl nolde yrmðo geþoljan:
he lêt him þâ of handum leófre fleógan
hafoc við þäs holtes, and tò þære hilde stóp.
be þam man mihte oncnâvan, þät se cniht nolde
vàcjan ät þam vige, þâ he tò væpnum fêng;
eác him volde Eádric his caldre gelæstan
freán tô gefeohte. Ongan þâ forð beran
gâr tò gûðe: he häfde gôd geþanc,

---

4. and hige godum, *Thorpius.* — 5. þâ] *deest ap. Th.* — 7. handon, *Th.* — 11. eác] ac? — 13. häfde God geþanc, *Th. male.* geþanc *etiam gen. neutr. est, cf. Luc.* 9, 46. "þat geþanc code on hig".

þâ hvile he mid handum healdan mihte
bord and brâdsvurd. beót he gelæste,
þâ he ät foran his freán feohtan sceolde.
Þâ þær Byrhtnôđ ongan beornas trymjan,
râd and rædde, rincum tæhte,
hû hi sceoldon standan and þone stede healdan;
bäd þät hyra randas rihte heólden,
fäste mid folmum, and ne forhtedon nâ.
þâ he häfde þät folc fägre getrymmed,
he lîhte þâ mid leódum þær him leófestväs,
þær he his heorđverod holdôst viste:
þâ stôd on städe, stîđlice clypôde,
vîcinga ar, vordum mælde,
se on beót âbeád brimlîđendra
ärende tô þam eorle, þær he on ôfre stôd:
"Me sendon tô þe sæmen snelle,
hêton þe secgan, þät þu môst sendan rađe
beágas viđ gebeorge. and eóv betere is,
þät ge þisne gârræs mid gafolė forgildân
þonne ve svâ hearde hilde dælân.
ne þurfe ve ûs spillan, gif ge spêdađ tô þam;
ve villađ viđ þam golde griđ fästnjan.
gif þu þät gerædest, þe hêr rîcôst eart,
þät þu þîne leóda lŷsan ville,
syllan sæmannum on hyra silfra dôm
feoh viđ freóđe and niman friđ ät ûs:
ve villađ mid þâm sceattum ûs tô scipe gangan,
on flôt fêran, and eóv friđes healdan".
Byrhtnôđ mađelôde, bord hafenôde,
vand vâcne äsc, vordum mælde
yrre and ânræd, âgeaf him andsvare:
"Gehŷrst þu, sælida, hvät þis folc segeđ?
hi villađ eóv tô gafole gâras syllan,
ætrîne ord and ealde svurd,
þâ heregeatu, þe eóv ät hilde ne deáh.
brimmanna boda, âbeód eft ongean,
sege þînum leódum micle lâđre spell,
þät hêr stynt unforcûđ eorl mid his verode,
þe vile gealgjan êđel þisne,
Äđelrædes eard, ealdres mines,
folc and foldan. feallan sceolon
hæđene ät hilde. tô heánlic me þynceđ,
þät ge mid ûrum sceattum tô scipe gangân
unbefohtene, nû ge þus feor hider
on ûrne eard in becômon.
ne sceole ge svâ sôfte sinc gegangan:
ûs sceal ord and ecg ær gesėman,

---

20. randan, *Th.* — heoldon, *Th.* — **32.** forgyldon, *Th.* — **33.** dælon, *Th.* — **47.** ætrynne, *Th.* — **48.** deah, *Th.* — **50.** miccle, *Th.* — **55.** þinceđ, *Th.* — **56.** gangon, *Th.* — **58.** earde, *Th.*

grim gûđplega, ær ve gafol syllân".
Hêt þâ bord beran, beornas gangan,
þät hi on þam eásteđe ealle stôdon.
ne mihte þær for vätere verod tô þam ôđrum,
þær com flôvende flôd äfter ebban,
lucon lagustreámas, tô lang hit him þuhte,
hvanne hi tô gädere gâras bêron.
hi þær Pantan streám mid prasse bestôdon
Eástseaxena ord, and se äschere;
ne mihte hyra ænig ôđrum derjan,
bûtan hvâ þurh flânes flyht fyl genâme.
se flôd ût gevât: þâ flotan stôdon gearove,
vicinga fela viges georne.
hêt þâ häleđa hleó healdan þâ brycge
vîgan vigheardne, se väs Vulfstân hâten,
câfne mid his cynne. þät väs Ceólan sunu,
þe þone forman man mid his francan ofsceát,
þe þær baldlicôst on þâ brycge stôp.
þær stôdon mid Vulfstâne vîgan unforhte,
Älfhere and Maccus, môdige twegen;
þâ noldon ät þam forde fleám gevyrcan,
ac hi fästlice viđ þâ fŷnd veredon,
þe hvile þe hi væpna vealdan môston.
Þâ hi þät ongeâton and georne gesâvon,
þät hi þær brycgveardas bitere fundon:
ongunnon lytegjan þâ lâđe gistas,
bædon, þät hi upgangan âgan môston,
ofer þone ford faran, fêđan lædan.
Þâ se eorl ongan for his ofermôde
âlŷfan landes tô fela lâđere þeóde,
ongean cealljan þâ ofer cald väter
Byrhthelmes bearn; beornas gehlyston.
"Nu eóv is gerŷmed, gâđ ricene tô ûs,
guman, tô gûđe. God âna vât
hvâ þære välstôve vealdan môte".
Vôdon þâ välvulfas (for vätere ne murnon
vicinga verod) vest ofer Pantan,
ofer scir väter scildas vêgon,
lidmen tô lande linde bæron.
þær ongean gramum gearove stôdon
Byrhtnôđ mid beornum; he mid bordum hêt
vyrcan þone vihagan and þät verod healdan
feste viđ feóndum: þâ väs feohte nêh
tîr ät getohte; väs seó tid cumen,
þät þær fæge men feallan sceoldon.
þâ veard hreám âhafen, hremmas vundon,
earn æses georn; väs on eorđan cyrm.
Hi lêton þâ of folman feolhearde speru,

61. syllon, *Th.* — 74. bricge, *Th.* — 76. Ceolan, *Th.* — 78. bricge, *Th.* — 85. bricgveardas, *Th.* — 86. gystas, *Th.* — 103. fohte, *Th.*

goldê gegrundene gâras fleógan;
bogan væron bysige, bord ord onfêng;
biter väs se beaduræs, beornas feóllon
on gehvädere hand, hyssas lâgon.
vund veard Vulfmær, välreste geceás
Byrhtnôdes mæg; he mid billum veard,
his svuster sunu, svîde forheáven.
þær veard vicingum viderleán âgifen:
gehŷrde ic, þät Eádveard ânne slôge
svide mid his svurdê (svenges ne vyrnde),
þät him ät fôtum feóll fæge cempa.
þäs him his þeóden þanc gesæde
þam bûrþegne, þät he byre häfde.
svâ stemnetton stîdhugende
hysas ät hilde; hogôdon georne,
hvâ þær mid ordê ærôst mihte
on fægëan men feorh gevinnan,
vîgan mid væpnum: väl feól on eordan,
stôdon stedefäste: stihte hî Byrhtnôd,
bäd þät hyssa gehvylc hogôde tô vîge,
þe on Denum volde dôm gefeohtan.
Vôd þâ viges heard, væpen up âhôf,
bord tô gebeorge, and vid þäs beornes stôp.
eode svâ ânræd eorl tô þam ceorle,
ægder hyra ôdrum yfles hogôde.
sende þâ se særinc sûderne gâr:
þâ gevundôd veard vigena hlâford.
he sceáf þâ mid þam scilde, þät se sceaft tôbärst,
and þät spere sprengde, þät hit sprang ongean.
gegremôd veard se gûdrinc, he mid gârê stang
vlancne vîcing, þe him þâ vunde forgeaf.
frôd väs se fyrdrinc, he lêt his francan vadan
þurh þäs hysses hals. hand vîsôde,
þät he on þam færsceadan feorh geræhte.
þâ he ôderne ôfstlîce sceát,
þät seó byrne tôbärst: he väs on breóstum vund,
þurh þâ hringlocan him ät heortan stôd
æterne ord. se eorl väs þê blidra,
hlôh þâ môdig man, sæde metode þanc
þäs dägveorces, þe him dryhten forgeaf.
forlêt þâ drenga sum darod of handa
fleógan of folman, þät se tô ford gevât
þurh þone ädelan Ädelrædes þegen.
him be healfe stôd hyse unveaxen,
cniht on gecampe: se full câflice

---

109. goldê] *deest ap. Th.* — 121. bûrþegne, þät, *Th.*] byrþene, þa, *MS.* — 122. stemnetton] *Thorpius posuit verbum* stemnettan, *cui significationem dedit:* to meet, *sed cum signo interogandi. equidem puto,* stemnettan *reducendum esse ad vocem* stäf, *unde quoque* stefnjan, stemnjan, *derivatum est.* — 127. stedefäste, *Th.*] stæde fäste, *MS.* — 146. ætterne, *Th.* — 147. modiman, *Th.*

bræd of þam beorne blôdigne gâr,
Vulfstânes bearn, Vulfmær se geónga,
forlêt forheardne faran eft ongean:
ord in gevôd, þät se on eorðan läg
þe his þeóden ær þearle geræhte.
Eode þâ gesyrved secg tô þam eorle,
volde þäs beornes beágas gefecgan,
reáf and hringas and gerênôd svurd:
þâ Byrhtnôð bræd bill of scæðe
brâd and brûnecg, and on þâ byrnan slôh:
hraðe hine gelette lidmanna sum,
þâ he þäs eorles earm âmyrde.
feóll þâ tô foldan fealohilte svurd:
ne mihte he gehealdan heardne mêce,
væpnes vealdan. þâ git þät vord gecväð
hâr hilderinc, hyssas bylde,
bäd gangan forð gôde gefêran
(ne mihte þâ on fôtum leng fäste gestandan,
heard heaðurinc, he tô heofenum vlât):
"Ic geþance þe, þeóda valdend,
ealra þæra vynna, þe ic on vorulde gebâd!
nu ic âh, milde meotud, mæste þearfe,
þät þu mînum gâste gôdes geunne,
þät min sâvul tô þe sîdjan môte
on þinne geveald, þeóden engla,
mid friðe fêrjan: ic eom frymdig tô þe,
þät hî helsceaðan hŷnan ne môten".
þâ hine heóvon hæðene scealcas,
and begen þâ beornas, þe him bigstôdon,
Älfnôð and Vulfmær þâ on emne lâgon,
begen hyra freán feorh gesealdon.
Hi bugon þâ fram beaduve þe þær beón noldon,
þær vurdon Oddan bearn ærest on fleáme:
Godrîc fram gûðe beág and þone gôdan forlêt,
þe him mänigne oft mear gesealde;
he gehleóp þone eoh, þe âhte his hlâford,
on þâm gerædum, þê hit riht ne väs,
and his brôðru mid him begen ärndon,
Godrŷne and Godrig; gûðe ne gŷmdon,
ac vendon fram þam vîge and þone vudu sôhton,
flugon on þät fästen and hyra feore burgon,
and manna mâ, þonne hit ænig mæð være,
gif hi þâ gearnunga ealle gemundon,
þe he him tô duguðe gedôn häfde,
svâ him Offa on däg ær âsæde

154. bræd = brägd. — 156. for heardne, *Th.* — 160. he volde, *Th.* — 162. sceðe, *Th.* — 164. raðe, *Th.* — 172. heard heaðorinc] *desunt ap. Th.* — 173. Ic] *deest.* — 178. þin, *Th.* — 179. frymdi, *Th.* — 183. Ä. a. V. begen lagon þa on emn, *Th.* — 184. begen, *deest ap. Th.* — 191. ärndon] ærdon, *Th.* — 192. Godrine and Godrig, *Th.; sed videas an non Godrîc et Godrig idem nomen sit. cf. tamen vox boreal.* rigr, *vel* rîgr.

on þam međelstede, þâ he gemôt häfde;
þät þær môdlice manege spræcon,
þe eft ät þære þênunge hi þoljan noldon.
Þâ vearđ âfeallen þäs folces ealdor,
Äđelrædes eorl; ealle gesâvon
heorđgeneátas, þät hyra hearra läg.
þâ þær vendon forđ vlance þegenas,
unearge men êfston georne:
hi voldon þâ ealle ôđer tvega,
lif forlætan ođđe leófne gevrecan,
svâ hi bylde forđ bearn Älfrices,
vîga vintrum geóng, vordum mælde:
"Älfvine, cväđ he, on ellenspræce
gemuna, þâ mæla, þe ve oft ät meodo spræcon,
þonne ve on bence beót âhôfon,
häleđ on healle, ymbe heardgevinn;
nu mäg cunnjan hvâ cêne si!
ic ville mîne äđelo callum gecŷđan,
þät ic väs on Myrcum micles cynnes:
väs mîn ealdfäder Ealhelm hâten,
vis ealdorman voruldgesælig:
ne sceolon me on þære þeóde þegenas ätvitan,
þät ic of þisse fyrde fêran ville,
eard gesêcan, nu min ealdor ligeđ
forheáven ät hilde. me is þät hearma mæst,
he väs ægđer mîn mæg and min hlâford".
Þâ he forđ eode, fæhđe gemunde,
þät he mid ordê ânne geræhte
flotan on þam folce, þät se on foldan läg
forvegen mid his væpnê. ongan þâ vinas manjan,
frŷnd and gefêran, þät hi forđ eodon.
Offa gemælde, äscholt âsceóc:
"Hvät þu, Älfvine, hafast ealle gemanôde
þegenas tô þearfe! nu ûre þeóden liđ,
eorl on eorđan, ûs is eallum þearf,
þät ûre æghvylc ôđerne bylde
vigan tô vîge, þâ hvile þe he væpen mæge
habban and healdan, heardne mêce,
gâr and gôd svurd. ûs Godrîc häfđ,
earh Oddan bearn, ealle besvicene.
vênde þäs formonig man, þâ he on mearce râd,
on vlancan þam vicge, þät være hit ûre hlâford:
forþan vearđ hêr on felda folc tôtvæmed
scildburh tôbrocen; âbreóđe his angin,

200. manega, *Th.* — 201. þênunge hi] *desunt ap. Th.* — 204. heorra, *Th.* — 211. cväđ] þa cväđ, *Th.* — ellenspræc gemuna, *Th.* — 215. sy, *Th.* — 216. vylle, *Th.* — 217. Myrcon, *Th.* — 218. ealdfäder] ealda fäder, *Th.* — 224. *versus male formatus, cum ictus haudquaquam in voce* min *sed potius in* mæg *et* hlâford *collocari debeat; itaque pro* hlâford mandryhten *legendum esse puto.* — 227. se] he? — 239. for moni, *Th.* — mearc, *Th.* — 242. scyldburh, *Th.* — âbreóte?

þät he hêr svâ manigne man âflŷmde!"
Leófsunu gemælde and his linde âhôf,
bord tô gebeorge, he þam beorne oncväđ:
"Ic þät gehâte, þät ic heonon nelle
fleón fôtes trym, ac ville furđor gân,
vrecan on gevinne minne vinedrihten.
ne þurfon me embe Sturmêre stedefäste häleđ
vordum ätvitan, nu min vine gecranc,
þät ic hlâfordleás hâm sîdje,
vende fram vige, ac me sceal væpen niman,
ord and iren". He ful yrre vôd,
feaht fästlice, fleám he forhogôde.
Dunhere þâ cväđ, darođ âcvehte,
unorne ceorl ofer eall clypôde,
bäd, þät beorna gehvylc Byrhtnôđ vræce:
"Ne mäg nâ vandjan se þe vrecan þenceđ
freán on folce, nê for feore murnan".
Þâ hi forđ eodon, feores hi ne rôhton,
ongunnon þâ hiredmen heardlice feohtan,
grame gârberend, and god bædon,
þät hi môston gevrecan hira vinedrihten
and on hira feóndum fyl gevyrcan.
him se gisel ongan geornlice fylstan:
he väs on Norđhymbrum heardes cynnes,
Ecglâfes bearn, him väs Äscferđ nama:
he ne vandôde nâ ät þam vigplegan,
ac he fŷsde forđ flâna geneahe:
hvilon he on bord sceát, hvilon beorn tæsde,
æfre embe stunde he sealde sume vunde,
þâ hvîle þe he væpna vealdan môste.
þâ git on orde stôd Eádveard se langa,
gearc and geornful, gilpvordum spräc,
þät he nolde fleógan fôtmæl landes,
ofer bäc bûgan, þâ his betera läg.
he bräc þone bordveall and viđ þâ beornas feaht,
ôđ þät he his sincgifan on þâm sæmannum
vurđlice vräc, ær he on väle læge.
svâ dide Êđelrîc, äđele gefêra,
fûs and forđgeorn; feaht eornoste
Sibyrhtes brôđor, and sviđe manig ôđer;
clufon cêllôdbord, cêne hi veredon.
bärst bordes lærig and seó byrne sang
gryreleóđa sum. þâ ät gûđe slôh
Offa þone sælidan, þät he on eorđan feóll
and þær Gaddes mæg grund gesôhte.
hrađe vearđ ät hilde Offa forheáven:
he häfde þeáh geforđôd, þät he his freán gehêt,

255. Dunnere, *Th.* — 265. gysel, *Th.* — 266. Nordhymbron, *Th.* — 279. vrec, *Th.* — 280. Äđeric, *Th.* *cum* ä *cum* ä *jungi non debeat*, Êđelric, *ahd.* Uodalrih, *scripsi.* — 285. gryre leođe, *Th.* — 288. rađe, *Th.*

svâ he beótôde ær við his beáhgifan,
þät hî sceoldon begen on burh rîdan
hâle tô hâme, oððe on here crincgan,
on välstôve vundum sveltan:
he läg þegenlice þeódne gehende.
Þâ vearð borda gebräc, brimmen vôdon
gûðe gegremôde. gâr oft þurhvôd
fæges feorhhûs. Forð þâ eode Vîstân,
Þurstânes sunu, við þâs secgas feaht.
he väs on geþrange hyra þreora bana,
ær him Vigelines bearn on þam väle læge.
þær väs stið gemôt, stôdon fäste
vigan on gevinne, vigend crungon
vundum vêrige, väl feól on eorðan.
Ôsvold and Ealdvold ealle hvile
begen gebrôðru beornas trymedon
hira vinemagas, vordum bædon,
þät hî þær ät þearfe þoljan sceoldon,
unvâclice væpna neótan.
Byrhtvold maðelôde, bord hafenôde
(se väs ealdgeneát), äsc âcvehte,
he ful baldlice beornas lærde:
"Hyge sceal þê heardra, heorte þê cênre,
môd sceal þê mâre, þê ûre mägen lytlað!
hêr lið ûre ealdor ealle forheáven
gôd on greóte. â mäg gnornjan
se þe nu fram þŷs vigplegan vendan þenceð!
ic eom frôd feores: fram ic ne ville,
ac ic me be healfe mînum hlâforde
be svâ leófan men licgan þence".
Svâ hî Äðelgâres bearn ealle bylde,
Godrîc tô gûðe (oft he gâr forlêt,
välspere vindan on þâ vicingas),
svâ he on þam folce fyrmest eode,
heóv and hŷnde, óð þät he on hilde gecranc.
näs þät nâ se Godric, þe þâ gûðe forbeáh.

Cetera desiderantur.

(Thorpe, Analecta Anglo-Saxonica 121 — 130.*)*

Judið.

Hoc carmen, omnium hujus generis facile pulcherrimum, duodecim quondam habuit capita, quorum quodvis plus centum versus continuit. Temporum igitur injuria novem capita cum deperdita sint, integrum certe carmen mille versus et quadringentos numerasse, veri simillimum est.

. . . . tveóðe gifena
in þŷs ginnan grundê heó þær þâ gearve funde

---

292. crintgan, *Th.* — 299. geþrang, *Th.* — 312. Hige, *Th.* — 315. greote, *Th.* — 319. leofan, *Th.* — 2. þys, *Thorpius.*

mundbyrd ät þam mæran þeódne, þâ heó âhte mæste þearfe,
hyldo þäs hêhstan dêman, þät he hie við þäs hêhstan brôgan
gefriðôde frymða valdend. hire þäs fäder on rôderum
torhtmôd tide gefremede, þe heó âhte trumne geleáfan
â tô þam älmihtigan. — Gefrägn ic þâ Olofernus
vîn hâtan vyrcëan georne, and eallum vundrum þrymlic
girvan up svæsendo. tô þam hêt se gumena baldor
ealle þâ yldestan þegnas, hie þät ôfstum miclum
ræfndon rondvigende, cômon tô þam rican þeódne
fêran folces ræsvan; þät väs þŷ feórðan dôgorê
þäs þe Judið hine gleáv on geþonce,
ides älfscinu, ærest gesôhte.
Hie þâ tô þam symle sittan eodon, (X.)
vlance tô vingedrince, ealle his veágesîðas,
bealde byrnvigende. þær væron bollan steápe
boren äfter bencum gelôme, svylce eác bunan and orcas
fulle fletsittendum. hie þät fæge þêgon
rôfe rondvigende, þeáh þäs se rica ne vênde,
egesful eorla dryhten. — Þâ vearð Olofernus,
goldvine gumena, on gytesalum;
hlôh and hlŷdde, hlynede and dynede,
þät mihten fira bearn feorran gehŷran,
hû se stiðmôda styrmde and gylede
môdig and medugâl; manôde geneahhe
bencsittende, þät hi gebærdon vel.
Svâ se invidda ofer ealne däg
dryhtguman sine drencte mid vîne,
svîðmôd sinces brytta, ôð þät hie on sviman lâgon;
oferdrencte his duguðe ealle svylce hie væron deáðê geslegene,
âgotene gôda gehvylces; svâ hêt se gumena aldor
fylgan fletsittendum, ôð þät fira bearnum
neálæhte niht seó þŷstre. hêt þâ niða geblonden
þâ eádigan mägð ôfstum fetigan
tô his bedreste beágum gehläste,
hringum gehrodene. hie hraðe fremedon
anbihtscealcas, svâ him heora ealdor bebeád,
byrnvigena brego. bearhtme stôpon
tô þam gisterne, þær hi Judiðe
fundon ferhðgleáve; and þâ fromlice
lindvigende lædan ongunnon
þâ torhtan mägð tô träfe þam heán,
þær se rica hine reste on symbel
nihtes inne, nergende lâð,
Olofernus. Þâ väs eallgylden
fleóhnet and fäger ymbe þäs folctogan
bed âhongen, þät se bealofulla

4. hêhstan] *Sensum quamvis praebeat haec vox, tamen nescio, annon* hæðenes, *vel* hæðenan *legendum sit.* — 7. Gefrägen, *Th.* — 11. 20. rondviggende, *Th.* — 17. byrnviggende, *Th.* — 21. Holofernus, *uti etiam v.* 7, *Th.* — 22. gystesalum *suggessit Th., quod tamen* gystsalum *scribendum esset.* — 32. anbyht, *Th.* — 42. viggende, *Th.*

mihte vlitan þurh, vîgena baldor,
on æghvylcne þe þær inne com
hälеđa bearna, and on hine nænig
monna cynnes, nimđe se môdiga hvane
niđerôfra him þê neár hêt
rinca tô rûne gegangan. Hie þâ on reste gebrohton
snûde þâ snoteran idese. eodon þâ snelferhđe häleđ
heora hearran cŷđan, þät väs seó hâlige meovle
gebroht on his bûrgetelde: þâ vearđ se brêma on môde
bliđe, burga ealdor, þohte þâ beorhtan idese
mid vidlê and mid vommê besmitan; ne volde þät vuldres dêma
geþâfjan þrymmes hirde, ac he him þäs þinges gestŷrde,
dryhten, dugeđa valdend. Gevât þâ se deófulcunde,
gâlferhđ, gumena þreátê gârberendra
bealofull his beddes neósan þær he sceolde his blæd forleósan
ädre binnan ânre nihte: häfde he his ende gebidenne
on eorđan unsvæslicne, svylcne he ær äfter vorhte,
þearlmôd þeóden gumena, þenden he on þisse vorulde
vunôde under volcna hrôfe. Gefeól þâ vinê svâ druncen
se rica on his reste middan svâ he nyste ræda nânne
on gevitlocan. vigend stôpon
ût of þam inne ôfstum miclum,
veras vînsade, þe þone värlogan,
lâđne leódhatan læddon tô bedde.
nêhstan siđê. þâ väs nergendes
þeóven þrymful þearle gemyndig
hû heó þone atolan eáđôst mihte
ealdrê benêman, ær se unsŷfra
vomfull onvôce. genam þâ vundenlocc
scippendes mägđ scearpne mêce
scûrum heardne and of sceáđe âbræd
svîđran folme. ongan þâ svegles veard
be naman nemnan, nergend ealra
voruldbûendra, and þät vord âcväđ:
"Ic þe, frymđa god and frôfre gâst,
bearn alvaldan biddan ville
miltse þinre me þearfendre,
þrinesse þrym! þearle is me nu þâ
heorte onhæted and hyge geómor sviđe,
mid sorgum gedrêfed. forgif me, svegles ealdor,
sigor and sôđne geleáfan, þät ic mid þŷs sveordê môte
geheávan þisne morđres bryttan; geunne me mînra gesynta,
þearlmôd þeóden gumena: nâhte ic þinre næfre
miltse þon mâran þearfe. gevrec nu, mihtig dryhten,
torhtmôd tires brytta, þät me is þus torne on môde,
hâte on hređre minum". Hi þâ se hêhsta dêma
ädre mid elne onbryrde, svâ he dêđ ânra gehvylcne

---

55. snelferhđe] stercedferhđe, *Th. contra alliterationis legem, quae* sn *et* st *jungere vetat.* — 62. gârberendra] *deest apud Th.* — 69. viggend, *Th.* — 76. benæman, *Th.* — 78. scyppendes, *Th.* — 86. þrynesse, *Th.* — nuđa, *Th.* — 87. heorte ys onhæted, *MS.* — 90. mordres, *Th.*

hêrbûendra, þe hine him tô helpe sêceđ
mid rædê and mid rihtê geleáfan. þâ vearđ hire rûme on môde,
hâligre hyht genivôd; genam þâ þone hæđenan mannan
fäste be feaxe sinum, teáh hine folmum
viđ hire veard bismerlice, and þone bealofullan
listum âlegde, lâđne mannan,
svâ heó þäs unlædan eáđôst mihte
vel gevealdan. slôh þâ vundenlocc
þone feóndsceađan fâgum mecê
hete þoncolne, þät heó healfne forcearf
þone sveoran him, þät he on sviman läg
druncen and dolhvund. näs þâ deád þâ git,
ealles orsâvle. slôh þâ eornoste
ides ellenrôf ôdrê sîđê
þone hæđenan hund, þät him þät heáfod vand
forđ on þâ flôre. läg se fûla leáp
gæsne be äftan: gæst ellor hvearf
under neovelnes and þær geniđerâd väs
suslê gesæled siđđan æfre,
vyrmum bevunden, vîtum gebunden
hearde gehäfted in helle bryne
äfter hinsiđe. ne þearf he hopjan nô,
þŷstrum forþylmed, þät he þonan môte
of þam vyrmsele; ac þær vunjan sceal
âva tô aldre bûtan ende forđ
in þam heólstran hâm hyhtvynna leás.
Häfde þâ gefohten foremærne blæd (XI.)
Judiđ ät gûđe, svâ hire god ûđe,
svegles ealdor, þe hire sigores onlâh.
þâ seó snotere mägđ snûđe gebrohte
þäs herevæđan heáfod svâ blôdig
on þam fätelse, þê hire foregenga,
blâchleór ides, hira begëa nest
þeávum geþungen þyder onlædde,
and hit þâ svâ heólfrig hire on hond âgeaf
hygeþoncolre hâm tô beranne
Judiđ gyngran sinre. eodon þâ gegnum þanone
þâ idesa bâ ellenþriste,
ôđ þät hie becômon collenferhđe,
eádhrêdige mägđ, ût of þam herige,
þät hie sveótollice geseón mihten
þære vlitigan byrig veallas blican,
Bethuliam. Hie þâ beáhhrodene
fêđelâste forđ onetton,
ôđ hie glädmôde gegân häfdon
tô þam vealgate. vîgend sæton,
veras väccende vearde heóldon

100. hyre — bysmerlice, *Th.* — 101. alede, *Th.* — 107. gyt, *Th.* — 123. Judith, *Th.* — 124. onleah, *Th.* — 131. hige, *Th.* — berenne, *Th.* — 132. gingran, *Th.* — 139. onettan, *Th.* — 141. viggend, *Th.* — 142. heoildon, *MS.*

in þam fästenne, svâ þam folce ær
geómormôdum Judið bebeád,
searoþoncol mägð, þâ heó on sið gevât,
ides ellenrôf. väs þâ eft cumen
leóf tô leódum, and þâ lungre hêt
gleávhŷdig vîf gumena sumne
of þære ginnan byrig hire tô geanes gân
and hi ôfostlice inforlætan
þurh þäs vealles geat, and þät vord âcväð
tô þam sigefolce: "Ic eóv secgan mäg
þoncvyrðe þing, þät ge ne þyrfen leng
murnan on môde: eóv is metod bliðe
cyninga vuldor. þät gecŷðed vearð
geond voruld vide, þät eóv is vuldorblæd
torhtlic tôveard and tŷr gifede
þâra læða þe ge lange drugon".
Þâ vurdon bliðe burhsittende
siððan hi gehŷrdon, hû seó hâlige spräc
ofer heánne veall. here väs on lustum,
við þäs fästengeates folc onette,
veras vîf somod, vornum and heápum,
þreátum and þrymmum, þrungon and urnon
ongean þâ þeódnes mägð þûsendmælum
ealde ge geónge. æghvylcum vearð
men on þære medobyrig môd âréted,
siððan hie ongeâton, þät väs Judið cumen
eft tô êðle, and þâ ôfostlîce
hie mid eáðmêdum inforlêton.
Þâ seó gleáve hêt goldê gefrätvôd
hire þinenne þancolmôde
þäs herevæðan heáfod onvriðan
and hit tô bêhðe blôdig ätŷvan
þâm burhleódum, hû hire ät beaduve gespeóv.
spräc þâ seó äðele tô eallum þam folce:
"Hêr ge mâgon sveótole, sigerôfe häleð,
leóda ræsvan, on þäs lâðestan
hæðenes heaðorinces heáfod starjan,
Olofernes unlifigendes,
þe ûs monna mæst morðra gefremede,
sârra sorga, and sviðôr git
ŷcan volde: ac him ne ûðe god
lengran lîfes, þät he mid læðum ûs
eglan môste: ic him ealdor ôðþrong
þurh godes fultum. nu ic gumena gehvone
þissa burgleóda biddan ville
randvîgendra, þät ge rêcen eóv
fŷsan tô gefeohte. siððan frymða god,

144. Judithe, *Th.* — 150. forlæton, *MS.* — 158. læðða, *Th.* — 160. syððan, *Th.* — 168. syððan, *Th.* — 179. starjað, *MS.* — 184. læððum, *Th.* — 188. viggendra, *Th.*

ærfäst cyning eástan sende
leóhtne leóman, berađ linde ford,
bord for breóstum and byrnhomas,
scîre helmas in sceađena gemong;
fyllân folctogan fâgum sveordum,
fæge frumgâras; fŷnd syndon eóvere
gedêmed tô deáđe, and ge dôm âgon,
tŷr ät tohtan, svâ eóv getâcnôd hafâđ
mihtig dryhten þurh mine hand".
Þâ vearđ snelra verod snûde gegearevôd
cênra tô campe. stôpon cynerôfe
secgas and gesiđas, bæron sigeþufas
fôron tô gefeohte forđ on gerihte
häleđ under helmum of þære hâligran byrig
on þät dägrêd sylf, dynedon scildas,
hlûde hlummon: þäs se hlanca gefeah
vulf in valde, and se vanna hräfn,
välgifre fugel; veston begen,
þät him þâ þeódguman þohton tiljan
fylle on fægum; ac him fleáh on lâste
earn ætes georn, ûrigfeđera,
salovigpâda, sang hildeleóđ,
hyrnednebba. stôpon heađorincas
beornas tô beadove bordum beþeahte,
hvealfum lindum, þâ þe hvile ær
elþeódigra edvit þoledon,
hæđenra hosp. him þät hearde vearđ
ät þam äscplegan eallum forgolden
Assyrium, sîđđan Ebrêas
under gûđfanum gegân häfdon
tô þâm fyrdvicum. hie þâ fromlice
lêton forđ fleógan flâna scûras,
hildenädran of hornbogan,
strælas stedehearde; styrmdon hlûde
grame gûđfrecan, gâras sendon
in heardra gemang; häleđ væron yrre
landbûende lâđum cynne;
stôpon styrnmôde, stercedferhđe,
vrêhton unsôfte ealdgenidlan
medovêrige; mundum brugdon
scealcas of sceâđum scirmæled svyrd
ecgum gecoste; slôgon eornoste
Assyria oretmäcgas
nîđhycgende; nânne ne sparedon
þäs herefolces, heánne ne rice
cvicera manna þe hie ofercuman mihton.

194. fyllan, *Th. infinitivus locum habere non postest. cui non placuerit* fyllân, *i. e. caedamus*, fyllađ, *i. e. caedite, ut legat necesse est.* — 201. sigeþufas] þufas, *Th.; sed alliteratio læsa hac restitutione egebat.* — 203. hâligran] *comparativum mendose positum esse arbitror. legas aut* hâligre, *aut* hâligan. — 206. hrefn, *Th.* — 211. salovig pada, *Th.*

Svâ þâ magoþegnas on þâ morgentid (XII.)
ehton elþeóda ealle þrage
ôđ þät ongeâton þâ þe grame væron
þäs herefolces heáfodveardas,
þät him svyrdgesving sviđlîc eávdon
veras Ebrêisce; hie vordum þät
þâm yldestan ealdorþegnum
cýđan eodon; vrehton cumbolvigan
and him forhtlice færspel bodedon
medovêrigum morgencollan,
atolne ecgplegan. Þâ ic ädre gefrägn
slegefæge häleđ slæpe tôbrêdan
and viđ þäs bealofullan bûrgeteldes
veras videferhđe hvearfum þringan
Olofernes. hogôdon âninga
hira hlâforde hyldo bodjan
ær þon þe him se egesa on ufan sæte,
mägen Ebrêa; mynton ealle,
þät se beorna brego and seó beorhte mägđ
in þam vlitegan träfe væron ät somne,
Judiđ seó äđele and se gâlmôda
egesfull and afor: näs þeáh eorla nân
þe þone vigend âveccan þorste
ođđe gecunnjan, hû þone cumbolvigan
viđ þâ hâlgan mägđ häfde gevorden,
metodes meovlan. Mägen neálæhte
folc Ebrêa, fuhton þearle
heardum heoruvæpnum; häftê guldon
hira fyrngeflîtu, fâgum svyrdum
ealle afþoncan. Assyria vearđ
on þam dägeveorce dôm gesviđrôd,
bälc forbŷged. beornas stôdon
ymbe hira þeódnes träf þearle gebylde,
sveorcendferhđe. hi þâ somod ealle
ongunnon cohhetan, cirman hlûde
and gristbitjan gôdê orfeorme,
mid tôđum torn þoligende. þâ väs hira tŷres ät ende,
eádes and ellendæda. hogedon þâ eorlas
âveccan hira vinedryhten; him viht ne speóv.
Þâ vearđ siđ and late sum tô þam arod
þâra beadorinca, þät he in þät bûrgeteld
nîđheard nêđde, svâ hine nŷd fordrâf:

---

240. eovdon, *Th.* — **243.** vrehton] *incertum est, utrum* vrêhton, *accusaverunt, an* vrehton *excitarunt, an* rehton, *narraverunt. Si* vrêhton, vrehton *præferas,* cumbolvîgan *tanquam accus., si* rehton, *tanquam nomin. sumi debet.* — **245.** morgen collan, *Th.* — **247.** slege fæge, *Th.* — tôbredon, *Th.* — **249.** vîdeferhđe] ferhđe, *Th.* ferhđ, *adj. non nisi in compositis occurrit. pro* hvearfum *lege* vornum. — **258.** viggend, *Th.* — **265.** afþoncan] *Thorpius* afþoncas *legere vult; recte, procul dubio.* — **267.** forbiged, *Th.* — **271.** gôdê] gode, *Th. lectio dubia.* gôdê orfeorme = *substantiae, opum expertes;* godê orfeorme = *dei expertes. cf. ad* 1. aller güete bar; *ad* 2. von gote verlâȝen. — **275.** âræd, anræd?

funde þâ on bedde blâcne licgan
his goldgifan gâstes gæsenne,
lifes belidenne. he þâ lungre gefeóll
freórig tô feoldan, ongan his feax teran,
hreóh on môde, and his hrăgl somod,
and þăt vord âcvăđ tô þâm vîgendum
þe þær unrôte ûte væron:
"Hêr is gesvûtelôd ûre sylfra forvyrd,
tôveard getâcnôd, þăt þære tide þâ git
is mid nîđum neáh geþrungen,
þe ve lîfê sculon losjan somod,
ăt săcce forveorđan: hêr liđ sveordê geheáven,
beheáfdôd healdend ûre!" Hi þâ hreóvigmôde
vurpon hira væpen of dûne, geviton him vêrigferhde
on fleám sceacan. him man feaht on lâst,
măgeneácen folc, ôđ se mæsta dæl
þăs heriges lăg hilde gesæged
on þam sigevonge, sveordum geheáven,
vulfum tô villan and eác vălgifrum
fuglum tô frôfre. flugon þâ þe lifdon
lâđra lindvîgendra; him on lâste fôr
sveót Ebréa sigorê geveorđôd
dômê gedŷrsôd; him fêng dryhten god
făgre on fultum, freá almihtig.
Hi þâ fromlîce fâgum svyrdum
hăleđ hygerôfe herepađ vorhton
þurh lâđra gemong, linde heóvon
scildburh scæron; sceótend væron
guđe gegremede guman Ebrêisce;
þegnas on þâ tîd þearle gelyste
gârgevinnes. þær on greót gefeóll
se hŷhsta dæl heáfodgerimes
Assyria ealdordugude;
lâđan cynnes lythvon becom
cvicera tô cŷđđe. cirdon cynerôfe
vigend on viđertrod vălscel on innan,
reócende hræv. rûm văs tô nimanne
londbûendum on þâm lâđestan
hira ealdfeóndum unlifigendum
heólfrig hereréaf, hyrsta, scŷne bord
and brâd svyrd, brûne helmas
dŷre mâđmas. hăfdon dômlice
on þam folcstede fŷnd ofervunnen,

---

279. gesne, *Th. adjectivum* gæsen *accusativum sing. g. masc.* gæsenne *format, non* gæsne. *sed vide, an non versus legi debeat:* gâstes gæsenne his goldgifan; *in priore tantum versus parte duo vocabula inveniri solent, quae eadem incipiunt litera.* — 283. viggendum, *Th.* — 286. þâ git] *abest.* — 288. lîfê] *deest ap. Th.* — losjan *passive sumitur.* — 297. lyfdon, *Th.* — 298. viggendra, *Th.* — 303. herpađ, *MS.* — 305. væran, *Th.* — 310. ealdor duguđe, *Th.* — 313. viggend, *Th.* — 314. hræv *si servari non debet,* ræve *legi potest. etiam* cirdon *(v. 312) mutandum videtur in* tirdon (= tirigdon). *offendit enim, quia tres voces tantum ab eadem litera in versu incipiunt.* ræv *angl.* row, *ordo, series; theod.* reiha.

êđelveardas ealdhettende
svyrdum âsvefede. hie on svađe reston,
þâ þe him tô life lâđôst væron
cvicera cynna. Þâ seó cneóris eall,
mägđa mærôst ânes môndes fyrst
vlance vundenloce vâgon and læddon
tô þære beorhtan byrig Bethuliam
helmas and hupseax, hâre byrnan,
gûđsceorp gumena goldê gefrätvôd,
mærra mâđma þonne mon ænig
âsecgan mæge searoþoncelra:
eal þät þâ þeódguman þrymmê geeodon
cêne under cumblum ät compvige
þurh Judiđe gleâve lâre,
mägđ môdigre. hi tô mêde hire
of þam siđfate sylfre brohton
eorlas äscrôfe Olofernes
sveord and svâtigne helm, svylce eác side byrnan
gerênôde reádum goldê and eal þät se rinca baldor
sviđmôd sinces âhte ođđe sundoryrfes,
beága and beorhtra mâđma: hi þät þære beorhtan idese
âgeâfon gearoþoncolre. ealles þäs Judiđ sägde
vuldor veroda dryhtne þe hire veorđmynte geaf,
mærđe on moldan rîce svylce eác mêde on heofonum,
sigorleán in svegles vuldre, þäs þe heó âhte sôđne geleáfan
tô þam älmihtigan, hûru ät þam ende ne tveóde
þäs leánes þe heó lange gyrnde. Þäs sî þam leófan drihtne
vuldor tô vidan aldre! he gesceôp vind and lyfte
rôderas and rûme grundas svylce eác rêđe streámas
and svegles dreámas þurh his sylfes miltse.

Thorpe, Analecta Anglo-Saxon. 131 — 141.

A n d r ê a s.

Grimm, v. 1068.

Þâ gesamnedon sìde herigëas
folces frumgâras tô þam fästenne,
värleásra verod væpnum cômon,
hæđne hildfrecan, tô þäs þâ häftas ær
under hlinscûvan hearm þrôvedon,
vêndon and voldon viđerhycgende,
þät hie on elþeódigum æt gevorhton
veotude viste. Him seó vên geleáh,
siđđan mid corđre carcernes duru
eorre äscberend opene fundon,
onhliden hamera geveorc, hirdas deáde.
Hie þâ unhydige eft gecyrdon
lustê belorene lâđ spell beran;
sägdon þam folce, þät þær feorrcundra
elreordigra ænigne tô lâfe
in carcerne cvicne ne gemêtton,
ah þær heorodreórige hirdas lægon
gæsne on greóte, gâstê berofene
fægra flæschaman. Þâ vearđ forht manig

---

326. vlanc, *Th. aut* vlanc vundenlocc, *aut* vlance, vundenloce (vundenlocce) *legendum est.* — 333. ät] and, *Th.* — 337. Holofernes, *Th.* — 342. Judith, *Th.*
3. værleásra, *Gr.* — 9. siđđan, *Gr. semper brevi vocali.*

for þam færspelle folces ræsva,
heán, hygegeómor, hungres on vênum,
blâtes beódgastes; nyston beteran ræd,
þonne hie þâ belidenan him tô lifnere
deáde gefeormedon. duruþegnum vearđ
in âne tîd eallum ätsomne
þurh heard gelâc hildbedd stŷred.
Þâ ic lungre gefrägn leóde tô somne
burgvaru bannan; beornas cômon
viggendra þreát vicgum gangan
on mearum môdige, mäđel hegende
äscum dealle. Þâ väs eall geador
tô þam þingstede þeód gesamnôd,
lêton him þâ betveonum tân visjan
hvylcne hira ærest ôđrum sceolde
tô fôddurþege feores ongildan.
hluton hellcräftum, hæđengildum
teledon betvinum. Þâ se tân gehvearf
efne ofer ænne ealdgesîđa:
se väs ûđveota eorla dugođe
heriges on ôre. hrađe siđđan vearđ
fetorvrâsnum fäst feores orvêna.
Cleopôde þâ collenferhđ cearegan reorde,
cväđ, he his silfes sunu syllan volde
on æhtgeveald, eaforan geóngne
lifes tô lisse. Hie þâ lâc hrade
þêgon tô þance. þeód väs oflysted,
metes môdgeómre, näs him tô mâđme vynn,
hyht tô hordgestreónum. hungre væron
þearle geþreátôd, svâ se þeódsceada
hreóv ricsôde. Þâ väs rinc manig
gûđfrec guma ymb þäs geóngan feorh
breóstum onbryrded tô þam beadulâce.
väs þät veátâcen vide gefræge,
geond þâ burh bodâd beorne manegum,
þät hie þäs cnihtes cvealm corđre gesôhton
dugude and eógođe, dæl onfêngon
lîfes tô leofne. hie lungre tô þäs
hæđene herigveardas here samnôdon
ceastrevarena; cyrm upp âstâh,
þâ se geónga ongann geómran stefne
gehäfted for herige hearmleóđ galan,
freónda feásceaft friđes vilnjan.
ne mihte earmsceapen âre findan,
freođe ät þam folce, þe him feores volde,
ealdres geunnan. häfdon äglæcan
säcce gesôhte, sceolde sveordes ecg,
scerp and scûrheard of sceađan folme,
fŷrmælum fâg, feorh âcsigan.
Þâ þät Andrêa earmlîc þuhte
þeódbealo þearlic tô geþoljanne,
þät he svâ unscyldig ealdre sceolde
lungre linnan. väs se leódhete
þrôhtheard and þreâlîc; þrymmum sceôcon
môdige maguþegnas morđres on luste,
voldon æninga ellenrôfe
on þam hysebeordre heafolan gescênan,
gârum âgeótan. hine god forstôd
hâlig of hêhđo hæđenum folce;
hêt væpen vera vexe gelîcôst
on þam orlege eall formeltan,
þŷ läs scyldhatan sceađan mihton
egle ondsacan ecga þrydum.
Svâ vearđ âlŷsed of leódhete
geóng of gyrne. gode ealles þanc
dryhtna dryhtne, þäs þe he dôm gifeđ
gumena gehvylcum, þâra þe geóce tô him
sêceđ mid snytrum. þær bŷđ symle gearu
freónd unhvilen þam þe hie findan cann.
Þâ väs vôp häfen in vera burgum,
hlûd heriges cyrm, hreôpun friccan,
mændon meteleáste, mêđe stôdon
hungre gehäfte. hornsalu vunedon
vêste vinräced, velan ne benohton
beornas tô brûcanne on þâ bitran tid,
gesæton searuþancle sundor tô rûne

21. hyge geómor, *Gr.* — 23. belidenan, *Gr.*] behlidenan, *MS.* — 24. deáde] *deest MS.* — 34. hvylcne — sceolde] *attractio, pro* "þone, hvylc". — 50. ring, *Gr.* — 53. gefrege, *Gr.* — 64. volde] nolde? — 73. þrôhtheard . . . . . . þrymman sceócan, *Gr.* — *non male lacunam explevisse mihi videor. quod ad* þrymmum sceôcon, *violenter irruerunt, attinet, cf. Beóv.* 469. þrymmum cvehte. — 77. âgeótan, *Gr.*] agetan, *MS.* — 85. gifed, Gr.

ermđu eahtigan, näs him tô êđle vynn.
frägn þâ gelôme freca ôđerne:
"ne hele se þe häbbe holde lâre,
on sefan snyttro; nu is sæl cumen,
þreá ormæte; is nu þearf micel,
þät ve visfästra vordum hŷran".
Þâ for þære dugođe deóful ätŷvde
vann and viteleás, häfde vêriges hiv.
ongan þâ meldigan morđres brytta,
hellehinca, þone hâlgan ver
viđerhycgende and þät vord gecväđ:
"Hêr is geferêd ofer feorne veg
äđelinga sum innan ceastre
elþeódigra, þone ic Andrêas
nemnan hêrde, he eóv neón gesceód,
þâ he âferede of fästenne
manncynnes mâ þonne gemet være.
nu ge mâgon eáđe oncŷđdæda
vrecan on gevyrhtum: lætađ vîgspere,
iren ecgheard, eodorgeard sceoran
fæges feorhhord; gâđ fromlîce
þät ge viđerfeohtend vîges gehnægân".
Him þâ Andrêas âgeaf andsvare:
"Hvät þu þrîstlice þeóde lærest,
bealdest tô beadove! væst þe bæles cvealm
hâtne in helle, and þu here fŷsest
fêdan tô gefeohte! eart þu fâg viđ god
dugođa dêmend! hvät þu deófles stræl
ŷcest þîne yrmđo! þe sê älmihtiga
heánne gehnægde and heólstor besceáf,
þær þe se cyninga cyning clammê belegde
and þe siđđan â Sâtan nemndon,
þâ þe dryhtnes â dêman cûđon".
Þâ git se viđermêda vordum lærde
folc tô gefeohte feóndes cräftê:
"Nu ge gehŷrađ häleđa gevinnan,
se þisum herige mæst hearma gefremede:
þät is Andrêas, se me onflîteđ
vordum vrâtlîcum for vera menigo!"
Þâ väs beácen boden burhsittendum,
âhleópon hildfrome heriges brehtme
and tô veallgeatum vigend þrungon,
cêne under cumblum corđrê miclê
tô þam orlege ordum and bordum.
Þâ vordê cväđ veoroda dryhten
meotud mihtum sviđ, sägde his magoþegne:
"Scealt þu Andrêas ellen fremman,
ne miđ þu for menigo, ah þinne môdsefan
stađola viđ strangum. nis seó stund latu,
þät þe välreóve vitum belecgađ,
cealdum clommum; cŷđ þe silfne,
herd hyge þîne, heortan stađola,
þät hie mîn on þe mägen oncnâvân.
ne mâgon hie and ne môton ofer mine êst
þînne lichaman lehtrum scyldige
deáđe gedælan, þeáh þu drype þolige,
myrce manslaga; ic þe mid vunige".
After þâm vordum com verod unmæte,
lysve lârsmeođas, mid lindgecrôde,
bolgenmôde, bæron ût hrađe,
and þam hâlgan þær handa gebundon.
siđđan geypped väs äđelinga vynn,
and hie andveardne eágum meahton
gesiôn sigerôfne. þær väs secg manig
on þam välvange vîges oflysted
leóda duguđe; lyt sorgôdon,
hvylc him þät edleán äfter vurde.
hêton þâ lædan ofer landsceare
þragmælum teón torngenîdlan,
svâ hie hit frêcnôst findan meahton.
drôgon deórmôde äfter dûnscrafum
ymb stânhleođo stearcedferhđe
efne svâ vîde svâ vegas tô lâgon
enta ærgeveorc innan burgum,
stræte stânfâge. storm up ârâs
äfter ceasterhofum, cirm unlytel
hæđnes heriges. väs þâs hâlgan lîc
sârbennum soden, svâtê bestêmed,

97. fregn, *Gr.* — 109. ellþeódigra, *Gr.* — 114. lætađ .... spor, *Gr.* — 115. eadorgeard, *Gr.*,— 116. feohhord, *Gr.* — 118. âgef andsvare, *Gr.* — 120. bældest, *MS.* — 126. þe] *deest Gr.* — 127. Sâta, *Gr.* — 132. þissum, *Gr.* — 143. þinne] *Gr. semper.* — 146. cealdan, *Gr.* — 152. manslaga, *Gr.*] mânslaga, *MS.* — 155. hräde, *Gr.* — 166. dûnscræfum, *Gr.* — 170. upp, *Gr. semper brevi vocali.*

bânhûs âbrocen; blôd ŷđum veóll
hât of heólfre; häfde him on innan
ellen untveódne; väs þät äđele môd
âsundrâd fram synnum, þeáh he sâres svâ feola
deópum dolgslegum dreógan sceolde.
Svâ väs ealne däg ôđ þät æfen com
sigetorht, svungen; sâr eft gevôd
ymb þäs beornes breóst, ôđ þät beorht gevât
sunne svegeltorht tô sete glîdan.
Læddon þâ leóde lâđne gevinnan
tô carcerne; he väs Criste svâ þeáh
leóf on môde; him väs leóht sefa
hâlig heortan nêh, hyge untyddre.
Þâ se hâlga väs under heólstorscûvan
eorl ellenheard ondlange niht
searoþancum beseted. snâv eorđan band
vintergevorpum. veder côledon
heardum hägelscûrum. svylce hrîm and forst,
hâre hildstapan, häleđa êđel
lucon, leóda gesetu. land væron freórig
cealdum cŷlegicelum. clang väteres þrym
ofer eástreámas, îs brycgâde
blæce brimrâde. blîdheort vunôde
eorl unforcûđ, elnes gemyndig,
þrîst and þrôhtheard in þreánêdum
vintercealdan niht, nô on gevitte blon,
acol for þŷ egesan, þäs þe he ær ongann,
þät he â dômlicôst dryhten herede,
veorđâde vordum, ôđ þät vuldres gim
heofon torht onhlâd. þâ com häleđa þreát
tô þære dimman ding, duguđ unlytel,
vadan välgifre veorodes brehtme.
hêton ût hrađe äđeling lædan
in vrâđra geveald värfästne häleđ.
þâ väs eft svâ ær andlangne däg
svungen sârslegum; svât ŷđum veóll
þurh bâncofan, blôd lifrum svealg
hâtan heólfre. hrâ veorces ne sann
vundum vêrig. þâ cvom vôpes hring
þurh þäs beornes breóst blât ût faran,
veóll vađuman streám, and he vordê cväđ:
"Geseoh nu, dryhten god, drohtađ mînne,
veoruda villgeofa; þu vâst and const
ânra gehvylces earfeđsiđas.
ic gelŷfe tô þe, mîn liffruma,
þät þu mildheort me for þînum mägenspêdum,
nerigend fira, næfre ville,
êce älmihtig, ânforlætan,
svâ ic þät gefremme, þenden feorh leofađ
mîn on moldan, þät ic, meotud, þinum
lârum leófvendum lyt gesvice.
þu eart gescildend viđ sceađan væpnum,
êce eádfruma, eallum þinum;
ne læt nu bismrjan banan mancynnes,
fácnes frumbearn, þurh feóndes cräft
leahtrum belecgan þâ þin lof berađ!"
Þâ þær ätŷvde se atola gâst,
vrâđ värloga, vîgend lærde
for þam heremägene, helle deóful,
âvêrged on vîtum, and þät vord gecväđ:
"Sleađ synnigne ofer silfes mûđ,
folces gevinnan; nu tô feola reordađ!"
Þâ väs orlege eft onhrêred
nivan stefne, nîđ up ârâs,
ôđ þät sunne gevât tô sete glîdan
under niflan näs, niht helmâde,
brûnvann oferbrägd beorgas steápe,
and se hâlga väs tô hofe læded,
deór and dômgeorn, in þät dimme räced;

177. feala, *Gr.* — 180. sigetorht svungen, *Gr.* — 200. acol] *Grimm scripsit* âcôl, *quod* "alsit" *vertit; sed verbum* calan côl *nunquam legi; inveniuntur tantum* caljan *et* cêlan. acol *(cf. v.* 272.*) adjectivum est, ab* ace (äce, ece) *dolor,* acan, *dolere, derivandum.* — 203. heofontorht, *Gr. sed* onhlidan *detegere, aperire, requirit accusativum.* heofon onhlâd, *cælum aperuit.* — 204. ding] dŷnige? *ad obscuram speluncam (rupem)?* — 207. værfästne, *Gr.* — 216. væst, *Gr.* — 225. gescyldend, *Gr.* — 227. bysmrian, *Gr.* — 231. værloga, *Gr.* — 235. feala, *Gr.* — 240. brûn vann oferbræd, *Gr.*

sceal þonne in neádcofan nihtlangne first
värfäst vunjan vîc unsŷfre.
Þá com seofona sum tô sele gangan
atol äglæca, yfela gemyndig,
mordres mánfreá, myrce gescyrded
deóful deáðreóv, dugudum bereáfôd;
ongann tô þam hâlgan hospvord sprecan:
"Hvät hogôdest þu, Andrêas, hidercyme þinne
on vráðra geveald? hvät is vuldor þin,
þe þu oferhygdum up árærdest?
þá þu goda ûssa gilp gehnægdest,
hafast nu þe ánum eall getihhâd
land and leóde, svá dide láreóv þin,
cyneþrym áhôf, þam väs Crist nama,
ofer middangeard, þenden hit meahte svá;
þone Herôdes ealdre besniðede,
forcom ät campe cyning Judêa,
rîces berædde, and hine rôde befealg,
þät he on gealgan his gást onsende:
svâ ic nu bebeóde bearnum minum,
þegnum þrydfullum, þät hie þe hnægân
gyngran ät gûðe. Lætað gâres ord,
earh áttrê gemæl, ingedûfan
in fæges ferð! gáð fromlice,
þät ge gûðfreán gilp forbêgân!"
Hie væron reóve, ræsdon on sôna
gifrum grâpum. hine god forstôd,
staðulfäst steórend, þurh his strangan miht.
Siððan hie oncneóvon Cristes rôde,
mære tâcen, vurdon hie þá acle
on þam onfenge, forhte, and on fleám numen.
Ongann eft svá ær ealdgeniðla,
helle häftling, hearmleóð galan:
"Hvät vearð eóv svá rôfum, rincas mine,
lindgesteallan, þät eóv svá lyt gespeóv?"
Earmsceapen him ágeaf andsvare,
fâh fyrnsceaða, and his fäder oncväð:
"Ne mâgon ve him lungre láð ätfästan,
svylt þurh searve; gâ þe silfa tô,
þær þu gegninga gûðe findest
frêcne feohtan, gif þu furður dearst
tô þam ánhagan aldre geneðan.
ve þe mâgon eáðe, eorla leófôst,
ät þam secplegan sêlre gelæran,
ær þu gegninga gûðe fremme,
viges vôman; veald þu þe sæle
ät þam gegnslege. uton gangan eft
þät ve bismrigen bendum fästne,
ôðviton him his vräcsið; habbað vord gearu
við þam äglæcan eall getrahtôd!"
Þá hleódrâde hlûdan stefne
vitum bevæled, and þät vord gecväð:
"Þu þe, Andrêas, aclæccräftum
lange feredes. hvät þu leóda feola
forleólce and forlærdest! nu leng ne miht
gevealdan þŷ veorcê. þe sind vitu þäs grim
veotud be gevyrhtum. þu scealt vêrigmôd
heán hróðra leás hearm þrôvigan,
sâre svyltcvale. secgas mine
tô þam gûðplegan gearve sindon,
þá þe æninga ellenveorcum
untyrn faca feorh ätþringan.
hvylc is þäs mihtig ofer middangeard,
þät he þe âlŷse of leoðubendum
manna cynnes ofer mine êst?"
Him þá Andrêas ágeaf andsvare:
"Hvät me eáðe älmihtig god
niða neregend, se þe in niédum iú
gefästnôde fŷrnum clommum,
þær þu siððan â suslê gebunden
in vräc vunne, vuldres blunne,

243. fyrst, *Gr.* — 244. værfäst, *Gr.* — 245. geongan, *Gr.* — 257. þynden, *Gr.* — 258. besnyðede, *Gr.* — 263. hnægon, *Gr.* — 264. gingran, *Gr.* — 267. gylp, *Gr.* — 274. eald genidlan, *Gr.* — 278. him *deest.* ágef andsvare, *Gr.* — 285. ve þe ne mâgon? — 288. þu, *Gr.*] hu, *MS.* — 294. bevæled] bevealôd, bevealvôd? *aut:* beväled (*cf.* at vola, *misere queri*, voladr, *miser, egenus.*)? — 296. feala, *Gr.* — 304. fâca, *MS.* — 309. Hvät me eáðe] *scil.* mäg âlŷsan. — 313. vræc, *Gr.* vräce?

siððan þu forhogôdes heofencyninges vord:
þær väs yfles ôr, ende næfre
þines vräces veorðeð. þu scealt vidan feorh
êcan þîne yrmðu. þe bŷð â symble
of däge on däg drohtâð strengra!"
Þâ vearð on fleáme se þe þâ fæhde iú
við god geara grimme gefremede.
com þâ on uhtan mid ærdäge
hæðenra hlôð hâliges neósan
leóda veorude; hêton lædan ût
þrôhtheardne þegn þriddan siðê,
voldon âninga ellenrôfes
môd gemiltan; hit ne mihte svâ.
Þâ väs neóvinga nið onhrêred
heard and hete; grim väs se hâlga ver
sâre gesvungen, searvum gebunden
dolgbennum þurhdrifen, þenden däg lŷhte.
ongann þâ geómormôd tô gode cleopjan
heard of häfte, hâlgan stefne
veóp vêrigferð and þät vord gecväð:
"Næfre ic gefêrde mid freán villan
under heofonhvealfe heardran drohtnôð
þær ic dryhtnes æ dêman sceolde.
sint me leoð tôlocen, lic sârê gebrocen
bânhûs blôdfâg; benne veallað,
seono dolgsvâtige. hvät þu, sigora veard,
dryhten hælend, on däges tide
mid Judêum geómor vurde,
þâ þu of gealgan, god lifigende,
fyrnveorca freá, tô fäder cleopôdest,
cyninga vuldor, and cvæde þus:
ic þe, fäder engla, frignan ville,
lifes leóhtfruma, hvät forlætest þu me? —
and ic nu þri dagas þoljan sceolde
välgrim vitu? bidde ic veoroda god,
þät ic gâst mînne âgifan môte,
sâvla symbelgifa, on þines silfes hand.
þu þät gehête þurh þîn hâlig vord,
þâ þu ûs tvelfe trymman ongunne,
þät ûs heterôfra hild ne gesceóde,
nê lîces dæl lungre ôðþeódde,
nê sinu nê bân on svaðe lâgon,
nê loc of heáfde tô forlore vurde,
gif ve þîne lâre læstan voldon.
nu sint sionve tôsloven, is min svât âþroven,
licgað äfter lande loccas tôdrifene,
fex on foldan; is me feorhgedâl
leófre miclê þonne þeós lifcearo!
Him þâ stefn oncväð stîðhycgendum
vuldorcyninges, vord hleóðrôde:
"Ne vêp þone vräcsîð, vine leófesta,
nis þe tô frêcne, ic þe friðê healde,
minre mundbyrde mägenê besette.
me is miht ofer eallne middangeard,
sigorspêd geseald; sôð þät gecŷðeð
manig ät meðle on þam miclan däge,
þät þät geveorðeð, þät þeós vlitige gesceaft,
heofon and eorðe, hreósað tô gadore,
ær âvæged sîe vorda ænig,
þe ic þurh minne mûð meðlan onginne.
geseoh nu seolfes svaðe, svâ þin svât ágeát,
þurh bângebrec blôdige stige
liclælan. nô þe lâðes mâ
þurh daroða gedrep gedôn môton,
þâ þe heardra mæst hearma gefremedon.
Þâ on lâst geseah leóflic cempa
äfter vordcvidum vuldorcyninges,
geseah he geblôvene bearvas standan
blædum gehrodene, svâ he ær his blôd âgeát.
Þâ vordê cväð vîgendra hleó:
"Sîe þe þanc and lof, þeóda valdend,
tô vidan feore, vuldor on heofonum,

317. bið, *Gr.* — 319. iu, *Gr.* — 353. gesceóde, *Gr.*] gesceolde, *MS.* — 354. ôððeóded, *MS.* ôðeode *Gr. suggessit.* — 358. tôsloven, âþroven, *MS.*] *Grimm vult:* tôslopen — âdropen, *quae emendatio bene quadrat; fortasse legendum est* tôslaven — âþraven. âþravan — þreóv, *ejicere;* slavan, sleóv, *vero monstrare non possum, cum verbum* slavjan, slavôde *pigrum esse, formetur.* — 363. hleóðrode, *Gr.*] hlodrode, *MS.* — 364. vræcsið, *Gr.* — 365. friðe, *Gr.* — 366. mägene, *Gr.* — 367. eallne] eall, *Gr.* middangeard] *deest in MS.* — 374. âget, *MS.* — 381. geseh, *Gr.*

þäs þu me on sâre, sigedryhten min,
elþeódigne ân ne forlête".
Svâ se dædfruma dryhten herede
hâlgan stefne, óð þät hâdor sägl
vuldortorht gevât under vâðu scriðan.
þâ þâ folctogan feórdan siðê,
egle ondsacan, äðeling læddon
tô þam carcerne, voldon cräfta gehygd
magorædendes môd oncyrran
on þære deorcan niht. þâ com dryhten god
in þät hlinräced, häleða vuldor,
and þâ vine sinne vordum grêtte
and frôfre gecväð fäder mancynnes,
lifes lâreóv, hêht his lichoman
hâles brûcan: "Ne scealt þu in hendum â leng
searo häbbendra sâr þrôvjan!"
Ârâs þâ mägenê rôf, sägde meotude þanc,
hâl of häfte heardra vita;
näs him gevemmed vlite, ne vlôh of hrägle
lungre âlŷsed, nê loc of heáfde,
nê bân gebrocen, nê blôdig vund
lic gelenge, nê lâðes dæl
þurh dolgslege dreórê bestêmed,
ac väs eft svâ ær þurh þâ äðelan miht
lof lædende and on his lice trum.
Hvät ic hvîle nu hâliges lâre
leóðgiddinga lof þäs þe vorhte,
vordum vemde vyrd undyrne
ofer min gemet: micel is tô secganne,
langsum leornung, þät he in lîfe âdreág
eall äfter orde; þät sceall ægleávra
mann on moldan, þonne ic me tälige,
findan on ferðe, þät fram fruman cunne
eall þâ earfeðo, þe he mid elnê âdreáh
grimra gûða. hvädre git sceolon
lytlum sticcum leóðvorda dæl
furður reccan. þät is fyrn sägen,
hû he veorna feola vita geþolôde
heardra hilda in þære hæðenan byrig.
He be vealle geseah vundrum fäste
under sælvange sveras unlytle
stapulas standan stormê bedrifene
eald enta geveorc. he við ânne þæra
mihtig and môdrôf meðel gehêde
vis, vordum gleáv, vord stunde âhôf:
"Gehêr þu, marmanstân, meotudes rædum,
fore þäs onsŷne ealle gesceafte
forhte geveorðað, þonne hie fäder geseóð
heofonas and eorðan, herigëa mæste
on middangeard, mancynn sêcan.
læt nu of þinum staðole streámas veallan
eá on flêde. nu þe älmihtig
hâteð heofona cyning, þät þu hräðlîce
on þis fräte folc forð onsende
väter vîdrynig tô vera cvealme,
geofon geótende. hvät þu goldê eart!
sincgife sylla on þe silf cyning
vrât, vuldres god, vordum cŷðde
recene gerŷno, and rihte æ
getâcnôde on tŷn vordum,
meotud mihtum svið, Moyse sealde,
svâ hit sôðfäste siððan heóldon
môdige magoþegnas, magas sine
godfyrhte guman Jôsua and Tobias.
nu þu miht gecnâvan, þät þe cyning engla
gefrätvôde furðor miclê
giofum geârdagum þonne eall gimma cynn;
þurh his hâlige hæs þu scealt hraðe cŷðan,
gif þu his ondgitan ænige häbbe".
Näs þâ vord latu vihte þon mâre,
þät se stân tôgân, streám ût âveóll,
fleóv ofer foldan, fâmige valcan
mid ærdäge eorðan þehton;

---

387. ellþeódigne, *Gr.* — 401. sâr, *Gr.*] sas, *MS.* — 402. mägene, *Gr.*, *sed* rôf *aut genitivum aut instrumentalem (ablativum) requirit.* — 405. âlŷsed, *Gr.*] âlysde, *MS.* — 408. dreóre, *Gr.* — 411. Hvät, *Gr.*] þät, *MS.* — 416. æglævra, *MS.* — 425. fæstne, *MS.* — 426. sveras, *Gr.*] speras, *MS.* — 429. modrofe, *MS.* — 434. heofones? — 440. vidrynig, *Gr.*] vid ryncg, *MS.* — 441. geofon] heofon, *Gr.* *cf.* *v.* 464. — 449. Josau, *MS.*

miclâde mereflôd, meodu scerpen vearđ
äfter symbeldäge; slæpe tôbrugdon
searu häbbende; sund grunde onfèng
deópe gedrêfed; duguđ vearđ âfyrhted
þurh þäs flôdes fær; fæge svulton
geónge on geofene; gûđræs fornam
þurh sealtes svêg. þät väs sorgbyrđen,
biter beórþegu; byrlas ne gældon
ombehtþegnas. þær väs ælcum genôg
fram däges orde drync sôna gearu.
veóx väteres þrym, veras cvânedon,
ealde äscberend, väs him ût myne,
fleón fealone streám, voldon feore beorgan
tô dûnscrafum drohtâđ sêcan,
eorđan and vist. him þät engel forstôd,
se þâ burh oferbrägd blâcan lŷgê
hâtan heađovealmê. hreóh väs þær inne
beátende brim; ne mihte beorna hlôđ
of þam fästenne fleámê spôvan.
vægas veóxon, vudu hlynsôdon
flugon fŷrgnâstas, flôd ŷđum veóll.
þær väs ŷđfynde innan burgum
geómorgidd vrecen, gehđo mænan,
forht ferđ manig, fûs leóđ galen,
egeslîc äled eágsŷne vearđ
heardlic hereteám, hleóđor gryrelîc.
þurh lyftgelâc lêges blæstas
veallas ymbvurpon, väter miclâdon;
þær väs vôp vera vide gehŷred,
earmlic ylda gedräg. þâ þær ân ongann
feásceaft häleđ folc gadorigëan,
heán, hygegeómor; heófende spräc:
"Nu ge mâgon silfe sôđ gecnâvan,
þät ve mid unrihte elþeódigne
on carcerne clommum belegdon,
vitebendum. ûs seó vyrd scyđeđ
heard and hetegrim, þät is svâ herecûđ.
is hit miclê sêlre, þäs þe ic sôđ talige,
þät ve hine âlŷsân of leođobendum,
ealle ânmôde, ôfost is sêlôst,
and ûs þone hâlgan helpe biddân,
geóce and frôfre; ûs bŷđ gearu sôna
sibb äfter sorge, gif ve sêcađ tô him".
Þâ þær Andrêa orgete vearđ
on fyrhđlocan folces gebæro,
þær väs môdigra mägen forbêged
vîgendra þrym. väter fäđmedon,
fleóv firgenstreám, flôd väs on luste,
ôđ þät breóst oferstâg brim veallende
eorlum ôđ eaxle. þâ se äđeling hêt
streám fare stillan, stormas restan
ymb stânhleođu. stôp ût hrađe
cêne collenferđ, carcern âgeaf
gleávmôd, gode lof. him gearu sôna
þurh streámräce stræt väs gerŷmed,
smeolt väs se sigevang, symble väs dryge
folde fram flôde svâ his fôt gestôp.
vurdon burgvare bliđe on môde,
ferhđ gefeónde. þâ väs forđ cumen
geóc after gyrne; geofon svedrôde

465. sealtes] scealtes, *MS.* — *voces incipientes cum literis* SC *rarissime junguntur vocibus cum literis* S, SL, SV *etc. incipientibus; quare voci* sealt *notionem maris concedamus necessarium esse puto.* svealhes, *abyssi, nimium mihi recedere videtur a voce libri MS.* scealtes. — 473. eorđan and vist] *si vox anglosaxonica* onvist, *theodiscae voci* anauuist *respondens reperiretur,* eorđan onvist, *i. e. terrae naturam, longe praeferrem lectioni libri MS.* eorđan and vist, *i. e. terram et victum.* — 480—482. *corruptus locus. aut participia* vrecen, galen *in infinitivos* vrecan, galan *mutanda sunt, aut infinitivi* mænan *loco ponendum est participium* mæned. *Si infinitivos praefers, tamquam substantiva sumas necesse est, de quibus substantiva* geómorgidd, gehđo, leóđ *dependeant. Ego quidem praefero infinitivos, ita vertens: in arcibus audire potuisti naenias canere, questum edere, timidam hominum mentem paratam, carmen cantare.* — 495. herecûđ] cûđ, *MS. Grimm alliterationem desideratam inserendo vocem* häleđum *restituere vult, locum tamen non indicit, ubi vox* häleđum *sit ponenda. lacunae signum inter* hetegrim *et* þät *posuit, quo in loco verum* häleđum *stare non potest. ante* cûđ *etiam esse vocem* häleđum *ponendam apparet.* — 502. ongete? — 504. mägen, *Gr.*] *deest in MS.* — 518. svedrôde] svadrode. *hoc verbum invenitur scriptum* sviderjan, sveoderjan, svederjan, sväderjan, svaderjan. *anne sepa-*

þurh hâliges hæs, hlyst ŷst forgeaf,
brimrâd gebâd, þâ se beorg tôhlâd,
eorđscräf egeslic, and þær in forlêt
flôd fädmjan, fealeve vægas,
geótende gegrind. grund eall forsvealg,
nalas he þær ŷđe âne bisencte,
ach þäs veorudes eác þâ vyrrestan,
fâ folcsceađan feóvertŷne
geviton mid þŷ vægê in forvyrd sceacan
under eorđan grund. þâ vearđ acolmôd
forht ferđ manig folces on lâste.
vêndon hie vîfa and vera cvealmes,
þearlra geþinga, þrage hnâgran,
siđđan mânê fâh morđorscyldige
gûđgelâcan under grund hruron.
Hie þâ ânmôde ealle cvædon:
"Nu is gesŷne þät þe sôđ meotud
cyning ealvihta cräftum vealdeđ,
se þisne ar hider ûs onsende
þeódum tô helpe. is nu þearf micel,
þät ve gumcystum georne hŷrân!"

Andreas und Elene, ed. Jac. Grimm.

Elene, gedihted be Cynevulfe.

Þâ väs âgangen geâra hvyrftum (*Gr.* I, 1.)
tû hund and þreó geteledrimes,
svylce þrittig eác þinggemearces
vintra for vorulde, þäs þe vealdend god
âcenned vearđ cyninga vuldor
in middangeard, þurh mennisc heo
sôđfästra leóht; þâ väs sixte geâr
Constantines câserdômes,
þät he Rômvara in rice veard
âhäfen hildfruma tô heretêman.
Väs se leódhvata lindgeborga
eorlum ârfäst; äđelinges veóx
rice under rôderum; he väs riht cyning,
gûđveard gumena; hine god trymede
mærđum and mihtum, þät he manegum vearđ
geond middangeard mannum tô hrôđre,
verþeódum tô vræce. siđđan væpen âhôf
viđ hetendum him; väs hild boden,
vîges vôma. verod samnôdon
Hûna leóde and Hrêđgotan,
fôron fyrdhvate Francan and Hûnas,
væron hvate veras, hildemecgas
gearve tô gûđe; gâras lixton,
vriđene välhlencan, vordum and bordum
hôfon herecombol. þâ væren heardingas
sveótole gesamnôd and eal sveót geador.
fôr folca gedryht, fyrdleóđ âgôl
vulf on valde, välrûne ne mâđ,

---

randa sint sväđerjan, svađerjan *ab* sviđerjan, sveđerjan, sveođerjan, *nescio; significatio eorum eadem ubique esse videtur.*

526. feovertŷne, *Gr.* — 530. vêndon, *Gr.*] vendan, *MS.* — vîfa] *deest Gr.* — 532. mâne, *Gr.*

2. geteled rimes, *Gr.* — 7. syxte, *Gr.* — 19. samnodan, *Gr.* — 22. hildemecgas] *deest Gr.*

ûrigfedera earn uhtsang âhôf
lâđum on lâste. lungre scŷnde
ofer burgenta beaduþreáta mæst
hergum tô hilde, svylce Hûna cyning
ymbsittendra âver meahte
âbannan tô beadve burgvîgendra.
Fôr fyrda mæst, fêđan trymedon
eóredcestum, þät on älfylce
dearedlâcende on Danûbie
stearcedfyrhđe stäđe vîcedon
ymb þäs väteres vylm verodes breahtme,
voldon Rômvara rîce geþringan
hergum âhŷđan; þær veard Hûna cyme
cûđ ceastervarum. þâ se câsere hêht
ongean gramum gûđ gelæcan,
under earhfäre ôfstum miclum
bannan tô beadve, beran ût þräce
rincas under rôderum. væron Rômvare,
secgas sigerôfe, sôna gegearvôd
væpnum tô vîgge, þeáh hie verod lässe
häfdon tô hilde þonne Hûna cyning,
ridon ymb rôfne: þonne rand dynede,
campvudu clynede, cyning þreátê fôr,
hergê tô hilde. hräfen up âgôl
van and välfel; verod väs on tyhte,
bleóvon hornboran, hreópon friccan,
mearh moldan träd, mägen samnôde
câfe tô ceáse. cyning väs âfyrhted,
egsan geacladđ, siđđan elþeódige,
Hûna and Hrêđa here sceávedon,
þät he on Rômvara rîces ende
ymb þäs väteres stäđ verod samnôde,
mägen unrîme. môdsorge väg
Rômvara cyning, rîces ne vênde
for verodlêste; häfde vîgena tô lyt
eaxlgestealna viđ ofermägene,
hrôra tô hilde. here vîcôde,
eorlas ymb äđeling êgstreáme neáh
on neáveste nihtlangne first
þäs þe hie feónda gefär fyrmest gesægon.

---

29. uhtsang] sang, *MS. et Gr. Si* ûrigfedera *attributum sit aquilae, ut Grimm arbitratur,* earn *priori versus parti adscribi debet, quo efficitur, ut in altera versus parte alliteratio desideretur. Si vero* ûrigfedera *substantivi instar sit positum, ad alteram prioris versus partem* (välrûne ne mâđ ûrigfedera) *trahendum est, et tunc* earn sang âhôf *sufficit.* — 31. burgenta] *Grimm conjicit* burg enta; *sed genitivus* enta *semper anteponitur regenti substantivo. igitur aut* burgent *accipi debet tanquam synonimum vocis simplicis* burg, *aut mutandum est in* Burgendas, *nisi forte praeferas aut* bûrgeatu, *aut* burggeatu. — 34. beadve, *Gr.*] beadre, *MS.* — 45. beadve, *Gr.*] beadre, *MS.* — 49. þonne, *Gr.*] þone, *MS.* — 54. hreovan, *MS.* — 55. samnôdon? — 57. geaclâd? *rex terrore perterritus?* — 59. þät] = svâ þät. — 68. þe] he. *MS.*

Þâ veard on slæpe silfum ätŷved
þam câsere, þær he on cordre sväf,
sigerôfum gesegen svefnes vôma.
þuhte him vlitescŷne on veres hâde,
hvit and hivbeorht häleđa nâthvylc
geŷved ænlicra, þonne he ær odđe sid
gesêge under svegle. he of slæpe onbrägd
eoforcumblê beþeaht. him se ar hrađe
vlitig vuldres boda viđþingôde
and be naman nemde, nihthelm tôglâd:
"Constantînus, hêht þe cyning engla
vyrda vealdend väre beódan
duguđa dryhten. ne ondræd þu þe
þeáh þe elþeódige egesan hvôpân
heardre hilde. þu tô heofonum beseoh
on vuldres veard, þær þu vrâđe findest
sigores tâcen!" — He väs sôna gearu
þurh þäs hâlgan hæse, hrêđerlocan onspeón,
up lôcâde, svâ him se ar âbeád,
fäle friđovebba. geseah he frätvum beorht
vlitig vuldres treó ofer volcna hrôf
goldê geglenged, gimmas lixton,
väs se blâca beám bôcstafum âvriten
beorhte and leohte. "Mid þŷs beácnê þu
on þam frêcnan färe feónd ofersviđest,
geletest lâđ verod!" Þâ þät leóht gevât,
up siđôde, and se ar somod
on clænra gemang. cyning väs þŷ bliđra
and þê sorgleásra secga aldor
on fyrhđsefan þurh þâ fägeran gesihđ.

II.

Hêht þâ onlice äđelinga hleó
beorna beággifa, svâ he þät beácen geseah,
herna hildfruma, þät him on heofonum ær
geiéved veard, ôfstum miclum
Constantinus Cristes rôde
tîreádig cyning tâcen gevyrcan;
hêht þâ on uhtan mid ærdäge
vîgend vreccan, and væpenþräce,
heorucumbul and þät hâlige treó
him beforan ferjan on feónda gemang,
beran beácen godes. bŷman sungon
hlûde for hergum; hräfn veorces gefeah,
ûrigfeđra, earn siđ beheóld
välhreóvra vîg; vulf sang âhôf,
holtes gehlêđa; hildegesa stôd.
þær väs borda gebrec and beorna geþrec,

80. være, *Gr.* — 82. hvôpan, *Gr.* hvovau, *MS.* — 86. hæs, *Gr.* — 89. vliti, *MS.* — 90. gelenged, *MS.* — 93. ofersviđdest, *Gr.* ofersviđdesd, *MS.* — 95. somed, *Gr.* — 110. hrefn, *MS.* — 111. ûrig feđra, *Gr.*

heard handgesving and herga cring,
siððan heó earhfäre ærest mêtton.
on þät fæge folc flâna scûras,
gâras ofer geolorand on gramra gemang
hetend heorugrimme, hilde nâdran,
þurh fingra geveald forð onsendon;
stôpon stiðhydige, stundum vræcon,
bræcon bordhreóðan, bil indufon,
þrungon þrächearde. þâ väs þûf hafen,
segen for sveótum, sigeleóð galen.
gylden grîma, gâras lixton
on herefelda, hæðene crungon,
feóllon friðeleáse. flugon instäpes
Hûna leóde, svâ þät hâlige treó
âræran hêht Rômvara cyning
heaðo fremmende. vurdon heardingas
vîde tôvrecene; sume vîg fornam,
sume unsôfte aldor generedon
on þam heresiðe, sume healfcvice
flugon on fästen and feore burgon
äfter stânclifum, stede veardôdon
ymb Danûbie, sume drenc fornam
on lagostreáme lîfes ät ende.
Þâ väs môdigra mägen on luste,
ehton elþeóda ôð þät æfen ford
fram däges orde; darodäsc flugon,
hilde nâdran. heáp väs gescyrted,
lâðra lindverod, lythvon becvom
Hûna herges hâm eft þanon.
Þâ väs gesŷne, þät sige forgeaf
Constantino cyning älmihtig
ät þam dägveorce dômveorðunga,
rîce under rôderum þurh his rôdetreó.
Gevât þâ heriga helm hâm eft þanon
hûðe hrêmig (hild väs gesceáden)
vîggê geveorðôd. com þâ vîgena hleó
þegna þreáte þrydbord scênan,
beadurôf cyning burga neósan.
Hêht þâ vigena veard þâ visestan
snûde tô sionoðe, þâ þe snyttrocräft
þurh fyrngevrito gefrigen häfdon,
heóldon hygeþancum häleða rædas.
þâ þäs fricgan ongan folces aldor,
sigerôf cyning, ofer sid veorod:
være þær ænig yldra oððe gyngra,

115. gring, *MS.* — 120. onsendan, *MS.* — 122. bordhreðan bil indufan, *MS.* — 124. sveótum, *Gr.*] sveótolum, *MS.* — 125. lixtan, *MS.* — 126. herafelda, *MS.* — grungon, *Gr.* — 140. darodäsc? äsc *alibi gen. masc. est.* — 141. heav væs gescyrded, *MS. emendatio Grimmi est.* — 142. lindvered, *Gr.* — 147. rôde treó, *Gr.* — 151. scênan, *Gr.*] stenan, *MS.* — 156. häleða, *MS.*] häleðas, *Gr.* — 157. fricggan, *Gr.* — 159. gingra, *Gr.*

þe him tô sôde secgan meahte,
galdrum cýđan, hvät se god være,
boldes brytta, þe þis his beácen väs,
"þe me svâ leóht ôđývde and mine leóde generede,
tâcna torhtôst, and me tîr forgeaf,
vigspêd viđ vrâđum, þurh þät vlitige treó?"
Hie him andsvare ænige ne meahton
âgifan tô gênes, nê ful geare cûđon
sveótole gesecgan be þam sigebeácne.
Þâ þâ visestan vordum cvædon
for þam heremägene, þät hit heofoncyninges
tâcen være, and þäs tveó nære.
Þâ þät gefrugnon þâ þurh fulvihte
lærde væron, him väs leóht sefa,
ferhđ gefeónde, þeáh hira feá væron,
þät hie for þam câsere cýđan môston
godspelles gife, hû se gâsta helm
in þrinesse þrymme geveorđâd
âcenned veard, cyninga vuldor,
and hû on galgan veard godes âgen bearn
âhangen for hergum heardum vitum,
âlýsde leóda bearn of locan deófla,
geómre gâstas, and him gife sealde
þurh þâ ylcan gesceaft þe him geývɘd veard
silfum on gesihđe sigores tâcnê
viđ þeóda þräce, and hû þý þriddan dägê
of byrgenne beorna vuldor
of deáđe âràs, dryhten ealra,
häleđa cynnes, and tô heofonum âstâh.
Þus gleâvlice gâstgerýnum
sägdon sigerôfum, svâ fram Silvestre
lærde væron; ät þam se leódfruma
fulvihte onfêng, and þät forđ geheóld
on his dagana tîd dryhtne tô villan.

XV.

Þus ic frôd and fûs þurh þät fæcne hûs
vordcräft väf and vundrum läs,
þragum þreódôde and geþanc reódôde
nihtes nearve; nysse ic gearve
be þære riht ærme rûmran geþeaht,
þurh þâ mæran miht on môdes þeaht
vîsdôm onvrâh. ic väs veorcum fâh,

160. secggan, *Gr.* — 168. gesecggan, *Gr.* — 182. scealde, *MS.* — 190. Siluestre, *Gr.* — 198. *Primam hujus versus partem corruptissimam esse, nemo est qui non videat. Grimmi,* V. CI. *conjectura,* rihtearme, rihtärme *rejicienda est, quâ nimirum corruptela loci haudquaquam tollitur. Mihi legendum videtur:* nysse ic gearve be þære rihtæ âreaht rûmran geþeaht; *i. e. plane ignoravi per rectam fidem explanatam ampliorem cogitationem. tali enimvero ratione ὁμοιόπτωτον deperditum suo loco renovatur.* — 199. on] *legere mallem* ôđ. Nysse ic — ôđ vîsdôm þurh þâ m. m. môdes þeaht onvrâh. *si vero:* on môdes þeaht *retinere velis, legendum censeo:* ôđ ic þurh þâ mæran miht *etc.* — 200. onvreah, *MS.*

synnum åsæled, sældum bedæled,
bitrum gebunden, bysgum beþrungen,
ær me låre onlåg þurh leóhtne håd
gamelum tó geóce gife unscynde.
mägencyning åmät and on gemynd begeat,
torht ontŷnde, tidum gerŷmde,
bâncofan onband, breóstlocan onvand,
leóđucräft onleác, þäs ic lustum breác
villum in vorlde; ic þäs vuldres treóves,
oft nales æne, häfde ingemynd,
ær ic þät vundor onvrigen häfde
ymb þone beorhtan beám, svå ic on bôcum fand
vyrda gangum on gevritum cŷđan
be þam sigebeáme. å väs säc, ôđ þät
cnyssed cearvelmum **C**. drûsende,
þeáh he in medohealle mâđmas þêge,
äplede gold. **Y**. geornôde
N. gefêra, nearusorge dreáh,
enge rûne, þær him **E**. fore
milpađas mät, môdig þrägde
virum gevlenced. **V**. is gesvidråd,
gomen äfter geårum, geóguđ is gecyrred
ald onmêdla. **U**. väs geara
geógodhådes gleám: nu sint geårdagas
äfter firstmearce forđ gevitene,
lifvynne geliden, svâ **L**. tôglîdeđ,
flôdas gefŷsde. **F**. æghvam bŷđ
læne under lyfte, landes frätva
gevitađ under volcnum vinde gelîcost,
þonne he for häleđum hlûdâst iged,
väđeđ be volcnum, vêdende fâred,
and eft semninga svige gevyrded,

---

201. sældum bedæled] *desunt haec verba in MS.; sed poetam ita scripsisse vix est dubium.* — 204. unscynde] unseócc? — 215—227. *Singulae literae, quae his versibus conspiciuntur, in libro manuscripto runarum formam habent. Formant collectae nomen* Cynevulf, *quod haud dubie viri nomen est, qui carmen hoc composuit. Ex Grimmi sententia literae* C, Y, U *literarum tantum vim atque notionem habent, literae autem* N, E, V, L, F *ita accipiendae sunt, ut harum literarum nomen propter sensum postuletur, nimirum* Neád, *necessitas, inopia,* Eh, *equus,* Vên, *superbia,* Lagu, *aqua,* Feoh, *pecunia. Quod si ita est, poetam tenuitate et inconstantia quadam laborare, certum est. Huc accidit, quod versus* 215, 217, 223 *omni sensu carent, nisi singulis literis* C, Y, U, *ut Grimm suadet, totius nominis (Cynevulfi) vim et notionem concedere velis. Omnes literae aut signorum tantum vim habere debent, aut nominum notionem. Literarum* C, Y, U *nomina, scilicet* Cên, Yr, Ûr *(= fax, arcus, urus) sensum hoc loco non habere, negari quidem non potest, alia tamen vocabula si quis pro usitatis harum literarum nominibus substituere vellet, quamquam Elene, v.* 1090 *litera* V (on vuldres V) *non* Vên, *sed* vealdend *significat, justo fortasse audacior appareret. Ceterum voces* Cempa, *pugnator,* Yrming, *pauper,* Unne, *favor, sensum optimum praeberent. Sed ad alia.* — 215. drûsende] *aut supplendum est* väs, *aut legendum* drûsôde. — 217. äplede] äflede, *Gr.* æplede, *MS.* — 224. glæm, *MS.* — 228. frätve, *Gr.*

in nêdcleofan nearve geheađrôd,
þreám forþrycced: svâ þeós vorld eall geviteđ,
and eác svâ some þe hire on vurdon
âtydrede tiónlêg nimeđ,
þonne dryhten silf dôm gesêceđ
engla veorudê. sceal æghvylc þær
reordberendra riht gehŷran
dæda gehvylcra þurh þäs dêman mûđ,
and vorda svâ same ved gesyllan,
eallra unsnyttra ær gesprecenra,
þristra geþonca, þonne on þreó dæleđ
in fŷres feng folc ânra gehvylc
þâra þe gevurdon on vidan feore
ofer sidne grund. sôđfäste bióđ
yfemest in þam âde eádigra gedryht,
duguđ dômgeorne, svâ hie âdreógan mâgon
and bûtan earfeđum eáđe geþoljan
môdigra mägen; him gemetgađ eall
êđles leóma, svâ him êđôst bŷđ
silfum gesêftôst. synfulle beóđ,
mânê gemengde, in þam midle þreád,
häled hygegeómre, in hâtne vylm
þrôsmê beþeahte. bŷđ se þridda dæl
âvyrgede vomsceađan in þäs vylmes grund,
leáse leódhatan, lige befästed
þurh ærgevyrht, ârleásra sceólu
in glêda gripe. gode nô siđđan
of þam morđorhofe in gemynd cumađ,
vuldorcyninge, ac hie vorpene beóđ
of þam heađuvylme in helle grund
torngeniđlan. bŷđ þâm tvâm dælum
ungelice, môton engla freán
geseón, sigora god; hie âsodene beóđ
âsundrôd fram synnum, svâ smæte gold,
þät in vylme bŷđ vomma gehvylces
þurh ofnes fŷr eall geclænsôd,
âmered and gemylted; svâ bŷđ þâra manna ælc
âscyred and âsceâden scylda gehvylcre,
deópra firena, þurh þäs dômes fŷr:
môton þonne siđđan sibbe brûcan,
êces eáđvelan; him bŷđ engla veard
milde and bliđe, þäs þe hie mâna gehvylc
forsâvon, synna veorc, and tô suna metudes

---

248. *Grimm* duguđdômgeorne *legere suadet; sed vox* duguđ *mihi voci* gedryht *apposita videtur. cf.* duguđ and geóguđ, *Beóv. v.* 309. — 253. þreád] *Grimm legere suadet* dreógađ, *cum* þreád *hoc loco ut dicit sensu careat. Sed fallitur* V. CI. þreád, *vel rectius* þreáde, *castigati, pertinet ad* beóđ *v.* 252, *ita ut* mânê gemengde *appositum sit voci* synfulle. *unde sequitur, vocem* in, *v.* 254 *non delendam esse sed* in hâtum vylme *esse legendum.* — 267. bŷđ, vomma gehvylces, *(ita Gr. interpunctionis signa posuit).*

vordum cleopôdon; for þan hie nu on vlite scinað
englum gelice, yrfes brûcað
vuldorcyninges tô vîdan feore.
Amen.

Andreas und Elene, ed. Jac. Grimm.

Jûlîâna, gediht fram Cynevulfe.

Hvät ve þät hŷrdon hæleð eahtjan (I.)
dêman dædhvate, þätte in dagum gelamp
Maximiânes, se geond middangeard
ârleás cyning eahtnisse âhôf,
cvealde cristne men, circan fylde,
geát on gräsvong god hèrgendra
hæðen hildfruma hâligra blôd,
riht fremmendra. väs his rice brâd,
vîd and veorðlic ofer verþeóde,
lytesnâ ofer ealne yrmenne grund.
Fôron äfter burgum, svâ he biboden häfde,
þegnas þrŷðfulle; oft hi þräce rærdon
dædum gedvolene, þâ þe dryhtnes æ
feódon þurh firencräft; feondscipe rærdon,
hôfon hæðengield, hâlge cvelmdon,
breotun bôccräftge, bärndon gecorene,
gäston godes cempan gârè and ligè.
Sum väs æhtvelig äðeles cynnes
rîce gerêfa, rondburgum veóld
eard veardâde oftâst simle,
in þære ceastre Commedia heóld
hordgestreón. Oft he hæðengield
ofer vord godes veoh gesôhte
neódê geneahhê. väs him noma cenned
Êlisêus, häfde ealdordôm
micelne and mærne. Þâ his môd ongon
fæmnan lufjan (hine fyrvet bräc),
Jûliânan: hió in gæste bär
hâlge treóve, hogde georne,
þät hire mägðhâd mâna gehvylces
fore Cristes lufan clæne geheólde.
Þâ väs sió fæmne mid hire fäder villan
velegum biveddâd; vyrd ne ful cûðe,
freóndrædenne hû heó fromhogde
geóng on gæste; hire väs godes egsa
mâra in gemyndum þonne eall þät mâðumgesteald,
þe in þäs äðelinges æhtum vunâde.
Þâ väs se veliga þæra vifgifta
goldspêdig guma georn on môde,

---

276. forðan, *Gr.* — scineð, *Gr.*
6. hergenda, *MS.* — 12. of, *MS.* — 16. bärdon, *MS.* — 25. Heliseus, *MS. (semper).* — 30. ma na, *MS.* — 36. maððum, *MS.* — 38. þære, *MS.*

þät him mon fromlicâst fæmnan gegyrede
brŷd tô bolde. heó þäs beornes lufan
fäste vidhogde, þeáh þe feohgestreón
under hordlocan hyrsta unrîm
æhte ofer eordan. heó þät eal forseah
and þät vord âcväd on vera mengu:
"Ic þe mäg gesecgan, þät þu þec silfne ne þearft
svîdôr svencan; gif þu sôdne god
lufast and gelŷfast and his lof ræ rest,
ongietest gæsta hleó: ic beó gearo sôna
unvâclice villan þînes;
svylce ic þe secge, gif þu tô sæmran gode
þurh deófolgield dæde biþencest,
hætst hædenfeoh: ne meaht þu habban mec,
nê geþreátjan þe tô gesinigan.
næfre þu þäs svidlic sâr gegearvast,
þurh hæstne nîd heardra vita,
þät þu mec onvende vorda þissa".
Þâ se ädeling veard irrê gebolgen,
firendædum fâh; gehŷrde þære fæmnan vord,
hêt þâ gefetigan fêrend snelle
hreóh and hygeblind hâligre fäder
recene tô rûne. vord up âstâg,
siddan hi tô gädere gâras hlændon
hildeþremman; hædne væron begen
synnum seóce, sveor and âdum.
Þâ reordôde rîces hirde
vid þære fæmnan fäder frêcnê môdê
darad hebbende: "me þin dohtor hafad
geyped orvyrdu; heó me on ân sagad,
þät heó mæglufan minre ne gŷme,
freóndrædenne; me þâ fracedu sind
on môdsefan mæstê veorcê,
þät heó mec svâ tornê tælê gereahte
fore þisum folce, hêt mec fremdne god
ofer þâ ôdre, þe ve ær cûdon,
velum veordjan, vordum lofjan,
on hyge hêrgan, odde hi nabban".
Gesvearc þâ svîdferd sveor äfter vorde,
þære fæmnan fäder, ferdlocan onspeón:
"ic þät gesverge þurh sôd godu,
svâ ic âre ät him æfre finde,
odde, þeóden, ät þe, þine hyldu
vinburgum in, gif þâs vord sind sôd,
monna leófâst, þe þu me sagast,
þät ic hi ne sparige, âc on spild giefe,
þeóden mæra, þe tô gevealde.
dêm þu hi tô deáde, gif þe gedafen þynce,

53. hætsd, *MS.* — 54. gesingan, *MS.* — 58. yrre, *MS.* — 64. þrymman, *suggessit Th.* — 68. häbbende, *Th.* — 73. gerahte, *MS.* — 80. sodgodu, *Th.*

svâ tô life læt, svâ þe leófre sî".
Eode þâ fromlice fæmnan tô spræce
ânræd and yreþveorg yrrê gebolgen
þær he glädmôd geónge viste
vîc veardjan; he þâ vordê cväð:
"þu eart dohtor mîn seó dŷreste
and seó svêteste in sefan mînum,
ânge for eorðan, mînra eágna leóht.
Jûlîâna, þu ongeáðe hafast
þurh þîn orlegu unbiþyrfe
ofer vitena dôm vîsan gefongen;
viðsäcest þu tô sviðe silfre rædes
þînum brŷdguman; se is betra þonne þu,
äðelra for eorðan, æhtspêdigra
feohgestreóna; he is tô freónde gôd.
forþon is þäs vyrðe, þät þu þäs veres frige,
êce eádlufan ân ne forlæte".
Him þâ seó eádge âgeaf andsvare, (II.)
Jûlîâna, hió tô gode häfde
freóndrædenne fäste gestaðelâd:
"næfre ic þäs þeódnes þâfjan ville
mægrædenne, nemne he mägna god
geornôr bigonge, þonne he gên dide,
lufige mid lâcum þone þe leóht gescôp,
heofon and eorðan and holma bigong,
eodera ymbhvyrft; ne mäg he elles mec
bringan tô bolde; he þâ brŷdlufan sceal
tô ôðerre æhtgestealdum
idese sêcan; nafað he ænige hêr".
Hire þâ þurh yrre âgeaf andsvare
fäder feóndlice; nales frätva onhêht:
"ic þät gefremme, gif mîn feorh leofað,
gif þu unrædes ær ne gesvîcest,
and þu fremdu godu forð bigongest,
and þâ forlætest, þe ûs leófran sind,
þe þisum folce tô freme stondað,
þät þu ungeara ealdre scyldig
þurh deóra gripe deaðê sveltest,
gif þu geþâfjan nelt þingrædenne,
môdges gemânan. micel is þät ongin
and þreánîêdlic þînre gelican,
þät þu forhycge hlâford ûrne".
Him þâ seó eádge âgeaf andsvare,
gleáv and gode leóf, Jûlîâna:
"ic þe tô sôðe secgan ville
bi me lifgendre nelle ic lyge fremman,
næfre ic me ondræde dômas þîne;
nê me veorce sind vîtebrôgan,

88. sy, *Th.* — 90. irenþveorg? yre *idem esse, quod* yrre, *dubito, quia vox eadem in eodem versu ita posita vix invenitur.* — 110. dyde, *Th.* — 116. ænig, *MS.* — 118. frätve, *Th.* — 124. ealdres?

hildevôman, þe þu hæstlice
mân fremmende tô me beótast;
nê þu næfre gedêst þurh gedvolan þinne,
þät þu mec âcirre from Cristes lofe".
Þâ väs ellenvôd yrre and rêðe,
frêcne and ferðgrim fäder við dehter,
hêt hi þâ svingan, suslê þreágan,
vitum vægan, and þät vord âcväð:
"onvend þec in gevitte and þâ vord oncir,
þe þu unsnyttrum ær gespræce,
þâ þu goda ûssa gield forhogdest".
Him seó unforhte âgeaf andsvare
þurh gæstgehygd Jûliâna:
"næfre þu gelærest, þät ic leásingum,
dumbum and deáfum deófolgieldum,
gæsta geniðlum gaful onhâte,
þâm vyrrestum vites þegnum;
âc ic veorðige vuldres ealdor,
middangeardes and mägenþrymmes,
and him ânum tô eal biþence,
þät he mundbora min geveorðe,
helpend and hælend við hellsceaðum".
Hi þâ þurh yrre Affricânus
fäder fæmnan âgeaf on feónda geveald
Êlisêô: he in æringe
gelædan hêt äfter leóhtes cyme
tô his dômsetle. duguð vafâde
on þære fæmnan vlite, folc eal geador.
Hi þâ se äðeling ærest grêtte,
hire brŷdguma bliðum vordum:
"min se svêtesta sunnan scima,
Jûliâna, hvät þu gleám hafast
ginfäste giefe, geóguðhâdes blæd!
gif þu godum ûssum gên gecvêmest,
and þe tô svâ mildum mundbyrd sêcest,
ildo tô hâlgum; beóð þe âhylded fram
vrâðe gevorhtra vita unrim,
grimra gyrna, þe þe gegearvâd sind,
gif þu onsecgan nelt sôðum gieldum".
Him seó äðele mæg âgeaf andsvare:
"næfre þu geþreátast þinum beótum,
nê vita þäs fela vrâðra gegearvast,
þät ic þeódscipe þinne lufje,
bûton þu forlæte þâ leásinga
veohveorðinga, and vuldres god
ongiete gleávlîce gæsta scippend,
meotud moncynnes, in þäs meahtum sind
â bûtan ende ealle gesceafta".
Þâ for þam folce frêcnê môdê

139. acyrre, *Th.* — 144. oncyr, *Th.* — 167. glæm, *Th.* — 171. yldo, *Th.*

**beótvordum spräc, bealg hine svîðe
folcâgende, and þâ fæmnan hêt
þurh niðvræce nacode þenjan
and mid sveopum svingan synna leáse.
âhlôg þâ se hererinc, hospvordum spräc:
"þis is ealdordôm uncres gevinnes**
on fruman gefongen! gên ic feores þe
unnan ville, þeáh þu ær fela
unvärlicra vorda gespræce,
onsôce tô sviðe, þät þu sôð godu
lufjan volde; þe þâ leán sceolon
viðerhycgendre vita brôgan
äfter veorðan, bûtan þu ær við hi
geþingige and him þoncvyrðe
äfter leahtorcvidum lâc onsecge,
sibbe gesette. læt þâ sace restan,
lâð leódgevin; gif þu leng ofer þis
þurh þînne dolvillan gedvolan fylgest,
þonne ic nŷde sceal nîðe gebæded
on þære grimmestan godscyld vrecan,
torne teóncvide, þê þu tælnissum
við þâ sêlestan sacan ongunne
and þâ mildestan þâra þe men viten,
þe þes leódscipe mid him longe bieode".
Him þät äðele môd unforht oncväð:
"ne ondræde ic me dômas þîne,
âvyrged vomsceaða, nê þinra vita bealo,
häbbe ic me tô hyhte heofonrices veard,
mildne mundboran, mägna valdend;
se mec gescildeð við þinum scinlâce,
of gromra gripe; þe þu tô godum tiohhast,
þâ sind gæsne gôda gehvylces,
idle, orfeorme, unbiþyrfe.
nê þær freme mêteð fira ænig,
sôðe sibbe, þeáh þe sêce tô him
freóndrædenne: he ne findeð þær
duguðe mid deóflum. ic tô dryhtne minum
môd staðelige, se ofer mägna gehvylc
valdeð vide ferh, vuldres âgend,
sigora gehvylces: þät is sôð cyning!"
Þâ þam folctogan fracudlic þuhte, (III.)
þät he ne meahte môd oncirran
fæmnan foreþonc; he bi feaxe hêt
âhôn and âhebban on heánne beám,
þær seó sunsciéne slege þrôvâde,
sace singrimme sex tida däges,
and he äðre hêt eft âsettan,

187. þennan, *MS.* — 196. viderhycgende vite, *Th.* — 202. þinne dolvillan, *Th.*] þin dolvillen, *MS.* — 203. nîðe, *Th.* nida, *MS.* — 214. gescyldeð, *Th.* — 218. metet, *MS.* — 219. þeáh þe he sêce *legere suadet Th.* — 221. minum] min, *Th.* — 227. he hi bi? — 228. heánne = heáhne.

láđ genidla, and gelædan bibeád
tô carcerne. Hire väs Cristes lof
in ferđlocan fäste bivunden,
mildê môdsefan mägen unbrice.
Þà väs mid clûstrê carcernes duru
behliden, homra geveorc, hâlig þær inne
värfäst vunâde; simle heó vuldorcyning
hêrede ät heortan, heofonrîces god
in þam nŷdcleofan nergend fira,
heólstrê bihelmâd; hire väs hâlig gâst
singal gesîđ. Þà cvom semninga
in þät hlinräced häleda gevinna
yfeles andvis, häfde engles hiv
gleáv gyrnstafa; gæstgeniđla,
helle häftling tô þære hâlgan spräc:
"hvät dreógest þu, seó dŷreste
and seó veorđeste vuldorcyninge,
dryhtne ûssum! þe þes dêma hafađ
þà vyrrestan vîtu gegearvâd,
sâr endeleás, gif þu onsecgan nelt
gleávhycgende, and his godum cvêman.
ves þu on ôfeste, svâ he þec ût heonan
lædan hâte, þät þu lâc hrađe
onsecge sigortifrê ær þec svilt nime,
deáđ fore duguđe, þŷ þu þäs dêman scealt,
eádhrêdig mæg, yrre gedygan".
Frägn þà fromlice seó þe forht ne näs,
Criste gecvême, hvonan his cyme være?
Hire se vräcmäcga viđþingâde:
"ic eom engel godes ufan siđende,
þegn geþungen and tô þe sended
hâlig of heáhđum; þe sind heardlîcu
vundrum välgrim vitu geteohhâd
tô gringvræce; hêt þe god beódan,
bearn valdendes, þät þe burga þà".
Þà väs seó fæmne for þam færspelle
egsan geaclâd, þe hire se aglæca
vuldres viđerbreca vordum sägde.
ongan þà fästlîce ferđ stađeljan
geóng grondorleás tô geddjanne:
"ic þec beorna hleó biddan ville,
êce älmihtig, þurh þät äđele gesceap
þe þu fäder engla ät fruman settest,
þät þu me ne læte of lofe hveorfan
þînre eádgife, svâ me þes âr bodađ
frêcne færspell þe me fore stondeđ.
svâ ic þe bilvitne biddan ville,
þät þu me gecŷđe, cyninga vuldor,

240. nydcleofan, *Th.* nydclafan, *MS.* — 253. ôn, *MS.* — 263. heahdu, *MS.* — 264. velgrim, *MS.* — 266. þät þu þe *legere suadet Th.* — 271. geddjanne] cleopjanne, *MS.*

þrymmes hirde, hvät þes þegn sî
lyftlâcende, þe mec læred from þe
on stearcne veg". Hire stefn oncväd
vlitig of volcnum, vord hleódrâde:
"forfôh þone frätgan and fäste geheald,
ôd þät he his sîdfät secge mid rihtê
ealne from orde, hvät his ædeln si".
Þâ väs þære fæmnan ferd geblissâd
dômeádigre; heó þät deófol genom
* * * * * * * * * *
ealra cyninga cyning tô cvale syllan.
Þâ gên ic gecräfte, þät se cempa ongan
valdend vundjan, veorud tô sêgon,
þät þær blôd and väter bûtû ät gädre
eordan sôhtun; þâ gên ic Herôde
in hyge bispeón, þät he Iohannes bibeád
heáfdê biheávan, þâ se hâlga ver
þære vîflufan vordum stŷrde
unrihtre æ; eác ic gelærde
Simôn searoþoncum, þät he sacan ongon
vid þâ gecorenan Cristes þegnas,
and þâ hâlgan veras hospê gereahte
þurh deópne gedvolan, sägde drŷas væron;
nêdde ic nearobregdum, þät ic Nerôn bisvâc
þät he âcvellan hêt Cristes þegnas
Pêtrus and Paulus; Pilâtus ær
on rôde âhêng rôdera valdend,
meotud meahtigne mînum lârum;
svylce ic Egias eác gelærde,
þät he unsnytrum Andrêas hêt
âhôn hâligne on heánne beám,
hät he of galgan his gæst onsende
in vuldres vlite. Þus ic vrâdra fela
mid mînum brôdrum bealva gefremede,
sveartra synna, þe ic âsecgan ne mäg,
rûme âreccan, nê gerim vitan
heardra heteþonca". Him seó hâlge oncväd
þurh gæstes giefe Jûliâna:
"þu scealt furdor gên, feónd moncynnes,
sîdfät secgan, hvâ þec sende tô me?"
Hire se aglæca âgeaf andsvare,
forht âfongen, frides orvêna:
"hvät mec mîn fäder on þâs fôre tô þe,
hellvarena cyning hider onsende
of þam engan hâm! se is yfla gehväs
in þam grornhofe geornfulra þonne ic.
Þonne he ûsic sended, þät ve sôdfästra
þurh misgedvield môd oncirren,

286. syn, *Th.* — 288. domeadigra, *Th.* — genom] *folium codicis deperditum esse, dicit Th.* — 294. bispeop, *MS.* — 313. asengan, *MS.* — 325. ve] se, *MS.*

âhvyrfen from hâlor; ve beóđ hygegeómre,
forhte on ferđe. ne bŷđ ûs freá milde,
egesful ealdor, gif ve yfles nôht
gedôn habbađ; ne durron ve siđđan
for his onsŷne ôhver gefêran.
þonne he onsendeđ geond sidne grund
þegnas of þŷstrum, hâteđ þräce ræran:
gif ve gemête sin on moldvege,
ođđe feor ođđe neáh fundne veorđen,
hæt hî ûsic bindan and in bælvylme
sûslum svingan. gif sôđfästra
þurh myrrelsan môd ne ôđcirređ,
hâligra hyge, ve þâ heardestan
and þâ vyrrestan vitu geþoljađ
þurh sârslege. Nu þu silfe meaht
on sefan þinum sôđ gecnâvan,
þät ic þisse nôđe väs nŷde gebæded,
þragmælum geþreád, þät ic þe sôhte".
Þâ gên seó hâlge ongon häleđa gevinnan (IV.)
vrôhtes vyrhtan vordum frignan,
fyrnsynna fruman: "þu me furđôr scealt
secgan, sâvla feónd, hû þu sôđfästum
þurh synna slide sviđâst sceđđe
fâcnê bifongen". Hire se feónd oncväđ,
vräcca värleás vordum mælde:
"ic þe eáđe mäg yfla gehvylces
ôr gecŷđan ôđ ende forđ
þâra þe ic gefremede, naläs feám sindon
synna vundum, þät þu þŷ sveótollîcôr
silf gecnâve, þät þis is sôđ nales leás.
ic þät vênde, and vitôd tealde
þristê geþoncê, þät ic þe meahte
bûtan earfeđum ânes cräftê
âhvyrfan from hâlor, þät þu heofoncyninge
viđsôce, sigora freán, and tô sæmran gebûge
onsägde synna fruman. þus ic sôđfästum
þurh mislic bleó môd oncirre.
þær ic hine finde ferđ stađeljan
tô godes villan: ic beó gearo sôna,
þät ic him monigfealde môdes gælsan
ongean bere, grimra geþonca,
dyrnra gedvilda; þurh gedvolena rim
ic him gesvête synna lustas,
mæne môdlufan, þät he mînum hrađe
leahtrum gelenge lârum hŷređ;
ic hine þäs sviđe synnum onäle,
þät he birnende from gebede sviceđ,
stepeđ stronglice, stađolfäst ne mäg

331. over, *MS.* — 338. neod cyrređ, *MS.* — 352. ead mæg, *MS.* eáđmêde *legere suadet Th.* — 353. gecyđe, *Th.* — 354. feá *Th. legere vult.* — 371. hyrađ, *Th.* — 374. steppeđ *legere vult Th.*

fore leahtra lufan lenge gevunjan
in gebedstôve. Svâ ic brôgan tô
lâđne gelæde þam þe ic lîfes ofonn,
leóhtes geleáfan, and he lârum vile
þurh môdes myne minum hŷran,
synne fremman; he siđđan sceal
gôdra gumcysta gæsne hveorfan;
gif ic ænigne ellenrôfne
gemête môdigne metodes cempan
viđ flânþräce, nele feor þonan
bûgan from beaduve, âc he bord ongean
hefeđ hygesnottor, hâligne scild
gæstlîc gûđreáf, nele gode svican,
âc he beald in gebede bidsteal gifeđ,
fäste on fêđan: ic sceal feor þonan
heánmôd hveorfan hrôđra bidæled,
in glêda gripe gehđu mænan,
þät ic ne meahte mägnes cräftê
gûđe viđgongan; âc ic geómor sceal
sêcan ôđerne ellenleásran
under cumbolhagan cempan sæmran,
þe ic onbryrdan mæge beorman minê,
âgælan ät gûđe; þeáh he gôdes hvät
onginne gæstlice: ic beó gearo sôna,
þät ic ingehygd eal geondvlîte,
hû gefästnâd sî ferđ innanveard,
viđsteall gevorht: ic þäs vealles geat
ontŷne þurh teónan; bŷđ se torr þyrel,
ingong geopenâd: þonne ic ærest him
þurh eargfare in onsende
in breóstsefan bitre geþoncas,
þurh mislice môdes villan,
þät him silfum sêlle þynceđ
leahtras tô fremman ofer lof godes,
lices lustas; ic beó lâreov georn,
þät he mânþeávum minum lifge,
âcirred cûđlice from Cristes æ,
môd gemyrred me tô gevealde
in synna seáđ; ic þære sâvle mâ
geornôr gŷme ymb þäs gæstes forvyrd
þonne þäs lichoman, se þe on legre sceal
veorđan in vorulde vyrme tô hrôđor
bifolen in foldan". Þâ gien seó fæmne spräc:
"saga, earmsceapen, unclæne gæst,
hû þu þec geþŷde þŷstra stihtend
in clænra gemong? þu viđ Criste geó
värleás vunne and gevin tuge,
hogdest viđ hâlgum; þe vearđ helle seáđ

381. geasne, *Th.* — 386. scyld, *Th.* — 395. sænran, *MS.* — 401. vigsteall *Th. legere suadet.* — 407. sêlle = sêlre. — 410. mânþeávum, *Th.*] monþeávum, *MS.*

niđer gedolfen, þær þu nŷdbysig
fore oferhygdum eard gesôhtes.
vênde ic, þät þu värra veorđan sceolde
viđ sôđfästum svylces gemôtes
and þŷ unbealdra, þe þe oft viđstôd
þurh vuldorcyning, villan þines?
Hire þâ se vêrga viđþingâde,
earm aglæca: "þu me ærest saga,
hû þu gedyrstig þurh deóp gehygd
vurde, þus vîgþrist ofer eall vîfa cyn,
þät þu mec þus fäste fetrum gebunde
æghväs orvîgne? þu in êcne god
þrymsittendne þinne getreóvdes,
meotud moncynnes, svâ ic in mine fäder,
hellvarana cyning, hyht sladelje,
þonne ic beóm onsended viđ sôđfästum,
þät ic in mânveorcum môd oncirre,
hyge from hâlor; me hvilum bŷđ
forvyrned þurh viđersteall villan mines,
hyhtes ät hâlgum, svâ me hêr gelamp
sorg on siđe. ic þät silf gecneóv
tô late micles; sceal nu lange ofer þis
scyldvyrcende scame þrôvjan:
for þon ic þec hâlsige þurh þäs hŷhstan meaht,
rôdorcyninges giefe, se þe on rôdetreó
geþrôvâde þrymmes ealdor,
þät þu miltsige me þearfendum,
þät unsælig eall ic ne forveorđe,
þeáh ic þec gedyrstig and þus dolvillen
sîđê gesôhte, þær ic sviđe me
þyslicre ær þrage ne gevênde".
Þâ seó vlitescŷne vuldres condel (V.)
tô þam värlogan vordum mælde:
"þu scealt anddettan yfeldæda má,
heán hellegæst, ær þu heonan môte,
hvät þu tô teónan þurhtogen häbbe
micelra mânveorca manna tudre
deorcum gedvildum?" hire þät deófol oncväđ:
"nu ic þät gehŷre þurh þinne hleóđorcvide,
þät ic nŷde sceal niđe gebæded
môd meldjan, svâ þu me beódest,
þreánêd þoljan! is þeós þrag ful strong,
þreát ormæte! ic sceal þinga gehvylc
þoljan and þâfjan on þinne dôm,
vomdæda onvreón, þe ic vide ferđ
sveartra gesyrede! oft ic sŷne ofteáh,
âblende bealoþoncum beorna unrîm
monna cynnes, misthelmê forbrägd

448. þrŷmes, *MS.* — 454. vlite scyne, *Th.* — 457. anddettan = andettan. — 462. niđa, *MS.* — 467. þy ic, *MS.* — 468. ofic syne, *MS.*

þurh âttres ord eágna leóman,
sveartum scûrum, and ic sumra fêt
forbräc bealosearvum; sume in bryne sende,
in lîges locan, þät him lâsta veard
sidâst gesŷne; eác ic sume gedide,
þät him bânlocan blôdê spióvedon,
þät hi færinga feorh âlêton
þurh ædra vylm; sume on ŷdfare
vurdon on veg vätrum bisencte
on mereflôde mînum cräftum
under reone streám; sume ic rôde bifealh,
þät hi hira dreórge on heán galgan
lîf âlêton; sume ic lârum geteáh,
tô geflite fremede, þät hî færinga
ealde äfþoncan ednivedon
beórê druncne; ic him byrlâde
vrôht of væge, þät hi on vinsele
þurh sveordgripe sâvle forlêton,
of flæschoman fæge scyndon
sârum gesôhte; sume þâ ic funde
bûtan godes tâcne, gŷmeleáse,
ungeblêtsâde, þâ ic bealdlice
þurh mislic cvealm mînum bondum
searoþoncum slôg. Ic âsecgan ne mäg,
þeáh ic gesitte sumorlongne däg,
eal þâ earfedu þe ic ær and sid
gefremede tô fâcne, siddan furdum väs
rôdor âræred and ryne tungla,
folde gefästnâd, and þâ forman men,
Adam and Eve, þâm ic ealdor ôdþrong
and hi gelærde, þät hî lufan dryhtnes,
êce eádgiefe ânforlêton,
beorhtne boldvelan, þät him bæm geveard
yrmdu tô ealdre and hira eaferum svâ,
mircâst mânveorca! hvät sceal ic mâ rîman
yfel endeleás? ic ealle gebär
vrâde vrôhtas geond verþeóde,
þâ þe gevurdon vidan feorê
from fruman vorulde fira cynne,
eorlum on eordan. ne väs ænig þâra,
þät me þus þriste, svâ þu nu þâ,
hâlig, mid hondum hrinan dorste;
näs ænig þäs môdig mon ofer eordan
þurh hâlge meaht, heáhfädera nân
nê vitgena, þeáh þe him veoruda god
onvrige vuldres cyning visdômes gæst,
giefe unmæte, hvädre ic gong tô þam
âgan môste; näs ænig þâra

481. rynestreám? *aut* = hreóhne streám? — 486. drucne, *MS.* — 487. vege, *Th.* — 492. þeah ic, *MS.* — 506. call, *MS.* — 508. gevordun, *MS.* — 511. þät he me?

þät mec þus bealdlîce bendum bilegde,
þreám forþrycte, ær þu nu þâ
þâ miclan meaht mîn ofersvîđdest,
fäste forfênge, þe me fäder sealde,
feónd moncynnes, þâ he mec fêran hêt
þeóden of þŷstrum, þät ic þe sceolde
synne svêtan. þær mec sorg bicvom,
hefig hondgevinn; ic bihlihhan ne þearf
äfter sârvræce siđfät þisne
magum in gemonge, þonne ic mine sceal
âgiefan gnorncearig gafulrædenne
on þam reóngan hâm". — Þâ se gerêfa hêt
gealgmôd guma Jûliânan
of þam engan hofe ût gelædan
on hyge hâlige hæđnum tô spræce
tô his dômsetle. Heó þät deófol teáh
breóstum inbryrded bendum fästne
hâlig hæđenne. Ongan þâ hreóvcearig
siđfät seófjan, sâr cvânjan,
vyrd vânjan, vordum mælde:
"ic þec hâlsige, hlæfdige min,
Jûliâna, fore godes sibbum,
þät þu furđur me fracedu ne vyrce,
edvît for eorlum, þonne þu ær didest,
þâ þu ofersvîđdest þone snotrestan
under hlinscûan helvarena cyning
in feónda byrig: þät is fäder ûser,
morđres mânfreá. hvät þu mec þreádes
þurh sârslege! ic tô sôđe vât,
þät ic ær nê siđ ænig ne mêtte
in voruldrice viđ þe gelîc,
þristran geþohtes nê þveorhtimbran
mägđa cynnes. is on me sveótul,
þät þu unscamge æghväs vurde,
on ferđe frôd". Þâ hine seó fæmne forlêt
äfter þrächvîle þŷstra neósjan
in sveartne grund sâvla gevinna,
on vîta forvyrd. viste he þŷ gearvôr
mânes melda magum tô secgan,
sûsles þegnum, hû him on sîđe gelomp.
* * * * * * * * * * * (VI.)
. . . . georne ær
hêredon on heáhđum and his hâlige meaht,
sägdon sôđlîce, þät he sigora gehväs
ofer ealle gesceaft âna valde,
êcra eádgiefa. Þâ com engel godes
frätvum blican and þät fŷr tôsceáf,

519. bennum, *MS.* — 521. miclam, *MS.* — 545. his, *MS.* — 546. þreádes = þreádest. — 555. gevinnan *legere suadet Th.; non assentio.* gevinna *est gen. plur. vocis* gevinn. — 559. *plura haud dubie folia deperdita sunt.* — 560. meaht *deficit.*

gefreóde and gefreodâde fácnes clæne,
leahtra leáse, and þone lig tôvearp
heorogiferne, þær seó hâlige stôd
mägđa bealdor on þam midle gesund.
Þät þam veligan väs veorc tô þoljanne,
þær he hit for vorulde vendan ne meahte.
sôhte synnum fâh, hû he sârlicâst
þurh þâ vyrrestan vitu meahte
feorhcvale findan. näs se feónd to lät,
þe hine gelærde, þät he læmen fät
bivyrcan hêt vundorcräftê,
viges vômum and vudubeámum,
holte bihlænan. Þâ se hearda bibeád,
þät mon þät lâmfät leádes gefylde
and þâ onbärnan hêt bælfŷra mæst,
âd onälan; se väs æghvonan
ymbboren mid brondum; bäđ hâte veól.
hêt þâ ôfeslice yrrê gebolgen
leahtra leáse in þäs leádes vylm
scûfan bûtan scyldum: þâ tôsceâden vearđ
lig tôlŷsed, leád vide sprong
hât, heorogifre; häleđ vurdon acle
ârâsâd for þŷ ræsê. þær on rime forborn
þurh þäs fŷres fnæst fîf and hundseofontig
hæđnes herges. Þâ gên seó hâlge stôd
ungevemdê vlitê; näs hire vlôh nê hrägl,
nê feax nê fel fŷrê gemæled,
nê lic nê leođu; heó in lige stôd
æghväs onsund, sägde ealles þonc
dryhtna dryhtne. Þâ se dêma vearđ
hreóh and hygegrim, ongon his hrägl teran,
svylce he grennâde and gristbitâde,
vêdde on gevitte svâ vilde deór,
grimetâde gealgmôd and his godu tælde,
þäs þê hi ne meahtun mägnê viđstondan
vîfes villan; väs seó vuldres mæg
ânræd and unforht, eafôđa gemyndig,
dryhtnes villan. Þâ se dêma hêt
âsvebban sorgcearig þurh sveordbite
on hyge hâlge, heáfdê bineótan
Criste gecorene: hine se cvealm ne þâh,
siđđan he þone fintan furđôr cûđe.
Þâ vearđ þære hâlgan hyht genivâd (VII.)
and þäs mägdnes môd miclum geblissâd,
siđđan heó gehŷrde häleđ eahtjan
invitrûne, þät hire endestäf
of gevindagum veorđan sceolde,
lîf âlŷsed. Hêt þâ leahtra ful

569. veorce? — 570. venden meahte, *MS.* vênan meahte *Th. mavult; male.* — 577. bilecgan *legere suadet Th.* — hearda, *Th.*] *deest.* — 586. æleđ, *MS.* — 599. hyne meahtum, *Th.* — 605. þeah, *MS.*

clæne and gecorene tô cvale lædan,
synna leáse: þâ cvom semninga
heán hellegæst, hearmleóđ âgôl,
earm and unlæd, þone heó ær gebond
âvigedne and mid vitum svong;
cleopâde þâ for corđre ceargealdra full:
"gildađ nu mid gyrne, þät heó goda ûssa
meaht forhogde and mec svîđâst
geminsâde, þät ic tô meldan vearđ;
lætađ hi lâđra leána hleótan
þurh væpnes spor; vrecađ ealdne nîđ,
synne gesôhte! ic þâ sorge gemon,
hû ic bendum fäst bysga unrîm
on âne niht earfeđa dreág,
yfel ormætu". Þâ seó eádge biseah
ongean gramum Jûlîâna;
gehŷrde heó hearm galan helledeófol:
feónd moncynnes ongon þâ on fleán sceacan,
vita neósan, and þät vord âcväđ:
"vâ me forvorhtum! nu is vên micel,
þät heó mec eft ville earmne gehŷnan
yflum yrmđum, svâ heó mec ær dide!"
Þâ väs gelæded londmearce neáh
and tô þære stôve, þær hi stearcferđe
þurh cumbolhete cvellan þohtun.
ongon heó þâ læran and tô lofe trymman
folc of firenum and him frôfre gehêt,
veg tô vuldre, and þät vord âcväđ:
"gemunađ vîgena vyn and vuldres þrym,
hâligra hyht, heofonengla god!
he is þäs vyrđe, þät hine verþeóda
and eal engla cynn up on rôderum
hêrgen, heáh mägen: þær is help gelong
êce tô ealdre þam þe âgan sceal.
forþon ic leóf veorud læran ville,
æ fremmende, þät ge eóver hûs
gefästnigeân, þŷ läs hit færblædum
vindas tôveorpân. veal sceal þŷ trymra
strong vidstondan storma scûrum
leáhtra gehygdum! ge mid lufan sibbe,
leóhtê geleáfan tô þam lifgendan
stâne stîđhygde stađol fästnjađ;
sôđe treóve and sibbe mid eóv
healdađ ät heortan, hâlge rûne
þurh môdes myne; þonne eóv miltse giefeđ
fäder älmihtig, þær ge âgun ät
mägna gode mæste þearfe
äfter sorgstafum. forþon ge silfe neton

617. avygedne, *MS.* *Thorpius scripsit* âvyrgedne; *sed conf. ahd.* arvîgan *conficere.* — 620. forhogd, *MS.* — 628. Julianan, *MS.* — 630. fleám? — 649. gefästnige, *MS.* gefästnian *legere suadet Th.* — ferblædum, *Th.*

ûtgong heonan, ende lîfes.
värlîc me þynceð, þät ge väccende
við hettendra hildevôman
vearde healdân, þŷ läs eóv viðerfeohtend
veges forvyrnân tô vuldres byrig.
biddað bearn godes, þät me brego engla,
meotud moncynnes milde geveorðe
sigora sellend. sibb si mid eóvic
simle sôð lufu!" þâ hire sâvl vearð
âlæded of lice tô þam langan gefeán
þurh sveordslege. — Þâ se synscaða
tô scipe sceóhmôd sceaðena þreátê
Êlisêus êhstreám sôhte,
leólc ofer laguflôd longe hvile
on svonrâde: svilt ealle fornom
secga hlôðe and hine silfne mid,
ær þon hi tô lande geliden häfdon
þurh þearlîc þreá. þær þrittig väs
and feóvere eác feores onsôhte
þurh væges vylm vigena cynnes
heáne mid hlâforde hrôðra bidæled,
hyhta leáse helle sôhton.
Ne þorfton þâ þegnas in þam þŷstran hâm
seó geneátscôlu in þam neovlan scräfe
tô þam frumgâre feohgestealda
vitôdra vênan, þät hi in vinsele
ofer beórsetle beágas þêgon
äpplede gold. — Ungelîce väs
læded lofsongum lîc hâligre
miclê mägnê tô moldgräfe,
þät hi hit gebrohton burgum in innan
sîð folc micel, þær siððan väs
geâra gongum godes lof hafen
þrymmê miclê ôð þisne däg
mid þeódscipe. — Is me þearf micel,
þät seó hâlge me helpe gefremme,
þonne me gedælað deórast ealra,
sibbe tôslitað sinhivan tû
micle môdlufan, min sceal of lîce
sâvul on siðfät, nât ic silfa hvider;
eardes uncŷððu of sceal ic þisum
sêcan ôðerne ærgevyrhtum
gongan iûdædum. geómor hveorfað
C. **Y**. and **N**.; cyning bŷð rêðe
sigora sellend, þonne synnum fâh
E. **V**. and **U**. acle bidað,
hvät him äfter dædum dêman ville

---

687. beorsele, *Th.* — 701 — 703. *locus obscurus; forsitan voces ita construi possunt:* "þonne ic sceal of þisum earde gongan, sêcan ôðerne, uncûðne, ærgevyrhtum, iûdædum". — 703. hveorfeð, *Th.* — 704—708. *literae in versibus his tantummodo literarum vim habere videntur.* — 707. he him?

lifes tô leáne; **L. F.** beofað,
seomað sorgcearig; sâr eal gemon,
synna vunde, þe ic sið oððe ær
gevorhte in vorulde: þät ic vôpig sceal
tearum mænan; väs ân tid tô lät,
þät ic yfeldæda ær gescomede,
þenden gæst and lic geador siðedon
onsund on earde; þonne ârna biþearf,
þät mec seó hâlge við þone hŷhstan cyning
geþingige. mec þäs þearf monað,
micel môdes sorg. bidde ic monna gehvone
gumena cynnes, þe his gied sprece,
þät he mec neódful bi noman mînum
gemyne môdig and meotud bidde,
þät me heofona helm helpe gefremme,
meahta valdend, on þam miclan däge
fäder, frôfre gæst, in þâ frêcnan tid
dæda dêmend and se deóra sunu,
þonne seó þrinis þrymsittende
in ânnesse ealda cynne
þurh þâ sciran gesceaft scrifeð bi gevyrhtum
meorðe monna gehvam. Forgif ûs mägna god,
þät ve þine onsŷne, äðelinga vyn
milde gemêten on þâ mæran tid. amen.

Cod. Exon., ed. Thorpius.

Cædmon I.

1. Hvŷ se engel ofermôdes gode viðsôc, and hvŷ he siððan his vräcsið giddôde.

Häfde se ealvalda engelcynna (IV. *Thorpe, pag. MS.* 14.)
þurh handmägen hâlig drihten
tŷne getrymede, þæm he getrûvôde vel,
þät hie his gióngorscipe fulgân volden,
vyrcëan his villan, for þon he him gevit forgeaf
and hie mid his handum gesceôp hâlig drihten.
gesette häfde he hie svâ gesæliglice, ænne häfde he svâ sviðne gevorhtne
svâ mihtigne on his môdgeþohte; he lêt hine svâ micles vealdan,
hêhstne tô him on heofona rice; häfde he hine svâ hvitne gevorhtne,
svâ vynlic väs his västm on heofonum, þät him com from veroda drihtne,
gelic väs he þâm leóhtum steorrum, lof sceolde he drihtnes vyrcëan,
dŷran sceolde he his dreámas on heofonum and sceolde his drihtne þancjan
þäs leánes, þe he him on þam leóhte gescerede, þonne lête he his hine lange vealdan;

---

727. ælda, *Th.*
4. fulgân] fyligan, *Th. contra allit. legem.* — 6. hie] *abest.* — 7. gesett, *Th.*

ac he åvende hit him tô virsan þinge, ongan him vinn up åhebban
vid þone hêhstan heofnes vealdend þe siteđ on þam hålgan stôle.
deóre väs he dryhtne ûrum: ne mihte him bedyrned vyrđan,
þät his engil ongan ofermôd vesan,
åhôf hine viđ his hearran, sôhte hetespræce
gilpvord ongean, nolde gode þeóvjan,
cväđ þät his lic være leóht and scêne,
hvit and hiovbeorht; ne mihte he ät his hyge findan,
þät he gode volde geóngerdômê
þeódne þeóvjan; þuhte him silfum,
þät he mägin and cräft måran häfde,
þonne se hålga god habban mihte,
folcgestealna. fela vorda gespräc (15.)
se engel ofermôdes; þohte þurh his ânes cräft,
hû he him strenglicran stôl gevorhte,
heáhran on heofonum; cväđ þät hine his hyge speône,
þät he vest and norđ vyrcëan ongunne,
trymede getimbro; cväđ him tveó þuhte,
þät he gode volde geóngra veorđan.
"Hvät sceal ic vinnan? cväđ he, nis me vihte þearf,
hearran tô habbanne; ic mäg mid handum svâ fela
vundra gevyrcëan; ic häbbe geveald micel
geara to gyrvanne gôdlîcran stôl,
heárran on heofne: hvŷ sceal ic äfter his hyldo þeóvjan,
bûgan him svylces geóngordômes? ic mäg vesan god svâ he!
bigstandađ me strange geneátas, þâ ne villađ me ät þam stride gesvican,
häleđas heardmôde, hie habbađ me tô hearran gecorenne,
rôfe rincas: mid svylcum mäg man ræd geþencëan,
fôn mid svylcum folcgesteallan: frŷnd sind hie mine georne,
holde on hira hygesceaftum: ic mäg hira hearra vesan,
rædan on þŷs ricê. svâ me þät riht ne þynceđ,
þät ic ôleccan âviht þurfe
gode äfter gôde ænigum: ne ville ic leng his geóngra vurđan!"
Þâ hit se allvalda eall gehŷrde,
þät his engil ongan ofermêde micel
åhebban viđ his hearran, and spräc heálic vord
dollice viđ drihten sinne, sceolde he þâ dæd ongildan,
veorc þäs gevinnes gedælan, and sceolde his vite habban
ealra morđra mæst. — Svâ dêđ monna gehvylc (16.)
þe viđ his valdend vinnan onginneđ,
mid mânê viđ þone mæran drihten. — Þâ veard se mihtiga gebolgen,
hêhsta heofones valdend, vearp hine of þam heán stôle.
hete häfde he ät his hearran gevunnen, hyld häfde his ferlorene;
gram vearđ him se gôda on his môde, forþon he sceolde grund gesêcan
heardes hellevites, þäs þe he vann viđ heofnes valdend.
âcväđ hine þâ fram his hyldo and hine on helle vearp,

17. engyl, *Th.* — 21. hige, *Th.* — 24. mägyn, *Th.* — 26. folcgestælna, *Th.* — 31. tveo-þuhte, *Th.* — 33. vihtæ, *Th.* — 36. geara] *deest ap. Th.* — godlicran "*diviner*" *Th.* — 37. heárran = heáhran. — 40. gecorene, *Th.* — 48. engyl, *Th.* — 49. healig, *Th.* — 51. vorc, *Th.* — 53. ongynned, *Th.*

on þâ deópan dalas, þær he tô deófle vearð.
se feónd mid his gefêrum eallum feóllon þâ ufon of heofnum
þurhlonge svâ þreó niht and dagas
þâ englas of heofnum on helle, and hi ealle forsceôp
drihten tô deóflum; forþon hi his dæd and vord (17.)
noldon veorðjan, forþon þe hî on vyrse leóht
under eorðan neoðan älmihtig god
sette sigeleáse on þâ sveartan helle.
þær habbað hi on efen ungemet lange
ealra feónda gehvylc fŷr edneóve,
þonne cymð on uhtan eásterne vind
forst fyrnum cald, symble fŷr oððe gâr:
sum heard gesvinc habban sceoldon.
vorhte man hit him tô vite; hira vorold väs gehvyrfed
forman siðe; fylde helle
mid þam andsacum; heóldon englas forð
heofonrices hêhðe, þe ær godes hyldo gelæston.
lâgon þâ ôðre fŷnd on þam fŷre, þe ær svâ feala häfdon
gevinnes við heora valdend. vite þoljað,
hâtne heaðovelm helle tô middes,
brand and brâde lîgas, svylce eác þâ biteran rêcas, (18.)
þrôsm and þŷstro, forþon hie þegnscipe
godes forgŷmdon: hie hira gâl besvâc,
engles oferhygð; noldon alvealdan
vord veorðjan: häfdon vite micel,
væron þâ befeallene fŷre tô botme,
on þâ hâtan helle þurh hygeleáste
and þurh ofermetto: sôhton ôðer land,
þät väs leóhtes leás and väs liges full,
fŷres fær micel. feónd ongeâton
þät hie häfdon gevrixled vita unrîm
þurh heora miclan môd and þurh miht godes
and þurh ofermetto ealra sviðôst.
Þâ spräc se ofermôda cyning, þe ær väs engla scŷnôst,
hvittôst on heofne and his hearran leóf,
drihtne dŷre, ôð hie tô dole vurdon,
þät him for gâlscipe god silfa vearð
mihtig on môde irre, vearp hine on þät morðer innan
niðer on þät neádbedd and sceôp him naman siððan,
cväð þät se hêhsta hâtan sceolde
Satan siððan; hêt hine þære sveartan helle
grundes gŷman, nalles við god vinnan. —
Satan maðelôde, sorgjende spräc,
se ðe helle forð healdan sceolde,
gŷman þäs grundes. väs ær godes engel
hvit on heofne, ôð hine his hyge forspeôn
and his ofermetto eallra sviðôst.

60. dala, *MS.* — 62. þurh longe, *Th.*, *contra alliterationis legem.* — 63. þâ englas *posuit Th. ad finem versus antecedentis; male.* — heo alle, *Th.* — 64. heo his, *Th.* — 65. heo on, *Th.* — 68. on æfyn, *Th.* — 89. fær micel, *Th.* — 97. yrre, *Th.* — morðerinnan, *Th.* — 98. niódbedd, *Th.*

þät he ne volde vereda drihtnes
vord vurdjan. veóll him on innan
hyge ymb his heortan; hât väs him ûtan
vrâdlic vite; he þâ vordė cväđ:
"Is þes enga stede ungelic svide
þam ôdrum þe ve ær cûđon,
heán on heofonrice, þe me min hearra onláh, (19.)
þeáh ve hine for þam alvealdan âgan ne môston,
rômigan ûres rîces. näfd he þeáh riht gedôn,
þät he ûs häfd befylled fŷre tô botme,
helle þære hâtan, heofonricė benumen;
hafađ hit gemearcôd mid moncynnė
tô gesettanne. þät me is sorga mæst,
þät Adam sceal, þe väs of eorđan gevorht,
minne stronglîcan stôl behealdan,
vesan him on vynne, and ve þis vite þoljan,
hearm on þisse helle. Vâ lâ âhte ic minra handa geveald,
and môste âne tid ûte veorđan,
vesan âne vinterstunde, þonne ic mid þŷs verodė —
âc licgađ me ymbe irenbendas,
rîdeđ racentan sâl: ic eom rîces leás!
habbađ me svâ hearde helle clommas
fäste befangen! hêr is fŷr micel
ufan and neođone, ic â ne geseah
lâđran landscipe: lig ne âsvâmad
hât ofer helle; me habbađ hringa gespong,
slidhearda sâl sîdes âmyrred,
âfyrred me min fêđe; fêt sint gebundene,
handa gehäfte; sint þissa heldora
vegas forvorhte, svâ ic mid vihtė ne mäg
of þisum liođobendum; licgad me ymbûtan
heardes irenes hâte geslägene
grindlas greáte, mid þŷ me god hafađ
gehäfted be þam healse. svâ ic vât he minne hyge cûde
and þät viste eác veroda drihten,
þät sceolde unc Adame yfele gevurđan
ymb þät heofonrîce, þær ic âhte minra handa geveald.
ac þoljađ ve nu þreá on helle, þät sindon þŷstro and hæto, (VII.) (21.)
grimme, grundleáse; hafađ ûs god silfa
forsvâpen on þâs sveartan mistas: svâ he ûs ne mäg ænige synne gestælan,
þät ve him on þam lande lâđ gefremedon: he häfđ ûs þeáh þäs leóhtes bescyrede,
bevorpen on ealra vita mæste: ne mâgon ve þäs vrâce gefremman

---

113. onlag, *Th.* — 122. þoljen, *Th.* — 131. asvamad, *Th.* svâman = *bor.* sveima, *circumferri; sed aut pro* ne nu *legas, aut* âsvânad, *necesse videtur.* — 137. þissum, *Th.* — 143. geveald] *inter hunc versum et sequentem Thorpius, V. Cl. lacunae signa posuit sua in carminis editione, sed male me judice.* þær ic âhte geveald *scilicet verto "siquidem haberem potestatem" non "ubi habui potestatem". cf. v.* 551. — 144. syndon, *Th.* — 146. gestalan? *sed hic et Beóv.* 2680 gestælan *cum acuto invenitur.*

geleánjan him mid láđes vihtê, þät he ûs hafađ þâs leóhtes bescyrede.
he häfđ nu gemearcôd ânne middangeard, þær he häfđ mon gevorhtne
äfter his onlicnesse, mid þam he vile eft gesettan
heofona rîce mid hluttrum sâvlum. ve þäs sculon hycgan georne,
þät ve on Adame, gif ve æfre mægen,
and on his eafrum svâ some andan gebêtan,
onvendan him þær villan sines, gif ve hit mægen vihtê âþencan.
ne gelŷfe ic me nu þäs leóhtes furđôr, þäs he him þenceđ lange niótan,
þäs eádes mid his engla cräfte. ne mâgon ve þät on aldre gevinnan,
þät ve mihtiges godes môd onvæcen: uton ôđvendan hit nu monna bearnum,
þät heofonrice, nu ve hit habban ne môton, gedôn, þät hie his hyldo forlæten,
þät hie þät onvendân, þät he mid his vordê bebeád: þonne veorđ he him vrâđ on môde,
âhvêt hie from his hyldo: þonne sculon hie þâs helle sêcan
and þâs grimman grundas, þonne môton ve hie ûs tô gióngrum habban,
fira bearn on þisum fästum clomme! onginnađ nu ymb þâ fyrde þencëan,
gif ic ænigum þegne þeódenmâđmas (22.)
geara forgeâfe, þenden ve on þam gôdan rice
gesælige sæton and häfdon ûrra setla geveald:
þonne he me nâ on leófan tid leánum ne meahte
mîne gife gildan, gif his gién volde
mînra þegna hvylc geþâfa veorđan,
þät he ur heonon ûte mihte
cuman þurh þâs clûstro and häfde cräft mid him,
þät he mid feđerhoman fleógan meahte,
vindan on volcne, þær gevorht stondađ
Adam and Eve ond eorđrice
mid velan bevunden — and ve sind âvorpene hider
on þâs deópan dalo! — Nu hie drihtne sint
vurđran micle and môton him þone velan âgan,
þe ve on heofonrice habban sceoldon,
rîce mid rihte, is se ræd gescyred
monna cynne! Pät me is on minum môde svâ sâr,
on minum hyge hreóveđ, þät hie heofonrice
âgan tô aldre! gif hit eóver ænig mæge
gevendan mid vihtê, þät hie vord godes,
lâre forlæten, sôna hie him þê lâđran beóđ.
gif hie brecađ his gebodscipe, þonne he him âbolgen vurdeđ,
siđđan bŷđ him se vela onvended and vyrđ him vîte gegearvôd,
sum heard hearmscearu. hycgađ his ealle,
hû ge hi besvicen: siđđan ic me feste mäg
restan on þisum racentum, gif him þät rîce losađ.
se þe þät gelæsteđ, him bŷđ leán gearo
äfter tô aldre, þäs ve hêr inne mâgon
on þisum fŷre forđ fremena gevinnan:
sittan læte ic hine viđ me silfne, svâ hvâ svâ þät secgan cymeđ
on þâs hâtan helle, þät hie heofoncyninges

165. þan, *Th.* — 169. vurđan, *Th.*

unvurdlice vordum and dædum
lâre forlêton — him bŷđ leán gearo!"

---

2. Hvŷ se feónd Adam and Evan forspôn.

Angan hine þâ gyrvan godes andsaca (23.)
fûs on frätvum, häfde fæcne hyge.
helm on heáfod âsette, and þone full hearde geband,
spênn mid spangum. viste him spræca fela,
vôra vorda. vand him up þanon,
hvearf him þurh þâ helldora, häfde hyge strangne
(leólc on lyfte), lâdvende môd,
svang þät fŷr on tvâ feóndes cräftê:
volde dearnunga drihtnes geóngran,
mid mândædum menn besvican,
forlædan and forlæran, þät hie vurdon lâđ gode.
He þâ gefêrde þurh feóndes cräft,
ôđđät he Adam on corđrice,
godes handgesceaft, gearone funde,
vislice gevorht, and his vif somed,
freó fägrôste, svâ hie fela cûđon
gôdes gegearvigëan, þâ him tô gyngran self
metod mancynnes mearcôde selfa —
and him bi tvegen beámas stôdon:
þâ væron ûtan ofätes gehladene,
gevered mid västmê, svâ hie valdend god,
heáh heofoncyning, handum gesette,
þät þær yldo bearn môste onceósan
gôdes and yfeles, gumena æghvylc
velan and vâvan. näs se västm gelîc
ôđrum, väs svâ vynlic, vlitig and scêne,
liđ and lofsum: þät väs lifes beám.
môste on êcnisse äfter libban,
vesan on vorulde, se þäs västmes onbât,
svâ him äfter þŷ yldo ne derede,
ne suht svâre; ac môste symle vesan
lungre on lustum and his lif âgan,
hyldo heofoncyninges hêr on vorulde [habban];
him tô væron vitôde . . . . . . geþingđo
on þone heán heofon, þonne he heonon vende. (24.)
þonne väs se ôđer eallenga sveart,
dim and þŷstre: þät väs deáđes beám.
se bär bitres fela: sceolde bû vitan
ylda æghvylc yfles and gôdes.
gevanôd on þisse vorulde sceolde on vite â
mid svâtê and mid sorgum siđđan libban,
svâ hvâ svâ gebyrgde þäs on þam beáme geveóx;

---

196. forlêton — him bŷđ leán gearo] *desunt ap. Th.* — 201. vôra] vrâđra, *in margine codicis.* — 209. Âdâm, *Th.* — 213. gingran, *Th.* — 222. ôđrum] ôđer, *Th.* — 230. *post* vitôde *deesse videtur verbum, e. gr.* vynna. — 231. he] heo, *Th.*

sceolde hine yldo beniman ellendæda,
dreámes and drihtscipes and him beón deáð scyred;
lytle hvîle sceolde he his lifes niótan,
sêcan þonne landa sveartôst on fŷre,
sceolde feóndum þeóvjan, þær is ealra frêcna mæste
leódum tô langre hvîle. þät viste se lâða georne,
dyrne deófles boda, þe við drihten vann. —
Vearp hine þâ on vyrmes lic, and vand him þâ ymbûtan (25.)
þone deáðes beám þurh deófles cräft;
genam þær þäs ofätes, and vende hine eft þanon
þær he viste handgeveorc heofoncyninges;
ongan hine þâ frinan forman vordê
se lâða mid lygenum: "Langað þe âvuht,
Adam, up tô gode? ic eom on his ærende hider
feorran gefêred; nê þät nu fyrn ne väs,
þät ic við hine sylfne sät: þâ hêt he me on þisne sið faran,
hêt þät þu þises ofätes æte, cväð, þät þin abal and cräft
and þin môdsefa mâra vurde,
and þin lichoma leóhtra micle,
þîn gesceapu scênran; cväð, þät þe æniges sceates þearf
ne vurde on vorulde, nu þu villan häfst
hyldo gevorhte heofoncyninges,
tô þance geþênôd þinum hearran,
häfst þe við drihtne dŷrne gevorhtne; ic gehŷrde hine þine dæd and vord
lofjan on his leóhte and ymb þin lîf sprecan,
svâ þu læstan scealt þät on þis land hider
his bodan bringað. — Brâde sind on vorulde
grêne geardas, and god vîted
on þam hêhstan heofna rîce
ufan alvalda; nele þâ earfeðu
sylfa habban, þät he on þisne sið fare
gumena drihten, âc he his gyngran sent
tô þinre spræce. nu he þe mid spellum hêt
listas læran, læste þu georne
his ambyhto, nim þe þis ofät on hand,
bit hit and byrge: þe veorð on þinum breóstum rûm,
västm þŷ vlitegra. þe sende valdend god
þin hearra þâs helpe of heofonrice". (26.)
Adam maðelôde þær he on eorðan stôd,
selfsceafte guma: "Þonne ic sigedrihten,
mihtigne god, mäðlan gehŷrde
strangre stemne, and me hêr stondan hêt,
his bebodu healdan, and me þas brŷd forgeaf,
vlitesciéne vif, and me varnjan hêt,
þät ic on þone deáðes beám bedroren ne vurde,
besvicen tô sviðe: he cväð, þät þâ sveartan helle
healdan sceolde se þe bi his heortan vuht
lâðes gelæde. Nât, þeáh þu mid lygenum fare

252. âdâm, *Th.* — 255. ábal, *Th.* — 280. stemme, *Th.* — 286. ligenum, *Th.*

þurh dyrne geþanc, þe þu drihtnes eart
boda of heofnum. hvät ic þînra bysna ne mäg
vorda ne visna vuht oncnâvan,
sîđes nê sagona. ic vât hvät he me self bebeád
nergend ûser, þâ ic hine nêhst geseáh:
he hêt me his vord veorđjan and vel healdan,
læstan his lâre. þu gelic ne bist
ænegum his engla þe ic ær geseah,
nê þu me ôdiévest ænig tâcen,
þe he me þurh treóve tô onsende,
mîn hearra þurh hyldo: þŷ ic þe hŷran ne cann;
âc þu meaht þe forđfaran: ic häbbe me fästne geleáfan
up tô þam älmihtegum gode, þe me mid his earmum vorhte,
hêr mid handum sinum; he mäg me of his heáu rice
geofjan mid gôda gehvylcum, þeáh he his gyngran ne sende".
Vende hine vrâđmôd þær he þät vîf geseah
on eorđrice Evan stondan
sceóne gesceapene, cväđ þät sceađena mæst
eallum heora eaforum äfter siddan
vurđe on vorulde: "Ic vât inc valdend god
âbolgen vyrđ, svâ ic him þisne bodscipe (27.)
selfa secge, þonne ic of þŷs sîđê cume
ofer langne veg, þät git ne læston vel
hvylc ærende svâ he eásten hider
on þisne sîđ sendeđ. nu sceal he sylf faran
tô incre andsvare; ne mäg his ærende
his boda beódan: þŷ ic vât þät he inc âbolgen vyrđ,
mihtig on môde! gif þu þeáh minum vilt,
vîf villende, vordum hŷran,
þu meaht his þonne rûme ræd geþencan.
gehyge on þînum breóstum, þät þu inc bâm tvâm meaht
vitê bevarigan, svâ ic þe visje:
et þisses ofetes, þonne vurdađ þîne eágan svâ leóhte,
þät þu meaht svâ vide ofer voruld ealle
geseón siđđan and selfes stôl
herran þînes, and habban his hyldo forđ;
meaht þu Adame eft gestŷran,
gif þu his villan häfst, and he þinum vordum getrŷvd,
gif þu him tô sôđe sägst, hvylce þu selfe häfst
bysne on breóstum, þäs þu gebod godes,
lâre læstes. he þone lâđan strîđ,
yfel andvyrde ânforlæteđ
on breóstcofan, svâ vit him bûtû
an spêd sprecađ; span þu hine georne,
þät he þîne lâre læste, þŷ läs git lâđ gode,
incrum valdende veorđan þyrfen.
gif þu þät angin fremest, idesa seó betste,
forhele ic incrum herran, þät me hearmes svâ fela

---

301. gingran, *Th.* — **319.** ät, *Th.* — þin — leoht, *Th.* — **325.** selfa, *Th.* — **326.** bisne, *Th.*

Adam gespräc, eargra vorda;
tihð me untrióvða, cvið, þät ic seo teónum georn
gramum ambihtsecg, nales godes engel;
âc ic cann ealle svâ geare engla gebyrdo,
heáhheofona gehliðu. väs seó hvil þäs lang,
þät ic geornlice gode þegnôde (28.)
þurh holdne hyge herran minum,
drihtne selfum: ne eom ic deófle gelic".
Lædde hie svâ mid lygenum and mid listum speón (XI.)
idese on þät unriht, óð þät hire on innan ongan
veallan vyrmes geþeaht (häfde hire vácran hyge
metod gemearcôd), þät heó hire môd ongan
lætan äfter þâm lârum, forþon heó ät þam láðan onfèng
ofer drihtnes vord deáðes beámes
veorcsumne västm. Ne vearð virse dæd
monnum gemearcôd! þät is micel vundor,
þät hit êce god æfre volde
þeóden þoljan, þät vurde þegn svâ monig
forlæded be þâm lygenum, þe for þâm lârum com. — (29.)
Heó þâ þäs ofätes ät, alvaldan bräc
vord and villan: þâ meahte heó vide geseón
þurh þäs láðan læn, þe hie mid lygenum besvâc,
dearnenga bedrôg, þe hire for his dædum com,
þät hire þuhte hvitre heofon and eorðe
and eall þeós voruld vlitigre, and geveorc godes
micel and mihtig, þeáh heó hit þurh monnes geþeaht
ne sceávôde, âc se sceaða georne
svicôde ymb þâ sâvle þe hire ær þâ siéne onláh,
þät heó svâ vide vlîtan meahte
ofer heofonrice. Þá se forhátena spräc
þurh feóndscipe, nalles he hie freme lærde:
"Þu meaht nu þe self geseón, svâ ic hit þe secgan ne þearf,
Eve seó gôde, þät þe is ungelîc
vlite and västmas, siððan þu minum vordum getrûvôdest,
læstes mîne lâre. nu scineð þe leóht fore
glädlic ongean, þät ic from gode brohte,
hvit of heofonum. — Nu þu his hrinan meaht,
säge Adame, hvylce þu gesihðe häfst,
þurh minne cyme cräfta; gif get þurh cûscne siodo
læst mîna lâra, þonne gife ic him þäs leóhtes genôg,
þäs ic þe svâ gôdes gegyred häbbe.
ne vîte ic him þâ vomcvidas, þeáh he his vyrðe ne sie
tô âlætanne þäs fela he me láðes spräc.
Svâ his eaforan sculon äfter libban,
þonne hie láð gedôð, hie sculon lufe vyrcëan,
bêtan heora hearran hearmcvide ond habban his hyldo forð".
Þá giéng tô Adame idesa scênôst, (XII. *Th.*)

336. tyhð, *Th.* — untryovða, *Th.* — 353. forlædd, *Th.* — 373. cime, *Th.* — 378. his, *Th.*] hire, *MS.* — *Me his tribus versibus, etiam si* his *pro* hire *ponas, non nihil offendi, fateor; inepta enimvero Satani commemoratio de Adami propagine mihi videtur.* — 381. gien, *Th.*

vifa vlitegôst þe on voruld côme,
forþon heó väs handgeveorc heofoncyninges, (30.)
þeáh heó þâ dearnenga fordôn vurde,
forlæd mid lygenum, þät hió lâđ gode
þurh þäs vrâđan geþanc veorđan sceolde,
þurh þäs deofles searo dôm forlætan,
hierran hyldo, hefonrices þoljan. —
Monige hvile bŷđ þam men full vâ
þe hine ne varnađ, þonne he his geveald hafađ. —
Sum heó hire on handum bär, sum hire ät heortan läg
äppel unsælga, þone hire ær forbeád
drihtna drihten, deádbeámes ofet,
and þät vord âcväđ vuldres aldor,
þät þät micle morđ menn ne þorfton
þegnas þoljan, ac he þeóda gehvam
heofonrice forgeaf hâlig drihten,
vidbrâdne velan, gif hie þone västm âune
lætan voldon, þe þät lâđe treóv
on his bogum bär bitre gefylled:
þät väs deáđes beám, þe him drihten forbeád.
Forlêc hie þâ mid lygenum se väs lâđ gode
on hete heofoncyniges, and hyge Evan,
vîfes vâc geþoht, þät heó ongan his vordum trûvjan,
læstan his lâre and geleáfan nom,
þät he þâ bysene from gode brungen häfde,
þe he hire svâ värlice vordum sägde,
iévde hire tâcen and treóva gehêt,
his holdne hyge: þâ heó tô hire hearran spräc:
"Adam, freá min, þis ofet is svâ svête,
bliđ on breóstum, and þes boda sciéne
godes engel gôd! Ic on his gearvan geseó,
þät he is ærendsecg uncres hearran,
hefoncyninges: his hyldo is unc
betere tô gevinnanne, þonne his viđermêdo!
gif þu him heódäg vuht hearmes gespræce,
he forgifđ hit þeáh, gif vit him geóngordôm
læstan villađ. hvät scal þe svâ lâđlic striđ (32.)
viđ þines hearran bodan? unc is his hyldo þearf,
he mäg unc ærendjan tô þam alvaldan
heofoncyninge! — Ic mäg heonon geseón,
hvær he sylf siteđ, þät is sûđeást,
velan bevunden, se þâs voruld gesceóp.
geseó ic him his englas ymbe hveorfan,
mid feđerhaman, ealra folca mæst,
vereda vynsumâst. hvâ meahte me svêlc gevit gifan
gif hit gegnunga god ne onsende,
heofones valdend? gehŷran mäg ic rûme
and svâ vide geseón on voruld ealle

385. hie, *Th.* — 386. sceoldon, *Th.* — 391. sumne heó? — 398, 399. västm anlætan, *Th.* — 399. lâđ, *Th.* — 416. heo däg, *Th.*

ofer þâs sîdan gesceaft: ic mäg svegles gamen
gehŷran on heofnum: veard me on hyge leóhte,
ûtan and innan, siddan ic þäs ofetes onbât.
nû häbbe ic his hêr on handa, herra se gôda,
gife ic hit þe georne: ic gelŷfe, þät hit fram gode côme
broht from his bysene, þäs me þes boda sägde
værum vordum. hit nis vuhte gelîc
elles on eordan, bûtan svâ þes âr säged,
þät hit gegnunga from gode côme".
Hió spräc him þicce tô and speôn hine ealne däg (XIII.)
on þâ dimman dæd, þät hie drihtnes heora
villan bræcon. stôd se vrâda boda,
legde him lustas on, and mid listum speôn,
fylgde him frêcne; väs se feónd full neáh,
þe on þâ frêcnan fyrd gefaran häfde
ofer langne veg. leóde hogôde
on þät micle mord men forveorpan,
forlæran and forlædan, þät hie læn godes
älmihtiges gife ânforlêten
heofonrices geveald. Hvät se hellsceada (33.)
gearve viste, þät hie godes yrre
habban sceoldon and hellgeþvin,
þone nearvan nid niéde onfôn,
siddan hie gebod godes forbrocen häfdon.
þâ he forlærde mid lygenvordum
tô þam unræde idese sciéne,
vifa vlitegôst, þät heó on his villan spräc,
väs him on helpe, handveorc godes tô forlæranne.
Heó spräc þâ tô Adame idesa sceónôst
ful þiclice, ôd þam þegne ongan
his hyge hveorfan, þät he þam gehâte getrûvôde
þe him þät vif vordum sägde.
heó dide hit þeáh þurh holdne hyge; niste þät þær hearma svâ fela
firenearfeda fylgean sceolde
monna cynne; þäs heó on môd genam,
þät heó þäs lâdan bodan lârum hŷrde:
âc vênde, þät heó hyldo heofoncyninges
vorhte mid þâm vordum, þe heó þam vere svêlce
tâcen ôdiévde and treóve gehêt,
ôd þät Adame innan breóstum
his hyge hvyrfde, and his heorte ongann
vendan tô hire villan. He ät þam vife onfêng
helle and hinsid, þeáh hit nære hâten svâ,
âc hit ofetes noman âgan sceolde:
hit väs þeáh deádes svefn and deófles gespon,
hell and hinsid and häleda forlor,
menniscra mord, þät hie tô mete dædon,
ofet unfäle, svâ hit him on innan com,
hrân ät heortan. Hlôh þâ and plegôde

---

457. him, *Th.*] hire, *MS.* — 472. hinnsid, *Th.* — 475. hinnsid, *Th.*

boda bitre gehugôd, sägde begra þanc
hearran sînum. "Nu häbbe ic þine hyldo me
vitôde gevorhte and þînne villan gelæst
tô ful monegum däge: men sint forlædde
Adam and Eve; him is unhyldo
valdendes vitôd, nu hie vordcvide his (34.)
lâre forlêton; forþon hie leng ne mâgon (35.)
healdan heofonrîce, âc hie tô helle sculon
on þone sveartan sið. Svâ þu his sorge ne þearft
beran on þinum breóstum þær þu gebunden ligst,
murnan on môde, þät hêr men bûn
þone heán heofon, þeáh vit hearmas nu
þreáveorc þoljað and þŷstre land,
and þurh þîn micle môd monig forlêton
on heofonrice heáhgetimbro,
gôdlîce geardas. unc vearð god yrre,
forþon vit him noldon on heofonrîce
hnîgan mid heáfdum hâlgan drihtne
þurh geóngordôm; âc unc gegenge ne väs,
þät vit him on þegnscipe þeóvjan volden.
forþon unc valdend vearð vrâð on môde,
on hyge hearde, and ûs on helle bedrâf,
on þät fŷr fylde folca mæste,
and mid handum his eft on heofonrîce
rihte rôdorstôlas, and þät rice forgeaf
monna cynne. mäg þin môd vesan
blîðe on breóstum, forþon hêr sint bûtû gedôn,
ge þät häleða bearn heofonrice sculon
leóde forlætan and on þät lîg tô þe
hâte hveorfan. eác is hearm gode,
môdsorg gemacôd; svâ hvät svâ vit hêr morðres þoljað,
hit is nu Adame eall forgolden
mid hearran hetê and mid häleða forlorê,
monnum mid morðres cvealmê. forþon is min môd gehæled,
hyge ymb heortan gerûme: ealle sint uncre hearmas gevrecene,
lâðes þät vit lange þoledon. — Nu ville ic eft þam lige neár,
Satan ic þær sêcan ville; he is on þære sveartan helle
häft mid hringa gesponne". — Hvearf him eft niðer
boda bitresta, sceolde he þâ brâdan ligas sêcan, (36.)
helle gehliðo, þær his hearra läg (37.)
simum gesæled. — Sorgedon bâ tvâ
Adam and Eve, and him oft betuh
gnornvord gengdon: godes him ondrêdon
heora hearran hete, heofoncyninges nið
sviðe onsæton; selfe forstôdon
his vord onvended. þät vif gnornôde,
heáf hreóvigmôd, häfde hyldo godes

---

506. heofonrices, *Th.* — 519. simum, *Th.* — 520. ádam and éve, *Th.* — 525. heáf] hôf, *Th.* hôf (*ab* hebban, hefjan) *sensum non praebet; sed* heáf (*ab* heófan) *bene cum ceteris convenit.*

lâre forlæten, þâ heó þät leóht geseah
ellôr scriđan, þät hire þurh untreóva
tâcen iévde se him þone teónan gerêd,
þät hie helle niđ habban sceoldon
hŷnđa unrim; forþam him hygesorga
burnon on breóstum: hvîlum tô gebede feóllon
sinhîvan somed and sigedrihten
gôdne grêtton and god nemdon,
heofones valdend, and hine bædon,
þät hie his hearmsceare habban môsten,
georne fulgangan, þâ hie godes häfdon
bodscipe âbrocen. bare hie gesâvon
heora lichaman; näfdon on þam lande þâ giet
sælđa gesetena, nê hie sorge viht
veorces viston, âc hie vel meahton
libban on þam lande, gif hie volden lâre godes
forveard fremman. Þa hie fela spræcon
sorhvorda somed sinhîvan tvâ,
Adam gemælde and tô Evan spräc:
"Hvät þu, Eve, häfst yfele gemearcôd
uncer silfra siđ! gesihst þu nu þâ sveartan helle,
grædige and gifre? nu þu hie grimman meaht
heonane gehŷran! nis heofonrîce
gelic þam lige: âc þis is landa betst,
þät vit þurh uncres hearran þanc habban môston
þær þu þam ne hŷrde, þe unc þisne hearm gerêd,
þät vit valdendes vord forbræcon
heofoncyninges! nu vit hreóvige mâgon (38.)
sorgjan for his siđe, forþon he unc self bebeád,
þät vit unc vite varjan sceolden,
hearma mæstne. nu slit me hunger and þurst
bitre on breóstum, þäs vit begra ær
væron orsorge on ealle tid.
hû sculon vit nu libban ođđe on þŷs landė vesan,
gif hêr vind cymđ vestan ođđe eástan,
sûđan ođđe norđan gesveorc up fäređ,
cymeđ hägles scûr heofone getenge,
fäređ forst on gemang, se bŷđ firnum ceald?
hvîlum of heofnum hâte scîneđ,
blicđ þeós beorhte sunne, and vit hêr barn standađ,
unvered væde. nis unc viht beforan
tô scûrsceade, nê sceattes viht
tô mete gemearcôd; âc unc is mihtig god,
valdend vrâđmôd. tô hvon sculon vit veorđan nu?

---

528. geræd, *Th.* — 539. selda? — 551. þær þu þam ne hierde, *MS. Thorpius suggessit:* þäs þu þam gehŷrde, *haec verba cum sequentibus:* nu ve hreóvige mâgon, *cet. conjungens; male; vertendum est: dummodo tu ei non obedivisses, qui, cet., et nihil mutandum. cf. v.* 143. — 557. þäs — begra] *memorabilis singularis numeri cum plurali conjunctio. exspectamus aut* þæra vit begra *aut* þäs vit bâ tvâ; *nihil tamen mutandum videtur.* — 566. vædo, *Th.*

nu me mäg hreóvan, þät ic bäd heofnes god,
valdend þone gôdan, þät he þe hèr vorhte tò me
of liđum minum, nu þu me forlæred häfst
on mines herran hete; svâ me nu hreóvan mäg
æfre tò aldre, þät ic þe minum eágum geseah!"
Þâ spräc Eve eft, idesa sciénôst, (XIV.)
vifa vlitigôst — hió väs geveorc godes,
þeáh heó þâ on deófles cräft bedroren vurde —:
"Þu meaht hit me vitan, vine min Adam,
vordum þînum: hit þe þeáh virs ne mäg
on þînum hyge hreóvan, þonne hit me ät heortan dèd".
Hire þà Adam andsvaròde:
"Gif ic valdendes villan cûđe,
hvät ic his tò hearmsceare habban sceolde,
nu gesâve þu nò sniómòr, þeáh me on sæ vadan (39.)
hête heofones god, heonone nu þà
on flòd faran; nære he firnum þäs deóp,
merestreám þäs micel, þät his ô min mòd getveóde;
âc ic tò þam grunde gènge, gif ic godes meahte
villan gevyrcëan. nis me on voruldo mòd
æniges þegnscipes, nu ic mines þeódnes hafa
hyldo forvorhte, þät ic hie habban ne mäg.
âc vit þus baru ne mâgon bûtû ätsomne
vesan tô vuhte: uton gân on þisne veald innan,
on þises holtes hleó!" Hvurfon hie bà tvà tò,
gengdon gnorngende on þone grènan veald,
sæton on sundran bîdan selfes gesceapu (40.)
heofoncyninges, þà hie þà habban ne mòston,
þe him ær forgeaf älmihtig god:
þà hie heora lîchaman leáfum beþeahton,
veredon mid þŷ vealdè, væda ne häfdon;
âc hie on gebed feóllon bûtù ätsomne
morgena gehvylce, bædon mihtigne,
þät he ne forgeâte, god älmihtig,
and him gevisâde valdend se gòda,
hû hie on þam leóhte forđ libban sceolden.
Þâ com fêran freá älmihtig
ofer midne däg, mære þeóden,
on neorxnavang neódè sinè;
volde neósjan nergend ûser,
bilvit fäder, hvät his bearn didon;
viste forvorhte þâ he ær vlitè sealde.
geviton him þà gangan geómermòde
under beámsceade blædê bereáfôd;
hŷddon hie on heólstre, þà hie hâlig vord
drihtnes gehŷrdon and ondrêdon him.
þà sòna ongann svegles aldor
veard âhsjan voruldgesceafta,
hêt him recene tò rice þeóden

594, 595. bà tvà — tôgengdon, *Th.* — 610. dyde, *MS.*

his sunu gangan. him þâ silfa oncväđ,
heán hleóđrâde hrägles þearfa:
"Ic vreó me hêr væda leásne,
liffreá mìn, leáfum þecce
scyldfull mine sceame; sceađen is me sâre
frêcne on ferhđe; ne dear nu forđ gân
for þe andveardne: ic eom eall nacod". (42.)
Him þâ ädre god andsvarôde: (XV.)
"Saga me þät, sunu mìn, for hvon sêcest þu
sceade sceomjende? þu sceonde ät me
furđum nâ fênge, âc gefeán eallum:
for hvon vâst þu veán and vrŷhst sceome,
gesihst sorge and þin silf þecest
lìc mid leáfum, sagast lifceare
heán hygegeómor, þät þe sie hrägles þearf,
nimđe þu äppel ænne byrgdest
of þam vudubeáme, þe ic þe vordum forbeád?"
Him þa Adam eft andsvarôde:
"Me þâ blæda on hand brŷd gesealde,
freólicu fæmne, freádrihten min,
þe ic þe on teónan geþâh. nu ic þäs tâcen vege
sveótul on me selfum: vât ic sorga þŷ mâ".
Þâ þäs Evan gefrägn älmihtig god:
"Hvät druge þu, dohtor, dugeđa genôhra,
nivra gesceafta neorxnavanges,
grôvendra gifa, þâ þu gitsjende
on beám gripe, blæda nâme
on treóves telgum, and me on teónan
æte þâ unfreme, Adame sealdest
västmê, þe inc væron vordum minum
fäste forbodene". Him þa freólîcu mägđ,
ides æviscmôd, andsvarôde:
"Me nädre besvâc and me neódlîce
tô forsceape scyhte and tô scyldfrece
fâh vyrm þurh fägir vord, ôđ þät ic fracodlice
feóndræs gefremede, fæhđe gevorhte
and þâ reáfôde, svâ hit riht ne väs,
beám on bearve and þâ blæda ät".
Þâ nädran sceôp nergend usser
freá älmihtig fâgum vyrme
vide siđas and þâ vordê cväđ:
"Þu scealt vide ferhđ, vearg, þìnum breóstum,
bearmê tredan brâde eorđan, (43.)
faran fêđeleás, þenden þe feorh vunađ,
gâst on innan; þu scealt greót etan
þine lifdagas, svâ þu lâđlice
vrôhte onstealdest; þe þät vif feóđ,
hatađ under heofnum and þin heáfod tredeđ

623. sceame] *deest ap. Th.* — 630. vrihst, *Th.* — 635. vudubeám, *Th.* — 649. mæg, *Th.* — 660. verg, *Th.*

fâh mid fôtum sinum; þu scealt fiersna stecan
tohtan nivre; tuddre bŷđ gemæne
incrum orlegnîđ â þenden standeđ
voruld under volcnum. nu þu vâst and canst,
lâđ leódsceađa, hû þu lifjan scealt".
Þâ tô Evan god irringa spräc: (XVI.)
"Vend þe fram vynne! þu scealt væpnedmen
vesan on gevealde, mid veres egsan
hearde genearvâd heán þrôvjan,
þînra dæda gedvyld, deáđes bidan
and þurh vôp and heáf on voruld cennan
þurh sâr micel sunu and dohtor".
Âbeád eác Adame êce drihten,
lifes leóhtfruma lâđ ærende:
"Þu scealt ôđerne êđel sêcan,
vynleásran vic, and on vräc hveorfan
nacod niédvädla, neorxnavanges
dugeđum bedæled; þe is gedâl vitôd
lices and sâvle; hvät þu lâdlice
vrôhte onstealdest! forþon þu vinnan scealt
and on eorđan þe þîne andlifne
selfa geræcan, vegan svâtig hleór,
þinne hlâf etan, þenden þu hêr leofast,
ôđ þät þe tô heortan hearde gripeđ
âdl unliđe, þe þu on äple ær
selfa forsvulge, forþon þu sveltan scealt!" (45.)
Hvät ve nu gehŷrađ, hvär ûs hearmstafas
vrâđe onvôcon and voruldyrmđo!
hie þâ vuldres veard vædum gyrede
scippend usser, hêt heora sceome þeccan
freá frumhräglê; hêt hie from hveorfan
neorxnavange on nearore lif.
him on lâste beleác liđsa and vynna
hyhtfulne hâm hâlig engel
be freán hæse fŷrenê sveordê.
ne mäg þær invitfull ænig gefêran
vomscyldig mon, âc se veard hafađ
miht and strengđo, se þät mære lîf
dugeđum deóre drihtne healdeđ. (46.)
nô hväđre älmihtig ealra volde
Adam and Evan ârna ofteón,
fäder ät frymđe, þeáh þe he him fromsvice;
âc he him tô frôfre lêt hväđre forđ vesan
hyrstedne hrôf hâlgum tunglum,
and him grundvelan ginne sealde;
hêt þâm sinhivum sæs and eorđan
tuddor teóndra teohha gehvylcre
tô voruldnytte västmas fêdan.

---

667. stecan] sætan, *Th.* — 668. tuddor, *Th.* — 694. onvocan, *Th.* — 700. hihtfulne, *Th.*

Gesæton þâ äfter synne sorgfulre land
eard and êđil unspêdigran
fremena gehvylcre þonne se frumstôl väs,
þe hie äfter dæde of âdrifen vurdon.

Cædmon II.

Ex altera Cædmonianae paraphraseos quae dicitur parte capita selecta.

Carmen hoc, ni forte, uti equidem puto, duo vel plura sint carmina, undecim capita continet. Orditur a mundi creatione et angelorum rebellantium poenis querelisque (I — IV). *Continuantur his querelis iterati daemonum questus* (V — VII). *Christi ad inferos descensus celebratur* (VIII — IX, *mutila et miserrime lacerata sunt haec duo capita*). *Christi in Galilea apparitio et in coelum ascensus narratur* (X). *De supremo denique judicio agitur* (XI).

Þät veard undyrne eorđebûendum, (I. *p.* 213 *MS.*)
þät metod häfde miht and strengđo,
þâ he gefestnâde foldan sceátas.
seolfa he gesette sunnan and mônan,
stânas and eorđan, streám ûtan sæ,
väter and volcen þurh his vuldra miht.
deópne ymblyt clæne uphealdeđ
meotod on mihtum and alne middangeard.
he selfa mäg sæ geondvlîtan,
grundas in heofene, godes âgen bearn,
and he âriman mäg regnes scûran,
dropena gehvelcne; daga enderîm
seolfa he gesette þurh his sôđan miht.
Svâ se vyrhta þurh his vuldres gâst
serede and sette on six dagum
eorđan dalas and upheofon,
heáhne holm: hvâ is þät þe cunne
orþanc clæne, nimđe êce god?
dreámas he gedælde duguđe and geþeóde.
Adam ærest scôp and þät äđele cyn
engla ordfruma, þät þe eft forveard.
þuhte heom on môde, þät hit mihte svâ,
þät hie væron seolfe svegles brytan
vuldres valdend: him þær vors gelamp,
þâ hie on helle hâm stađelôdon,

---

716. edyl, *Th.*

1. underne, *Th.* — 6. sæväter, *Th.* — sæ *haud dubie super vocem* väter *quondam scriptum, post cum voce* väter *contra alliterationis legem cunjunctum est. ad vers. antecedentem pertinet.* — 7. ymbhaldeđ, *Th.* — 11. rægnas, *Th.* — 13. seolua, *Th.* — 16. dalas, *Th.*] dæles, *MS.* — 17. and upheofon, *Th.*] up on heolonum, *MS.* — 19. and geþeode, *MS.*] *Thorpius suggessit* geteóde; *male.* duguđ *proceres significat,* geþeóde *populum. saepissime occurrit in Beóv.* duguđ and geóguđ. *itaque si locus emendari debeat,* duguđe and geógođe *legendum esse arbitror.* — 20. scôp] *deest ap. Th.* — 21. ordfruman, *Th.* — 25. hie] heo, *Th.*

ân äfter ôðrum in þät atole scräf,
þær hie brynevelme bidan sceoldon,
sâran sorge, nales svegles leóht
habban in heofnum heáhgetimbrâd,
âc gedûfan sceoldun in þone deópan välm,
niðer under nässas, in þone neovlan grund,
grêdige and gîfre. god âna vât,
hû he þät scyldige verud forscrifen häfð.
Cleopað þonne se alda ût of helle,
vriceð vordcvedas vêregan reorde,
eisegan stefne: "Hvær com engla þrym,
þâ þe ve on heofnum habban sceoldon?
þis is þeóstre hâm, þearle gebunden
fästum fŷrclommum. flôr is on velme
âttrê onäled. nis nu ende feor,
þät ve sceolun ätsomne sûsel þrôvjan
veán and vergum, nalles vuldres blæd
habban in heofnum, hêhselda vyn.
hvät ve for dryhtne iû dreámas häfdon, (214.)
song on svegle sêlrum tidum,
þær nu ymb þone êcan äðele stondað
häleð ymb hêhseld, hêrigað drihten
vordum and vercum, and ic in vite sceal
bidan in bendum, and me bättran hâm
for oferhygdum æfre ne vêne!"
Þâ him andsvarâdon atole gâstas,
svarte and synfulle, sûslê begrorene:
"Þu ûs gelærdest þurh lyge þînne,
þät ve hælende hêran ne sceoldon;
þûhte þe ânum, þät þu âhtest alles gevald,
heofnes and eorðan, være hâlig god,
scipend seolfa: nu eart tu earm sceaða
in fŷrlocan fäste gebunden;
vêndes þu þurh vuldor, þät þu voruld âhtest
alra onvald, and ve englas mid þec.
atol is þin onseón, habbað ve alle svâ
for þinum leásungum lyðre gefêred;
sägdest ûs tô sôðe, þät þin sunu være
meotod moncynnes: hafas tu nu mâre sûsel!"
Svâ firenfulle fâcnum vordum
heora aldorþegn onreordâdon
on cearum cvidum. Crist hie âfirde,
dreámum bedælde; häfdon dryhtnes leóht
for oferhygdum ufan forlêten;
häfdon him tô hyhte helle flôras,
beornende bealo; blâce hvurfon

26. scref, *Th.* — 27. sceolden, *Th.* — 30. sceolun, *Th.* — 31. niðær undær néssas, *Th.* — 33. hefde, *Th.* — 37. sceoldan, *Th.* — 38. þeóstræ, *Th.* — 44. dryhtene, *Th.* — hefdon, *Th.* — 51. andsveradan, *Th.* — 52. begrorenne, *Th.* — 53. gelærdæst, *Th.* — 54. helende, *Th.* — scealdon, *Th.* — 59. voruld, *Th.* — 64. hafus, *Th.* — 66. þägn, *Th.* — unreordadon, *Th.*

scinnan forscepene; sceađan hvearfdon
earme äglæcan geond þät atole scräf
for þam anmêdlan þe hie ær drugon.
Eft reordâde ôđrê siđê (II.)
feónda aldor (väs þâ forvorht âgên,
seođþan he þäs vites vorn gefêlde;
he sveartâde, þonne he spreocan ongan,
fŷrê and âttrê; ne bŷđ svelc fäger dreám,
þonne he in vitum vord indræfeđ):
"Ic väs iú in heofnum hâlig engel,
dryhtne deóre; häfde me dreám mid gode,
micelne for meotode, and þeós menego svâ some:
þâ ic in môde minum hogâde,
þät ic volde tôverpan vuldres leóman,
bearn hælendes, âgan me burga gevald (215.)
eall tô æhte, and þeós earme heáp,
þe ic hebbe tô helle hâm gelædde.
vêne ge þät tâcen, teónfulle gâstas,
svûtol and värgđu, þâ ic of âseald väs
niđer under nässas, in þone neovlan grund?
nu ic eóv häbbe tô häftum hâm gefêrde
alle of earde! nis hêr eádiges tŷr,
vloncra vinsele, nê vorulde dreám,
nê engla þreát; nê ve upheofon
âgan ne môton. is þes atola hâm
fŷrê onäled: ic eom fâh viđ god!
êce ät helle dura dracan eardigađ
hâte on brêđre: hie ûs helpan ne mâgon.
is þes vâlica hâm vites âfylled
nâgon ve þäs heólstres, þät ve ûs gehŷdan mâgon
in þisum neovlan genipe; hêr is nädran svêg,
vyrmas gevunâde; is þes vites clom
fäste gebunden; feónd seondon rêđe,
dimme and deorce; nê hêr däg lŷhteđ
for sceades scûvan, sceppendes leóht.
iú âhte ic gevald ealles vuldres,
ær ic môste in þeosum atolan êđele gebidan,
hvät me drihten god dêman ville,
fâgum on flôre. nu ic ferjan com
deófla menego tô þisum dimman hâm:
âc ic sceal on flyge and on flyhte þragum
earda neósan and eóver mâ,
þe þäs oferhygdes ord onstaldon.

---

73. scref, *Th.* — 78. sveartade] *quum* sv *cum* sp *non bene jungatur,* spearcâde *fortassis legendum est. cf. v.* 162, 163. — 80. indraf, *Th.* — 81. ängel, *Th.* — 82. hefde, *Th.* — 85. vulres, *Th.* — helendes, *Th.* — 88. geledde, *Th.* — 89. teónfulle gâstas] *desunt ap. Th., qui post* värgđu *lacunam putat.* — 95. ängla, *Th.* — 96. moten, *Th.* — 99.ređre, *Th.* — heo, *Th.* — 101. nagan, *Th.* — 103. þis, *Th.* — 106. scûvan, *Th.*] sciman, *MS.* — 108. ær] þær, *Th., qui post* môste *lacunam putat.* — 110. flora, *MS.* — 114. þes oferhydes, *Th.*

ne þurfon ve þäs vênan, þät ûs vuldorcyning
æfre ville eard âlêfan,
êđel tô æhte, svâ he ær dide,
êcne onvald: âh him alles gevald
vuldres and vita valdendes sunu.
for þon ic sceal heân and earm hveorfan þŷ vîdôr,
vadan vräclâstas, vuldrê benêmed,
duguđum bedæled, nænigne dreâm âgan
uppe mid englum, þäs þe ic ær gecväđ,
þät ic være seolfa svegles brytta
vihta vealdend, âc hit me virse gelomp". (216.)
Svâ se vêrega gâst vordum sæde (III.)
his earfôđo ealle ät somne
fâh in firnum (fŷrleóma stôd
geond þät atole scräf âttrê geblonden):
"Ic eom limvästmum, þät ic gelûtjan ne mäg
on þisum sidan sele, synnum forvundôd.
hväđer hât and ceald hvîlum mengađ,
hvîlum ic gehêre helle scealcas,
gnornjende cynn, grundas mænan
niđer under nässum; hvîlum nacode men
vinnađ ymbe vyrmas; is þes vindiga sele
eall inneveard atolê gefylled.
ne môt ic hyhtlîcran hâmes brûcan,
burga nê bolda, nê on þâ beorhtan gescäft
ne môt ic æfre mâ eágum starjan.
is me nu virse, þät ic vuldres leóht
uppe mid englum æfre cûđe,
song on svegle, þær sunu meotodes
habbađ eádigne bearn ealle ymbfangen
seolfan mid sange; nê ic þâm sâvlum ne môt
ænigum sceđđan, bûtan þâm ânum
earmum, atolum, þe he tô âgan nyle:
þâ ic môt tô häftum hâm geferjan
bringan tô bolde in þone biteran grund.
ealle ve sindon ungelice,
þonne þe ve iú in heofnum häfdon ærrôr
vlite and veorđmynt; ful oft vuldres
brohton tô bearme bearn hælendes,
þær ve ymb hine ûtan ealle hôfon
leomu ymb leófne, lofsonga vord
drihtne sædon: nu ic eom dædum fâh,
gevundôd mid vommum; sceal nu þisne vîtes clom
beran beornende in bäce mînum
hât on helle, hyhtvillan leás".
Þâ git feola cvidê firna hêrede

123. änglum, *Th.* — 125. me] him, *Th.* — 131. þyssum, *Th.* — 136. vinnađ] vindađ *mavult Thorpius; male.* — 141. vyrsæ, *Th.* — 144. eádigne] "*The acc. masc. is here singularly applied to the neuter subst* bearn" *ait Thorpius; sed* eadigne *pertinet ad* sunu. — 147. *post* nyle *Th. lacunam putat; nihil deficit.*

atol äglæca ût of helle
vîtum vêrig. vord spearcum fleáh
âttre gelîcôst, þonne he ût þurhdrâf:
"Eálâ drihtnes þrym, eálâ duguđa helm,
eálâ meotodes miht, eálâ middaneard,
eálâ däg leóhta, eálâ dreám godes,
eálâ engla þreát, eálâ upheofon,
eálâ þät ic eom ealles leás êcan dreámes,
þät ic mid handum ne mäg heofon geræcan,
nê mid eágum ne môt up lôcjan
nê huru mid eárum ne sceal æfre gehêran
þære byrhtestan bêman stefne, (217.)
þäs ic volde of selde sunu meotodes,
drihten âdrîfan and âgan me þäs dreámes gevald,
vuldres and vynne: me þær virse gelamp,
þonne ic tô hyhte âgan môste.
nu ic eom âsceâden fram þære sciran dryht,
âlæded fram leóhte in þone lâđan hâm.
ne mäg ic þät gehycgan, hû ic in þam becvom
in þis neovle genip, nearove gebunden,
seóc and sorhfull, mid synnum fâh,
âvorpen of vorulde. vât ic þät nu þâ,
þät bŷđ alles leás êcan dreámes
se þe heofoncyninge hêran ne þenceđ,
meotode cvêman. ic þäs morđres sceal
veán and vîtu and vrâce dreógan
gôda bedæled, geódædum fâh,
þäs þe ic geþohte âdrîfan drihten of selde,
veroda valdend; sceal nu vräclâstas
settan sorhcearig siđas vide".
Hvearf þâ tô helle, þâ he gehêned väs (IV.)
godes andsaca, didon his gyngran svâ,
gifre and grædige, þâ hig god bedrâf
in þät hâte hof, þam is hel nama.
for þan sceal gehycgan häleđa æghvylc,
þät he ne âbelge bearn valdendes;
læte him tô bysne, hû þâ blâcan feónd
for oferhygdum ealle forvurdon;
neomân ûs tô vynne veoroda drihten,
upne êcne gefeán, engla valdend.
he þät gecŷđde, þät he cräft häfde,
mihta micle, þâ he þâ mänego âdrâf,
häftas of þam heán selde. gemunân ve þone hâlgan drihten,
êcne in vuldre ealdor; hêrân ve þone älmihtigan
mid alra gescäfta mänego; ceósân ûs eard in vuldre

---

176. hihte, *Th.* — 179. gehicgan, *Th.* — 180, 181. nearove gebunden, seóc and sorhfull] *desunt ap. Th.* — 187. iûdædum, *Th.* — 189. vreclastas, *Th.* — 190. sîdas, *MS.* — 192. gingran, *Th.* — svâ] *supra scriptum est* some. — 196. abælige, *Th.* — 201. gecydde, *Th.* — mägencräft, *Th.* — 204. hêrân ve þone älmihtigan] *desunt ap. Th.* — 205. mänego] *deest ap. Th.*

mid ealra cyninga cyninge, se is Crist genemned;
beorân on breóstum bliðe geþohtas,
sibbe and snytero; gemunân sôð and riht,
þonne ve tô heáhselde hnîgan þencað
and þone alvaldan âra biddan,
þonne behôfað se þe hêr vunað
veorulda vynnum, þät him vlite scine,
þonne he ôðer lîf eft gesêceð
mycele fägerre land, þonne þeós folde is.
þær vlitig and vynsum västmas scinað
beorhte ofer burgum; þær is brâde land,
hyhtlicra hâm in heofonrice
Criste gecvêmra. uton âcerran þider,
þær he silfa sit sigora valdend,
drihten hælend, in þam deóran hâm,
and ymb þät heáhsetl hvite standað
engla têðan and eádigra,
hâlige heofenþreátas, hèrigað drihten
vordum and veorcum. heora vlite scineð
geond ealra vorulda voruld mid vuldorcyninge.
 Väs þät engelcynn ær genemned, (VIII.)
Lucifer hâten leóhtberende
on geârdagum in godes rîce:
þâ he in vuldre vrôhte onstalde,
þät he oferhygda âgan volde.
Satanus svearta searvum geþohte,
þät he volde on heofonum heáhseld vyrcan
uppe við þam êcan: þät väs ealdor heora,
yfeles ordfruma: him þät eft gehreáv,
þâ he tô helle hnîgan sceolde,
and his hired mid hine in tô hênðo geglidan,
nergendes nîð, and nô seoððan,
þät hî môsten in þone êcan andvlitan sceávjan
â buton ende. Þâ him egsa becom
dyne for dêman, þâ he duru in helle
bräc and bêgde. blis vearð mannum,
þâ hî hælendes heáfod gesâvon:
þonne väs þâm atolan, þe ve ær nemdon,
fâgum folce, forht gevorden:
þâ væron mid egsan ealle âfyrhte.
vide geond vindsele vordum mændon:
"Þis is stronglic strið, nu þes storm becom,

---

214. fägre, *Th.* — is] *deest ap. Th.* — 215. seó is vlitig, *Th. sed supra* seo is *scriptum est* þær, *ut Th. monet.* — 226. *post* genemned *Thorpius maximam lacunam putat, quamvis in libro MS. nullum ejus sit vestigium. Sed nihil omnino deficere videtur, cum* cynn *non solum genus significet, sed etiam unum ex genere.* — 230. oferhyda, *Th.* — 231. svearte geþohte, *MS.* svearte gesohte, *Th.* searvum *deest.* — 232. hehseld, *Th.* — 233. mid, *Th.* — 234. ordfruman, *MS.* — 236. hênðo] *deest ap. Th.* — 237. seoððan] *subaudi* cuman. — 238. sceávjan] *deest ap. Th.* — 239. â] *deest.* — 244. fâgum folce forht gevorden] *desunt.* — 247. strið] *abest.*

þegen mid þreáte, þeóden engla.
him beforan fêređ fägerre leóht,
þonne ve æfre ær eágum gesâvon,
bûtan þâ ve mid englum uppe væron.
vile nu ûre vitu þurh his vuldres cräft
eall tôveorpan! nu þes egsa com,
dyne for drihtne; sceal þes dreórga heáp
ungeâra nu atol þrôvjan.
hit is se seolfa sunu valdendes,
engla drihten, vile uppe heonan
sâvla lædan, and ve seođđan â
þäs yrreveorces hênđo geþoljađ".
Hvearf þâ tô helle häleđa bearnum
meotod þurh mihte; volde manna rim
fela þûsenda forđ gelædan
up tô êđle. þâ com engla svêg
dyne on dägrêd; häfde drihten seolf
feónd oferfohten; väs seó fæhđe þâ git
open on uhtan, þâ se egsa becom.
Lêt þâ up faran eádige sâvla,
Adames cyn; ac ne môste Efe þâ git
vlitan in vuldor, ær heó vordum cväđ:
"Ic þe æne âbealh, êce drihten,
þâ vit Adam tvâ äples þigdon
þurh näddran niđ, svâ vit nâ ne sceoldon.
gelærde unc se atola, se þe æfre nu
beornađ on bendum, þät vit blæd âhten,
hâligne hâm, heofon tô gevalde:
þâ vit þäs âvärgdan vordum gelŷfdon,
nâmon mid handum on þam hâlgan treó
beorhte blæda: unc þäs bitere forgeald,
þâ vit in þis hâte scräf hveorfan sceoldon,
and vintra rim vunjan seođđan,
þûsenda feolo þearle onäled.
nu ic þe hâlsige, heofonrices veard,
for þam hirede þe þu hider læddest,
engla þreátas, þät ic up heonon
mæge and môte mid minre mägđe fêran.
* * * * * * * * * * *
and ymb þreó niht com þegn hælendes
hâm tô helle. is nu häftum strong
vitum vêrig, svylce him vuldorcyning
for onmêdlan eorre gevorden
* * * * * * * * * * *
sägdest ûs tô sôđe, hätte seolfa god
volde helvarum hâm gelihtan".
Ârâs þâ ânra gehvylc and viđ earm gesät,
hleonâde viđ handa, þeáh helle gryre

249. fägere, *Th.* — 259. hênđo] earfôđu? — 267. sâvle, *Th.* — 268. ac, *Th.*] and, *MS.* — 269. vuldor, *Th.*] vuldre, *MS.* — 274. âhton, *Th.* — 285. fêran] *deest ap. Th.* — 290. sägde?

egeslic þuhte; væron ealle þäs
fägene in firnum, þät heora freádrihten
volde him tô helpe helle gesêcan.
* * * * * * * * * * *
ræhte þâ mid handum tô heofoncyninge,
bäd meotod miltse þurh Marian hâd:
"Hvät þu fram mînre dehter, drihten, onvôce
in middangeard mannum tô helpe.
nu is gesêne, þät þu eart silfa god,
êce ordfruma ealra gescafta".
Lêt þâ upfaran êce drihten —
vuldre häfde vites clommas
feóndum ôðfästed, and hie furðor sceáf
in þät neovle genip nearve gebêged,
þær nu Satanus svearta þingað,
earm äglæca, and þâ atolan mid him,
vitum vêrige. nalles vuldres leóht
habban môton, âh in helle grunde
* * * * * * * * * * *
nê hi edcerres môton æfre vênan,
seoððan him väs drihten god, dugeða aldor,
vrâð gevorden, sealde him vites clommas
atole tô æhte and egsan gryre
dimne and deorcne deáðes scûvan,
hâtne helle grund, hinsiðes gryre.
Þät lâ väs fäger, þâ se lêða com
up tô earðe, and se êca mid him,
meotod mancynnes, in þâ mæran burh.
hôfon hine mid handum hâlige vitigan
up tô êðle, Abrahames cynn.
häfde þâ drihten seolf deáð ofervunnen,
feónd geflêmed, þät in fyrndagum
vitegan sædon, þät he sâvla volde
fram helle grundum hâm gelædan.
Þis väs on uhtan eall gevorden
ær dägrêde, þät se dyne becom
hlûd of heofonum, þâ he helle duru
forbräc and forbêgde; bân veornôdon,
þâ hie svâ leóhtne leóman gesâvon.
Gesät þâ mid þære fyrde frumbearn godes
sæde sôðcvidum: "Snotre gâstas,
ic eóv þurh mine mihte gevorhte,
Adam ærest and þät äðele vif:
þâ hie begêton on godes villan
feóvertig bearna, þät forð þonon

---

295. freádrihten] drihten, *Th. qui post firnum lacunam putat.* — 304. vuldor? — clommas, *Th.*] clomma, *MS.* — 307. svearte, *Th.* — 312. dugeða aldor] *apposui.* — 314. clom, *Th.* — 315. dimme, *MS.* — 316. hinsið, *Th.* in sið, *MS.* — 317. þät se, *MS.* — 320. mid him handum, *Th.* — 325. *apposui.* — 329. bân] bendas *vult Th. legere; male. de daemonum et damnatorum ossibus poeta loquitur.*

on middangearde menigo onvôcon,
and vintra feola vunjan môston
eorlas on êđle, ôđ þät eft gelamp,
þät he âfyrhte eft . . . . . .
feónd in firenum: fâh is æghvär!
ic on neorxnavange nive âsette
treóv mid telgum, þät þâ tânas up
äpla bæron, and git æton þâ
beorhtan blæda, svâ inc se baleva hêt
handþegen helle: häfdon forþon hâtne grund,
þäs git oferhŷrdon hælendes vord,
æton þâ egsan: väs se atola beforan,
se inc hâm forgeaf baleve geþohtas.
Þâ me hearde gereáv, þät min handgeveorc
þäs carcernes clommas þrôvâde:
näs þâ monna gemet, nê mägen engla,
nê vitegena veorc, nê vera snytro,
þät eóv mihte helpan, nimđe hælend god,
se þät vite ær tô vrâce gesette.
lêrde tô foldan þurh fæmnan hâd
ufan from êđle, and on eorđan gebâd
tintregan fela and teónan micelne;
me seredon ymb secgas monige
däges and nihtes, hû hie me deáđes cvealmé
rîces boran ræfnan mihten:
þâ väs þäs mæles mearc âgangen,
þät on vorulde väs vintra gerîmes
þreó and þritig geâra ær ic þrôvôde.
gemunde ic þäs mänego þâ munan hâm lange:
þäs þe ic of häftum hie hâm gelædde
up tô earde, þät hie âgân þær
drihtnes dômas and duguđe þrym. —
Vunjađ nu in vynnum, habbađ vuldres blæd
þûsendmælum: ic eóv þingâde,
þâ me on beáme beornas sticôdon,
gârum on galgum, heóv se giunga þær,
and ic eft up becom tô êđle mînum,
êce dreámas tô hâligum drihtne".

Cædmon, ed. Benj. Thorpe.

Vreccan þeódnes ærend tô his brŷde.

* * * * * * * * * * * * *

Hvät þec þonne biddan hêt se þisne beám âgrôf,

---

337. middangeard, *MS.* — 339. *post* gelamp *Th. lacunam putat.* — 340. þät hie âfyrrôde eft se feorhsceađa,? — 347. ofergŷmdon, *MS.* — 350. *post* handgeveorc *Th. lacunam indicat.* — 351. þäs] *abest.* — clom, *Th.* — *post* þrôvâde *iterum lacunam demonstrat.* — 352. näs þâ monna gemôt? — 355. vrece, *Th.* — 358. and ante fela, *MS.* — 360. heo me, *Th.* — 361. hrefnan, *Th.* — 365. mänego and þa minan nâm, *MS.* — 366. hie] *abest.* — 367. heo, *Th.* — 369. nu] *abest.*

þät þu sinchroden silf gemunde
on gevitlocan vordbeótunga,
þe git on ærdagum oft gespræcon,
þenden git móston on meodoburgum
eard veardigan, ân land bûgan,
freóndscipe fremman. hine fæhđo âdrâf
of sigeþeóde; hêht nu silfa þe
lustum læran, þät þu lagu drêfde,
siđđan þu gehŷrde on hliđes ôran
galan geómorne geác on bearve.
Ne læt þu þec siđđan sîđes getvæfan,
lâde gelettan lifgendne mon;
ongin mere sêcan, mæves êđel;
onsite sænacan, þät þu sûđ heonan
ofer merelâde monnan findest,
þær se þeóden is þin on venum.
Ne mäg him on vorulde villa mâra
beón on gemyndum, þäs þe he me sägde
þonne inc geunne alvaldend god,
. . . . . . ät somne siđđan móton
secgum and gesîđum . . . . .
. . . . ätlede beágas.
he genóh hafađ fædan go . . . . .
. . . . . . elþeóde êđel healde,
fägre foldan . . . .
. . . . ra häleđa, þeáh þe hêr min v . . .
. . . .
nŷde gebæded nacan ût âþrong
and on ŷđa gong âna sceolde
faran, on flotveg, forđsiđes georn,
mengan merestreámas. nu se mon hafad
veán ofervunnen; nis him vilna gâd,
nê meara nê mâđma nê meododreáma,
ænges ofer eorđan eorlgestreóna,
þeódnes dohtor, gif he þin beneah
ofer eald gebeót incer tvega.
Gecyre ic ät somne **S. R.** geador,
EA. V. and **M.** âđe benemnan,
þät he þâ väre and þâ vinetreóve
be him lifgendum læstan volde,
þe git on ærdagum oft gespræcon".

Cod. Exon., ed. Thorpe. (123 [a].)

9. læram, *MS.* — 18. on *abest.* — 19. beón *abest.* — 21. þät git ät-somne? — 22. gesiđum on sælum sceávjan? — 23. eorlgestreóna, äplede? — 24. *inter* hafađ *et* fædan *etiam verba aliquot excidisse videntur.* — fættan goldes? — 25. þeáh þe he on elþeóde? — 27. vlancra häleđa? — min vinedryhten? — 30. âna] *apposui.* — 38—39. *singularum literarum notio mihi incognita est.* — 39. M.] *vel* D.; *nimirum illam exhibet liber manuscr. runam, quae et* M *et* D *exprimit. Stat carmen hoc, fragmentum haud dubie heroici carminis, pari modo atque subsequens de arce eversa (v. p. 213), media inter aenigmata, quem locum carmen utrumque runis intermistis debere videtur.*

B. Leóđvyrhtan.

Hvŷ Äđelstân cyning and Eádmund his brôđor læddon fyrde tô Brunanbyrig and þær gefuhton viđ Anlâf and sige häfdon.
(*a. p. Chr. n.* 938.)

Äđelstân cyning, eorla drihten,
beorna beáhgifa, and his brôđor eác
Eádmund äđeling aldorlangne tŷr
geslôgon ät secce sveorda ecgum
ymbe Brunanburh. Bordveal clufon,
heovon heađolinda hamora lâfum
eaforan Eádveardes. svâ him geäđele väs
from cneómægum, þät hie ät campe oft
viđ lâđra gehvone land geealgôdon,
hord and hâmas. Hettend crungun,
Scotta leóde, and scipflotan
fæge feóllon. feld dennôde
secga svâte, siđđan sunne up
on morgentid, mære tungol,
glâd ofer grundas, godes candel beorht,
êces dryhtnes, ôđ þät seó äđele gesceaft
sâh tô setle. Þær läg secg manig
gârum âgeted, guma norđerna
ofer scild scoten, svylce Scyttisc eác
vêrig, viges säd. Vestseaxe forđ
ondlongne däg, eórodcystum
on lâst legdum lâđum þeódum,
heóvon hereflŷman hindan þearle
mêcum mylnscearpum. Myrce ne vyrndon

2. brôđer, *Cotton. Tib. A. VI, B. IV.* — 3. ealdor langne, *Mss. Cotton. et Cantabr.* — 4. geslohgon, *Cant.* — sake, *Cant.* — 5. embe Brunanb., *Cant.* — lufan, *Cant.* — 6. heovan, *Cotton., Cant.* — heađolinde, *Cant.* — lafan, *Cottonn., Cant.* — 7. afaran, *Cant.* — 9. ealgodon, *Gibson.* — 11. Sceotta, *Cottonn.* — leóda, *Cant.* — 12. fäger, *Cant.* — dynôde, *e conjectura Gibsonii;* dennâde, *Tib. A. VI, B. I;* dennôde, *B. IV.* — 13. secgas hvate, *Gibson.* — 16. ôđđ seó, *Gibson.* — 18. gârum forgrunden, guman norđerne, *Cant.* — 20. vigges, *Cant.* — 21. coredcystum, *Cant.* — 22. lägdon, *Cotton, Tib. A. VI.* — 24. mylen scearpan, *Cant.*

heardes hondplegan häleđa nânum
þâra þe mid Anlâfe ofer âra geblond
on lides bôsme land gesôhtun,
fæge tô gefeohte. Fîfe lægun
on þam campstede cyningas geónge
sveordum âsvefede, svylce seofone eác
eorlas Anlâfes, unrîm heriges,
flotena and Scotta. Þær geflêmed veard
Norđmanna bregu, nŷde gebæded
tô lides stefne. lytlê veredê
(creád cnear on flôd) cyning ût gevât
on fealone flôd, feorh generede.
Svylce þær eác se frôda mid fleámê com
on his cyđđe norđ Constantinus:
hâr hilderinc hrêman ne þorfte
mêcëa gemânan: he väs his mæga sceard,
freónda gefylled on folcstede,
beslägen ät secce, and his sunu forlêt
on välstôve vundum forgrundenne,
geóngne ät gûđe. gilpan ne þorfte
beorn blandenfeax bilgeslehtes
eald invidda, nê Anlâf þŷ mâ
mid heora herelâfum hlihhan ne þorfton,
þät hie beaduveorca beteran vurdon
on campstede cumbolgehnâstes,
gârmittinge gumena gemôtes,
væpengevrixles, þäs þe hie on välfelda
viđ Eádveardes eaforan plegôdon.
Geviton him þâ Norđmen nägledcnearrum,
dreórig darađa lâf, on dinnes mere,
ofer deóp väter Dyflin sêcan,
eft Îra land æviscmôde.
svylce þâ gebrôđer begen ät somne
cyning and äđeling cyđđe sôhton,
Vestseaxna land viges hrêmige,
lêton him behindan hrâv bryttigëan
saluvigpâdan and þone sveartan hräfn,
hyrnednebban, and þone hâsvëan

---

26. æra, *Gibson.* eargeblond, *Cant.* — 28. tô feohte, *Warton.* legun, *Gibson;* lagon, *Cant.* — 30. sveolce seofon, *Cotton. Tib. A. VI.* — 32. flotan, *Gibson et Warton.* — 33. brego, *Cant.* nêde, *Cant.* — 35. creat, *Cant.* — flot, *Cant.* cyning ût gevât on fealone flôd *desunt in cod. Cant.* — 39. hâl, *Cant.* — 40. mêca, *Cottonn.* — hêr, *Cant.* — 42. forslagen, *Cant.* — 43. välstole, *Gibson.* — forgrunden, *codd. omnes.* — 44. geonge, *omnes.* — 45. bilgeslihtes, *Cant.* — 46. invitta, *Cant.* — 49. cumbol genâdes, *Cottonn.* — 54. dinges, *Cant.* *Editores vertunt: "in mare procellosum" et Bosworth exhibet adjectivum* dinne, *hoc solo loco fultum. Sed* dinnes *(gen.) cum accus.* (mere) *jungi non potest. Legendum igitur videtur, nisi* Dinnes mere *nom. propr. sit, aut* "on dinne *(vel* dynne) mere" *aut quod optime mihi placeret* "on dynes merum", *in strepitûs equis, i. e. in navibus.* — 56. and heora land, *codd. Cottonn.* — 57. at runne, *Cant.* — 59. vigges, *Cant.* hreámige, hreámie, *codd. Cottonn.* — 60. hräfn brittjan, *Gibson.* — 62. hâsvëan] hasean padan, *codd. Cottonn.* hasopadan, *Cant.*

earn äftan hvit æses brûcan,
grædigne gûdhafoc, and þät græge deór,
vulf on valde. Ne veard väl mâre
on þŷs iglandê æfre gita
folces gefylled beforan þisum
sveordes ecgum, þäs þe ûs secgad bêc,
ealde ûdvitan, siddan eástan hider
Engle and Seaxan up becômon,
ofer brâde brimu Britene sôhton,
vlance vîgsmidas Veallas ofercômon,
eorlas ârhvate eard begeâton.

Warton hist. of english poetry et Chron. Saxon. ed. Edmund Gibson.

Annotatio.

Egregium hoc carmen a monacho illo, qui in seculo decimo Saxonum res gestas scripsit, cujusque liber Chronici Saxonici nomine insignitur, haud quaquam factum, sed tamquam opus alienum libro suo innexum esse, nemo negabit, qui monachi hujus, viri optimi, carmina etiam primis tantum labiis gustaverit. Conferantur tria ejus carmina ad annum DCCCCXLII, DCCCCLXXIII, DCCCCLXXV.

I. Hêr Eádmund cyning, Engla þeóden
maga mundbora Myrce geeode,
dŷre dædfruma, svâ dor scâded
Hvitan vylles geat and Humbran eá
brâda brimstreám. Burga fife,
Ligoraceaster and Lindcylne,
Snotingahâm, svylce Stânford eác
and Deorabŷ Denum væron ærôr
under Nordmannum nŷde gebêgde,
on hædenra häfte clammum
lange þrage, ôd þät hie âlŷsde eft
for his veordscipe viggendra hleó
eafera Eádveardes Eádmund cyning.

II. Hêr Eádgâr väs Engla valdend
cordre miclum tô cynge gehâlgôd
on þære ealdan byrig Acemannesceastre,
ac hie êgbûend ôdrê vordê,
beornas Badon nemnad. Þær väs bliss mycel
on þam eádigan däge eallum gevorden,
þone nida bearn nemnad and cigad
Pentecostenes däg. Þær väs preósta heáp

---

63. äftan hvit] earn *cum sit nomen substantivum masculini generis, legendum videtur* hvitne. earn äftan hvit *i. e. Haliaetus albicilla, "the white-tailed sea-eagle" ex Wartonii sententia.* — 67. âfylled, *Cant.* — 70. Seaxe, *codd. Cottonn.* — 71. brimum brâd, *Gibson.*

I, 3. svador, *Gibson.* — 5. Burhga, *G.* — 8. Denum væron ærôr, *Cant.*] Dene væran ær, *Gibs., perperam.* — 9. gebæded, *Cant.* — 10. hædenum, *Cant.* — 11. ôdde hie, *Gibs.*

II, 2. miclum, *Cant.*] micelre, *Gibs.* — 4. êgbûend, *Cant.*] bûend, *Gibs.* — 5. Badan, *Cant.* — 7. cêgëad, *Cant.*

micel muneca þreát minê gefrægê
gleávra gegadrôd. And þâ âgangen väs
týn hund vintra getäledrimes
fram gebyrdtide brêmes cyninges,
leóhta hirdes, bûton þær tô lâfe þâ
âgean väs vintergetäles, þäs þe gevritu secgað,
seofon and tvêntig — svâ þeáh väs sigora freán
þûsend âurnen, þâ þâ þis gelamp;
and him Eádmundes eafora häfde
nigon and tvêntig niðveorca heard
vintra on vorulde, þâ þis gevorden väs.

III. Hêr geendôde eorðan dreámas
Eádgâr, Engla cyning, ceás him ôðer leóht
vlitig and vynsum, and þis vâce forlêt
lif, þis læne. nemnað leóda bearn,
men on moldan, þone mônâð gehvär
on þisse êðeltyrf þâ þe ær væron
on rimcräfte rihte getogene,
Julius-mônâð, þær se geónga gevât
on þone eahtateóðan däg Eádgâr of lîfe,
beorna beáhgifa, and fêng his bearn siððan
tô cynerice, cild unveaxen,
eorla ealdor, þam väs Eádveard nama.
And him týrfäst häleð týn nihtum ær
of Brytene gevât biscop se gôda
þurh gecyndne cräft, þam väs Cyneveard nama.
Þâ väs on Myrcum minê gefrægê
vîde and velhvär valdendes lof
âfylled on foldan: feala vearð tôdræfed
gleávra godes þeóva: þät väs gnornung micel
þam þe on breóstum väg birnende lufan
metodes on môde. þâ vas mærða fruma
tô svîde forseven, sigora valdend,
rôdora rædend, þâ man his riht tôbräc.
And þâ vearð eác âdræfed deórmôd häleð
Ôslâc of earde ofer ýða gevealc,
ofer ganotes bäð, gamolfeax häleð,
vis and vordsnotor, ofer vätera geþring,
ofer hväles êðel, hâma bereáfôd.
And þâ vearð ätýved uppe on rôderum
steorra on staðole, þone stiðferhðe
häleð hygegleáve hâtað vide
cometa be naman, cräftgleáve men
vise vôðboran: väs geond verþeóde
valdendes vrâcu vîde gefræge,

---

14. agan, *Gibs.* — 18. heardra?
III, 3. vinsum, *Gibs.* — 4. þis, *Cant.*] þas, *Gibs.* — 8. nomað, *Gibs.* — þær] þät, *Gibs.* vær, *Cant.* — 9. eahtoðan, *Cant.* — 16. vearð, *Cant.* — Myrce, *Gibs.* — 33. soðboran, *Gibs.*

hungor ofer hrusan, þät eft heofona veard
gebêtte, brego engla, geaf eft blisse gehvam
êgbûendra þurh eorđan västm. *)

Vîdsîdes spell Myrginga scôpes.

Vîdsîđ mađolâde, vordhord onleác, *(Cod. Exon. 84 b.)*
se þe mæst gemunde mærđa ofer eorđan,
folca geondfêrde. oft he flette geþah
mynelicne mâđum; hine from Myrgingum
äđele onvôcon; he mid Ealhhilde,
fälre freođuvebban, forman siđe
Hrêđcyninges hâm gesôhte
eástan of Ongle, Eormanrices,
vrâđes värlogan. ongan þâ vorn sprecan:
"Fela ic monna gefrägn mägđum vealdan —
sceal þeóda gehvylc þeávum lifjan,
eorl äfter ôđrum êđle rædan,
se þe his þeódenstôl geþeón ville —
þâra väs Hvala hvilesêlâst,
and Alexandrêas ealra rîcôst
monna cynnes, and he mæst geþâh
þâra þe ic ofer foldan gefrägen häbbe.
Ätla veóld Hûnum, Eormanrîc Gotum,
Becca Baningum, Burgendum Gifica
Câsere veóld Creacum and Cælic Finnum,
Hagena Holmrîcum and Heoden Glommum.
Vitta veóld Svæfum, Vada Hälsingum,
Meáca Myrgingum, Mearcealf Hundingum.
Þeódric veóld Froncum, Þyle Rondingum,
Breoca Brondingum, Billing Vernum.
Ôsvine veóld Eóvum and Ytum Gefvulf,
Fin Folcvalding Fresna cynne.
Sigehere lengest Sædenum veóld,
Hnäf Hôcingum, Helm Vulfingum,
Vold Vôingum, Vôd Þyringum,

---

*) *In codice, quem Guilelmus Laud, archiepiscopus Cantvarensis, bibliothecae Bodleianae donavit, his pro versibus ii leguntur, qui e cantu plebeio videntur transscripti:*

Hêr Eádgâr gefôr, Angla reccent,
Vestseaxena vine, ...
Myrce mundbora. . . . . . .
cûđ väs þet vide geond feala þeóda,
þät aforan Eádmundes ofer ganotes bađ
cyningas [hine] vîde vurđôdon sîde,
bugon tô cyninge: svâ väs him gecynde.
Näs se flota svâ rang, nê se here (l. fêđa) svâ strang,
þät on Angelcynne æs him gefetede,
þâ hvile þe se äđela cyning cynestôl gerehte.

2. gemunde] *deest in cod.; Kemblius* fandôde *supplevit.* — 4. mađđum, *K.* — 14. Vala, *K.* — selest, *K.* — 21. Holmrycum, *MS.* — Holmrygum? — Henden, *K.* — 23. Mearchealf, *K.*

Sæferð Sycgum, Sveóm Ongenþeóv,
Sceafthere Ymbrum, Sceáfa Longbeardum,
Hûn Hätverum, and Holen Vrôsnum.
Hringveald väs hâten Herefarena cyning.
Offa veóld Ongle, Alevîh Denum;
se väs þâra manna môdgâst ealra,
nô hväðre he ofer Offan eorlscipe fremede,
ac Offa geslôh ærest monna,
cniht vesende, cynerîca mæst;
nænig efeneald him eorlscipe máran
äfnde on orette; âne sveordê
mearce gemærde við Myrgingum
bi Fifeldore: heóldon forð siððan
Engle and Svæfe svâ hit Offa geslôh.
Hrôðvulf and Hrôðgâr heóldon lengest
sibbe at somne suhtorfädran,
siððan hî forvræcon Vicinga cyn,
and Ingeldes ord forbŷgdon,
forheóvon ät Heorote Heaðobeardna þrym.
Svâ ic geondfêrde fela fremdra londa,
geond ginne grund; gôdes and yfles
þær ic cunnôde, cnôslê bidæled,
freómægum feor folgâde vîde:
for þon ic mäg singan and secgan spell,
mænan fore mengo in meoduhealle,
hû me cynegôde cystum dohton.
Ic väs mid Hûnum and mid Hrêðgotum,
mid Sveóm and mid Geátum and mid Sûðdenum,
mid Venlum ic väs and mid Värnum and mid Vicingum,
mid Gefðum ic väs and mid Vinedum and mid Gefflegum,
mid Englum ic väs and mid Svæfum and mid Ænenum,
mid Seaxum ic väs and mid Sycgum and mid Sveordverum,
mid Hronum ic väs and mid Deánum and mid Heaðoreámum,
mid Þyringum ic väs and mid Þrôvendum
and mid Burgendum, þær ic beáh geþah:
me þær Gûðhere forgeaf glädne mâðum
sanges tô leáne: näs þät sæne cyning.
Mid Froncum ic väs and mid Frisum and mid Frumtingum,
mid Rugum ic väs and mid Glommum and mid Rumvalum;
svylce ic väs on Eatule mid Älfvine:
se häfde moncynnes, minê gefrægê,
leóhteste hond lofes tô vyrcanne,
heortan unhneáveste hringa gedâles,
beorhtra beága, bearn Eádvines.
Mid Sercingum ic väs and mid Seringum,
mid Creácum ic väs and mid Finnum and mid Câsere
se þe vynburga geveald âhte,

---

31. Ongendþeóv, *K.* — 33. Hunhæt Verum, *K.* — 38. geslôg, *K.* — 41. äfnde *deest apud K.* — 42. merce, *K.* — 44. geslôg, *K.* — 48. forbigdan, *MS.* — 56. dohten, *MS.* — 61. Anênum? — 77. vinburga, *MS.*

velena and vilna and Vala rices.
Mid Scottum ic väs and mid Peohtum and mid Scridefinnum,
mid Lidvicingum ic väs and mid Leónum and mid Langbeardum,
mid Hædnum ic väs and mid Häleđum and mid Hundingum,
mid Israhêlum ic väs and mid Exsyringum,
mid Ebrêum and mid Indêum and mid Egyptum,
mid Moidum ic väs and mid Persum and mid Myrgingum,
and Mofdingum and ongend Myrgingum,
mid Amothingum ic väs and mid Eástþyringum,
and mid Eolum and mid Istum and mid Iduminguin.
And ic väs mid Eormanrîce ealle þrage:
þær me Gotena cyning gôdê dohte,
se me beáh forgeaf, burgvarena fruma,
on þam six hund väs smætes goldes
gescyred sceatta scillingrimê:
þone ic Eádgilse on æht sealde,
minum hleódryhtne, þâ ic tô hâm bicvom,
leófum tô leáne þäs þe he me lond forgeaf,
mînes fäder êđel, freá Myrginga:
and me þâ Ealhild ôđerne forgeaf,
dryhtcvên dugude, dohtor Eádvines;
hire lof lengde geond landa fela,
þonne ic be songe secgan sceolde,
hvär ic under svegle sêlast visse
goldhrodene cvên gife bryttjan.
Þonne vit Scilling sciran reorde
for uncrum sigedryhtne song âhôfon,
hlûde bi hearpan hleóđor svinsâde;
þonne monige men môdum vlance
vordum spræcon þâ þe vel cûđon,
þät hi næfre song sêlran ne hŷrdon.
Þonan ic ealne geondhvearf êđel Gotena,
sôhte ic â gesiđa þâ sælestan:
þät väs innveorud Eormanrices.
Heđcan sôhte ic and Beádecan, and Herelingas
Emercan and Fridlan, and Eástgotan
frôdne and gôdne, fäder Unvênes.
Seccan sôhte ic and Beccan, Seafolan and Þeódric,
Heađoric and Sifecan, Hliđe and Ingenþeóv;
Eádvine sôhte ic and Elsan, Ägelmund and Hûngâr
and þâ vloncan gedryht, vine Myrginga;
Vulfhere sôhte ic and Vyrmhere: ful oft þær vîg ne âläg,
þonne Hrêđa here heardum sveordum
ymb Vistlavudu vergan sceoldon
ealdne êđelstôl Ätlan leódum.
Rædhere sôhte ic and Rondhere, Rûmstân and Gislhere,

---

78. velena, *Gr.*] violane, *MS.* — 85. ongend, *MS.* — 86. ic väs *post* Eástþyringum, *MS.* — 92. scilling rime, *MS.* — 101. svegl, *MS.* — 102. giefe, *MS.* — 104. âhôfan, *MS.* — 107. spræcon, *K.*] sprecan, *MS.* — cûđon, *K.*] cuđan, *MS.* — 108. séllan, *MS.* — 110. â siđa, *MS.* — 113. Emercan sôhte ic and, *MS.* — 118. vine] viđ, *MS.* — 120. Hræda, *MS.*

Viðergild and Freoðeric, Vudgan and Håman:
ne væron þät gesiða þå sæmestan,
þeáh þe ic hi ånýhst nemnan sceolde.
Ful oft of þam heápe hvinende fleág
gellende går on grome þeóde;
vreccan þær veóldon vundnum golde,
verum and vîfum, Vudga and Håma.
Svå ic þät symle onfond on þære fêringe,
þät se býð leófåst londbûendum,
se þe him god syleð gumena rice
tô gehealdanne, þenden he hêr leofað.
Svå scriðende gesceapum hveorfað
gleómen gumena geond grunda fela,
þearfe secgað, þoncvord sprecað,
symle sûð oððe norð sumne gemêtað,
gidda gleávne, geofum unhneåvne,
se þe fore duguðe vile dôm åræran,
eorlscipe äfnan óð þät eal scaceð
leóht and lif somod; lof se gevyrceð,
hafað under heofonum heáhfästne dôm.

Kemble, additamentum ad Beóvulf.
et Thorpe, Cod. Exon.

Carmen hoc aut episodium est, aut etiam catalogus heroum populorumque in carminibus theodiscis olim celebratorum; addita sunt populorum nomina quae in scriptis sacris leguntur. Discimus ex eo, quot carmina temporum injuriâ nos amisimus. Desiderantur tamen hoc in carmine Anglosaxonico heroum etiam nomina, quae poetae prorsus incognita fuisse vix credibile est, scilicet Sigmund, Sigefrið, Hagena (Burgundio), Hildebrand, Vulfheard, *cetera.*

Hû Deór hine silfne frêfrôde, Heodeninga scôp.

Vêland him be vurman vräces cunnâde,
ånhydig eorl earfôða dreág,
häfde him tô gesiðe sorge and longåð,
vintercealde vræce, veán oft onfond,
siððan hine Nîdhåd on nêde legde
svoncrê seonobendê, unsyllan mon:
þäs ofereode, þises svå mäg!
Beadohilde ne väs hire brôðra deáð
on sefan svå sår, svå hire silfre þing,
þå heó gearolice ongeten häfde,
þät heó eácen väs; æfre ne meahte
þriste geþencan, hû ymb þät sceolde:
þäs ofereode, þises svå mäg!

---

124. Viðergield, *MS.* — 126. hy ánihst, *MS.* — 128. giellende, *MS.* — 129. veoldan vundum, *K.* — 139. gydda, *K.*

1. bevurman, *MS.* — 3. gesiððe, *Th. C.* — 6. unsyllan] = onsêllan, onsêlran. — 7. þisses, *Th. C. (semper).* — 8. 9. hyre, *Th. C.* — 9. sylfre, *Th. C.* — 10. þâ, *Th.*] þät, *MS.* — 12. þrifte, *C.*

Ve þät Mædhilde monge gefrugnon,
vurdon grundleáse Geátes frige,
þät him seó sorglufu slæp ealne binom:
þäs ofereode, þises svá mäg!
Þeódrîc áhte þritig vintra
Mæringa burg: þät väs monegum cuð:
þäs ofereode, þises svá mäg!
Ve geáscôdon Eormenrîces
vylfenne geþoht; áhte vide folc
Gotena rîces: þät väs grim cyning!
Sät secg monig sorgum gebunden,
veán on vênan, vŷscte geneahhe,
þät þäs cynerîces ofercumen være:
þäs ofereode, þises svá mäg.
Siteð sorgcearig sælum bidæled,
on sefan sveorceð, silfum þynceð,
þät si endeleás earfôda dæl.
mäg þonne geþencan, þät geond þás voruld
vitig dryhten vendeð geneahhe;
eorle monegum áre gesceávað,
vislicne blæd, sumum veána dæl.
Þät ic bi me silfum secgan ville,
þät ic hvile väs Heodeninga scôp,
dryhtne dŷre, me väs Deór nama;
áhte ic fela vintra folgâð tilne,
holdne hláford, ôð þät Heorrenda nu,
leóðcräftig mon, londriht geþah,
þät me eorla hleó ær gesealde:
þäs ofereode, þises svá mäg!

(Cod. Exon. ed. Thorpe; Conybeare, Illustr. of Anglo-Sax. poetry.)

---

14. mæð hilde, *C.* — 15. frige, *Th. C.* — 16. him, *Th.*] hi, *MS.* — ealne, *Th.*] ealle, *MS.*

In his verbis (v. 14 — 16) dijudicandis exponendisque Thorpii sententiam secutus sum; quae tamen longe aliter exponi posse bene scio. W. Grimm e. gr., in libro suo "Die deutsche heldensage" pag. 21, Conybearium secutus, ea ita vertit: "Dieses schicksal, manchen kampf wir vernahmen; wurden landesberaubt die freien Geátes, dass sie die sorge und der schlaf alle wegnahm". Sed mæð, *sors, gen. fem. est, et si* mæð *etiam h. l. gen. neutrius esset; tamen* hilde *melius tamquam genit. quam accusat.;* monge *autem tamquam nominat. plur. acciperetur. Vertendum esset igitur: Nos plurimi illam belli sortem* (þät mæð hilde) *cognovimus: possessionum privati sunt Geáti liberi* (frige), *ita ut (quo factum est, ut) eos* (hî) *cura et somnus (= mors) omnes auferret.*

18. áhte] *Si* Mæringa burg *Italiae urbs est,* ne áhte *legendum est. cf. Glossarium.* — þrihtig, *Conyb.* — 25. vigsete, *Conyb.* vysete, *Th.* — 26. þät he, *scil.* Eormenric? — 29. sveonceð, *Conyb.* — þinceð, *Th. C.* — 30. deal, *Conyb.* — 31. þoñ, *Th.* þon, *Conyb.* — 33. gesceaveð, *Conyb.* — 35. by, *Th. Conyb.* — 36. Heo Deninga, *Conyb.* heo-deninga, *Th.* Heodeningas = *boreal.* Hiaðningar, *theodisc.* Hetaningâ, *mhd.* Hegelinge *(nomen corruptum).* — 39. Heorrenda = Horant *in carmine theodisco; boreal.* Hiarrandi. *Secundum Borealium narrationem* Hiarrandi Hedini *pater; secundum carmen theodiscum* Horant *consanguineus* Heteli (Hetele = Hetan) *est; carmen Anglosaxonicum peregrinum eum praedicat, quippe qui indigenarum jura* (londriht) *accipisse perhibeatur.*

Pät gebrocene burhräced.

Vrätlic is þes vealstân! Vyrde gebrecum *(Cod. Exon. 124 a.)*
burhstedas burston. brôsnjađ enta geveorc,
hrôfas sind gehrorene, hreórge torras,
hrymgeat behrofen, hrim on lime,
scearde scûrbeorga, scorene, gedrorene;
äldo under Eótonum eordgrâp hafađ,
valdendvyrhtan forveorene, geleorene
heardgripe hrusan; ôđ hund cnea
verþeóda geviton! Oft þes vag gebâd
Räghar and Readfâh, rice äfter ôdrum,
ofstonden under stormum steáp geáp gedreás.
Vonađ giet . . . .
. . . . num geheáven
fel on . . . .
grimme gegrunde . . . .
scân heo . . . .
. . . .
orþonc ær sceaft . . . .
. . . . lam rindum beág
môd mo . . . .
. . . . ue, sviftne gebrägd
Hvätrêd in hringas, hygerôf gebond
veallvalan vîrum vundrum tô gädre.
Beorht væron burgräced, burnsele monige
heáh, horngestreón, heresvêg micel,

---

1 — 2. gebræcon burhstede, *MS. Thorpius verba* "Vyrde gebræcon burhstede burston" *integra existimavit et interpretatus est ita:* "*The fates have broken it, have burst the burghplace*". *Sed errasse V. Cl. videtur, cum, quod equidem sciam,* berstan *semper frangi, rumpi, nunquam vero frangere, rumpere significet. Itaque, si recte fortassis dicis* "Vyrda gebræcon burhstede", *nullo tamen modo dicere potes* "Vyrda burston burhstede". *Sed Anglo-Saxones an dixerint* "Vyrda gebræcon" *etiam dubito, cum* Vyrd *sane quidem fatum significet,* Vyrda *tamen Parcas exprimere non possit, quia sc.* Vyrd *unius ex Parcis nomen est proprium. cf. tamen p.* 218, 107. Stede *in lingua Anglos. semper, quod sciam, gen. masc., hoc tamen loco, veluti illud Saxonicum* stedi *gen. fem. est; nihilo minus* stedas *emendavi, non* steda. *Mutavi dein* gebræcon *in* gebrecum, *quia non nunquam dativi pluralis apud recentiores in* -on, -an *desinunt; non minus lubenter tamen scriberem:* Vrätlic is þes vealstân, Vyrde gebrocen. — 3. hreorge, *Thorpe;* hreosge, *Conybeare.* — 4. hrimgeat-behrofen, *Conyb.*; hrim (hrimige) geattorras behrofen *Thorpius exprimi curavit literis. Vox* torras, *etiamsi in libro manuscripto legeretur, tamen non nisi scribae incuria e versu priori repetita videtur. libentissime scriberem:* hrymgeatu behrofenu. — 5. scûrbeorge, *Th. et C.* — 6. Eotone, *Th. et Conyb.;* Eóton, *substantivum est, non adjectivum* (eótonisc); *neque vox* Eóton, Eótene *invenitur, quae significet* Eotonia, *veluti* Breoton, Breotene *Britannia.* under Eótone *igitur verti debet: sub Juta; sed praefero* Eótonum: äldo under Eótonum, *viri Jutarum.* — 7. valdende vyrhtan? valdendes vyrhtan? — 8. cnea] cnêa? cneóva? — 9. gevitan, *MS.* — þæs væg, *Conyb.* — 10. Räghar, *i. e.* Rägnhere; *nominis forma cum theodiscâ magis convenit:* Raginohari. — Rædfâh *scribere mallem.* — 11. gedrea, *MS.* — 13. geheapen, *Th.* — 22. hvätred, *Th. nomen proprium esse mihi videtur.* — 24. burhsele? beornsele *Th. suggessit.*

meodoheall monig mandreáma full,
óđ þät onvende Vyrd seó sviđe:
crungon valo vide, cvômon vôldagas,
svilt ealle fornom secgrôfe veras.
vurdon hira vigsteal vêsten stađolas,
brôsnâde burgsteal, bêtend crungon
hergas tô hrusan. forþon þâs hofu dreórgjađ,
and þâs teafor geápu tigelum sceâdeđ
hrôst, beáges rôf. hryrê vong gecrong,
gebrocen tô beorgum, þær iú beorn monig
glädmôd and goldbeorht, gleámê gefrätved
vlonc and vingâl vîghyrstum scân,
seah on sinc, on silfor, on searogimmas,
on eád, on æht, on eorcanstân,
on þâs beorhtan burg brâdan rices.
Stânhofu stôdon: streám hâtê vearp
vîdan vylmê; veal ealne befêng
beorhtan bôsmê: þær þâ bađu væron
hât on hrêđre: þät väs hŷđelic.
Lêton þonne geótan . . . . .
. . . . stân
hâte streámas . . . .
. . . .
þät hringmere hât . . . . . .
. . . .
. . . . bađu væron
þonne . . . .
. . . . re
þät is cynelic þing . . . . . .

Cod. Exon. ed. Thorpe.

Vreccan vîfes ged.

Ic þis gied vrece bi me ful geómorre,
minre silfre siđ; ic þät secgan mäg,
hvät ic yrmđa gebâd siđđan ic up âvôx,
nives ođđe ealdes: nô mâ þonne nu.
Â ic vite vonn minra vräcsiđa:
ærest min hlâford gevât heonan of leódum
ofer ŷđa gelâc; häfde ic uhtceare,
hvar min leódfruma londes være.
Þâ ic me fêran gevât, folgâđ sêcan,
vineleás vrecca, for minre veáþearfe:
ongunnon þät þäs monnes magas hycgan
þurh dyrne geþoht, þät hî tôdældon unc,

---

26. M. dreáma, *MS.* — 28. valo, *MS.*] väle, *Th.* — 29. secgrofveras, *Th.* secgrofvera, *MS.* — 33. þæs, *Th.* — 36. gleoma, *Th.* — 43. eall befêng, *MS.*

2. minne silfes *Thorp. suggessit; male, quia femina loquitur, ut jamjam e dativo* geómorre *patet.* — 3. up veóx, *Th.* — 5. Â] a, *C. Th.* — 6. ærest *Conyb. in fine versus autecedentis posuit.* — 12. dyrne] tyrne, *C.*

þät vit gevîdôst in voruldrice
lifdon lâdlîcôst, and mec longâde.
Hêt mec hlâford min, Herheard, niman:
âhte ic leófra lyt on þisum londstede,
holdra freónda: forþon is min hyge geómor. —
Þät ic me ful gemäcne monnan funde,
heardsæligne, hygegeómorne,
môd miđendne, morđor hycgendne,
bliđe gebæro! Ful oft vit beótôdon,
þät unc ne gedælde, nemne deáđ âna,
ôviht elles: eft is þät onhvorfen,
is nu svâ hit nô være: nîđ tôdælde
freóndscipe uncer; sceal ic feor geneah
mînes fela leófan fæhđa dreógan!
Hêht mec man vunjan on vudubearve,
under âctreó, in þam eorđscräfe.
cald is þes eorđsele, eal ic eom oflongâd,
sindon dena dimme, dûna upheá,
bitre burgtûnas brêrum beveaxne,
vic vynna leás. Ful oft mec hêr vrâđe begeat
fromsîđ freán. Frŷnd sind on eorđan,
leófe lifigende leger veardjađ.
Þonne ic on uhtan âne gonge
under âctreó geond þâs eorđscrafu,
þær ic sittan môt sumorlangne däg,
þær ic vêpan mäg mine vräcsiđas,
earfôđa fela, forþon ic æfre ne mäg
þære môdceare minre gerestan,
nê ealles þäs longâđes, þäs mec on þisum life begeat.
Â scyle geóng man vesan geómormôd,
heard heortan geþoht, svylc habban sceal
bliđe gebæro, eác þon breóstceare
sinsorgna gedreág? sî ät him silfum gelong
eal his vorulde vyn? si ful vide fâh
feorres folclondes? Þær min freónd siteđ
under stânhliđe, stormê behrîmed,
vine vêrigmôd, vätrê beflôven
on dreórsele, dreógeđ se min vine
micle môdceare: he gemon tô oft
vynlicran vic. — Vâ bŷđ þam þe sceal
of langôđe leófes âbîdan!

(Cod. Exon. ed. Thorpe; Conybeare, Illustr. of Anglo-Sax. poetry.)

---

15. hêt] hat, *C.* — her heard, *C.* — 18. þät] þa, *C. Th.* — 20. hycgende, *C.* — 21. bliđe gebæro] *sc.* miđendne? *seu:* Bliđe gebærum ful oft? — 24. nîđ tôdælde] *desunt.* — 25. seal is, *C.* — 26. fæhđu, *Th.* — 27. vuda bearve, *C.* — 29. cald, *C.*] eald, *Th.* — 30. uphean, *C.* — 31. burgtânes, *C.* — 34. leof, *C.* — 35. âna, *Th. C.* — 36. eorđscrafa, *C.* — 43. heardheortan, *Thorpius, qui post* geþoht *exclamandi et post* geómormôd *interrogandi signum posuit.* svylc, *C.*] svylce, *MS.* — 45. sorgna, *MS.* sorga *Thorp. legere vult, sed genit. ab* ceare *dependet.* — 46. vyn] vin, *i. e. labor, molestia, miseria?* — 47. þær, *Th.*] þät, *MS.* — 48. stânhliđu, *Conyb.*

Eardstapan gid.

(E codice Exoniensi 76 b.*)*

Oft him ânhaga âre gebideđ,
metudes miltse, þeáh þe he môdcearig
geond lagulâde longe sceolde
hrêran mid hondum hrimcalde sæ,
vadan vräclâstas. vyrd bŷđ ful âræd!
Svâ cväđ eardstapa earfêđa gemyndig,
vrâđra välsleahta, vinemæga hryre:
"Oft ic sceolde âna uhtna gehvylce
mine ceare cviđan; nis nu cvicra nân,
þe ic him môdsefan minne durre
sveótule âsecgan; ic tô sôđe vât,
þät bŷđ on eorle indryhten þeáv,
þät he his ferđcôfan fäste binde,
healde his hordcôfan, hycge svâ he ville.
Ne mäg vêrig môd vyrde viđstondan,
nê se hreó hyge helpe gefremman;
forþon dômgeorne dreórigne oft
in hira breóstcôfan bindađ fäste.
Svâ ic môdsefan minne sceolde
oft earmcearig, êđlê bidæled,
freómægum feor, feterum sælan,
siđđan geara iû goldvine minne
hrusan heólster bivreáh, and ic heán þonan
vôd vintercearig ofer vađema gebind,
sôhte sele dreórig sinces bryttan,
hvär ic feor ođđe neáh findan meahte
þone þe in meoduhealle mine mæđ visse,
ođđe mec freóndleásne frêfran volde,
vêman mid vynnum. vât se þe cunnađ,
hû sliđen bŷđ sorg tô gefêran
þam þe him lyt hafađ leófra geholena;
varađ hine vräclâst, nales vunden gold;
ferđloca freórig, naläs foldan blæd;
gemon he selesecgas and sincþege,
hû hine on geóguđe his goldvine
venede tô viste: vyn eal gedreás.
forþon vât se þe sceal his vinedryhtnes
leófes lârcvidum longe forþoljan,
þonne sorg and slæp somod ät gädere
earmne ânhogan oft gebindađ;
þynceđ him on môde, þät he his mondryhten
clyppe and cysse and on cneó lecge
honda and heáfod, svâ he hvîlum ær
in geârdagum giefstôles breác:
þonne onväcneđ eft vineleás guma,

14. healde, *Thorpe*] healdne, *MS.* — 22. mine, *MS.* — 23. heolstre bivrah, *MS.* vađema, *Th.*] vađena, *MS.* — 27. mæđ] *abest in MS.* — 28. freondlease, *MS.* — 41. þinceđ, *MS.* — 44. giefstôles, *Th.*] giefstolas, *MS.*

gesihđ him biforan fealve vegas,
badjan brimfuglas, brædan feđra,
hreósan hrîm and snâv haglê gemenged;
þonne beóđ þŷ hefigran heortan benne,
sâr äfter svefne, sorg bŷđ genivâd
þonne maga gemynd môd geondhveorfed,
grêteđ glivstafum, georne geondsceávad:
secga geseldan svimmađ eft on veg.
fleótendra ferđ nô þær fela bringeđ
cûđra cvidegiedda; cearo bŷđ genivâd
þam þe sendan sceal svîđe geneahhe
ofer vađema gebind vêrigne sefan;
For þon ic geþencan ne mäg geond þâs voruld,
for hvan môd sefan minne gesveorce,
þonne ic eorla lif eal geondþence,
hû hi færlîce flet of geáfon
môdge maguþegnas. Svâ þes middangeard
ealra dôgra gehvam dreóseđ and fealleđ;
for þon ne mäg veorđan vîs ver, ær he âge
vintra dæl in voruldrîce. vita sceal geþyldig,
ne sceal nô tô hâtheort, nê tô hräd vyrde,
nê tô vâc viga, nê tô vanhydig,
nê tô forht, nê tô fägen, nê tô feohgifre,
nê næfre gielpes tô georn, ær he geare cunne.
beorn sceal gebîdan, þonne he beót spriceđ,
ôđ þät collenferđ cunne gearve,
hviđer hrêđra gehygd hveorfan ville.
ongietan sceal gleáv häle, hû gästlic bŷđ,
þonne eall þisse vorulde vela vêste stonded,
svâ nu missenlice geond þisne middangeard
vindê bivâvne veallas stondađ
hrîmê bihrorene; hrŷdge þâ ederas
vôrjađ þâ vinsalo; valdend licgađ
dreámê bedrorene; duguđ eal gecrong
vlonc bi vealle: sume vig fornom,
ferede on forđvege; sumne fugel ôdbär
ofer heáhne holm; sumne se hâra vulf
deáđe gedælde; sumne dreórighleór
in eorđscräfe eorl gehŷdde.
ŷđde svâ þisne eardgeard älda scippend,
ôđ þät burgvara breahtma leáse
eald enta geveorc idlu stôdon.
Se þonne þisne vealsteal vise geþohte,
and þis deorce lif deópe geondþenceđ,
frôd in ferđe feor oft gemon
välsleahta vorn, and þâs vord âcviđ:

---

50. sare, *MS.* — svæsne, *MS.* — 51. þoñ, *MS.* — 53. svimmađ, *MS.* svimđ, *Th.* — 60. þoñ, *MS.* — 64. vearđan, *MS.* — 66. vyrde] *Th. mavult legere* vorde. — 67. þanhydig, *MS.* — 74. ealle, *Th.* — 76. bivaune, *MS. Thorpius suggessit:* bivogne. — 82. heanne, *Th.* — 89. deorcne, *MS.*

"hvär cvom mearg? hvär cvom mago? hvär cvom mâðumgifa?
hvär cvom symbla gesetu? hvär sindon seledreámas?
eálâ beorht bune, eálâ byrnviga,
eálâ þeódnes þrym! hû seó þrag gevât,
genâp under nihthelm, svâ heó nô være!
Stondeð nu on lâste leófre duguðe
veal vundrum heáh vyrmlicum fâh.
eorlas fornômon asca þrýðe
væpen välgifru, Vyrd seó mære,
and þâs stânhleoðu stormas cnyssað,
hrêðe hreósende; hrusan bindeð
vintres vôma þonne von cymeð,
nipeð nihtscûa, norðan onsendeð
hreó häglfare häleðum on andan.
Eall is earfôðlic eorðan rice,
onvendeð vyrda gesceaft veoruld under heofonum;
hêr býð feoh læne, hêr býð freónd læne,
hêr býð mon læne, hêr býð mæg læne;
eal þis eorðan gesteal idel veorðeð!"
Svâ cväð snottor on môde, gesät him sundor ät rûne.
til býð se þe his treóve gehealdeð, ne sceal næfre his torn tô ricene
beorn of his breóstum âcýðan, nemðe he ær þâ bôte cunne
eorl mid elnê gefremman. vel býð þam þe him âre sêceð,
frôfre tô fäder on heofonum, þær ûs eal seó fästung stondeð!
Cod. Exon. ed. Thorpius.

Særinces gid.

(E codice Exoniensi 81 b.*)*

Mäg ic be me silfum sôð gied vrecan,
sîðas secgan, hû ic gesvincdagum
earfôdhvîle oft þrôvâde,
bitre breóstceare gebiden häbbe,
gecunnâd in ceóle cearselda fela,
atol ýða gevealc! þær mec oft begeat
nearo nihtvaco ät nacan stefnan,
þonne he be clifum cnossâde. calde geþrungen
væron mine fêt, forstê gebunden,
caldum clommum. þær þâ ceara seófedun
hât ymb heortan; hungor innan slât
merevêrges môd. þät se mon ne vât,
þe him on foldan fägnôst limpeð,
hû ic earmcearig iscealdne sæ
vinter vunâde vreccan lâstum,
. . . . vinemægum bidroren,

---

93. cvômon? — 102. hriðhreósende, *MS.* hreðhreósende *Thorp. legere suadet.* — hrusan, *Th.*] hruse, *MS.* — 107. Vyrde? — 112. rycene, *Th.*
5. cearsælda? — 7. nihtvacol *Thorpius legere suadet; forsitan* nihtvacon *legi potest.* — 10. ceare, *Th.* — 16. *lacuna expleri potest verbis* vynnum beloren.

bihongen hrimgicelum: hägl scûrum fleág.
Þær ic ne gehŷrde bûtan hlimman sæ,
iscaldne væg, hvîlum ylfetes song;
dide ic me tô gomene ganetes hleóðor
and hvilpan svêg fore hleahtor vera,
mæv singende fore medodrince.
Stormas þær stânclifu beóton, þær him stearn oncväð,
isigfeðera; ful oft þät earn bigeal
ûrigfeðra . . . .
. . . . nænig hleómæga,
feásceaftig ferð fêran meahte;
forþon him gelŷfeð lyt se þe âh lifes vyn
gebiden in burgum bealosiða hvon,
vlonc and vîngâl, hû ic vêrig oft
in brimlâde bidan sceolde.
Nâp nihtscûa, norðan snivde,
hrîm hrusan bond, hägl feól on eorðan
corna caldâst; for þon cnyssað nu
heortan geþohtas, þät ic heáhstreámas
sealtŷða gelâc silf cunnige;
monað môdes lust mæla gehvylce
ferð tô fêran, þät ic feor heonan
elþeódigra eard gesêce.
Forþon nis þäs môdvlanc mon ofer eorðan,
nê his gifena þäs gôd, nê in geóguðe tô þäs hvät,
nê in his dædum tô þäs deór, nê him his dryhten tô þäs hold,
þät he â his sæfôre sorge näbbe,
tô hvon hine dryhten gedôn ville.
Ne bŷð him tô hearpan hyge, nê tô hringþege,
nê tô vife vyn, nê tô vorulde hyht,
nê ymbe ôhviht elles nefne ymb ŷða gevealc;
âc â hafað longunge se þe on lagu fundað.
Bearvas blôstmum nimað, byrig fägrjað,
vongas vlitigað, voruld onetteð:
ealle þâ gemonjað môdes fûsne
fêran tô siðe. þam þe svâ þenceð
on flôdvegas feor gevitan
svylce geác monað geómran reorde,
singeð sumeres veard, sorge beódeð
bitter in breósthord. þät se beorn ne vât
êsteádig secg, hvät þâ sume dreógað,
þe þâ vräclâstas vidôst lecgað!
For þon nu mîn hyge hveorfeð ofer brêderlocan,
mîn môdsefa mid mereflôde
ofer hväles êðel, hveorfeð vide
ofer eorðan sceátas; cymeð eft tô me
gifre and grædig, gielleð ânfloga,

21. hu-ilpan, *Th.* — 24. bigeal] *cf. ahd.* gellan, gal, gullumês. — 35. hean streámas, *MS.* — 43. â, *MS.; sed fortassis* ô = on *legendum est.* — 49. tônimað *Th. legere vult.* — 53. gevitan, *Th.*] gevitað, *MS.* — 57. êst-, *Th.*] eft, *MS.* — 59. nû, *MS.* — 62. ofer] *abest.*

hveteđ on hvälveg hveder unvearnum
ofer holma gelagu. For þon me hâtran sind
dryhtnes dreámas þonne þis deáde lîf,
læne on londe. ic gelŷfe nô,
þät him eorđvelan êce stondađ.
Simle þreora sum þinga gehvylcum
ær his tide ge tô tveón veorđeđ:
âdl ođđe yldo ođđe ecghete
fægum fromveardum feorh ôđþringed.
For þon þät eorla gehvam äftercvedendra
lof lifgendra last vorda betst,
þät he gevyrce, ær he on veg scyle,
fremman on foldan viđ feónda niđ
deórum dædum deófle tô geanes,
þät hine ealda bearn äfter hergen,
and his lof siđđan lifge mid englum
âva tô ealdre, êcan lifes blæd,
dreám mid dugeđum. Dagas sind gevitene,
ealle onmêdlan eorđan rices.
ne sindon nu cyningas nê câseras
nê goldgiefan sylce jú væron,
þonne hi mæst mid him mærđa gefremedon,
and on dryhtlicestum dôme lifdon.
gedroren is þeós duguđ eal, dreámas sind gevitene,
vunjađ þâ vâcran and þâs voruld healdađ,
brûcađ þurh bysgo; blæd is gehnæged,
eorđan indryhto, ealdađ and seárađ
svâ nu monna gehvylc geond middangeard.
yldo him onfaređ, onsŷn blâcađ,
gomelfeax gnornađ, vât his jûvine,
äđelinga bearn eorđan forgiefene;
ne mäg him þonne se flæschoma, þonne him þät feorh losađ,
nê svête forsvelgan, nê sâr gefêlan,
nê hond onhrêran, nê mid hygê þencan:
âc þeáh þe gräf ville goldê strêgan
brôđor his geborenum, byrgan be deádum
mâđmum mislicum, vât ic, þät he mid nylle:
ne mäg þære sâvle, þe bŷđ synna ful,
gold tô geóce for godes egsan,
þonne he hit ær hŷdeđ, þenden he hêr leofađ.

Cod. Exon. ed. Thorp.

Heófsang.

Me lîfes onlâh se þis leóht onvrâh, *(Cod. Exon. 94 a.)*

---

64. hväl-, *Th.*] väl-, *MS.* — 68. stondeđ, *Th.* — 69. gehvylce, *Th.* — 70. ge] geó? — *Thorpius legere vult:* ær hit tidige, *quod mihi non placet.* — 78. ælda, *Th.* — 80. blæđ, *MS.* — 83. ne sindon] næron, *Th.* — 84. iu, *Th.* — 93. iuvine, *MS.* = geóvine. — 98. âc] *deest.* — gebrôđrum? — 100. ville, *Th.*

Heófsang] *Carmen hoc intellectu difficillimum esse, nemo qui legerit negabit. Lubenter igitur partim Thorpio, Viro Cl., assentio dicenti:*

and þät torhte geteóh tillîce onvreáh.
Gläd väs ic glivum, glenged hivum
blissa blivum, blôstma hivum.
Secgas mec sægon: symbel ne âlægon,
feohgiefe gefægon, frätvedvægum.
Vic ofer vongum, vêna on gongum,
lis mid longum, leóma getongum.
Þâ väs västmum âveaht voruld âspreaht,
under rôderum âreaht, rædmägnê oferþeaht.
Gistas gengdon, gêpscipe mengdon,
lisse lengdon, lustum glengdon.
Scrifen scrâd, glâd þurh gescâd in brâd,
väs on lagustreáme lâd, þær me leodu ne biglâd.
häfde ic heáhne hâd, ne väs me in healle gâd,
þät þær rôf veorud râd: oft þær rinc gebâd,
Þät he on sele sæge sincgevæge;
þegnum geþyhte, þenden väs ic mägenhyhte.
Horsce mec heredon, hilde generedon,
fägre feredon, feóndum bivercdon.
Svâ mec hyhtgifu heóld, higedryht befeóld,
staðol æhtum steóld, stepegongum veóld.
Svylce eorðe ôl âhte ic ealdorstôl,
gealdorvordum gôl, gomel sibbe ne ofôl:
Ac väs gefest gear, gellende snear,
vunjende vär vilbec bescär.
Scealcas væron scearpe, scyl väs hearpe,

"This poem I do not understand. It seems to me that the final words are in numerous instances altered from their true orthography, for the purpos of forming a rime, and that it is by no means void of blunders". Praeterire tamen carmen hoc insigne nolui, quippe quod unicum est omnium carminum in dialecto Anglosaxonica panctorum, quod ego sciam, ὁμοιοτελεύτοις *ubique et ex toto ornatum.*

2. geteáh? *cf. theod.* gezavi. — onvrah, *Conyb. et Th.* — 4. bleoum, *CTh.* — 5. segon — alegon, *CTh.* — 6. gefegon, *CTh.* — feorhgiefe, *CTh.* — frätva ätvægon? — 7. vic] *scil.* ic väs. — vêna on] vennan, *CTh.* — 8. lisse, *CTh.* — 9. vorld, *CTh.* — onspreht, *CTh.* — 10. areaht, *Th.*] aveaht, *C.* — 11. gêpscipe] *i. e.* geápscipe, *fraus, nugae, lusus.* gumscipe *aut* geácscipe *etiam conveniret cum ceteris. Thorpius libri manuscripti lectionem* gerscipe (r *et* v *saepe commutantur*) *defendere conatus est, vocem* gêrscipe *e* gefêrscipe *contractam putans, cui non assentio.* — 12. luftum, *C.* — 13. inbrad, *Th.* — 14. ne] *Thorpius* ne *male scriptum pro* neá *arbitratur; minime, mea sententia.* — 15. hæanne, *C.*, heanne, *Th.* — 16. veord, *C.*, vord, *Th.* — 18. geþyhte] *altera, sequioris conjugationis, praeteriti forma a verbo* þeón, *proficere, esse vix potest;* hyhte *ex conjectura adposui. si tamen adjectivum* hyhtig *inveniretur*, "þegnum geþyhtig, þenden väs ic mägenhyhtig", *equidem legerem.* — 20. feondon, *CTh.* — 21. hyge dryht, *CTh.* hîgedryht = hivedryht, *familia, domestici.* — 22. steald, *CTh.* stealdan, *possidere, cf. goth.* gastaldan. — 24. neof oll, *C.* ne of oll, *Th.* — 25. gafest, gäfest? *ab adj.* gaf, *cf.* gaffetan *deridere.* — sner, *CTh.* — 26. vær, *CTh.* bescær, *CTh.* — 27. scyl] *adjectivum procul dubio est, cum* τῷ hlûd *conveniens, cf. theodisc.* schallen. *Mirum in modum Thorpius* Scyl *pro nomine proprio sumit,* Scyl *manifeste patrem esse* Scillinges, *poetae illius, qui in carmine alio (p. 210, v. 103.) commemoretur. Nomen proprium si stare hoc in loco deberet pro* scyl väs Scilfes *legendum esset;* hearpe *tamen nullo modo in* hearpere *mutandum est.*

hlûde hlynede, hleóðor dynede.
Svegelrâd svinsâde sviðe ne minsâde,
burgsele bifâde, beorht hlifâde.
Ellen eácnâde, eád beácnâde,
freáum frôdâde, fromum gôdâde.
Môd mägnâde, myne fägnâde,
treov telgâde, tŷr velgâde.
Blæd blissâde, bleó glissâde,
gold gearvâde, gim hvearfâde,
sinc searvâde, sib nearvâde.
From ic väs in frätvum, freólic in geatvum,
väs min dreám dryhtlic, drôhtâð hyhtlic.
Foldan ic freóðôde, folcum ic leóðôde;
lif väs min longe leódum in gemonge,
tŷrum getonge, teala gehonge:
Nu min hrêðer is hreóh, heófsiðum sceóh,
nŷdbysgum neáh gevitod nihtes infleáh:
se ær in däge väs dŷre, scrîðeð nu deóp fŷre.
Brondhord is geblôven, breóstum in forgrôven,
flyhtum tôflôven; flâh is geblôven
Miclum in gemynde, môdes gecynde
græteð on grynde: grornofen pynde.
bealofûs birneð, bittre tôirneð.
Vêrig vinneð, vidsið onginneð,
sâr ne sinnið, sorgum cinnið,
blæd his blinnið, blis seó linnið,
listum linnið, lustum ne tinnið.
Dreámas svâ hêr gedreósað, dryhtscipe gehreósað,
lif hêr men forleósað, leahtras oft geceósað.
Treóv þrag is tô trag, seó untrume genag,
steápum steaðole misþâh and eal stund gehnâh.
Svâ nu voruld vendeð, vyrde sendeð
and hetes henteð, häleðas scendeð!
Vercyn geviteð, välgâr slîteð,
flâh mâh fliteð, flân mân hviteð,
borh sorh biteð, bald ald þvîteð.
Vräc fäc vriðað, vrâð âð smiðað,
syngryn sidað, searo fearo glîdað.

---

30. beofade, *CTh.* — 31. beácnade, *Th.*] eácnade, *C.* — 33. mine, *Th.* — 34. tir, *Th.* — 35. bleó glissâde *e conjectura apposui.* — 38. in in geatvum, *MS.* — 43. heovsiðum, *Th.* heohsiðum, *C.* — 44. gevited, *C.* geviteð, *Th.* gevitod *mihi substantivum esse videtur "conscientia sui".* — 45. deop feor, *MS. Thorpius* feor *defendit et* dŷre *mutandum putat in* deór, *male, mea sententia.* — 46. is] *e conjectura apposui.* — 49. greteð, *CTh.* — ongrynde, *C.* ungrynde, *Th.* — grorn efen vynde, *Th.* grornofen = hellefŷr, *infernum, gehenna, tartarus.* — 50. tô yrneð, *Th.*] vyrneð, *C.* — 51. vêrig vinneð *desunt apud C.* — 55. dryhtscipas? *aut hîc si fem. aut neutr. generis sit haecce vox,* dryhtscipa, dryhtscipu? *singularis* dryhtscipe *defendi non potest.* — 58. steaðole] eatole, *CTh.* — gehnâh] genag, *CTh.* — 60. häleðe scyndeð, *CTh.* — 61. ver cynge viteð, *C.* vencyn, *Th.* — 63. burg sorg, *CTh.* — 64. smiteð, *CTh.* — 65. sin grynd, *CTh.* — searo] sæcra, *Th.* — glideð, *Th.*

Grorn torn gräfeđ, gräft häft hafađ,
searo hvît sôlađ, sumur hât côlađ.
Folcvela fealleđ, freóndscipe vealleđ,
eorđmägen ealdađ, ellen cealdađ.
Me þät Vyrd geväf and gevyrc forgeaf,
þät ic grôfe gräf, and þät grimme geräf
fleón flæscê ne mäg. Þonne fleáh hred däg,
nŷdgrâpum nimeđ, þonne seó neaht becymeđ,
seó me êđles ofonn, and mec hêr eardes onconn.
Þonne lichoma ligeđ, limu vyrm friteđ,
ac him ven ne geviged, and þâ vist geþigeđ,
ôđ þät beóđ þâ bân . . . . ân,
and ät nŷhstan nân. Nefne se nêda tân
balavum si hêr gehloten, ne bŷđ se hlŷsa âþroten.
Ær þät eádig geþenceđ, he hine þê oftôr svenceđ;
byrgeđ him þâ bitran synne, ne hogađ tô þære betran vynne,
ne gemon myrđa lissa: hêr sindon miltsa blissa
hyhtlice in heofona rice. Uton nu halgum gelîce
scyldum bescerede, scyndum generede,
vommum biverede, vuldrê geferede,
þær moncyn môt for meotude rôt,
sôđne god geseón and â in sibbe gefeón.

(Cod. Exon. ed. Thorpe, et Conybeare Illust. of A.-S. poetry.)

L o f s a n g.

Þät is þäs vyrđe, þätte verþeóda *(Cod. Exon. 16 b.)*
secgen dryhtne þonc duguđa gehvylcre,
þe ûs siđ and ær simle gefremede
þurh monigfealdra mägna gerŷno.
He ûs æt giefeđ and æhta spêd,
velan ofer vid lond and veder liđe
under svegles hleó. Sunne and môna,
äđelâst tungla eallum scinad
heofoncondelle häleđum on eorđan;
dreóseđ deáv and rên, duguđe veccađ
tô feorhnere fira cynne,
iécađ eorđvelan: þäs ve ealles sculon
secgan þonc and lof dryhtne ûssum.
And huru þære hælo, þe he ûs tô hyhte forgeaf,
þâ he þâ yrmđu eft oncirde

---

66. grom, *CTh.* — häft] *e conjectura apposui.* — 68. fold fela, *C.* — 69. cealdađ] colađ, *CTh.* — 70. gehvyrt, *Th.* — gevyrt, *C.* — 71. geräf] gräf, *CTh.* — 72. fleáh] flah, *C.* flan, *Th.* — 73. neah, *CTh.* — 74. onfonn, *CTh.* — 76. ven, *verruca.* — geþygeđ, *Th.* — 77. *post* ân *CTh. lacunam notaverunt; sed* ân *ad versus finem pertinere mihi videtur. Fortassis poeta scripsit:* "ôđ þät beóđ þâ bân of þam beorne þät ân,". — 79. balavum, *Th.* balavan, *C.* — si] *e conjectura posui.* — adroren, *CTh.* — hlisa, *CTh.* — 81. ne] *deest apud CTh.* — 82. ne] *deest.* — myrđa lissa] morđa lisse, *CTh.* — blisse, *CTh.* — 84. scyndan, *Th.* — 85. vuldre geferede *desunt apud C.* generede, *Th.* — 87. gefean, *CTh.*

ät his upstîge þe ve ær drugon,
and geþingâde þeódbûendum
viđ fäder svæsne fæhđa mæste.
Cyning ânboren cvide eft onhvearf
sâvlum tô sibbe, se þe ær sungen väs
þurh yrne hyge caldum tô sorge:
Ic þec ofer eorđan gevorhte, on þære þu scealt yrmđum lifgan,
vunjan in gevinne and vræce dreógan
feóndum tô hrôđor fûsleóđ galan,
and tô þære ylcan scealt eft geveorđan
vyrmum âveallen; þonan vites fŷr
of þære eorđan scealt eft gesêcan!"
Hvät ûs þis se äđeling ŷđre gefremede
þâ he leomum onfêng and lichoman,
monnes magutudre, siđđan meotudes sunu
engla êđel upgestigan
volde, veoruda god. ûs se villa bicvom,
heánum tô helpe on tâ hâlgan tîd,
bi þon giedd âvräc Jôb svâ he cûđe,
herede helm vera, hælend lofôde
and mid siblufan suna valdendes
freónoman cende and hine Fugel nemde,
þone Judêas ongietan ne meahton
in þære godcundan gâstes strengđu.
Väs þäs fugles flyht feóndum on eorđan
dyrne and dêgol, þâm þe deorc gevit
häfdon on hrêđre, heortan stænne;
noldon hi þâ torhtan tâcnu oncnâvan,
þe him beforan fremede freóbearn godes
monig mislic geond middangeard.
Svâ se fäla fugel flyges cunnôde,
hvîlum engla eard up gesôhte
môdig, meahtum strang, þone mâran hâm;
hvilum he tô eorđan eft gestylde,
þurh gâstes giefe grundsceát sôhte,
vende tô vorulde, bi þon se vitga song:
He väs upp hafen engla fäđmum
in his þâ miclan meahta spêde
heáh and hâlig ofer heofona þrym".
Ne meahton þâ þäs fugles flyht gecnâvan
þe þäs upstîges andsäc fremedon
and þät ne gelŷfdon, þätte lîffruma
in monnes hiv ofer mägna þrym
hâlig from hrusan âhafen vurde.
Þâ ûs geveorđâde se þâs vorld gescôp,
godes gâstsunu, and ûs giefe sealde
uppe mid englum êce stađelas,
and eác monigfealde môdes snyttru

---

16. is, *MS.* — 20. väs, *Th.*] *abest in MS.* — 29. leómum, *Th.* — 36. sunu, *MS.* — 43. tacen, *MS.* — 50. gæstes, *Th.* — 61. gæstsunu, *Th.*

seóv and sette geond sefan monna.
Sumum vordlâde vise sendeđ
on his môdes gemynd þurh his mûđes gæst,
äđele andgiet: se mäg eal fela
singan and secgan; þam bŷđ snyttru cräft
befolhen on ferđe. Sum mäg fingrum vel
hlûde fore häleđum hearpan stŷrjan,
gleóbeám grêtan. Sum mäg godcunde
reccan rihte æ. Sum mäg ryne tungla
secgan, sîde gesceaft. Sum mäg searolice
vordcvide vritan. Sumum viges spêd
giefeđ ät gûđe, þonne gârgetrum
ofer scildhreóđan sceótend sendađ,
flacor flângeveorc. Sum mäg fromlîce
ofer sealtne sæ sundvudu þrifan,
hrêran holmþräce. Sum mäg heáhne beám
stælgne gestigan. Sum mäg styled sveord,
væpen gevyrcan. Sum con vonga bigong,
vegas viđgielle. — Svâ se valdend ûs
godbearn on grundum his giefe bryttađ;
nyle he ængum ânum ealle gesyllan
gæstes snyttru, þŷ läs him gielp sceđđe
þurh his ânes cräft ofer ôđre forđ.
Þus god meahtig geofum unhneávum
cyning alvihta cräftum veorđađ
eorđan tuddor; svylce eádgum blæd
seleđ on svegle, sibbe ræređ
êce tô ealdre engla and monna.
Svâ he his veorc veordađ bi þon se vitga cväđ,
þät âhafen væren hâlge gimmas,
hædre heofontungol heálice up,
sunne and môna: hvät sindon þâ
gimmas svâ scŷne, buton god silfa?
He is se sôđfästa sunnan leóma,
englum and eorđvarum äđele scima.
Ofer middangeard môna lixeđ:
svâ seó godes cyrce, gæstlic tungol,
þurh gesomninga sôđes and rihtes
beorhte bliceđ, svâ hit on bôcum cviđ,
siđđan of grundum godbearn âstâg
cyning clænra gehväs; Þâ seó cyrce hêr
æfyllendra eahtnisse bâd
under hæđenra hirda gevealdum,
þær þâ synsceađan sôđes ne giémdon
gæstes þearfe, âc hi godes tempel
bræcon and bärndon, blôdgyte vorhton,
feódon and fyldon: hväđre forđ bicvom

65. vordlaþe, *MS. Thorpius suggessit* vordlace. *male, cf. ahd.* wortleita. — 70. stirjan, *Th.* — 72. ryhte, *Th.* — 76. scildhreadan, *MS.* — 85. him] hi, *MS.* — 99. lixed, *MS.* — 105. êhtnisse?

þurh gæstes giefe godes þegna blæd
äfter upstige êcan dryhtnes,
bi þon Salomôn song, sunu Davides
giedda gearo snottor, gæstgerŷnum,
valdend verþeóda, and þät vord âcväđ:
Cûđ þät geveorđeđ, þätte cyning engla,
meotud meahtum sviđ munt gestylleđ,
gehleápeđ heádûne, hyllas and cnollas
bevriđ mid his vuldre, voruld âlŷseđ,
ealle eorđbûend þurh þone äđelan styll.
Väs se forma hlŷp, þâ he on fæmnan âstâg
mägeđ unmæle, and þær mennisc hiv
onfêng bûtan firenum; þät tô frôfre geveard
eallum eorđvarum. Väs se ôđer stiell
bearnes gebyrdo, þâ he in binne väs
in cildes hiv clâđum bivunden,
ealra þrymma þrym. Väs se þridda hlŷp,
rôdorcyninges ræs, þâ he on rôde âstâg,
fäder frôfre gâst. Väs se feórđa stiell
in byrgenne, þâ he þone beám ofgeaf,
foldärne fäst. Väs se fifta hlŷp,
þâ he hellvarena heáp forbŷgde
in cvicsûsle, cyning inne gebond
feónda foresprecan fŷrnum teágum
grombhydigne, þær he gên ligeđ
in carcerne clommum gefästnâd,
synnum gesæled. Väs se siexta hlŷp,
hâliges hyhtplega, þâ he tô heofonum âstâg
on his ealdcŷđđe: þâ väs engla þreát
on þâ hâlgan tid hleahtrê bliđe
vynnum gevorden; gesâvon vuldres þrym,
äđelinga ord êđles neósan
beorhtra bolda. Þâ vearđ burgvarum
eádgum êce gefeá äđelinges plega.
Þus hêr on grundum godes êce bearn
ofer heáh hleođu hlŷpum styldе,
môdig äfter muntum; Svâ ve men sculon
heortan gehygdum hlŷpum styllan
of mägne in mägen mærđum tiljan,
þät ve tô þam hŷhstan hrôfe gestigân
hâlgum veorcum, þær is hyht and blis,
geþungen þegnveorud. Is ûs þearf micel,
þät ve mid heortan hælo sêcân,
þät ve mid gæste georne gelŷfađ,
þät þät hælobearn heonan upstige
mid ûssê lichoman, lifgende god.
Forþon ve â sculon idle lustas
synvunda forseón, and þäs sêlran gefeón.
Habbađ ve ûs tô frôfre fäder on rôderum,

111. blæđ, *MS.* — 132. hellverena, *Th.* — 155. þær þät, *MS.*

älmeahtigne: he his âras þonan
hâlig of heáhđum hider onsendeđ,
þâ ûs gescildađ viđ sceđđendra
eglum earhfarum, þŷ läs unholdan
vunde gevyrcen, þonne vrôhtbora
in folc godes forđ onsendeđ
of his brägdbogan biterne stræl.
Forþon ve fäste sculon viđ þam færscyte
simle värlice vearde healdan,
þŷ läs se âttres ord ingebûge,
biter bordgelâc, under bânlocan,
feónda færscaro: þät bŷđ frêcne vund
blâtâst benna. Uton ûs beorgan þâ,
þenden ve on eorđan eard veardigen!
Utan ûs tô fäder freođa vilnjan,
biddan bearn godes and þone blîđan gæst,
þät he ûs gescilde viđ sceađan væpnum,
lâđra lygesearvum. Se ûs lif forgeaf,
leomu, lic and gæst, si him lof simle
þurh voruld vorulda vuldor on heofonum.

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Beóđ gifole!

Vel bŷđ þam eorle, þe him on innan hafađ *(p. 467 Th.)*
rêđehygdig ver rûme heortan;
þät him bŷđ for vorulde veorđmynda mæst
and for ûssum dryhtne dôma sêlâst.
5 Efne svâ he mid vätrê þone veallendan
lêg âdväsceđ, þät he leng ne mäg
blâcbyrnende burgum sceđđan:
svâ he mid älmessan ealle tôscûfeđ
synna vunda, sâvle lâcnađ.

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Se dreórga.

Hvät ic âna sät innan bearve,
mid helmê beþeaht, holte tô middes,
þær þâ svête burnan svêgdon and urnon,

---

163. eglum, *Th.*] englum, *MS.*
6. advüsce, *Th.* — 9. vunde, sâvla, *Th.*
Hvät ic] *Initium hoc est paraphraseos carminis Bedae latini de die judicii, quod ita incipit:*
Inter florigeras foecundi cespitis herbas
flamine ventorum resonantibus undique ramis.
quos duos versus poeta Anglosaxonicus transtulit et amplificavit. Invenitur carmen Anglosaxonicum in libro manuscr. Bibl. Coll. Corp. Chr. Cantabr.
3. svête] väter, *Conyb. aut* väterburnan vægdon, *aut si* svêgdon *tueri velis,* svête burnan *legas necesse est.*

on middan gehäge, svâ ic mägđum secge.
Eác þær vynnum vyrta veóxon and bleóvon
innon þam gemonge on ænlicum vonge,
and þâ vudubeámas vagedon and svêgdon
þurh vinda geryne, volcen väs gehrêred
and mîn earme môd eal väs gedrêfed.

Conybeare LXXX.

Paraphrasis Anglo-Saxonica rythmica doxologiae ad triunum deum confitendum solitae. E cod. Junian. in biblioth. Bodl.

Sî þe vuldor and lof vide geopenôd
geond ealla þeóda, þanc and villa,
mägen and mildse and ealles môdes lufu,
sôđfästra sib, and þînes silfes dôm
vorulde gevlitegôd, svâ þu vealdan miht
eall eorđan mägen and uplyfte,
vind and volcnu: vealdest eall on riht.
þu eart frôfra fäder and feorhhyrde
lîfes lâtteov, leóhtes vealdend,
âsyndrôd fram synnum, svâ þîn sunu mære,
þurh clæne gecynd cyning ofer ealle
beald geblêtsôd, bôca lâreóv,
heáh hygefrôfre and hâlig gâst.
Svâ väs on fruman freá mancynnes
eallre vorulde vlite and frôfre,
clæne and cräftig. þu gecŷđdest þät
þâ þu, êce god, âna gevorhtest
þurh hâlige miht heofonas and eorđan,
eardes and uplyft and eallu þing.
þu settest on foldan sviđe feala cynna,
and tôsyndrôdôst hig siđđan on mänego.
þu gevorhtest, êce god, ealle gesceafta
on six dagum, and on þone seofođan þu gerestest.
þâ väs geforđâd þin fägere veorc,
and þu sunnan däg silf hâlgôdest,
and gemærsôdest hine manegum tô helpe.
þone heáhan däg healdađ and freođjađ
ealle, þâ þe cunnon cristene þeávas,
hâligne heortlufan and þäs hêhstan gebod.
on drihtnes namon se däg is gevurđôd
and nu and simble. þine sôđan veorc
and þîn micle miht manegum svŷtelâđ,
svâ þine cräftas heó cŷđađ vide
ofer ealle voruld. êce standeđ

---

4. mägđum *i. e. populis, e conjectura apposui; legi quoque potest seu* monnum *seu* häleđum. — 5. vynnum] vyn, *Conyb.* — 8. gryne, *Conyb.*
7. volcna, *H. verbum* vealdan *h. l. accusativum regit.* — 13. hyge frôfre, *H.* — 17. gevrohtest, *H.* — 19. eardes] *genitivus locum habere non potest; poetam* eás *scripsisse puto.*

godes handgeveorc, gròveđ svâ þu hête.
ealle þe herjađ hâlige dreámas
clænre stefne and cristene bêc,
eall middangeard, and ve men cveđađ
on grunde hêr gode lof and þanc.
and þîn âgen dôm . . . . . .
and on vorulda voruld vunađ and rixađ
cyning innan vuldre, and his þâ gecorenan,
heáhdrinesse hâliges gâstes,
vlitige englas and vuldorgife,
sôđe sibbe, sâvla þancung,
môdes miltse. þær is seó mæste lufu,
hâlige dômas. heofonas sindon
þurh þine êcan æghvär fulle,
svâ sindon þine mihta ofer middangeard
svûtele and gesŷne, þät þu hi silf vorhtest.

Hickes Thes. I.

Symboli apostolici alia versio.

(Cod. Jun. 121. Bibl. Bodleian. fol. 46.)

Älmihtig fäder up on rôdore,
þe þâ sciran gesceaft sceôpe and vorhtest,
and eorđan vang ealne gesettest,
ic þe êcne god ænne gecenne,
lustum gelŷfe. þu eart lifes freá,
engla ordfruma, eorđan vealdend,
and þu gârsecges grundas gevorhtest,
and þâ þu manega cannst mærra tungla.
Ic on sunu þinne sôđne gelŷfe,
hælendne cyning hider âsendne
of þam uplican engla rice,
þone Gabriêl, godes ærendraca,
sanctan Marian silfe gebodôde:
ides unmæne heó þät ærende
onfêng freólice, and þe, fäder, silfne
under breóstcôfan bearn âcende.
näs þær gefremmed firen ät giftum,
âc þær hâlig gâst handgift sealde,
þære fæmnan bôsm fylde mid blisse,
and heó cûđlice cende svâ mærne
eordbûendum engla scippend,
se tô frôfre geveard foldbûendum,
and ymb Bethlêêm bodôdon englas,
þät âcenned väs Crist on eorđan.
Þâ se Pontisca Pilâtus veóld
under Rômvarum rices and dôma,
þâ se deóra freá deáđ þrôvâde,

---

40. *lacunam, haud dubie magnam, Hickesius non annotavit.* — 44. vuldorgyfe, *H.* — 47. halig, *H.*

on gealgan stâh gumena drihten,
þone geómormôd Jôsep byrigde,
and he of helle hûðe gefette,
of þam sûslhofe sâvla manega,
hêt þâ uplice êðel sêcan.
Pās þŷ þriddan dägê þeóda vealdend
ârâs, rîces freá, recene of moldan,
and he feóvertig daga folgeras sine
rûnum ârêtte, and þê his rice began,
þone uplîcan êðel sêcan,
cvāð, þāt he nolde nænne forlætan,
þe him forð ofer þāt fylgjan volde
and mid fāstum sefan freoðe gelæstan.
Ic hâligne gâst hyhte belûce,
emne svâ êcne svâ is âðôr gecveden
fāder oððe freóbearn folca gereordum.
Ne sint þāt þreó godas þriva genemned,
ac is ân god, se þe ealle hafað
þâ þrî naman þinga gerŷnum
sôð and sigefāst ofer side gesceaft,
vereda vuldorgifa vlanc and êce.
Eác ic gelŷfe, þāt sin leófe gode
þe þurh ænne geþanc ealdor herjað,
heofona heáhcyning hêr for life.
and ic gemænscipe mærne getreóve
þinra hâligra hêr for life.
lisse ic gelŷfe leahtra gehvylces,
and ic þone ârist ealra getreóve,
flæsces on foldan, on þâ forhtan tid,
þær þu êce lif eallum dælest,
svâ hêr manna gehvylc metode gecvêmað.

Wanley, Catalogus libror. manuscript. septentr. p. 48.

Orationis dominicae versio metrica.

(E cod. Jun. fol. 45. *Bibl. Bodl.)*

Fāder manna cynnes, frôfres ic þe bidde,
hâlig drihten, þu þe on heofonum eart,
þāt si gehâlgôd hygecrāftum fāst
þîn nama nu þâ, nerjende Crist,
in ûrum ferhðlocan feste gestaðelôd.
Cume nu tô mannum, mihta vealdend,
þin rice tô ûs, rihtvis dêma,
and þîn geleáfa in lîfdäge
on ûrum môde mære þurhvunige.
And þîn villa mid ûs veorðe gelæsted

---

34. recen, *W.* — 39. fyljan, *W.* — 44. þri? — 52. merne, *W.* — 55. ærest, *W.* — 57. dældest, *W.*

on eardunge eordan rîces,
svâ hlûttor is in heofonvuldre
vynnum gevlitigôd â tô vorulde ford.
Syle ûs nu tô däge, drihten gumena,
heofena heáhcyning, hlâf ûserne,
þone þu onsendest sâvlum tô hæle
on middaneard manna cynnes:
þät is se clæne Crist, drihten god.
Forgif ûs, gumena veard, gyltas and synna
and ûre leahtras âlæt, lîces vunda
and mândæda, svâ ve mildum vid þe
älmihtigum gode oft âbelgead,
svâ svâ ve forlætad leahtras on cordan
þâm þe vid ûs oft âgyltad,
and him vomdæda vitan ne þencad
for earnunge êcan lifes.
Ne læd þu ûs tô vite in veán sorge,
nê in costunge, Crist nerjende,
þŷ läs ve ârleáse ealra þinra mildsa
þurh feóndscipe fremde veordân.
And vid yfela gefreó ûs eác nu þâ
feónda gehvylces. Ve in ferhdlocan,
þeóden engla, þanc and vuldor,
sôd sigedrihten, secgad georne
þäs þe þu ûs milde mihtum âlŷsdest
fram häftnŷde hellevites.
Amen, veorde þät.

Wanley, Catalog. pag. 48.

Orationis dominicae alia versio.

(E cod. Coll. Corp. Christi Cantabr. S. 18. *p.* 167.*)*

Þu eart ûre fäder, ealles vealdend,
cyning on vuldre, for þam ve clypjad tô þe,
âre biddad, nu þu ŷdôst miht
sâvle âlŷsan; þu hig sendest ær
þurh þine ädelan hand in tô þam flæsce:
âc hvar cymd heó nu, cyning vuldres,
bûtan þu, engla god, eft hig âlŷse
sâvle of synnum þurh þine sôdan miht?
Þu eart on heofonum hyht and frôfor,
blissa beorhtôst; ealle âbûgad tô þe,
þînra engla þrym, ânre stefne
clypjad tô Criste, cvedad ealle þus:
"Hâlig eart þu, hâlig, heofonengla cyning,
drihten ûre, and þîne dômas sind

---

15. ûserne] urne, *W.* — 20. aletlices vunda, *W.* — 22. abylgeat, *W.* — 24. þa in þe vid, *W.* — 25. þenced, *W.*

6. cyning vuldres] *desunt apud W.* — 10. calla, *W.* — 11. engla] gâsta, *W.*

rihte and rûme; ræcađ efne gehvam
æghvylcum men âgên gevyrhta:
vel bŷđ þam þe vyrcđ villan þinne".
Svâ is gehâlgôd þin heáhnama
sviđe mærlice manegum gereordum,
tvâ and hundseofontig, þäs þe secgađ bêc,
þät þu, engla god, ealle gesettest
ælcere þeóde þeáv and visan:
þâ vurđjađ þin veorc vordum and dædum,
þurh gecynd clypjađ and Crist herjađ
and him lof lædađ: lifigenda god,
svâ þu eart geäđelôd geond ealle vorld!
Cum nu and mildsa, mihta valdend,
and ûs þin rîce âlŷf, rihtvîs dêma,
earda sêlôst, and êce lif,
þær ve sibbe and lufu samod gemêtađ,
eágena beorhtnis and ealle myrhđe,
þær bŷđ gehŷred þin hâlige lof
and þin micele miht mannum tô frôfre,
svâ þu, engla god, eallum blissast.
Gevyrđe þin villa svâ þu valdend eart
êce geopenôd geond ealle vorld,
and þu þe silf eart sôđfäst dêma,
rîce rædbora geond rûmne grund.
svâ þin heáhsetl is heáh and mære,
fäger and vurđlîc, svâ þin fäder vorhte
äđele and êce, þær þu on sittest
on sinre sviđran healfe. þu eart sunu and fäder
âna ægđer, svâ is þin äđele gecynd
miclum gemærsôd, and þu monegum helpst,
ealra cyninga þrym; clypast ofer ealle,
bŷđ þin vuldorvord vide gehŷred,
þonne þu þîne fyrde fägere geblissast,
selast miht and mund miclum herige;
and þe þancjađ þûsenda fela,
eal engla þrym, ânre stefne.
svâ þe on heofonum, heáhþrymnesse,
äđele and êce â þancjađ
clæne and gecorene Cristes þegnas,
singađ and biddađ sôđfästne god
âre and gifnesse ealre þeóde;
þonne þu him tiđast, tŷreádig cyning,
svâ þu eádmôd eart ealre vorlde,
si þe þanc and lof þînre mildse,
vuldor and villa! þu gevurđôd eart
on heofonrîce heáh câsere,
and on eorđan ealra cyninga

15. ræcđ, *W.* — 16. menagen, *W.* — 22. þeov, *W.* — 30. sib, *W.* — 32. þor, *W.* — 41. ete, *W.* — 42. on þinre, *W.* — 43. äđela, *W.* — 50. stäfne, *W.* — 55. ealra, *W.*

help and heáfod, hâlig læce
rede and rihtvîs, rûmheort hlâford.
Þu geäđelôdest þe ealle gesceafta
and tôsyndrôdest hig siđđan on manega,
sealdest ælcre gecynde âgene visan,
and â þine mildse ofer manna bearn:
svâ þu mid sibbe senst ûrne hlâf
däghvamlice duguđe þinre,
rihtlice dælest, rûmheort hlâford,
mete þinum mannum, and him mâre gehætst,
äfter forđsiđe þines fäder rîce
(þät väs on fruman fägere gegearvôd),
earda sêlôst, and êce lîf,
gif ve sôđ and riht symle gelæstađ.
syle ûs tô däg, dryhten, þine
mildse and mihta, and ûre môd gebŷg,
þanc and þeávas on þin gevil.
bevyrc ûs on heortan hâligne gâst,
frôfre on innan, and ûs fultum syle,
þät ve môton vyrcan villan þinne,
and þe betæcan, tŷreádig cyning,
sâvle ûre on þînes silfes hand.
Forgif ûs ûre synna, þät ûs ne scamige eft,
dryhten ûre, þonne þu on dôme sitst,
and ealle men upârisađ,
þe fram vife vurdon and fram vere âcennede,
beóđ þâ gebrôsnôdan bân mid þam flæscc
ealle ansunde eft gevorden;
þær ve svûtollice siđđan oncnâvađ
eal þät ve gevorhton on voruldrice,
betere and virse: þær beóđ bûtû geara.
ne mâgon ve hit nâ dyrnan, for þam þe hit dryhten vât,
and þær gevitnesse beóđ vuldormicele
heofonvaru and eorđvaru, helvaru þridde.
þonne beóđ egsa geond ealle vorld,
þær man ûs tyhhađ on däg tvegen eardas,
dryhtnes âre ođđe deófles þeóvet,
svâ hväđer ve geearnjađ hêr on life,
þâ hvîle þe ûre mihta mæste væron.
âc þonne ûs âlŷsađ lifigende god
sâvle ûre, svâ ve hêr forgifađ
earman mannum, þe viđ ûs âgylton.
And nâ ûs þu ne læt lâđe besvîcan
on costnunga, cvellan and bärnan
sâvla ûre, þeah ve synna fela
didon for ûre dysige däges and nihtes,
idele spræce and unriht veorc,

66. ælce gecynd, *W.* — 70. rûmheort hlâford *desunt ap. W.* — 77. gebig, *W.* — 80. frôfre *deest ap. W.* — 87. vife and fram vere vurdan, *W.* — 100. nihta, *W.* — 102. her gifađ, *W.* — 103. agilt, *W.*

þine bodu bræcon. ve þe biddađ nu,
älmihtig god, âre and gifnesse,
ne læt svâ heânlice þin handgeveorc
on endedäge eal forveorđan;
Ac âlŷs ûs of yfele! ealle ve beþurfon
godes gifnesse; ve âgylt habbađ
and svîđe gesyngôd. — Ve þe sôđfästan god
hærjađ and lofjađ, svâ þu hælend eart,
cynebearn gecŷđed cvicum and deâdum,
äđele and êce ofer ealle þing.
þu miht on ânre hand eâđe befealdan
ealne middaneard: svylc is mære cyning!
si svâ þu silf vilt, sôđfäst dêma,
ve þe, engla god, ealle herjađ
svâ þu eart gevurđôd â on vorulda forđ.

Wanley, Catalog. p. 147.

Hvŷ seó fordône sâvl cleopađ viđ þam lîchoman.

Huru þäs behôfađ häleđa æghvylc, (367 *Th.*)
þät he his sâvle siđ silfa bevitige,
hû þät bŷđ deóplic, þonne se Deâđ cymeđ,
âsundrađ þâ sibbe, þâ þe ær somad væron,
lic and sâvle. long bŷđ siđđan
þät se gâst nimeđ ät gode silfum
svâ vite svâ vuldor, svâ him in vorulde ær
efne þät eorđfät ær gevorhte.
Sceal se gâst cuman, gehđum hrêmig,
simle ymb seofon niht sâvl findan
þone lichoman, þe heó ær longe väg,
þreó hund vintra, ...
bûtan ær vyrce êce dryhten,
älmihtig god, ende vorulde.
cleopađ þonne svâ cearful caldan reorde,
spriceđ grimlice gâst tô þam duste:
Drugu þu, dreórga, tô hvon dreahtest þu me,
eorđan fŷlnes eal forvisnâd,
lâmes gelicnes? lyt þu geþohtes,
tô hvon þinre sâvle siđ siđđan vurde,
siđđan heó of lichoman læded være.
hvät vîte þu me vêrga, hvät þu huru vyrma gifl
lyt geþohtes, hû þis is long hider,
and þe þurh engel ufan of rôderum
sâvle onsende þurh his silfes hond

---

110. gifnes, *W.* — 117. gecydd, *W.*

12. *lacunam Thorpius non notavit; scribi fortassis potest:* þreó hund vintra siđđan þonan gevât. — 16. se gæst, *Cod. Vercel.* — 17. Hvät druh þu, *Cod. Vercel.* Druguþu, *Cod. Exon.*, *sine* hvät. drugu = drôge, *stercus? cf. bor.* drôg, -ar *f.* 1) *vestis detrita*, 2) *homuncio*, 3) *equa vilissima*, *effoeta.* — *Forsitan* drûgu *scribi debet.* — dreahtest] drêhtest? *cf. Andr.* 39 (*Grimm p.* 95). — 18. forvisnad, *Cod. V.*] forveornast, *Cod. E.* — 20. siđ] þing, *V.*

meotud ālmihtig of his māgenþrymme
and þe þâ gebohte blôdê þŷ hâlgan,
and þu me þŷ heardan hungrê gebunde
and gehäftnâdest helle vitum!
Eardôde ic þe on innan, nô ic þe of meahte
flæscê bifongen, and me firenlustas
þine geþrungon, þät me þuhte ful oft,
þät være þritig þûsend vintra
tô þînum deáđdäge. Hvät ic uncres gedâles bâd
earfôđlice: nis nu se ende tô gôd!
være þu þe viste vlonc and vînes säd,
þrymful þu nêđdest, and ic ofþyrsted väs
godes lichoman, gæstes drinces;
forþan þu ne hogôdest hêr on life,
þenden ic þe on vorulde vunjan sceolde,
þät þu være þurh flæsc and þurh firenlustas
stronge gestŷred, and gestađelâd þurh mec,
and ic väs gæst on þe from gode sended.
Næfre þu mec svâ heardra helle vita
ne generedest þurh þinra neóda lust:
scealt þu nu minra gescenta scome þrôvjan
on þam miclan däge, þonne monna cyn
se âncenda ealle gegädrađ.
Ne eart þu nu þon leófre nængum lifgendra
menn tô gemäccan, nê mêder nê fäder,
nê nængum gesibbra, þonne se svearta hräfn,
siđđan ic âna of þe ût sîđâde
þurh þäs silfes hond, þe ic ær onsended väs.
Ne mâgon þec nu heonan âdôn hyrsta þâ reádan,
nê gold nê silfor, nê þinra gôda nân;
ac hêr sculon âbidan bân bireáfôd,
besliten seonvum, and þec þîn sâvl sceal
minum unvillan oft gesêcan,
vemman mid vordum, svâ þu vorhtest tô me.
Eart þu dumb and deáf, ne sindon þine dreámas viht;
sceal ic þe nihtes sê þeáh nŷde gesêcan
synnum gesârgâd, and eft sôna from þe
hveorfan on honcrêd, þonne hâlege menn
gode lifgendum lofsong dôđ,
sêcan þâ hâmas, þe þu me ær scrife,
and þâ ârleásan eardungstôve.
and þec sculon moldvyrmas monige ceóvan,
seonovum beslitan svearte vihta
gîfre and grædige. ne sindon þine geohđa viht,

---

30. eardôde] *Exon. omit.* — nô — meahte] ne meahte ic þe of cuman, *V.* — 37. nêdest, *EV.* — 39. forþan — hogôdest] þær þu þon hogode, *Ex.* — 42. strange gestryned, *V.* — 44. me mid (*l.* viđ) sva heardum helle vitum, *V.* — 45. generedest, *V.*] gearvode, *Ex.* — nieda, *V.* — 46. scealt þu minra gesynta, *V.* scealt þu nu hväđre mînra gescenta, *Ex.* — 50. medder, *Ex.* — *post v. 55 inserit V.:* ne þinre brŷde beág. ne þin goldvela (*l.* boldvela). nê nân þâra gôda. þe þu iú âhtest. — 68. slitan sârlice, *Verc.* — 69. geahđe, *Exon.* æhta, *Verc.*

þâ þu hêr on moldan monnum eávdest;
forþon þe være sêlle sviðe micle,
þonne þe væren ealle eorðan spêda,
bûtan þu hi gedælde dryhtne silfum,
þät þu vurde ät frumsceafte fugel, oððe fisc on sæ,
oððe eorðan neát ætes tiolôde,
feldgongende feoh bûtan snyttro,
ge on vêstenne vildra deóra
þät grimmeste þær svâ god volde,
ge þeáh þu være vyrmcynna þät vyrreste,
þonne þu æfre on moldan mon gevurde,
oððe æfre fulvihte onfôn sceolde,
þonne þu for unc bû ondvyrdan scealt
on þam miclan däge, þonne eallum monnum beóð
vunda onvrigene, þâ þe in vorulde ær
firenfulle men fyrn gevorhton,
þonne vile dryhten silf dæda gehŷran
ät ealra monna gehvam mûðes reorde,
vunda viðerleán. — Ac hvät vilt þu þær
on dômdäge dryhtne secgan,
þonne ne bŷð nænig tô þäs lytel lið on lime geveaxen,
þät þu ne scyle for æghvylc ânra on sundran
riht âgieldan, þonne rêde bŷð
dryhten ät dôme? ac hvät dô vit unc,
þonne he unc hafað geedbyrded ôðrê siðê?
sculon vit þonne ät somne siððan brûcan
svylcra yrmða svâ þu unc ær scrife!
firenað þus þät flæschord, sceal þonne fêran onveg,
sêcan helle grund, nales heofondreámas,
dædum gedrêfed! ligeð dust þær hit väs.
ne mäg him andsvare ænige secgan
nê þær edryne ænigne gehâtan
gæste geómrum geóce oððe frôfre.
bŷð þät heáfod tôhliden, honda tôliðôde
geaflas tôginene, gôman tôslitene
seonva beóð âsogene, sveora bicoven,
rib reáfjâð rêðe vyrmas,
druncon hlôðum hrâ, heólfres þurstige;
bŷð seó tunge tôtogen on tŷn healfa
hungrum tô hrôðor; forþon heó ne mäg horsclice
vordum vrixlan við þone vêrgan gæst.
Gîfer hâtte se vyrm, þam þâ geaflas beóð
nädle scearpran, se genêðeð tô
ærest ealra on þam eorðscräfe,

---

74. þät, *Th.*] þær, *Ex. Verc.* — 84. vunde, *Th.* — 88. viðerleánjan *suggessit Th. sed mihi* ἔλλειψις *illa esse videtur poetis usitata, ita ut* settan, *seu* gifan *aut alíud verbum supplendum sit.* — 101. edryne ænigne, *Th.*] edringe ænge, *Ex.; in Verc. versus totus omittitur.* — 103. tohleoðode, *Exon.* — 107. drincað *Thorpius legere suadet, bene.* — 108. healfe, *Ex. Verc.* — 109. tô hrôðre? — horslice, *Th.* — 112. tô me, *Verc.*

he þâ tungan tôtŷhð, and þâ tôðas þurhsmŷhð
and þâ eágan þurheteð ufon on þät heáfod,
and tô ætvelan ôðrum gerŷmeð
vyrmum tô viste; þonne bŷð þät vêrige
lic acolâd, þät he longe ær
verede mid vædum; bŷð þonne vyrmes giefl,
æt on eorðan: þät mäg æghvylcum
men tô gemyndum môdsnotterra!

Cod. Exon. et Cod. Vercell., ed. Thorpe.

---

114. *post* 115 *in Exon.* — 115. eaxan þurhiteð, *Exon.* — 118. âcôlâd *suggessit Th., vertens "cool'd", ab* âcôljan, *frigescere;* acoljan = *terrore percellere; sed legendum esse puto:* lic atol, lâð, *cet.* — he] se mon?

C. Þeódvitan.

Bêdae Venerabilis verba ultima.

(Cod. Sancti Galli 254. sec. IX.)

Canebat (Bêda) autem sententiam Sancti Pauli Apostoli dicentis "horrendum est incidere in manus Dei viventis" et multa alia de sancta scriptura, in quibus nos a somno animae exsurgere, praecogitando ultimam horam, ammonebat. et in nostra quoque lingua, ut erat doctus in nostris carminibus, de terribili exitu animarum e corpore.

Cod. Sti. Galli 254, *p.* 253.

Multa de scripturis sacris et in nostra quoque lingua, hoc est Anglicana, ut erat doctus in nostris carminibus, nonnulla dixit: nam et tunc hoc dictum Anglico sermone componens multum compunctus aiebat.

Conybeare, ex literis Cuthberti ad Cuthvinum datis.
Illustr. of Anglosaxon poetry, p. 6.

Fore the' neidfaerae naenig ni uurthit
thonc snotturra, than him tharf sie,
tô ymbhycganne aer his hinjongae,
huaet his gâstae gôdaes aeththa yflaes
aefter deóthdaege doemid uueorthae.

Quae Conybearius ita exhibet:

For þam neódfere nænig vyrðeð
þonces snottra, þonne him þearfe si,
to gehycganne ær his heonangange,
hvät his gâsta gôdes other yrdes
äfter deáðe heonan dêmed vurðe.

Uterque codex vitiosus passim apparet, melioris tamen notae est codex Sti. Galli, qui carmen in Northanhymbrorum dialecto exhibet scriptum. In vulgari Vestsaxonum sermone ita legeretur:

Fore þam neádfäre nænig ne veorðeð
þonces snotturra, þonne him þearf si,
tô ymbhycganne ær his hingonge,
hvät his gâste gôdes oððe yfles
äfter deáðdäge dêmed veorðe.

E dialogo inter Saturnum et Salomonem.

(In the red book of Derby.)

Salomon cvăđ:

Lytle hvîle leáf beóđ grêne,
þonne hit eft fealevađ, fealleđ on eorđan,
ân forveornađ, veorđeđ tô duste.
Svâ þonne gefeallađ þâ þe firena ær
lange læstađ, lisjađ him on mâne,
hŷdađ heáhgestreón, healdađ georne
on făstenne feóndum tô villan
and vênađ vanhogan, þăt hie vile vuldorcyning,
ălmihtig god, êce gehŷran.

***Conybeare, pag.* LXXXIV.**

Cynevulfes leóđcvide

Be þam dômes däge.

Ne þearf him ondrædan deófla strælas **(I.)** ***(p. 49 Th.)***
ænig on eorđan alda cynnes
gromra gârfare, gif hine god scildeđ
duguđa dryhten! Is þam dôme neáh,
þăt ve gelice sceolon leánum hleótan,
svâ ve vide feorh veorcum hlôdun
geond sidne grund. Ûs secgađ bêc,
hû ăt ærestan eádmôd âstâg
in middangeard măgna goldhord,
in fæmnan făđm, freóbearn godes
hâlig of heáhđum. Huru ic vêne me
and eác ondræde dôm þŷ rêđran,
þonne eft cymeđ engla þeóden,
þê ic ne heóld teala þăt me hælend mîn
on bôcum bibeád. ic þăs brôgan sceal
geseón synvræce, þăs þe ic sôđ talige,
þær monig beóđ on gemôt læded
fore onsŷne êces dêman;
þonne C. cvacađ, gehŷređ cyning mădlan,
rôdora rihtend sprecan rêđe vord
þâm þe him ær in vorulde vâce hŷrdon,

---

2. fealeviađ, *C.* — oñ, *C.* — 3. forveorniađ, *C.* — veorđađ, *C.* — 4. þâ þeȷ dæđe firene, *C.* — 5. læsteđ, *C.*

2. ælda, *Th. semper fere.* — 11. heahđu, *MS.* — *v.* 19—29. *Literae singulae, runarum characteribus in libro manuscripto depictae, poetae nomen formant collectae, scil.* Cynvulf. *Thorpius, quia nomen hoc in commune* Cynevulf *scribi solet, post* "vita" *(v. 26.) versus unius defectum deplorat, sed immerito, ut mihi videtur. Sensus certe mancus non est, cum* "rôdora rihtend" *subjectum sit verbi* "dêman ville", *et scribae incuriâ versum runicâ literâ insignitum perditum esse, vix credi potest. Literam E. igitur, si abesse nequeat, post literam N. inserendam censeo, et scribendum* "þenden Y., N. and E. ŷđăst" *etc.* — *Quod autem pertinet ad literarum notionem, Thorpius literam C., cujus nomen* Cên *interpretatus est voce:* bold, *i. e. fortis, acer; literas Y. et N., quarum*

þendan **Y**. and **N**. ŷđast meahton
frôfre findan; þær sceal forht monig
on þam vongstede vêrig bidan,
hvät him äfter dædum dêman ville
vrâđra vita; bŷđ se **V**. scacen
eorđan frätva. **U**. väs longe
L. flôdum bilocen lîfvynna dæl,
F. on foldan. þonne frätva sculon
birnan on bæle; blâc räsceteđ
rêcenreáda lig, rêđe scriđeđ
geond voruld vide. vongas hreósađ,
burgstede berstađ, brond bŷđ on tyhte
äleđ ealdgestreón unmurnlice
gâsta gifrâst þät geó guman heóldon,
þenden him on eorđan unmêdla väs.
Forþon ic leófra gehvone læran ville,
þät he ne âgæle gæstes þearfe,
nê on gilp geóte, þenden god ville,
þät he hêr in vorulde vunjan môte,
somed sîđjan sâvl in lice
in þam gästhofe. Scyle gumena gehvylc
on his geârdagum georne biþencan,
þät ûs milde bicvom meahta valdend
ät ærestan þurh þäs engles vord.
Bŷđ nu eorneste, þonne eft cymeđ
rêđe and rihtvis, rôdor bŷđ onhrêred
and þâs miclan gemêtu middangeardes
beheóſjađ, þonne beorht cyning leánađ,
þäs þe hî on eorđan eargum dædum
lifdon, leahtrum fâ: þäs hi longe sculon
ferđvêrige onfôn in fŷrbađe
velmum bivrecene vrâđlic andleán.
Þonne mägna cyning on gemôt cymeđ
þrymma mæstê; þeódegsa bŷđ
hlûd gehŷred, bi heofonvôman
cvânendra cirm. cearge reótađ
fore onsŷne êces dêman,
þâ þe hira veorcum vâce trûvjađ.
Þær bŷđ ôđŷved egsa mâra,
þonne from frumgesceape gefregen vurde
æfre on eorđan; þær bŷđ æghvylcum
synvyrcendra on þâ snûdan tîd

---

nomen Yr *(arcus) et* Neád *(necessitas, vinculum) vocibus:* misery *(miseria* yrmđ) *et* need; *literam* V., *cui nomen* Vên *(spes) voce* wain *(plaustrum); literam* U., *cui nomen* Ûr *(taurus) vocibus* of old (= ôr, *ab initio); literam* L., *cui nomen* Lagu *(aqua) voce* water; *literam denique* F., *quae nomen habet* Feoh *(pecus, pecunia) voce* wealth *(potestas, opes). Literae deficientis nomen est* Eh, *ejusque notio: equus.* — 30. blacra setteđ, *MS. textum emendavit Kemblius.* — 47. ryhtvis, *Th.* — 52. fyr bade, *MS.* — 53. vælmum, *Th.* — bivrecene] *Thorpius* bevrigene *vel* bevrogene *legere suadet.* — 57. cvan[i]endra, *MS.*, i *superscripto.* — cerge, *Th.* —

leófre micle þonne eal þeós læne gesceaft,
þät he hine silfne on þam sigeþreáte
behŷdan mæge, þonne herga fruma,
ädelinga ord, eallum dêmed
leófum ge lâdum leán äfter rihte,
þeóda gehvylcre. Is ûs þearf micel,
þät ve gæstes vlite ær þam gryrebrôgan
on þâs gæsnan tîd georne biþencen.
Nu is þon gelicôst, svâ ve on laguflôde
ofer cald väter ceólum lidân,
geond sidne sæ sundhengestum,
flôdvudum fêrgen: is þät frêcne streám
ŷda ofermæta, þê ve hêr on lâcad
geond þâs vâcan voruld, vindge holmas
ofer deóp gelâd. væs se drôhtâd strong
ær þon ve tô londe geliden häfdon
ofer hreóne hrycg: þâ ûs help bicvom,
þät ûs tô hælo hŷde gelædde
godes gæstsunu and ûs giefe sealde,
þät ve oncvâvan mâgun ofer ceóles bord,
hvar ve sælan sceolon sundhengestas,
ealde ŷdmearas ancrum fäste.
Ûtan ûs tô þære hŷde hyht stadeljan,
þâ ûs gerŷmde rôdera valdend
hâlge on heáhdum, þâ he heofonum âstâg.
Þonne mid fêre foldbûende (II.)
se micla däg meahtum dryhtnes
ät midre niht mägnê bihlemmed,
scire gesceafte, svâ oft sceada fæcne
þeóf þristlîce, þe on þŷstre fâred,
on sveartre niht sorgleáse häled
semninga forfêhd slæpê gebundne
eorlas ungearve yfles genæged:
svâ on Sŷne beorg somod cymed
mägenfolc micel meotude getrŷve,
beorht and blide; him veorded blæd gifen.
Þonne fram feóverum foldan sceátum,
þâm ŷtemestum eordan rîces,
englas älbeorhte on efen blâvad
bŷman on brehtme; beofad middangeard,
hruse under häledum hlŷdad tôsomne;
trume and torhte vid tungla gong
singad and svinsjad sûdan and nordan,
eástan and vestan ofer ealle gesceaft,
veccad of deáde dryhtgumena bearn,
eall monna cynn tô meotudsceafte,
egeslîc of þære ealdan moldan, hâtad hi uppâstandan
sneóme of slæpê þŷ fästan. Þær mon mäg sorgende folc

64. leofra, *Th.* — 65. þær he, *Th.* — 75. flodvudu, *Th.* — 88. tô heofonum? — 91. bihlemmed, *Th.*] bihlæmed, *MS.* — 107. healle, *MS.*

gehŷran hygegeómor, hearde gefŷsed,
cearum cvidende cvicra gevyrhtu
forhte âfærde. Pät bŷđ foretácna mæst
þâra þe ær odde sid æfre gevurde
monnum ôđŷved: þær gemengde beóđ
unhælo gelâc engla and deófla
beorhtra and blácra; veorđeđ bega cyme
hvitra and sveartra, svâ him is hama sceapen
ungelice, englum and deóflum.
Þonne semninga on Sŷne beorg
sûdaneástan sunnan leóma
cymeđ of scippende scînan leóhtôr,
þonne hit men mægen môdum âhycgan,
beorhte blican, þonne bearn godes
þurh heofona gehleodu hider ôđŷveđ,
cymeđ vundorlic Cristes onsŷn,
äđelcyninges vlite eástan fram rôderum
on sefan svête sinum folce,
biter bealofullum, gebleód vundrum,
eádgum and earmum ungelice.
He bŷđ þâm gôdum glädmôd on gesihđe,
vlitig, vynsumlic veorude þam hâlgan,
on gefeán fäger, freónd and leóftæl,
lufsum and liđe leófum mannum
tô sceávanne þone scŷnan vlite,
vêđne mid villum, valdendes cyme,
mägencyninges, þâm þe him on môde ær
vordum and veorcum vel gecvêmdun.
He bŷđ þâm yflum egeslic and grimlic
tô geseónne synnegum monnum,
þâm þe mid firenum cumađ forđ forvorhte.
Pät mäg vites tô vearninge þâm þe habbađ visne geþoht,
þät se him eallunga ôviht ne ondrædeđ,
se for þære onsŷne egsan ne veorđeđ
forht on ferđe, þonne he freán gesihđ
ealra gesceafta andveardne faran
mid mägenvundrum mongum tô þinge
ond him on healfa gehvore heofonengla þreát
ymbûtan farađ älbeorhtra scolu,
hergas hâligra heápum geneahhe.
Dyneđ deóp gesceaft and fore dryhtne fäređ
velmfŷra mæst; ofer vidne grund
hlemmeđ hâta lêg; heofonas berstađ,
trume and torhte tungol ofhreósađ;
þonne veorđeđ sunne sveart gevended
on blôdes hiv, seó þe beorhte scân
ofer ærvoruld ealda bearnum.

---

125. beorhtre? — 135. bŷđ lufsum? — 143. vearninga, *MS.* — 149. healfa gehvore] healfa gehvone *Thorpius legere suadet, sed conf. pag.* 247, 74. — 153. vælmfyra, *Th.* — 158. ælda, *Th.*

Móna þät silfe, þe ær moncynne
nihtes lýhte, niðer gehveorfeð,
and steorran svá some stredað of heofone
þurh þá strongan lyft stormum ábeátne:
vile älmihtig mid his engla gedryht
mägencyninga meotud on gemót cuman,
þrymfäst þeóden. Býð þær his þegna eác
hrêðeádig heáp, hálge sávla
mid hira freán farað. Þonne folca veard
þurh egsan þreá eorðan mägðe
silfa gesêceð; veorðeð geond sídne grund
hlúd gehýred heofonbýman stefn,
and on seofon healfa svógað vindas,
blávað brecende bearhtma mæstê,
veccað and vonjað voruld mid stormê,
fyllað mid feorê foldan gesceafta:
þonne heard gebrec hlúd unmæte
svâr and sviðlic, svêgdynna mæst
caldum egeslic eáved veorðeð.
Þær mägenvêrge monna cynnes
vornum hveorfað on vidne lêg,
þá þær cvice mêtað cvealmende fýr,
sume up sume niðer äldes fulle.
Þonne býð untveó, þät þær Adames
cyn cearena full cviðeð gesárgád,
nales fore lytlum, leóde geómre,
ác fore þám mæstum mägenearfeðum.
Þonne eall þreó on efen nimeð
von fýres velm víde tó somne,
se svearta lig, sæs mid hira fiscum,
eorðan mid hire beorgum, and upheofon
torhtne mid his tunglum; teónlêg somod
þrýðum bärneð þreó eal on án;
grimme tó gädre grornað gesárgád
eal middangeard on þá mæran tíd.

Svá se gifra gäst grundas geondsêceð, (III.)
hýðende lêg heáhgetimbro,
fylleð on foldvong fýres egsan
vidmære blæst voruld mid eallê
hát, heorogifre. Hreósað geneahhe
tóbrocene burhveallas, beorgas gemeltað
and heáhcleofu, þá við holme ær
fäste við flódum foldan sceldun
stíð and städfäst staðelas við væge,
vätre vindendum. Þonne vihta gehvylce

---

159. se silfa *Thorp. legere vult; equidem*, si þät silfe "*item, pariter*" *exprimere non posset (cf.* þät án = *solum)*, móna, þät silfe leóht, *legerem.* — 166. sávle, *MS.* — 174. fýrê? — gesceafte, *MS.* — 181. fylle *legere vult Thorpius; non assentio.* — 182. untreó, *Th.* — 183. gesargað, *MS.* — 187. vælm, *Th.* — 195. hiðende, *Th.* — 200. þu, *MS.* — 201. sceldun, *Th.*] scehdun, *MS.* — 203. vinnendum *legere suadet Th.*

deóra and fugla deádlêg nimeđ,
fâređ äfter foldan fŷrsvearta lêg,
veallende vîga, svâ ær väter fleóvun,
flôdas âfŷsde: þonne on fŷrbađe
svêlađ sæfiscas sundes getvæfde,
vægdeóra gehvylc vêrig svelteđ,
birneđ väter svâ veax. þær bŷđ vundra mâ,
þonne hit ænig on môde mæge âþencan,
hû þät gestûn and se storm and seó stronge lyft
brecađ brâde gesceaft. beornas grætađ,
vêpađ vânende vêrgum stefnum
heáne, hygegeómre, hreóvum gedreahte.
Seóđeđ svearta lêg synne on fordônum,
and goldfrätva glêda forsvelgađ
eall ærgestreón êđelcyninga.
Þær bŷđ cirm and cearu and cvicra gevin,
gehreóv and hlûd vôp bî heofonvôman,
earmlîc ealda gedreag; þonan ænig ne mäg
firendædum fâh friđ gevinnan
lêgbryne losjan londes ôhver;
âc þät fŷr nimeđ þurh foldan gehvät,
gräfeđ grimlice, georne âsêceđ
innan and ûtan eorđan sceátas,
ôđ þät eall hafađ äldes leóma
voruldvidles vom velmê forbärned.
Þonne mihtig god on þone mæran beorg
mid þŷ mæstan mägenþrymmê cymeđ,
heofonengla cyning; hâlig scîneđ
vuldorlîc ofer veredum valdende god,
ond hine ymbûtan äđelduguđ betâst
hâlge herefêđan hlûtre blicađ,
eádig engla gedryht, ingeþoncum
forhte beofjađ fore fäder egsan.
For þon nis ænig vundor, hû him voruldmonna
seó unclæne gecynd cearum sorgende
hearde ondræde, þonne sió hâlge gecynd
hvit and heofonbeorht, heágengla mägen
for þære onsŷne beóđ egsan âfyrhte.
Bîdađ beofjende beorhte gesceafta
dryhtnes dômes; daga egeslicâst
veorđeđ in voruldе, þonne vuldorcyning
þurh þrym þreáđ þeóda gehvylce,
hâteđ ârisan reordberende
of foldgrafum, folc ânra gehvylc,
cuman tô gemôte moncynnes gehvone.
Þonne eall hrađe Adames cynn
onfêhđ flæsce, veorđeđ foldräste
eardes ät ende; sceal þonne ânra gehvylc

213. gretađ, *Th.* — 216. synne on fordônum] synnum fordône? — 217. frätve, *Th.* — 221. gedräg? — 239. ondrede, *Th.* — 242. gesceafte, *Th.*

fore Cristes cyme cvic árîsan,
leođum onfôn and lichoman,
edgeóng vesan; hafađ eall on him,
þäs þe he on foldan in fyrndagum
gôdes ođđe gâles on his gæste gêhlôd,
geára gongum; hafađ ät gädre
bû lîc and sâvle; sceal on leóht cuman
sinra veorca vlite and vorda gemynd
and heortan gehygd fore heofona cyning.
Þonne bŷđ geŷced and geédnivâd
moncyn þurh meotud; micel árîseđ
dryhtfolc tô dôme, siđđan deáđes bend
tôlêseđ liffruma. Lyft bŷđ onbärned,
hreósađ heofonsteorran; hŷdađ vide
gifre glêda; gæstas hveorfađ
on êcne eard; opene veorđađ
ofer middangeard monna dæda,
ne mâgon hord veras heortan geþohtas
fore valdende vihte bemiđan;
nê sindon him dæda dyrne, ac þær bŷđ dryhtne cûđ
on þam miclan däge, hû monna gehvylc
ær earnôde êces lifes,
and eall andveard, þät hî ær ođđe siđ
vorhtun in vorulde. Ne bŷđ þær viht forholen
monna gehygda; ac se mæra däg
hrêđerlocena hord, heortan geþohtas
ealle ätŷveđ. Ær sceal geþencan
gæstes þearfe se þe gode mynteđ
bringan beorhtne vlite, þonne bryne costađ
hât heorugifre, hû gehealdne sind
sâvla viđ synnum fore sigedêman;
þonne sió bŷman stefen and se beorhta segn
and þät hâte fŷr and seó heá dugud
and se engla þrym and se egsan þreá
and se hearda däg and seó heá rôd,
riht, âræred rices tô beácne,
folcdryht vera biforan bonnađ,
sâvla gehvylce þâra þe sîđ ođđe ær
on lichoman leođum onfêngen;
þonne veoroda mæst fore valdende
êce and edgeóng andveard gæđ
neódê and nŷde, bi noman gehâtne
berađ breósta hord fore bearn godes
feores frätva. Vile fäder eahtjan,
hû gesunde suna sâvle bringen
of þam êđle þê hî on lifdon.
Þonne beóđ bealde þâ þe beorhtne vlite
meotude bringađ; bŷđ hira meaht and gefeá

264. fruman, *MS.* — 278. dæde, *Th.* — 279. vera, *MS.* — geþohta, *gen. plur. ab* hord *dependens, mihi placeret.* — 292. savle, *Th.*

svide gesæliglîc sâvlum tô gielde
vuldorleán veorca. — Vel is þâm þe môtun
on þâ grimman tíd gode lîcjan!

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Fäder lârcvidas.

Þus frôd fäder freóbearn lærde, (*p.* 300 *Th.*)
môdsnottor mon magacystum eald,
vordum visfästum, þät he vel þunge.
"Dô â þätte duge! deág þin gevyrhtu,
god þe byđ simle gôda gehvylces
freá and fultum, feónd þam ôđrum
virsan gevyrhta; vene þec þŷ betran;
efn elnê þis â þenden þu lifge.
Fäder and môdor freó þu mid heortan,
maga gehvylcne, gif him sî meotud on lufan.
ves þu þinum yldrum ârfäst simle,
fäger vordê, and þe in ferđe læt
þine lâreóvas leófe in môde,
þâ þec geornâst tô gôde trymmen".
Fäder eft his sunu frôd gegrêtte
ôđrê siđê: "heald elnê þis:
ne efne nô firene, nê næfre freónde þinum,
mæge mân ne geþafa, þŷ läs þec meotud oncunne,
þät þu si vommes gevita; he þe mid vîtê gieldeđ,
svylce þâm ôđrum mid eádvelan".
Þriddan sîđê þoncsnottor guma
breóstgehygdum his bearn lærde:
"ne gevuna vyrsan vidan feorê
ængum æhta, ac þu þe ânne genim
tô gesprecan simle spella and lâra
rædhycgendne, sî ymb rîce svâ hit mæge".
Feórđan siđê fäder eft lærde
môdleófne magan, þät he gemunde þis:
"ne âsvic sundorvine, ac â simle geheald
rihtum gerisnum; ræfn elnê þis,
þät þu næfre fæcne veorđe freónde þinum".
Fiftan siđê fäder eft ongon
breóstgeþoncum his bearn læran:
"druncen beorg þe and dollig vord,
mân on môde and in mûđe lyge
yrre and êfeste and idese lufan;
for þon sceal æviscmôd oft sidjan
se þe geviteđ in vifes lufan,
fremdre meovlan: þær byđ â firena vên,

---

2. maga cystum, *Th.* — 7. feónd] *scilicet* byđ. — 12. vorde, *Th.*] vyrde, *MS.* — 13. leófe] *scil.* beón. — 17. nefre me firene ne næfre freonde þinum] *MS.* *Thorpius legere vult:* næfre mid feónde ne næfre freónde, ne þinum mæge, *cet.* — 23. vyrsan, *Th.*] vyrsa, *MS.* — 24. eahta, *MS.* — 26. -hycgende, *MS.* — 36. æfeste, *Th.*

lådlicre scome, long nîđ viđ god,
geótende gielp. ves þu giedda vis,
vär viđ villan, vorda hirde".
Siextan siđê svæs eft ongon
þurh bliđne geþoht his bearn læran:
"ongiet georne, hvät si gôd odđe yfel,
and tôsceåd simle sccarpê môdê
in sefan þinum, and þe å þät sêlle geceós;
å þe bŷđ gedæled: gif þe deáh hyge,
vunađ visdôm in, and þu våst geare
andgit yfles: heald þe elnê viđ,
feorma þu simle in þinum ferđe gôd".
Seofođan siđê his sunu lærde
fäder, frôd guma, sägde fela geóngum:
"seldan snottor guma sorgleás blissađ,
svylce dol seldon drŷrmeđ sorgful
ymb his forđgesceaft, nefne he fæhde vite.
vär vyrde sceal visfäst häle
breóstum hycgan, nales breahtmê hlůd".
Eahtođan siđê eald fäder ongon
his mago monjan mildum vordum:
"leorna låre lærgedêfe,
vene þec in visdôm: veoruda scippend
hafa þe tô hyhte, håligra gemynd,
and å sôđ tô sage, þonne þu secge hvät".
Nigeđan siđe nägde se gomola,
eald ůđvita sägde eaforan vorn:
"nis nu fela folca, þätte fyrngevritu
healdan ville; ac him hyge brôsnađ,
ellen côlađ, idlađ þeódscipe;
ne habbađ viht for þät, þeáh hi vom dôn
ofer meotudes bibod. monig sceal ongieldan
såvelsûsles; ac læt þînne sefan healdan
forđ fyrngevritu and freán dômas,
þâ þe hêr on mägde gehvære men forlætađ
svîđôr åsigan, þonne him si silfum riht.
Teóđan siđê tornsorgna ful
eald eft ongon eaforan læran:
"snyttro brůceđ þe fore såvle lufan
varnađ him vommas vorda and dæda
on sefan simle and sôđ fremeđ;
bŷđ him geofona gehvylc godê geŷced
meahtum spêdig, þonne he mån flŷhđ.
Yrre ne læt þe æfre gevealdan
heáh in hrêđre, heorovorda grund
vylmê besmîtan, ac him varnađ þät

49. þus, *MS.* — 53. geogum, *MS.* — 55. drymeđ, *Th.* drŷman, *exsultare lætitiâ, sensu hoc loco caret.* — 56. *Thorpius post* forđgesceaft *punctum posuit, post* vite *comma; male, mea sententia.* — 57. ver vord sceal *Thorpius legere suadet, male.* — 64. sage] syge, *MS.* — 73. fyrnford-gevritu, *Th.* — 78. snyttra, *Th.* — 82. mon, *MS.* — 85. varnađ, *MS.* varnjan *Thorpius proponit; male.*

on geheortum hyge. häle sceal visfäst
manþvære and gemetlic, môdes snottor,
gleáv in gehygdum, georn visdômes:
svâ he vid älda mäg eádes hleótan.
Ne beó þu nô tô tælende nê tô tveóspræce,
nê þe on môde læt men tô fracode,
ac beó leófvende, leóht on gehygdum
ber breóstcófan. svâ þu, min bearn, gemyne
frôde fäder lâre, and þec â vid firenum geheald!"

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Be monna môde.

Þonne monige beód mädelhergendra *(p. 314 Th.)*
vlonce vîgsmidas vinburgum in,
sittad ät simble, sôd gied vrecad,
vordum vrixlad, vitan fundjad,
hvylc äscstede inne in räcede
mid verum vunige: þonne vin hveted
beornes breóstsefan, breahtem stiged,
cirm on cordre, cvidescral lêtad
missenlice. Svâ beód môdsefan
dâlum gedæled; sindon dryhtguman
ungelîce: sum on oferhygdo
þrymme þringed, þrinted him in innan
ungemete madmôd (sindon tô monige þät),
bŷd þät äfþonca eal gefylled
feóndes flygepilum, fæcensearvum;
breodad he and bälced, bôd his silfes
svidôr micle þonne se sêlla mon,
þenced þät his vîse velhvam þynce
eal unforcûd. Bŷd þäs ôder svice:
þonne he þäs fâcnes fintan sceáved,
vrenced he and blenced, vorn geþenced
hinderhôca: hygegâr lêted,
scûrum sceóted (he þâ scylde ne vât,
fæhde gefremede), feohd his betran
eorl fore éfstum, læted invitflân
brecan þone burgveal, þe him bebeád meotud,
þät he þät vigsteal vergan sceolde.
Sited simbelvlonc, searvum læted
vînê gevæged vord ût faran,
þræfte þringan, þrymmê gebyrmed,
êfestum onäled, oferhygda ful,
nidum, nearovrencum. Nu þu cunnan meaht,
gif þu þŷslicne þegn gemêttest

---

87. manþvære] *abest.* — 89. ælda, *MS.* ældu *Th.* — 91. læt] *scil.* beón.
5. äscstede] äscstêde, äscstæde? *cf. theod.* stâti, *non, ut Th. vertit,* "*battleplace*" *sed* "*hastâ confisus*". — 24. feoh, *Th.* — 25. æfstum, *Th.* — 30. þræfte] þriste *Th. proponit; non est quod mutetur. cf. boreal.* at þrifa (þreif); at þreifa *cet.* — 33. gemittest, *MS.* gemête *Th. proposuit.*

vunjan in vicum, vite þe be þissum
feávum fordspellum, þät he bŷđ feóndes bearn,
flæscê bifongen, hafađ fräte lif,
grundfûsne gâst, gode orfeormne. —
Þonne bŷđ þam ôđrum ungelîce,
se þe hêr on eorđan eáđmôd leofađ
and viđ gesibbra gehvone simle healdeđ
freóđe on folce and his freónd lufađ,
þeáh þe he him âbylgnesse oft gefremede,
villum in þisse vorulde: se môt vuldres dreám
in hâligra hyht heonan âstigan.

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Be manna vyrdum.

Ful oft þät gegongeđ mid godes meahtum, *(p. 327 Th.)*
þätte ver and vif in voruld cennađ
bearn mid gebyrdum and mid bleóm gyrvađ,
temjađ and tæcađ, ôđ þät seó tîd cymeđ,
gegæđ geárrimum, þät þâ geóngan leomu,
lifsästan leođu geloden veorđađ:
fergađ svâ and fêđađ fäder and môdor,
giefađ and giervađ: god âna vât,
hvät him veaxendum vinter bringađ.
Sumum þät gegongeđ, on geógudfeore,
þät se endestäf earfêđmäcgum
veálic veorđeđ: sceal hine vulf etan,
hâr hæđstapa; hinsiđ þonne
môdor bimurneđ: ne bŷđ svylc monnes geveald.
Sumne sceal hungor âhŷđan, sumne sceal hreóh fordrîfan,
sumne sceal gâr âgêtan, sumne gûđ âbreótan.
Sum sceal leómena leás lifes neótan,
folmum ätfeohtan; sum on fêđe lif
seonobennum seóc sâr cvânjan,
murnan meotudgesceaft môdê gebysgâd.
Sum sceal on holte of heán beáme
fiđerleás feallan; bŷđ on flyhte sê þeáh,
lâceđ on lyfte, ôđ þät lengre ne bŷđ
västem vudubeámes, þonne he on vyrtruman
sigeđ svoncenferđ sâvle bireáfôd,
fealleđ on foldan, feorđ bŷđ on siđe.
Sum sceal on fêđe on feorvegas
nŷde gongan and his nest beran,
tredan ûriglâst elþeódigra,
frêcne foldan; âh he feormendra
lyt lifgendra; lâđ bŷđ æghvär
fore his vonsceaftum, vineleás häle.

---

37. of feorme, *MS.* — 42. abalnesse? yfelnesse?
4. tennađ and tætađ, *MS.* — 21. heáhbeáme *Thorpius e conjectura scripsit.* — 24. vestem, *Th.*

Sum sceal on geápum galgan ridan,
seomjan ät svilte, ôð þät sâvlhord
bâncôfa blôdig âbrocen veorðeð,
þær him hräfn nimeð heáfodsŷne,
sliteð salvigpâd sâvelleásne;
nôðer he þŷ fâcnê mäg folmum bivergan
lâðum lyftsceaðan; bŷð his lîf scacen
and he fêleleás feores orvêna,
blâc on beáme, bideð vyrde
bevegen välmiste; bŷð him vearg noma.
Sumne on bæle sceolun brondas þeccan,
fretan frêcne fægne monnan,
þær him lifgedâl lungre veorðeð,
reád rêde glêd. reóteð meovle,
seó hire bearn gesihð brondas þeccan.
Sumum mêces ecg on meodubence
yrrum ealovosan ealdor ôðþringeð,
vere vinsadum: bŷð ær his vorda tô hräd.
Sum sceal on beóre þurh byreles hond
meodugâl mäcga, þonne he gemet ne con
gemearcjan his mûðe môdê sinê,
ac sceal ful earmlice ealdrê linnan
dreógan dryhtenbealo dreámum bescired;
and hine tô silfcvale secgas nemnað,
mænað mid mûðê meodogâles gedrinc.
Sum sceal on geóguðe mid godes meahtum
his earfôðsið ealne forspildan
and on yldo eft eádig veorðan,
vunjan vyndagum and velan þicgan,
mâðmas and meodûful mægburge on,
þäs þe ænig fira mæge feorh gehealdan.
Svâ missenlice meahtig dryhten
geond eorðan sceát eallum dæleð
scireð and scrîfeð and gesceapo healdeð:
sumum eádvelan, sumum earfêða dæl,
sumum geóguðe glæd, sumum gûðe blæd,
gevealdenne vigplegan; sumum vyrp oððe scyte
torhtlicne tŷr, sumum täfle cräft
bleóbordes gebregd. Sume bôceras
veorðað visfäste; sumum vundorgiefe
þurh goldsmiðe gearvâd veorðeð;
ful oft he gehyrdeð and gehyrsteð vel
Brytencyninges beorn, and he him brâd syleð

---

36. hrefn, *Th.* — 40. fclleás *suggessit Th.* — 42. bevrigen *legere vult Th., male.* — vearg] verig, *Th.* — 43. sum on bæle sceal brondas, *Th.* — þencan, *MS.* — 44. liffægne, *MS.*] liffästne *Th. male.* — 50. bŷð] väs? — 59. earsodsið, *MS.* — 63. sorh, *MS.* — 68. glæde *Th. legere vult.* — 69. vyrpe *Th. suadet legere.* — 75. Brytencyninges] *sicuti* Brytenvalda (Ecgbryht väs se eahteða cyning, se þe Brytenvalda väs *Chron.* 827) *dicitur, sic* Brytencyning (= Brytta cyning) *haud dubie dici potest. Thorpius vertit "a powerful kings", sed adjectivum* bryten, *valens, potens, non nosco.* Brytencyning *significat Britorum, vel potius Britanniae rex. Celtarum*

lond tô leáne; he hit on lust þigeđ.
Sum sceal on heápe häleđum cvêman,
blissan ät beóre bencsittendum;
þær bŷđ drincendra dreám se micla.
Sum sceal mid hearpan ät his hlâfordes
fôtum sittan, feoh þicgan
and â snellice snêre vræstan,
hlûdan scral lætan; gearo se þe hleápeđ,
(nägl sneóme cende), bŷđ him neód micel.
Sum sceal vildne fugel vloncne âtemjan
hafoc on honda, ôđ þät seó heorosvealve
vynsum veorđeđ. dêđ he vyrplas on,
fêdeđ svâ on feterum fiđrum dealne,
lepeđ lyftsviftne lytlum gieflum,
ôđ þät se välisca vædum and dædum
his ætgiefan eáđmôd veorđeđ,
and tô hagostealdes honda gelæred.
Svâ vrätlice veorod ânes god
geond middangeard monna cräftas
sceóp and scyrede, and gesceapo ferede
æghvylcum on eorđan eormencynnes;
forþon him nu ealles þonc æghvâ secge
þäs þe he for his miltsum monnum scrifeđ.

Cod. Exon., ed. Thorpe.

Boëties leóđcvidas, of Lêdene on Englisc gevended be Älfrêde Vestseaxna cyninge.

Älfrêd cuning väs vealhstôd þisse bêc and hie of Bôclêdene on Englisc vende, svâ hió nu is gedôn. hvîlum he sette vord be vorde, hvîlum andgit of andgite, svâ svâ he hit sveótolôst and andgitfullicôst gereccan mihte for þæm mistlîcum and manigfealdum veoruldbysgum, þe hine oft ægđer ge on môde ge on lichoman bysgôdon. Þâ bysgu ûs sint svîđe earfôđrime, þe on his dagum on þâ rîcu becômon þe he underfangen häfde; and þeâh, þâ he þâs bôc häfde geleornôde and of Lædene tô Engliscum spelle gevende, þâ gevorhte he hi efter tô leóđe, svâ svâ heó nu gedôn is. And nu bit and for godes naman healsađ ælcne þâra þe þâs bôc rêdan lyste, þät he for hine gebidde and him ne vite, gif he hit rihtlicôr ongite, þonne he mihte; for þam þe ælc mon sceal be his andgites mæđe and be his æmettan sprecan þät he spreceđ, and dôn þät þät he dêđ.

(Boethius, Cardale.)

1. Hû Boëtius on þam carcerne his sâr seóſjende väs.

(Carmina qui quondam studio florente peregi. L. I. 1.)

Hvät ic lióđa fela lustlice geó
sang on sælum: nu sceal ic sióſjende,

---

equites auro variisque coloribus splendentes omnibus sunt cogniti. cf. Polyb. II, 17. seq. Diodor. V, 24. seq. Liv. XXXVI, 40. Niebuhr, Röm. Geschichte, II, pag. 251.

83. hlûdan, *Th.*] lætan, *MS.* — 84. sneóme] neome, *MS.* nägel neomol (= numol) *unguis rapax, etiam legi posset, si non nimis inusitate dictum videretur.* — 89. leped] læređ *Th. legere suadet; male;* lepjan *ad boreal.* lap, *sorbillum;* leppr, *illecebrae, pertinet.* — 93. veoroda god?

vôpê gevæged vreccëa giómor
singan, sârcvidas! me þiós siccetung
hafað âgæled, þes geocsa, þät ic þâ ged ne mäg
gefêgëan svâ fägre, þeáh ic fela gió þâ
sette sôðcvida, þonne ic on sælum väs.
Oft ic nu miscirre cûðe spræce,
and þeáh uncûðre ær hvilum fand me.
þâs voruldsælða vel hväs blindne
on þis dimme hol dysigne forlæddon,
and me þâ berŷpdon rædes and frôfre
for heora untreóvum, þe ic him æfre betst
trûvjan sceolde. hi me tôvendon
heora bacu bitere and heora blisse from.
For hvam volde-ge, veoruldfrŷnd mine,
secgan oððe singan, þät ic gesællîc mon
være on veorulde? ne sint þâ vord sôð,
nu þâ gesælða ne mâgon simle gevunigan.

Hickes Thesaur. p. 183.

2. Be sveorcendum môde.

(Heu quam præcipiti mersa profundo. Lib. I, 2.)

Eálâ on hû grimmum and hû grundleásum
seáðe svinceð þät sveorcende môd,
þonne hit þâ strongan stormas beátað
veoruldbysgunga, þonne hit vinnende
his âgen leóht ânforlæteð,
and mid vâ forgit þone êcan gefeán,
þringð on þâ þŷstro þisse vorulde
sorgum gesvenced: svâ is þisum nu
môde gelumpen; nât hit mâre, ne vât
for gode gôdes bûton gnornunge
fremdre vorulde: him is frôfre þearf.

Hickes Thesaur. p. 177.

3. Þät ealle gesceafta bûton men ânum gode gehŷrsomjâð.

(O stelliferi conditor orbis, Lib. I, 5.)

Eálâ þu scippend scirra tungla,
heofones and eorðan, þu on heáhsetle

---

5. þes] þæs, *H.* — 11. dysine, *H.* — 12. berypdon, *Rawl.* beryvdon, *H.* — 19. gesælðe, *H.*

Prooemium, quod oratione soluta cum lectoribus communicavimus, metrice quoque redditum invenitur. Exhibet id ita Conybearius:

Þus Älfrêd ûs eald spell reahte
cyning Vestseaxna, cräft meldôde
leóðvyrhtan list. him väs lust micel,
þät he þiosum leódum leóð spellôde,
monnum myrgen, mislice cvidas
þŷ läs älinge ût âdrife
selflicne secg, þonne he svelces lyt
gŷmð for his gilpe. Ic sceal get sprecan
fôn on fitte folccûðne ræd,
hälędum secgëan: hlŷste se þe ville!

6. vâ] uua, *Hi.* — *an non sit legendum* "mid eallê" *videas.*
2. hefones, *H.*

êcum ricsast, and þu ealne hraðe
heofon ymbhveorfest, and þurh þine hâlige miht
tunglu genêdest, þät hi þe tôhêrað!
Svylce seó sunne sveartra nihta
þióstro âdväsceð þurh þine meaht;
blâcum leohtê beorhte steorran
môna gemetgað þurh þinra meahta spêd;
hvîlum eác þâ sunnan sines bereáfað
beorhtan leóhtes, þonne hit gebyrigan mäg,
þät svâ geneáhsne nêde veorðað;
svelce þone mæran morgensteorran,
þe ve ôðrê naman æfensteorran
nemnan hêrað, þû genêdest þone,
þät he þære sunnan sið bevitige;
geâra gehvelce he gongan sceal,
beforan fêran. Hvät þu fäder vercest
sumorlange dagas, sviðe hâte,
þæm vinterdagum vundrum sceorte
tida getiohhast! þu þæm treovum selest
sûðan and vestan, þâ ær se svearta storm
norðan and eástan benumen hätde
leáfa gehvelces þurh þone lâðran vind.
Eálâ hvät on eorðan ealle gesceafta
hŷrað þinre hæse, dôð on heofonum svâ some
môdê and mägenê, bûtan men ânum,
se við þinum villan vyrceð oftôst.
Vel lâ þû êca and þû älmihtiga,
ealra gesceafta sceppend and reccend
âra þinum earmum eorðan tudre,
monna cynne þurh þinra meahta spêd.
Hvŷ þu, êce god, æfre volde,
þät sió Vyrd on gevill vendan sceolde
yflum monnum ealles svâ sviðe?
hió ful oft dereð unscyldegum,
sittað yfele men giond eorðricu
on heáhsetlum, hâlige þryccað
under heora fôtum; firum is uncûð,
hvŷ sió Vyrd svâ vô vendan sceolde.
Svâ sint gehŷdde hêr on vorulde
geond burga fela beorhte cräftas;
unrihtvîse eallum tidum
habbað on hospe þâ þe him sindon
rihtes vîsran, rices vyrðran;
bŷð þät leáse lôt lange hvile
bevrigen mid vrencum; nu on vorulde hêr
monnum ne derjað mâne âðas.
Gif þu nu, valdend, ne vilt Vyrde steóran,
âc on selfville sigan lætest,

4. ymbhvearfest, *H.* — 7. meht, *H.* — 14. æfensteorra, *H.* — 20. sceorta, *H.* — 25. ealla, *H.* — 32. mehta, *H.* — 39. is *deest.* — 49. Virde, *H.*

þonne ic vât, þätte vilen voruldmen tveógan
geond foldan sceát bûton feá âne.
Eálâ mîn drihten, þu þe ealle ofersihst
vorulde gesceafta, vlit nu on moncyn
mildum eágum, nu hi on monegum hêr
vorulde ŷđum vinnađ and svincađ
earme eorđvaran, âra him nu þâ!

Hickes Thesaur. p. 185.

4. Pät on veorulde nânuht fästlîce ne vunađ.

(Nubibus atris. Lib. I, 7.)

Pâ se Visdôm eft vordhord onleác,
sang sôđcvidas and þus selfa cväđ:
Þonne sió sunne sveótolôst scineđ,
hâdrôst of hefone, hrađe bióđ âþŷstrôd
ealle ofir eorđan ôđre steorran,
for þam hiora birhtu ne bŷđ âuht
tô gesettanne viđ þære sunnan leóht.
þonne smolte blævđ sûđan and vestan
vind under volcnum, þonne veaxađ hrađe
feldes blôstman fäger þät hi môton.
âc se stearca storm, þonne he stronge cymđ
norđan and eástan, he genimeđ hrađe
þære rôsan vlite, and eác þâ rûman sæ
norđerne ŷst nêde gebæded
þät hió strange geondstŷređ, on stađu beáteđ.
Eálâ þät on eorđan âuht fästlîces
veorces on vorulde ne vunađ æfre!

Hickes Thesaur. p. 182.

5. Pät se vîsdôm nâ ne mæge gemenged beón viđ ofermêtta.

(Quisquis volet perennem. Lib. II, 4.)

Pâ ongan se Visdôm his gevunan fylgjan,
glióvordum gôl, gid êcte spellê,
song sôđcvidas, sumne þâ geta,
cväđ, he ne hêrde, þät on heáne munt
monna ænig meahte âsettan
healle hrôffäste; ne þearf eác häleđa nân
vênan þäs veorces, þät he Visdôm mæge
viđ ofermêtta æfre gemengan.
Hêrdes þu æfre, þätte ænig man
on sondbeorgas settan meahte
fäste healle? ne mäg eác fira nân
visdôm timbran þær, þær voruldgitsung
beorg oferbræđeđ. Baru sond villađ
rên forsvelgan: svâ dêđ ricra nu
grundleás gitsung gilpes and æhta,
gedrinceđ tô dryggum dreósendne velan,

9. veaxeđ, *H.* — 10. fägen, *H.* — 11. strong, *H.* — 13. þær, *H.*
2. êcte, *Prosa*] æst, *C.*

and þeáh þäs þearfan ne býđ þurst áceled.
Ne mäg häleđa gehvam hûs on munte
lange gelæstan, for þam him lungre on
svift vind sváped; ne býđ sond þon má
viđ micelne rên manna ængum
hûses hirde; ác hit hreósan vile,
sigan sond äfter rêne. Svá bióđ ánra gehväs
monna môdsefan miclum ávegede,
of hiora stede stýrede, þonne he strong drêced
vind under volcnum voruldearfôđa,
ođđe hit eft se rêđa rên onhrêred,
sumes ymbhogan ungemet gêmen;
ác se þe þá êcan ágan ville
sôđan gesælđa, he sceal sviđe flión
þisse vorulde vlite; vyrce him siđđan
his môdes hûs, þær he mæge findan
eáđmêtta stán ungemet fästne,
grundveall gearone, se tóglidan ne þearf,
þonne hit vecge vind voruldearfôđa,
ođđe ymbhogena ormæte rên;
for þam on þære dene drihten selfa
þára eáđmêtta eardfäst vunigađ,
þær se visdóm á vunađ on gemyndum;
for þon orsorg lif ealnig lædađ
voruldmen vise bûton vendinge,
þonne he eall forsihđ eorđlicu gôd,
and eác þára yfela orsorh vunađ,
hopađ tó þám êcum, þe þær äfter cumađ;
hine þonne æghvonan älmihtig god
singallice simle gehealdeđ
anvunigendne his ágenum
môdes gesældum þurh metodes gife,
þeáh hine se vind voruldearfôđa
sviđe svence and hine singale
gêmen gæle, þonne him grimme
on voruldsælđa vind vrâđe bláveđ,
þeáh þe hine ealnig se ymbhoga
þissa voruldsælđa vrâđe drêcce.

Conybeare, Illustr. p. 264.

6. Be Nerône þam cásere.

(Novimus quantas dederit ruinas. Lib. II, 6.*)*

Hvät ve ealle viton, hvelce ærleáste
ge neáh ge feor Nerón vorhte,
Rómvara cyning, þá his rice väs
hêhst under heofonum! tó hryre monegum
välhreóves gevêd väs ful vide cûđ,
unriht hæmed, árleásta fela,
mân and morđor, misdæda vorn,

33. unig metfästne, *C.* — 1. ærleste, *H.*

unrihtvises invidþoncas!
He hêt him tô gamene geara forbärnan
Rômânaburig: seó his rîces väs
ealles éðelstôl; he for unsnyttrum
volde fandjan, gif þät fŷr meahte
lixan svâ leóhte and svâ lange eác
reádra settan, svâ he Rômâne
secgan gehêrde, þät on sume tide
Troiaburig ofertogen häfde
lêga leóhtôst, lengest burne
hâma under heofonum. näs þät hærlic dæd,
þät hine svelces gamenes gilpan lyste.
Þâ he ne earnâde elles vuhte,
bûton þät he volde ofer verþeóde
his ânes huru anvald cŷðan.
Eác hit gesælde ät sumum cierre,
þät se ylca hêt ealle âcvellan
þâ ricôstan Rômâna vitan,
and þâ äðelestan eorlas gebyrdum,
þe he on þam folce gefrigen häfde,
and on uppan âgenne brôðor,
and his môdor eác mid mêca ecgum,
billum ofbeátan. he his brŷde ofslôg
self mid sveordê, and he symle väs
micle þê bliðra on breóstcôfan,
þonne he svylces morðres mæst gefremede.
nalles sorgôde, hväðer siððan â
mihtig drihten âmetan volde
vræce be gevyrhtum vôh fremmendum,
âc he on ferðe fägnôde fâcnes and searuva,
välhrióv vunôde; vióld emne svâ þeáh
ealles þises mæran middangeardes,
svâ svâ lyft and lagu land ymbclyppað,
gârsecg ymbegyrt gumena rice,
secga sitlu sûð eást and vest,
ôð þâ norðmestan nässan on eorðan.
eall þät Nerône nêde oððe lustum
heaðorinca gehvylc hêran sceolde.
he häfde him tô gamene, þonne he on gylp âstâg,
hû he eorðcyningas yrmde and cvelmde. —
Vênst þu, se anvald eáðe ne meahte
godes älmihtiges þone gelp scâðan,
ricê berædan, and bereáfjan eác
his anvaldes þurh þâ êcan meaht,
oððe him his yfeles elles gestióran?
Eálâ gif he volde, þät he vel meahte
þät unriht him eáðe forbiódan!

---

14. reádra] *scil.* lêga? — 26. eorl, *H.* — 28. agene, *H.* — 29. eác *deest apud H.* — 32. þê] þa, *H.* — 36. vrece, *H.* — 37. fägn acnes, *H.* — 42. secge, *H.* — 50. eác *deest.*

Eávla þät se hlâford hefig gióc slæpte
svâre on þâ svyran sînra þegena,
ealra þâra hälеða, þe on his tidum
geond þâs lænan voruld libban sceoldon!
He on unscyldigum eorla blôde
his sveord selede svîðe gelôme;
þær väs sviðe sveótol, þät ve sædon oft,
þät se anvald ne dêð âviht gôdes,
gif se vel nele, þe his geveald hafað.

Hickes Thesaur. p. 184.

7. Be manna äðelo.

(Omne humanum genus in terris. Lib. III, 6.*)*

Hvät eorðvaran ealle häfdon
foldbûende fruman gelicne;
hi of ânum tvæm ealle cômon,
vere and vîfe, vlance and heáne.
Nis þät nân vundor, for þam viton ealle,
þät ân god is ealra gesceafta
freá moncynnes fäder and scippend:
se þære sunnan leóht seleð of heofonum,
mônan and þisum mærum steorrum;
se mid his mihte gesceóp men on eorðan,
and gesamnôde sâvle tô lice.
Ät fruman ærest folc under volcnum
emne äðele gesceôp, æghvylcne mon:
hvŷ ge þonne æfre ofer ôðre men
ofermôdigen bûtan andveorce?
ænigne ne mêtað unäðelne!
hvŷ ge eóv for äðelum upâhebbân nu?
on þam môde bŷð monna gehvylcum
riht äðelo, þâ ic þâ recce ymb,
nales on þam flæsce foldbûendra.
Âc nu æghvylc mon, þe mid eallè bŷð
his unþeávum underþióded,
he forlæt ærest lifes frumsceaft,
and his âgene äðelo svâ selfe,
and þone fäder eác þe hine ät fruman gesceôp;
for þam hine unäðelað älmihtig god,
þät he unäðele â forð þanan
vyrð on voruldе, tô vuldre ne cymð.

Rawlinson pag. 171.

8. Be þam êcum gôde, tô þam æghvylc man fundjan sceal.

(Huc omnes pariter venite capti. Lib. III, 10.*)*

Vel lâ monna bearn geond middangeard,

55. slepte, *H.* — 58. liban, *H.*

1. Hvät] Þät, *R.* — 4. vife on voruld cumað vlance, *R.* — 9. þisum] þys, *R.* — 10. mid his mihte] *desunt apud R.; e prosaica versione adposui.* — 16. ænig, *R.* — unäðelne] *e prosaica versione adjeci.* — 19. riht äðelo] *e pros. vers. attuli.* — 25. and eác þone fäder, *R.* — 26. anäðelað, *R.*

friória æghvylc fundje georne
tô þam êcum gôde, þê ve ymb sprecad,
and tô þæm gesældum, þê ve secgad ymb.
Se þe þonne nu sie nearve gehefted
mid þises mæran middangeardes
unnyttre lufe, sêce him eft hrade
fulne friódôm, þät he ford cume
tô þæm gesældum sâvla rædes;
for þam þät is sió ân räst ealra gesvinca,
hyhtlicu hŷd heáum ceólum,
môdes usses meresmilta vic;
þät is sió ân hŷd, þe æfre bŷd
äfter þâm ŷdum ûra gesvinca,
ŷsta gehvelcra ealnig smilte;
þät is sió fridstôv and sió frôfor ân
ealra irminga äfter þisum
veoruldgesvincum; þät is vynsum stôv
äfter þisum irmdum tô âganne.
Âc ic georne vât, þätte gylden mâdm,
silofren sinc, stân, searogimma,
nân middangeardes vela môdes eágum
æfre ne onlŷhtad, âuht ne gebêtad
hiora scearpnesse tô þære sceávunge
sôdra gesælda; âc hi svidôr get
monna gehvelces môdes eágan
âblendad on breóstum, þonne hî hî beorhtran gedôn.
For þam æghvylc þing, þe on þŷs andveardan
lîfê licad, lænu sindon,
eordlicu þing, â fleóndu;
âc þät is vundorlic vlite and beorhtnes,
þe vuhta gehväs vlite geberhted,
and äfter þæm eallum vealded.
Nele se valdend, þät forveordan scylen
sâvla usse; âc he hi selfe vile
leóman onlióhtan, lîfes valdend.
Gif þonne häleda hvylc hlûttrum eágum
môdes sînes mäg æfre ofsión
hiofones leóhtes hlûtre beorhto:
þonne vile he secgan, þät þære sunnan sie
beorhtnes þióstru beorna gehvylcum
tô metanne vid þät micle leóht,
godes älmihtiges, þät is gâsta gehvam
êce bûtan ende eádigum sâvlum.

Rawlinson p. 181 — 182.

9. Hvŷ Aulixes þegnas vurdon forsceapene tô vildeórum.

(Vela Neritii ducis. Lib. IV, 3.)

Ic þe mäg eáde ealdum and leásum
spellum andreccan spræce gelîcnes,

---

2. georne *deest apud R.* — 4. gesældon, *R.* — 15. gehvelcre, *R.* — 24. sceávunga, *R.* — 28. þis, *R.* — 33. eallum æfre? 2. gelîcne, *C.*

eine þisse ylcan, þê vit ymb sprecađ.
Hit gesælde gió on sume tide,
þät Aulixes under häfde
þam câsere cynericu tvâ:
he väs Þrâciæ þióda aldor
and Rêtie rîces hirde;
väs his freádrihtnes folccûđ nama
Agamemnon, se ealles veóld
Crêca rices. Cûđ väs vîde,
þät on þâ tîde Troiâna gevin
veard under volcnum: fôr vîges heard
Crêca drihten campstede sêcan;
Aulixes him mid ân hund scipa
lædde ofer lagustreám; sät longe þær,
tŷn vinter full: þâ sió tid gelomp,
þät hi þät rice geræht häfdon:
dióre gecêpte drihten Crêca
Troiaburh tilum gesîđum;
þâ þâ Aulixes leáfe häfde,
Þrâcia cyning, þät he þonan môste.
he lêt him behindan hyrnde ciólas
nigon and hund nigontig; nænigne þonan
merehengesta mâ þonne ænne ferede
on fîfelstreám fâmigbordan,
þriórêđre ceól; þät bŷđ þät mæste
crêciscra scipa. — Þâ veard ceald veder,
stearc storma gelâc; stunede sió brûne
ŷđ viđ ôđre; ût feor âdrâf
on vendelsæ vîgendra scola
up on þät îgland, þær Apollines
dohtor vunôde dägrîmes vorn.
Väs se Apollinus äđeles cynnes,
Jóbes eafora: se väs gió cyning,
se licette litlum and miclum
gumena gehvylcum, þät he god være,
hêhst and hâlgôst: svâ se hlâford þâ
þät dysige folc on gedvolan lædde,
ôđ þät him gelŷfde leóda unrîm,
for þam he väs mid rihtê rîces hirde
hiora cynecynnes: cûđ is svîđe,
þät on þâ tîde þeóda æghvylc
häfdon heora hlâford for þone hêhstan god,
and veorđôdon svâ svâ vuldres cyning,
gif he tô þam rîce väs on rihtê boren.
Väs þäs Jóbes fäder god eác svâ he,
Saturnus þone sundbûende hêton,
häleđa bearn; häfdon þâ mägđa

7. þracia, *C.* — 15. him *deest.* — 17. þe, *C.* — 21. Aulixes — leáfe] *hic unicus versus est, in quo nomen Aulixes non est conjunctum cum voce a vocali incipiente.* — 26. famig bordon, *C.* — 30. adreaf, *C.*

ælcne äfter óđrum for êcne god.
sceolde eác vesan Apollines dohtor
diórboren dysiges folces
gumrinca gyden: cûđe galdra fela
drifan, drŷcräftas; hió gedvolan fylgde
manna sviđôst manegra þióda
cyninges dohtor: sió Circe väs
hâten for herigum; hió ricsôde
on þam iglonde, þe Aulixes
cyning Pracia com ânê tô
ceólê liđan; cûđ väs sona
ealre þære mänige, þe hire mid vunôde,
äđelinges siđ. hió mid ungemetê
lissum lufôde liđmonna freán,
and he eác svâ same eallê mägnê
efne svâ sviđe hî on sefan lufôde,
þät he tô his earde ænige nyste
môdes mynlan ofer mägđ giúnge;
âc he mid þam vife vunôde siđđan,
ôđ þät him ne meahte monna ænig
þegena sinra þær mid vesan,
âc hi for þâm yrmđum eardes lyste,
mynton forlætan leófne hlâford.
Pâ ongunnon vercan verþeóda spell,
sædon, þät hió sceolde mid hire scinlâcê
beornas forbredan, and mid balocräftum
vrâđum veorpan on vildeóra lic
cyninges þegnas, cyspan siđđan
and mid racentan eác ræpan mänigne.
Sume hî tô vulfum vurdon: ne meahton þonne vord forđ bringan,
âc hie þragmælum þiótan ongunnon;
sume væron eoforas: â grimetedon,
þonne hi sâres hvät siófjan scioldon;
þâ þe león væron, ongunnon lâđlice
yrrenga rŷnan, þonne hi â sceoldon
clypjan for corđre. cnihtas vurdon
ealde ge giúnge ealle forhverfde
tô sumum diôre, svelcum he ærôr
on his lîfdagum gelicôst väs,
bûton þam cyninge þe sió cvên lufôde.
Nolde þâra ôđra ænig onbitan
mennisces metes; âc hi mâ lufôdon
diôra drohtâđ, svâ hit gedêfe ne väs.
näfdon hi mâre monnum gelices,
eorđbûendum, þonne ingeþonc;
häfde ânra gehvylc his âgen môd:
þät väs þeáh sviđe sorgum gebunden

63. freá, *C.* — 70. þegenra, *C.* — 76. vildra, *C.* — 80. þioton, *C.* — 84. ryna, *C.* — â *deest.*

for þâm earfôdum þe him onsæton.
Hvät þâ dysegan men be þisum drŷcräftum
long lifdon, leásum spellum;
visson hvädre, þät þät gevit ne mäg,
môd onvendan monna ænig
mid drŷcräftum, þeáh hió gedón meahte,
þät þâ lichoman lange þrage
onvended vurdon. Is þät vundorlic
mägencräft micel môda gehvylces
ofer lichoman lænne and sænne.
Svylcum and svylcum þu meaht sveótole ongitan,
þät þäs lichoman listas and cräftas
of þam môde cumađ monna gehvylcum
ânlêpra ælcum; þu meaht eáđe ongitan,
þätte mâ deređ monna gehvylcum
môdes unþeáv þonne mettrymnes
lænes lichoman. ne þearf leóda nân
vênan þære vyrde, þät þät vêrige flæsc
þät môd mihtum monna æniges
eallunga tô him æfre mäg onvendan;
âc þâ unþeávas ælces môdes
and þät ingeþonc ælces monnes
þone lichoman læt þider hit vile.

Cardale, Älfrêdes Boethius, appendix, p. 398.

Be þam hväle.

Nu ic fitte gên ymb fisca cynn,
ville vôđcräftê vordum cŷđan
þurh môdgemynd bi þam miclan hväle,
se bŷđ unvillum oft gemêted
frêcne and ferđgrim faredlâcendum
niđa gehvylcum; þam is noma cenned
firgenstreáma geflotan Fastitocalon.
Is þäs hiv gelic hreófum stâne,
svylce vorje bi vädes ôfre,
sondbeorgum ymbseald særŷrica mæst,
svâ þät vênađ vægliđende,
þät hi on eálond sum eágum vliten.
And þonne gehŷdađ heáhstefnscipu
tô þam unlonde ancorrâpum,
setlađ sæmearas sundes ät ende;
and þonne in þät êglond up gevitađ
collenferđe, ceólas stondađ

---

98. be] þe, *C.* — 99. lyfdon, *C.* — 104. onvend, *C.* — 110. ælcum] ælc, *C.* — 115. mihtum *deest.* — 119. læt] lit, *C.*

3. hvale, *Th.* — 6. niþþa, *Th.* — 7. fyrnstreama, *MS.* — 9. vorje] *Th. non bene intellexit vocem hanc, versum vertens: "it, as it were, roves".* vorje (vorige) = var, *holländ.* wier, *alga marina. non igitur trahenda vox* vorje *est ad* vorjan, *vagari.* — 13. gehydađ, *MS.* — 14. oncyr-, *Th.*

bi stađe fäste, streámê bivunden;
þonne gevicjađ vêrigferđe
farođlâcende, frêcnes ne vênađ,
on þam eálonde äled veccađ,
heáh fŷr äleđ, häleđ beóđ on vynnum,
reónigmôde, räste gelyste;
þonne gefêleđ fâcnes cräftig,
þät him þâ fêrend on fäste vunjađ,
vic veardjađ vedres on luste:
þonne semninga on sealtne væg
mid þâ nođe niđer gevîteđ
gârsecges gäst, grund gesêceđ,
and þonne in deáđsele drencê bifästeđ
scipu mid scealcum. Svâ bŷđ scinna þeáv
deófla vîse, þät hi drohtjende
þurh dyrne meaht duguđe besvicađ
and on teosu tyhtađ tilra dæda,
vêmađ on villan, þät hi vrađe sêcen,
frôfre tô feóndum, ôđ þät hi fäste þær
ät þam värlogan vic geceósađ;
þonne þät gecnâveđ of cvicsûsle
flâhfeónd gemah, þätte fira gehvylc
häleđa cynnes on his hringe bŷđ
fäste gefêged: he him feorgbona
þurh sliđan searo siđđan veorđeđ,
vloncum and heánum, þe his villan hêr
firenum fremmađ; mid þâm he færinga
heolođhelmê biþeaht helle sêceđ
gôda gæsne, grundleásne vylm
under mistglôme. Svâ se micla hväl,
se þe bisenceđ sælîđende
eorlas and ŷđmearas. He hafađ ôđre gecynd
väterþysa vlonc, vrätlicran gién:
þonne hine on holme hungor bysgađ,
and þone aglæcan ætes lysteđ,
þonne se mereveard mûđ ontŷneđ
vide veleras: cymeđ vynsum stenc
of his innôđe, þätte ôđre þurh þone
sæfisca cynn besvicen veorđađ,
svimmađ sundhvate þær se svêta stenc
ût geviteđ; hi þær in farađ
unvarê veorudê, ôđ þät se vida ceafl
gefylled bŷđ: þonne færinga
ymbe þâ herehûđe hlemmeđ tô gädre
grimme gôman. Svâ bŷđ gumena gehvam

23. geliste, *Th.* — 31. scip *legere suadet Th.; cf. tamen* ceólas *v.* 17. 32. drohtende, *MS.* — 35. vemađ, *non* vemmađ *codex praebet. verba* ...nan *allicere (sed* vemman = *corrumpere) et* vôman *perdere forsitan* ... *vocem* vôm, *sonus,* vôma, *terror, trahenda sunt.* — 42. sliđen, *Th.* searo = searvu *(acc. plur.).* — 46. geasne *(from good cut off!) Th.* ...sne, *acc. sing. ad* helle *pertinens.* — 50. þisa, *Th.* — gien, *Th.*

se þe oftóst his unvärlice
on þâs lænan tid lif besceávad,
læted hine besvîcan þurh svêtne stenc,
leásne villan, þät he bŷđ leahtrum fâh
viđ vuldorcyning: him se âvyrgda ongeán
äfter hinsiđe helle ontŷned
þam þe leáslice lices vynne
ofer ferhđgereaht fremede on unræd.
Þonne se fæcna in þam fästenne
gebroht hafađ bealves cräftig
ät þam hætvylme þâ þe him oncleofjađ
gyltum gehrodene, and ær georne his
in hira lifdagum lârum hŷrdon:
þonne he þâ grimman gôman bihlemmeđ
äfter feorhcvale fäste tô gädre,
helle hlinduru. — Nâgon hvyrft nê svice,
ûtsîđ æfre þâ þær in cumađ,
þon mâ þe þâ fiscas farodlâcende
of þäs hväles fenge hveorfan môton.
for þon is eallinga . . . .
. . . .
dryhtna dryhtne, and â deóflum vidsacân
vordum and veorcum, þät ve vuldorcyning
geseón móton. Uton â sibbe tô him
on þâs hvîlnan tid hælu sêcan,
þät ve mid svâ leófne in lofe môtan
tô vidan feore vuldres neótan.

Cod. Exon. ed. Thorp. p. 360.

Be þam fênice.

Paraphrasis carminis de Phœnice quod Lactantio adscribitur. — Numerorum signa Arabica, in versuum fine posita, respondent numeris versuum Latini carminis.

Häbbe ic gefrugnen, þätte is feor heonan (1.)
eástdælum on ädelâst londa
firum gefræge. nis se foldan sceát
ofer middangeard mongum gefêre
folc âgendra; ac he âfyrred is
þurh meotudes meaht mân fremmendum.
vlitig is se vong eall, vynnum geblissad,
mid þâm fägrestum foldan stencum;
ænlic is þät îglond, äđele se vyrhta,
môdig, meahtum spêdig, se þâ moldan gesette.
Þær bŷđ oft open eádgum tô geanes

---

70. ferhtgereaht, *MS.* — 77. *male Th. punctum posuit post* gädre, helle hlinduru *ad verba sequentia trahens.* — 82. *lacuna expleri potest fortassis his verbis:*

forþon is eallinga ûs ófest sêlâst,
þät ve gecvêmân cyninga vuldre, *etc.*

84. viđsace, *Th.*

onhliden hleódra vyn, heofonrices duru.
þät is vynsum vong, vealdas grêne
rûme under rôderum: ne mäg þær rên nê snàv,
nê forstes fnæst, nê fŷres blæst,
nê hägles hryre, nê hrimes dryre
nê sunnan hætu, nê sincaldu
nê vearm veder, nê vinterscûr
vihte gevyrdan; âc se vong seomađ
eádig and onsund. Is þät äđele lond
blôstmum geblôven; beorgas þær nê muntas
steápe ne stondađ, nê stânclifu
heáh ne hlifjađ svâ hêr mid ûs;
nê dene nê dalu nê dûnscrafu,
hlævas nê hlincas; nê þær hleonađ ô
unsmêđes viht: âc se äđela feld
vriđađ under volcnum vynnum geblôven.
Is þät torhte lond tvelfum hêrra
folde fäđmrimes, svâ ûs gefreogum gleáve
vitgan þurh visdôm on gevritum cŷđađ,
þonne ænig þâra beorga, þe hêr beorhte mid ûs
heáh hlifjađ under heofontunglum.
Smilte is se sigevong, sunbearo lixeđ,
vuduholt vynlîc; västmas ne dreósađ
beorhte blæda: âc þâ beámas â
grêne stondađ, svâ him god bibeád;
vintres and sumeres vudu bŷđ gelîce
blædum gehongen; næfre brôsnjađ
leáf under lyfte, nê him lîg scedeđ
æfre tô ealdre ær þon edvenden
vorulde geveorđe. Svâ iû vätres þrym
ealne middangeard mereflôd þeahte,
eorđan ymbhvyrft: þâ se äđela vong
æghväs onsund viđ ŷđfare
gehealden stôd hreóra væga,
eádig unvemme þurh êst godes;
bîdeđ svâ geblôves ôđ bæles cyme,
dryhtnes dômes, þonne deádräced,
häleđa heólstorcôfan, onhliden veorđađ.
nis þær on þam londe lâđ genidla,
nê vôp nê vrâcu, veátâcen nân,
ildu nê irmđu, nê se enga deáđ,
nê lifes lyre ne lâđes cyme,
nê syn nê sacu, nê sâr nê vrâcu,
nê vädla gevin, nê velan onsŷn,
nê sorg nê slæp, nê svâr leger,

---

15. fnæft, *MS.* — 25. óo, *Th.* — 29. folde] *Th.* fealde *legendum esse putat; non assentio; legendum esset:* fealdum. *sed vox* folde *voci* lond *apposita est. pro* hêrra *tamen* heárre (= heáhre) *legendum videtur.* — gefreogum] gefreogun, *Th.; male; casus instrum. ad vocem* gleáve *pertinet.* — 35. blede, *Th.* — 38. bledum, *Th.* — 40. edvenden] *Thorpius quaeritur, an non legendum sit* ät ende? *minime; cf. germ. "ende noch wende".* — 48. dômê?

nê vintergeveorp, nê vedra gebrêgd
hreóh under heofonum, nê se hearda forst
caldum cŷlegicelum cnyseð ænigne,
þær nê hägl nê hrim hreósað tô foldan,
nê vindig volcen, nê þær väter fealleð
lyfte gebysgâd: âc þær lagustreámas,
vundrum vrätlice vyllan onspringað,
fägrum foldvylmum foldan leccað;
vâter vynsumu of þäs vuda midle
þâ mônða gehvam of þære moldan tyrf
brimcaldu brecað, bearo ealne geondfarað
þragum þrymlice. is þät þeódnes gebod,
þätte tvelf sîðum þät tŷrfäste
lond geondlâce laguflôda vynn.
Sindon þâ bearvas blædum gehongene,
vlitigum västmum; þær nô vanjað ô
hâlge under heofonum holtes frätva;
ne fealläð þær on foldan fealve blôstman,
vudubeáma vlite; âc þær vrätlice
on þâm treovum simle telgan gehladene
ofet ednive in ealle tid
on þam gräsvange grêne stondað
gehroden hyhtlice hâliges meahtum
beorhtâst bearva. nô gebrocen veorðeð
holt on hive, þær se hâlga stenc
vunað geond vynlond; þät onvended ne hŷð
æfre tô ealdre, ær þon endige
frôd fyrngeveorc se hit on frymðe gescôp. (30)
Þone vudu veardað vundrum fäger (II.)
fugel, feðrum strong, se is Fênix hâten.
þær se ânhaga eard bihealdeð,
deórmôd drohtâð; næfre him deáð sceðeð
on þam villvonge, þenden voruld stondeð.
Se sceal þære sunnan sîð bihealdan
and ongean cuman godes condelle,
glädum gimme, georne bevitigan,
hvonne up cyme äðelâst tungla
ofer ŷðmere eástan lixan,
fäder fyrngeveorc frätvum blîcan,
torht tâcen godes; tungol beóð âhŷded
geviten under vaðeman vestdælas on
bedêglâd on dägrêd, and seó deorce niht
von geviteð: þonne vâðum strong
fugel feðrum vlonc on firgenstreám,
under lyft ofer lagu lôcað georne,
hvonne up cyme eástan glidan
ofer sidne sæ svegles leóma.
Svâ se äðela fugel ät þam ærspringe

59. cnysed, *MS.* — 72. vonjað, *MS.* — 94. estan, *Th.* — 103. sidne, *MS.*

vlitig fäste vunađ vyllestreámas,
þær se tŷreádga tvelf siđum hine
bibađađ in þam burnan ær þäs beácnes cyme,
svegelcondelle, and simle svâ oft
of þam vilsuman vyllgespringum
brimcald beorgeđ ät bađa gehvylcum;
siđđan hine silfne äfter sundplegan
heáhmôd hefeđ on heáhne beám,
þonan ŷđäst mäg on eástvegum
sîđ bihealdan, hvonne svegles tapur
ofer holmþräce hædre blice,
leóhtes leóma; lond beóđ gefrätvâd,
voruld gevlitigâd, siđđan vuldres gim
ofer geofones gong grund gescîneđ
geond middangeard, mærôst tungla.
Sona svâ seó sunne sealte streámas
heá oferhlifađ; svâ se hasva fugel
beorht of þäs bearves beáme geviteđ,
faređ feđrum snell flyhte on lyfte,
svinsađ and singeđ svegle tô geanes;
þonne bŷđ svâ fäger fugles gebæru,
onbryrded breóstsefa blissum rêmig,
vrixleđ vôđcräfte vundorlicôr
beorhtan reorde, þonne æfre byre monnes
hŷrde under heofonum, siđđan heáh cyning,
vuldres vyrhta voruld stađelôde
heofon and eorđan. bŷđ þäs hleóđres svêg
eallum songcräftum svêtra and vlitigra
and vynsumra vrenca gehvylcum.
ne mâgon þam breahtme bŷman nê hornas
nê hearpan hlyn, nê häleđa stefn
ænges on eorđan, nê organonsvêg,
leođres gesvin, nê svanes feđre,
nê ænig þâra dreáma þe dryhten gescôp
gumum tô glive in þâs geómran voruld.
singeđ svâ and svinsađ sælum geblissâd,
ôđ þät seó sunne on sûđrôdor
sæged veorđeđ: þonne svîađ he
and hlyst gefêhđ, heáfdê onbrygded
þrist, þonces gleáv and þriva âsceaceđ
feđre flyhthvate; fugol bŷđ gesviged.
Simle he tvelf sîđum tîda gemearcađ
däges and nihtes: svâ gedêmed is
bearves bigenga, þät he þær brûcan môt

105. fäst, *Th.* — 112. heanne, *MS.* — 115. holmvræce, *MS.* — 124. tô heanes, *MS.* — 137. leođres gesvin] *obscura et, ut mihi videntur, corrupta verba. Thorpius* hleóđres *legere suadet; sed mira* hleóđres *cum* svanes feđre *conjunctio est, praesertim cum* hleóđor *jam v.* 131 *de phœnice ipso dictum sit; etiam* leóđes *legi non potest. Vocem* sleođor, *quam lubentissime acciperem, ignoro. Boreales habent* sliđr, *f. lamina, et Anglosax.* slidor, *m. cylindrus ligneus*, sliddor *labina. Pro voce* gesvin *fortassis* gesvins *(cf.* svinsjan) *legendum est.*

vonges mid villum and velan neótan,
lifes and lissa, londes frätva,
ôđ þät he þûsendo þises lifes
vudubearves veard vintra gebîdeđ:
þonne bŷđ gehefgâd hasvigfeđra,
gomol, geârum frôd grêne eorđan
âflŷhđ fugla . . ., foldan geblôvene,
and þonne gesêceđ side rice
middangeardes, þær nô men bûgađ
eard and êđel, þær he ealdordôm
onfêhđ foremihtig ofer fugla cynn
geþungen on þeóde, and þragê mid him
vêsten veardađ. þonne vâđum strong
vest gevîteđ vintrum gebysgâd
fleógan feđrum snel. fuglas þringađ
ûtan ymbe äđelne; æghvylc ville vesan
þegn and þeóv þeódne mærum,
ôđ þät he gesêceđ Syrvara lond
corđra mæstê. him se clæna þær
ôđscûfeđ scearplîce, þät he in scade veardađ
on vudubearve vêste stove
biholene and bihŷdde häleđa monegum,
þær he heáhne beám on holtvuda
vunađ and veardađ vyrtum fästne
under heofunhrôfe, þone hâtađ men
fênix on foldan of þäs fugles noman.
Hafađ þam treove forgiefen tŷrmeahtig cyning
meotud moncynnes minê gefrægê,
þät he âna is ealra beáma
on eorđvege uplædendra
beorhtâst geblôven. ne mäg him bitres viht
scyldum sceđđan; âc gescilded â
vunađ ungevyrded, þenden voruld stondeđ. (72)
Þonne vind ligeđ, veder bŷđ fäger. (III.)
hlûttor heofones gim hâlig scîneđ,
beóđ volcen tôvegen, vätra þrŷđa
stille stondađ, bŷđ storma gehvylc
âsvefed under svegle, sûđan bliceđ
vedercondel vearm, veorudum lŷhteđ:
þonne on þam telgum timbran onginneđ,
nest gearvjan, bŷđ him neód micel,
þät he þâ ildu ôfestum môte
þurh gevittes vylm vendan tô life,
feorh geóng onfôn: þonne feor and neáh
þâ svêtestan somnađ and gädrađ
vyrta vynsume and vudublæda
tô þam eardstede äđelstenca gehvone
vyrta vynsumra, þe vuldorcyning

154. grêne, *Th.*] rene, *MS.* — 155. fugla betst? — 156. siđe, *Th.* — 167. corđrê mæstê? — 175. tireádig, *Th.* — 192. feorg, *Th.* — 194. bleda, *Th.*

fäder frymða gehväs ofer foldan gescôp
tô indryhtum ealda cynne,
svêtes under svegle. þær he silf biered
in þät treov innan torhte frätva;
þær se vilda fugel in þam vêstenne
ofer heáhne beám hûs getimbrað
vlitig and vynsum, and gevicað þær
silf in þam solere and ymbseteð ûtan
in þam leáfsceade lîc and feðre
on healfe gehvare hâlgum stencum
and þâm äðelestum eorðan blædum;
siteð siðes fûs þonne svegles gim
on sumeres tid sunne hâtôst
ofer sceadu scîneð and gesceapu dreógeð,
voruld geondvliteð: þonne veorðeð his
hûs onhæted þurh hâdor svegel,
vyrta vearmjað, villsele stŷmeð
svêtum sväccum; þonne on svôle birneð
þurh fŷres feng fugel mid neste,
bæl bŷð onäled; þonne brond þeceð
heorodreórig hûs, hreóh onetteð,
fealo lig feormað and fênix byrneð
fyrngeârum frôd; þonne fŷr þigeð
lænne lîchoman, lif bŷð on siðe,
fæges feorhhord; þonne flæsc and bân
âdlêg äleð; hväðre him eft cymeð
äfter firstmearce feorh ednive.
Siððan þâ ŷslan eft onginnað
äfter ligþräce lûcan tô gädere,
geclungne tô cleóvanne, þonne clæne bŷð
beorhtâst nesta bælê forgrunden,
heaðorôfes hûs, hrâ bŷð acolâd,
bânfät gebrocen, and se bryne sveðrad:
þonne of þam âde äples gelîcnes
on þære ascan bŷð eft gemêted;
of þam veaxeð vyrm vundrum fäger,
svylce he of ägerum ût âlude,
scir of scille. þonne on sceade veaxeð
þät he ærest bŷð svylce earnes brid
fäger fugeltimber; þonne furðôr gên
vridað on vynnum, þät he bŷð västmum gelic
ealdum earne, and äfter þon
feðrum gefrätvâd svylc he ät frymðe väs,
beorht geblôven, þonne bræd veorðeð
eal ednive, eft âcenned,
synnum âsundrâd, sumes onlîce.
Svâ mon andleofne, eorðan västmas

197. geväs, *MS.* — folan, *MS.* — 200. frätve, *Th.* — 207. bledum, *Th.* — 217. heoredreórig, *MS.* — 233. âlude] alæde, *MS.* *Thorp. emendavit:* of äge være ût âlæded; *sed verbum* âleódan (leád, ludon) *crescere, satis aptum videtur.* — 236. gin, *Th.* — 242. sumes, *MS.*] sumeres on lice, *Th.*

on härfeste hâm gelæded,
viste vynsume ær vintres cyme,
on rîpes tîman, þŷ läs hi rênes scûr
âvyrde under volcnum; þær hi vrâđe mêtađ
fôdorþêge gefeón, þonne forst and snâv
mid ofermägnê eorđan þeccađ
vintergevædum — of þâm västmum sceal
eorl eádvelan eft âlædan
þurh cornes gecynd, þe ær clæne býđ
sæd onsaven, þonne sunnan gleám
on lenctenne lifes tâcen
veceđ, voruldgestreón, þät þâ västmas beóđ
þurh âgne gecynd eft âcende,
foldan frätva — svâ se fugel veorđeđ
gomel äfter geârum geóng ednive,
flæscê bifongen. nô he fôddor þigeđ,
mete on moldan nemne meledeáves
dæl gebyrge; se dreófeđ oft
ät middre nihte; bi þon se môdga his
feorh âfêdeđ, ôđ þät fyrngesetu,
âgenne eard eft gesêceđ. (114)
Þonne býđ âveaxen vyrtum in gemonge (IV.)
fugel feđrum deal, feorh býđ nive
geóng geofena ful: þonne he of greóte
his lîc leođucräftig, þät ær lig fornom,
somnađ, svôles lâfe, searvum gegädrađ
bân gebrôsnâd äfter bælþräce;
and þonne gebringeđ bân and ŷslan,
âdes lâfe eft ät somne;
and þonne þät välreáf vyrtum biteldeđ,
fägre gefrätvađ: þonne âfŷsed býđ
âgenne eard eft tô sêcan;
þonne fôtum ymbfêhđ fŷres lâfe
clâm biclyppeđ and his cŷđđu eft
sunbeorht gesetu sêceđ on vynnum,
eádig êđellond. — Eal býđ genivâd
feorh and feđerhoma, svâ he ät frymde väs,
þâ hine ærest god on þone äđelan vong
sigorfäst sette. — He his silfes þær
bân gebringeđ þâ ær brondes vylm
on beorhstede bælê forþylmde
ascan tô eácan; þonne eal geador
bebyrgeđ beaducräftig bân and ŷslan
on þam eálande. býđ him ednive
þære sunnan segn, þonne svegles leóht
gimma gladôst ofer gârsecg up
äđeltungla vyn eástan lixeđ.
Is se fugel fäger forveard hive,

---

246. rypes, *Th.* — 248. gefeán? — 251. eorla, *MS.* — 253. glæm, *Th.* — 267. geofona, *Th.* — 268. licleođu, *Th.* — 274. gefrätved, *MS.*

bleó brygdum fåg ymb þå breóst foran;
is him þät heáfod hindan grêne,
vrätlice vrixled vurman geblonden;
þonne is se finta fägre gedæled,
sum brûn sum basu sum blâcum splottum
searolice beseted; sindon þå fiđru
hvit hindanveard, and se heals grêne
niođoveard and ufeveard, and þät nebb lixeđ
svå gläs ođđe gim; geaflas scŷne
innan and ûtan; is seó eággebyrd
stearc and hivê stâne gelicast,
gladum gimme, þonne in goldfate
smiđa orþancum biseted veorđeđ;
is ymb þone sveoran svylce sunnan hring,
beága beorhtåst brogden feđrum;
vrätlic is seó vomb neođan, vundrum fäger,
scir and scŷne; is se scild ufan
frätvum gefêged ofer þäs fugles bäc;
sindon þå scancan scillum biveaxen,
fealve fôtas; se fugel is on hive
æghvär ænlîc. onlicôst peán
vynnum geveaxen, þäs gevritu secgađ.
Nis he hinderveard, nê hyge gælsa,
svår nê svongor svå sume fuglas,
þå þe late þurh lyft lâcađ fiđrum;
âc he is snel and svift and sviđe leóht,
vlitig and vynsum, vuldrê gemearcâd:
êce is se äđeling, se þe him þät eád gefeđ!
Þonne he geviteđ vongas sêcan,
his ealdne eard of þisse êđeltyrf;
svå se fugel fleógeđ, folcum ôđeáveđ,
mongum monna geond middangeard:
þonne somnađ sûđan and norđan
eástan and vestan, eoredciestum farađ
feorran and neán folca þrŷđum,
þær hi sceávjađ scippendes giefe
fägre on þam fugle, svå him ät fruman sette
sigora sôđ cyning sêllîcran gecynd,
frätve fägerran ofer fugla cyn.
þonne vundrjađ veras ofer eorđan
vlite and västma, and gevritum cŷđađ,
mundum mearcjađ on marmstâne,
hvonne se däg and seó tid dryhtum geeáve
frätve flyhthvates. þonne fugla cynn
on healfa gehvære heápum þringađ,

294. vrixled *Th. legere vult.* — 306. bregden, *Th.* — 322. ôđeáved *Th. suggessit.* — 330. fägran, *MS.* — 336. gehvore, *MS.* gehvone *scripsit Thorpius, sed* healf *gen. fem. est. vocem* gehvære *ex* gehväđerre *contractam esse arbitror; vix enim credibile est, femininum genus pronominis* gehvå, gehvät, *in dialecto Anglosaxonica hoc loco servatum esse, et* "on healfa gehvære — *ab utroque latere*" *verto.* — 335. vlite] *genit. vocis* vlitu, *f.* ?

sigað sîðvegum, songê lofjað,
mærað môdigne meáglum reordum,
and svâ þone hâlgan hringê beteldað,
flyhte on lyfte. fênix bŷð on middum
þreátum biþrungen. þeóda vlîtað
vundrum vafjað, hû seó vilgedryht
vildne veorðjað vorn äfter ôðrum
cräftum cŷðað and for cyning mærað
leófne leódfruman, lædað mid vynnum
äðelne tô earde, ôð þät se ânhoga
ôðfleóged feðrum snel, þät him gefylgan ne mäg
drŷmendra gedryht, þonne duguða vyn
of þisse eorðan tyrf êðel sêceð. (158)
Svâ se gesæliga äfter svilthvile (V.)
his ealdcŷððe eft geneósað
fägre foldan. fugelas cirrað
from þam gûðfrecan geómormôde
eft tô earde, þonne se äðeling bŷð
gióng in geardum. God âna vât,
cyning älmihtig, hû his gecynde bŷð,
vifhâdes þe veres; þät ne vât ænig
monna cynnes bûtan meotud âna,
hû þâ visan sind vundorlice,
fäger fyrngesceap ymb þäs fugles gebyrd.
Þær se eádga môt eardes neótan,
vyllestreáma vuduholtum in,
vunjan in vonge, ôð þät vintra bŷð
þûsend urnen; þonne him veorðeð
ende lifes, hine âd þeceð,
þurhäled fŷr; hväðre eft cymeð
âveaht vrätlice vundrum tô life.
forþon he drusende deáð ne bisorgað
sâre sviltcvale, þe him simle vât
äfter ligþräce lîf ednive,
feorh äfter fylle, þonne fromlice
þurh briddes hâd gebreádâd veorðeð,
eft of ascan edgeóng veseð
under svegles hleó. bŷð him self gehväðer
sunu and svæs fäder and simle eác
eft yrfeveard ealdre lâfe.
Forgeaf him se meahtiga moncynnes fruma,
þät he svâ vrätlice veorðan sceolde
eft þät ylce þät he ær þon väs,
feðrum bifongen, þeáh hine fŷr nime. (170)
Svâ þät êce lîf eádigra gehvylc (VI.)
äfter sârvræce silf geceóseð
þurh deorcne deáð, þät he dryhtnes môt
äfter geârdagum geofene neótan

341. vefjað, *MS.* — 350. svylt, *MS.* — 352. cyrrað, *MS.* — 377. meahta, *Th.*

on sindreámum, and siððan â
vunjan in vorulde veorca tô leáne.
Þises fugles gecynd fela gelîc is
bi þâm gecornum Cristes þegnum.
beácnað in burgum, hû hî beorhtne gefeán
þurh fäder fultum on þâs frêcnan tîd
healdað under heofonum, and him heáhne blæd
in þam uplican êðle gestrŷnað.
Habbað ve geáscád, þät se älmihtiga
vorhte ver and vif þurh his vundra spêd
and hi þâ gesette on þone sêlestan
foldan sceáta, þone fira bearn
nemnað neorxnavong, þær him nænges väs
eádes onsŷn, þenden êces vord,
hâlges hleóðorcvide healdan voldon
on þam nivan gefeán. þær him nîð gesceód
ealdfeóndes êfest, se him æt gebeád,
beámes blæde, þät hi bû þêgun
äppel unrædum ofer êst godes,
byrgdon forbodenne. þær him bitter vearð
yrmðu äfter æte and hira eaferum svâ
sârlic simbel, sunum and dohtrum,
vurdon teónlice tô þâs . . . . idge
âgeald after gylte; häfdon godes irre,
bittre bealosorge, þäs þe byre siððan
gyrne onguldon, þe hi þät gifl þêgun
ofer êces vord. for þon hi êðles vyn
geómormôde ofgiefan sceoldon
þurh nädran nið, þâ heó nearve besvâc
yldran ûsse in ærdagum
þurh fæcne ferð, þät hi feor þonan
in þâs deáðdene drohtâð sôhton,
sorgfulran gesetu. him vearð sêlle lif
heólstrê bihŷded and se hâlga vong
þurh feóndes searo fäste bitŷned
vintra mengu oð þät vuldorcyning
þurh his hidercyme hâlgum tô geanes
moncynnes gefeá, mêðra frêfrend
and se ânga hyht eft ontŷnde.
Is þon gelîcâst, þäs þe ûs leorneras (VII.)
vordum secgað and vritum cŷðað,
þises fugles gefär — þonne frôd ofgiefeð
eard and êðel and geealdâd bŷð,
gevîteð vêrigmôd, vintrum gebysgâd,
þær he holtes hleó heáh gemêteð,

---

387. gelices, *MS.* — 391. heanne, *MS.* — 393. geascað, *MS.* — 396. sceáta, *Th.*] sceates, *MS.* — 400. gescod, *Th.* — 401. æfest, *Th.* — 404. forbodene, *Th.* — 406. symbel, *Th.* — 407. vordon, *MS.* — *inter* þâs *et* idge *Thorpius lacunam non nisi paucarum literarum notavit, sed an non plura verba deperdita sint nescio.* — 421. heanes, *MS.* — 424. lâreovas *Thorpius legere suadet.* — 425. veordum, *MS.* — vritu, *Th.*

in þam he getimbređ tânum and vyrtum
þâm äđelestum eardvîc nive,
nest on bearve; bŷđ him neód micel,
þät he feorh geóng eft onfôn môte,
þurh liges blæst lîf äfter deáđe,
edgeóng vesan and his ealdcŷđđu,
sunbeorht gesetu sêcan môte
äfter fŷrbađe. — Svâ þâ foregengan
yldran ûsse ânforlêton
þone vlitigan vong and vuldres setl
leóflic on lâste, tugon longne sîđ
in hearmra hond, þær him hettende
earme aglæcan oft gesceódon;
væron hväđre monge þâ þe meotude
gehŷrdun under heofonum hâlgum þeávum
dædum dômlicum, þät him dryhten veard
heofona heáh cyning hold on môde:
þät is se heá beám in þam hâlge nu
vîc veardjađ, þær him vihte ne mäg
ealdfeónda nân âtrê sceđđan,
fâcnes tâcnê on þâ frêcnan tîd;
þær him nest vyrceđ viđ niđa gehvam
dædum dômlîcum dryhtnes cempa,
þonne he älmessan earmum dæleđ
duguđa leásum, and him dryhten gecigđ,
fäder on fultum, forđ onetteđ
lænan lîfes, leahtras dväsceđ,
mirce mândæda, healdeđ meotudes æ
beald in breóstum, and gebedu sêceđ
clænum gehygdum, and his cneó bŷgeđ
äđele tô eorđan, flŷhđ yfla gehvylc,
grimme gieltas for godes egsan,
glädmôd gyrneđ, þät he gôdra mæst
dæda gefremme: þam bŷđ dryhten scild
in siđa gehvone, sigora vilgiefa,
veoruda valdend; þis þâ vyrta sind
västma blæda, þâ se vilda fugel
somnađ under svegle sîde and vîde
tô his vîcstove, þær he vundrum fäst
viđ niđa gehvam nest gevyrceđ.
Svâ nu in þâm vîcum villan fremmađ
môdê and mägnê meotudes cempan
mærđa tilgađ, þäs him meorde vile
êce älmihtig eádge forgildan;
beóđ him of þâm vyrtum vîc gestađelâd
in vuldres byrig veorca tô leáne,
þäs þe hi geheóldon hâlge lâre

444. ve gehŷrdum, *MS.* — 454. gecygđ, *MS.* — 463. scyld, *MS.* — 464—65. sigora valdend veoruda vilgiefa, *MS.* *Thorpius emendavit.* — 476. geheóldan, *MS.*

hâte ät heortan, hyge veallende
däges and nihtes; dryhten lufjađ
leóhtê geleáfan, leófne ceósađ
ofer vóruldvelan; ne bŷđ him vynne hyht,
þät hi þis læne lîf long gevunjen.
þus eádig eorl êcan dreámas
heofona hâmes mid heáhcyning
earnađ on elne, ôđ þät ende cymeđ
dôgorrîmes, þonne deáđ nimeđ,
viga välgîfre væpnum geþrŷded
ealdor ânra gehväs, and in eordan fädm
snûde sendađ sâvlum binumene
læne lîchoman, þær hi longe beóđ
ôđ fŷres cyme foldan biþeahte.
þonne monge beóđ on gemôt læded
fira cynnes; vile fäder engla
sigora sôđ cyning seonôđ gehegan,
duguđa dryhten dêman mid rihte;
þonne âriste ealle gefremmađ
men on moldan, svâ se mihtiga cyning
beódeđ, brego engla bŷman stefne,
ofer sidne grund sâvla nergend,
bŷđ se deorca deáđ dryhtnes meahtum
eádgum geendâd; äđele hveorfâđ,
þreátum þringađ, þonne þeós voruld
scyldvyrcende in scome birneđ
âdê onäled. veordeđ ânra gehvylc
forht on ferhđe, þonne fŷr briceđ
læne londvelan, lig eal þigeđ
eordan æhtgestreón, äpplede gold
gifre forgrîpeđ, grædig svelgeđ
londes frätva. þonne on leóht cymeđ
ealdum þises in þâ openan tîd
fäger and gefeálic fugles tâcen;
þonne anveald eal up âstellađ,
on byrgenum bân gegädrad,
leomu lîc somod, and liges gæst
fore Cristes cneó, cyning þrymlice
of his heáhsetle hâlgum scîneđ,
vlitig vuldres gim: vel bŷđ þam þe môt
in þâ geómran tîd gode lîcjan.
Þær þâ lîchoman leahtra clæne (VIII.)
gongađ glädmôde, gæstas hveorfađ
in bânfatu, þonne bryne stîgeđ
heáh tô heofonum. hât bŷđ monegum
egeslic äled, þonne ânra gehvylc,

482. dreámes, *Th.* — 486. geþryđed, *MS.* — 491. lædađ, *MS.* — 504. ferþþe, *MS.* — 508. frätve, *MS.* — 510. gefealig, *Th.* — 514. cyning] *ignis spiritum regem appellare, id paganum esse, nemo est, qui non intelligat. Si qui sint pii et hoc scandalo offensi lectores, ii legant* "cyninges" *suadeo.*

sôđfäst ge synnig, sâvel mid lice
from moldgrafum sêceđ meotudes dôm,
forht, âfæred. fŷr bŷđ on tyhte,
äleđ uncysta. þær þâ eádgan beóđ
äfter vrächvile veorcum bifongen,
âgenum dædum: þät þâ äđelan sind
vyrta vynsume, mid þâm se vilda fugel
his silfes nest biseteđ ûtan,
þät hit færinga fŷrê birneđ,
forsvêleđ under sunnan, and he silfa mid,
and þonne äfter lîge lif eft onfêhđ
ednivinga. Svâ bŷđ ânra gehvylc
flæscê bifongen fira cynnes
ænlîc and edgeóng, se þe his âgenum hêr
villum gevyrceđ, þät him vuldorcyning
meahtig ät þam mädle milde geveorđeđ.
þonne hleóđrjađ hâlge gæstas,
sâvla sôđfäste song âhebbađ,
clæne and gecorene hergađ cyninges þrym,
stefn äfter stefne stîgađ tô vuldre
vlitige gevyrtâd mid hira veldædum.
beóđ þonne âmerede monna gæstas
beorhte ätŷvde þurh bryne fŷres.
Ne vêne þäs ænig ealda cynnes,
þät ic lygevordum leóđ somnige,
vrite vôđcräftê: gehŷrađ vitedôm
Jôbes gieddinga; þurh gæstes blæd
breóstum onbryrded beald reordâde,
vuldrê geveorđâd he þät vord gecväđ:
"Ic þät ne forhycge heortan geþoncum,
þät ic on minum neste nêabed ceóse,
häles hrâ vêrig, gevîte heán þonan
on longne siđ lâmê bitolden
geómor geódæda in greótes fäđm,
and þonne äfter deáđe þurh dryhtnes giefe
svâ se fugel Fênix feorh ednive
äfter æriste âgan môte,
dreámas mid dryhten, þær seó deóre scolu
leófne lofjađ. Ic þäs lifes ne mäg
æfre tô ealdre ende gebîdan,
leóhtes and lissa. þeáh min lic scyle
on moldärne molsnâd veorđan
vyrmum tô villan; svâ þeáh veoruda god
äfter svilthvîle sâvle âlŷseđ
and in vuldor âveceđ. me þäs vên næfre
forbirsteđ in breóstum, þe ic in brego engla
forđveardne gefeán, fäste häbbe".

---

525. ontihte, *MS.* — 526. uncyste, *MS.* — 545. ätŷvde] abyvde, *MS.* âbysde *legere suadet Thorpius.* — 452. *cf. Job.* XXIX, 18. — 554. häle, *Th.* — 469. forđveardê?

Þus fród guma in fyrndagum
gieddáde gleávmód, godes spelboda,
ymb his æriste in éce líf,
þät ve þý geornór ongietan meahten
týrfäst tácen, þät se torhta fugel
þurh bryne beácnad. Bána láfe,
ascan and ýslan ealle gesomnád
äfter ligbryne, lædeđ siđđan
fugel on fótum tó freán geardum
sunnan to geanes, þær he siđđan ford
vunađ vintra fela västmum genivád
ealles edgeóng, þær ænig ne mäg
in þam leódscipe læđum hvópan.
Svá nu äfter deáđe þurh dryhtnes miht
somod siđjađ sávla mid lícé
fägre gefrätved, fugle gelicást,
in eádvelum, äđelum stencum,
þær seó sóđfäste sunne lýhteđ
vlitig ofer veoredum, in vuldres byrig.
Þonne sóđfästum sávlum scíneđ (IX.)
heáh ofer hrôfas hælende Crist.
him folgjađ fuglas scýne,
beorhte gebredáde, blissum hrêmige,
in þam gladan hám, gæstas gecorene,
éce tó ealdre, þær him yflê ne mäg
fáh feónd gemáh fácnê sceđđan;
ac þær lifgađ á leohté verede,
svá se fugel Fênix, in freođu dryhtnes
vlitige in vuldre. veorc ánra gehväs
beorhte blíceđ in þam bliđan hám
fore onsýne êces dryhtnes
simle in sibbe. sunnan gelice
þær se beorhta beág brogden vundrum
eorcnanstánum eádigra gehvam
hlifađ ofer heáfde; hafelan lixađ
þrymmê biþeahte; þeódnes cynegold
sóđfästra gehvone sellic glengeđ
leóhtê in lifé, þær se longa gefeá
éce and edgeóng æfre ne svеđrađ,
ac hí in vlite vunjađ vuldré bitolden,
fägrum frätvum, mid fäder engla.
Ne býđ him on þám vícum viht tó sorge,
vróht nê veđel né gevindagas,
hungor se háta nê se hearda þurst,
yrmđu ne ildo; him se äđela cyning
forgifeđ góda gehvylc. þær gæsta gedryht.

---

576. gesomnađ, *Th.* — 579. hi, *MS.* — 580. vunjađ, *MS.* — 582. hvópan] "*Here some lines are evidently wanting, though the MS. has no hiatus*" *ait Thorpius; nihil tamen perditum est.* hvópan *enim pro* vêpan *est positum (cf. Cædm.* 159, 18; 185, 12; 206, 6), *et* læđum (læđđum *MS.) dat. plur. subst.* læđo *est.* — 591. fiđrum scýne? — 593. þam] þone? — 599. bliđam, *MS.* — 607. geféa, *MS.*

hælend hergađ and heofoncyninges
meahte mærsjađ, singađ meotude lof.
svinsađ sibgedryht svêga mæstê
hædre ymb þät hâlge heáhseld godes;
bliđe blêtsjađ bregu sêlestan
eádge mid englum efenhleóđrë þus:
"Sib si þe, sôđ god, and snyttru cräft,
and þe þonc si þrymsittendum
geóngra gifena gôda gehvylces,
micel unmæte mägnes strengđu,
heáh and hâlig: heofonas sindon
fägre gefylled, fäder älmihtig,
ealra þrymma þrym, þînes vuldres
uppe mid englum and on eorđan somod.
gefreođa ûsic, frymđa scippend! þu eart fäder älmihtig,
in heáhnesse heofuna valdend!"
Þus reordjađ riht fremmende,
mânes âmerede in þære mæran byrig;
cyneþrym cŷđađ, câseres lof
singađ on svegle sôđfästra gedryht:
"Þam ânum is êce veorđmynd
forđ bûtan ende: näs his frymđ æfre,
eádes ongin, þeáh he on eorđan hêr
þurh cildes hâd cenned være
in middangeard; hväđre his meahta spêd
heáh ofer heofonum hâlig vunâde,
dôm unbryce, þeáh he deáđes cvealm
on rôdetreove ræfnan sceolde,
þearlic vîte. he þŷ þriddan dägê
äfter lîces hryre lif eft onfêng
þurh fäder fultum. Svâ fênix beácnađ
geóng in geardum godbearnes meaht,
þonne he of ascan eft onväcneđ
in lifes lif leomum geþungen.
Svâ se hælend ûs helpe gefremede
þurh his lîces gedâl, lif bûtan ende,
svâ se fugel svêtum his fiđru tû
and vynsumum vyrtum gefylleđ,
fägrum foldvästmum, þonne âfŷsed byđ".
Þät sindon þâ vord, svâ ûs gevritu secgađ,
hleóđor hâligra, þe him tô heofonum byđ
tô þam mildan gode môd âfŷsed
in dreáma dreám, þær hi dryhtne tô giefe
vorda and veorca vynsumne stenc
in þâ mæran gesceaft meotude bringađ
in þät leóhte lif. Si him lof simle
þurh voruld vorulda and vuldres blæd,
âr and onvald in þam uplican

622. snyttrucräft, *Th.* — 625. strenđu, *MS.* — 643. rôdetreov, *MS.* — 648. onväcned, *MS.*

rôdera rice. he is on riht cyning
middangeardes and mägenþrymmes
vuldrê bivunden in þære vlitigan byrig.
Hafađ ûs âlŷsed *lucis auctor*,
þät ve môtun hêr *merueri (l. meruisse)*
gôddædum begietan *gaudia in celo*,
þær ve môtun *maxima regna*
sêcan and gesittan *sedibus altis*,
lifgan in lisse *lucis et pacis*,
âgan eardinga *almae letitiae*,
brûcan blæddaga, *blandem et mitem*
geseón sigora freán *sine fine*,
and him lof singan *laude perenni*
eádge mid englum *alleluja*.

Cod. Exon., *ed. Thorpe.*

Non supervacuum mihi videtur carmen addere Lactantii latinum, ut, quo modo poeta Anglosaxonicus paraphrasin suam perfecerit, lector doctus videat. Numeri in fine versuum positi numeris carminis Anglosaxonici eodem in loco locatis respondent.

Est locus in primo felix oriente remotus, (I.)
qua patet aeterni janua celsa poli,
nec tamen aestivos hiemisve propinquus adortus,
sed qua sol verno fundit ab axe diem.
Illic planicies tractus diffundit apertos,
nec tumulus crescit, nec cava vallis hiat;
sed nostros montes, quorum juga celsa putantur,
per bis sex ulnas eminet ille locus.
Hic Solis nemus est, et consitus arbore multa
lucus perpetuae frondis honore viret.
Cum Phaëthonteis flagrasset ab ignibus axis,
ille locus flammis inviolatus erat;
et cum diluvium mersisset fluctibus orbem,
Deucalioneas exsuperavit aquas.
Non huc exangues morbi, non aegra senectus,
nec mors crudelis, nec metus asper adit,
nec scelus infandum, nec opum vesana cupido,
aut Mars, aut ardens caedis amore furor;
luctus acerbus abest, et egestas obsita pannis,
et curae insomnes, et violenta fames;
non ibi tempestas, nec vis furit horrida venti,
nec gelido terram rore pruina tegit;
nulla super campos tendit sua vellera nubes,
nec cadit ex alto turbidus humor aquae.
Sed fons in medio est, quem Vivum nomine dicunt,
perspicuus, lenis, dulcibus uber aquis,
qui semel erumpens per singula tempora mensum
duodecies undis irrigat omne nemus:
hic genus arboreum procero stipite surgens,
non lapsura solo milia poma gerit.
Hoc nemus, hos lucos avis incolit unica Phoenix, (II.)

unica, sed vivit morte refecta sua;
paret et obsequitur Phoebo memoranda satelles:
hoc natura parens munus habere dedit.
Lutea cum primum surgens Aurora rubescit,
cum primum rosea sidera luce fugat,
ter quater illa pias immergit corpus in undas,
ter quater e vivo gurgite libat aquam;
tollitur, ac summo consedit in arboris altae
vertice, quae totum despicit una nemus,
et conversa novos Phoebi nascentis ad ortus,
expectat radios et jubar exoriens;
atque ubi Sol pepulit fulgentis limina portae,
et primi emicuit luminis aura levis,
incipit illa sacri modulamina fundere cantus,
et mira lucem voce ciere novam,
quam nec aëdoniae voces, nec tibia possit
Musica Cyrrhaeis assimulare modis;
sed neque olor moriens imitari posse putetur,
nec Cyllenaeae fila canora lyrae.
Postquam Phoebus equos in aperta refudit Olimpi,
atque orbem totum protulit usque means,
illa ter alarum repetito verbere plaudit,
igniferumque caput ter venerata silet;
atque eadem celeres etiam discriminat horas,
innarrabilibus nocte dieque sonis,
antistes nemorum, luci veneranda sacerdos
et sola arcanis conscia, Phoebe, tuis.
Quae postquam vitae jam mille peregerit annos,
ac si reddiderint tempora longa gravem,
ut reparet lapsum fatis vergentibus aevum,
assueti nemoris dulce cubile fugit;
cumque renascendi studio loca sancta reliquit,
tunc petit hunc orbem, mors ubi regna tenet.
Dirigit in Syriam celeres longaeva volatus,
Phoenices nomen cui dedit ipsa Venus,
secretosque petit deserta per avia lucos,
hic ubi per saltus silva remota latet.
Tum legit aërio sublimem vertice palmam,
quae gratum Phoenix ex ave nomen habet,
in quam nulla nocens animans perrumpere possit,
lubricus aut serpens, aut avis ulla rapax.
Tum ventos claudit pendentibus Æolus antris, (III.)
ne violent flabris aëra purpureum,
neu concreta noto nubes per inania cœli
summoveat radios solis, et obsit avi.
construit inde sibi seu nidum sive sepulcrum,
nam perit ut vivat, se tamen ipsa creat.
Colligit hinc succos et odores divite silva
quos legit Assyrius, quos opulentus Arabs,
quos aut Pygmaeae gentes, aut India carpit
aut molli generat terra Sabaea sinu.

Cinnama dehinc auramque procul spirantis amomi
congerit, et misto balsama cum folio:
non casiae mitis, nec olentis vimen acanthi,
nec thuris lacrimae guttaque pinguis abest;
his addit teneras nardi pubentis aristas,
et sociat myrrhae vim, panacea, tuam.
Protinus instrato corpus mutabile nido
vitalique toro membra quieta locat:
ore dehinc succos membris circumque supraque
injicit, exequiis immoritura suis;
tunc inter varios animam commendat odores,
depositi tanti nec timet illa fidem.
Interea corpus genitali morte peremtum
aestuat, et flammam parturit ipse calor;
aetherioque procul de lumine concipit ignem,
flagrat et ambustum solvitur in cinerem;
quos velut in massam cineres in morte coactos
conflat, et effectum seminis instar habent.
Hinc animal primum sine membris fertur oriri,
sed fertur vermi lacteus esse color.
Creverit immensum subito cum tempore certo,
sese ovi teretis colligit in speciem;
inde reformatur qualis fuit ante figura,
et Phoenix ruptis pullulat exuviis,
ac velut agrestes, cum filo ad saxa tenentur,
mutari tineae papilione solent.
Non illi cibus est nostro concessus in orbe,
nec cuiquam implumem pascere cura subest,
Ambrosios libat coelesti nectare rores,
stellifero teneri qui cecidere polo;
hos legit, his alitur mediis in odoribus ales,
donec maturam proferat effigiem.
Ast ubi primaeva coepit florere juventa, (IV.)
evolat ad patrias jam reditura domos:
ante tamen proprio quicquid de corpore restat,
ossaque vel cineres exuviasque suas,
unguine balsameo myrrhaque et thure soluto
condit, et in formam conglobat ore pio;
quam pedibus gestans contendit solis ad ortus,
inque ara residens, ponit in aede sacra.
Mirandam sese praestat praebetque videnti,
tantus avi decor est, tantus abundat honor.
Principio color est qualis sub sidere coeli,
mitia quem croceo Punica grana legunt,
qualis inest foliis quae fert agreste papaver,
cum pandit vestes Flora rubente solo.
Hoc humeri pectusque decens velamine fulgent,
hoc caput, hoc cervix summaque terga nitent;
caudaque porrigitur fulvo distenta metallo,
in cujus maculis purpura mista rubet.
Clarum inter pennas insigne est desuper, Iris

pingere ceu nubem desuper alta solet;
albicat insignis misto viridante smaragdo,
et puro cornu gemmea cuspis hiat.
Ingentes oculi, credas geminos hyacinthos,
quorum de medio lucida flamma micat.
Æquatur toto capiti radiata corona,
Phoebaei referens verticis alta decus.
Crura tegunt squamae flavo distincta metallo,
ast ungues roseo pingit honore color.
Effigies inter pavonis mista figuram
cernitur et pictam Phasidis inter avem.
Magniciem terris Arabum quae gignitur ales
vix aequare potest, seu fera, seu sit avis;
non tamen est tarda, ut volucres, quae corpore magno
incessus pigros per grave pondus habent;
sed levis et velox, regali plena decore,
talis in aspectu se tenet usque hominum.
Convenit Ægyptus tanti ad miracula visus,
et raram volucrem turba salutat ovans.
Protinus exsculpunt sacrato in marmore formam,
et signant titulo remque diemque novo.
Contrahit in coetum sese genus omne volantum,
nec praedae memor est ulla, nec ulla metus.
Alituum stipata choro volat illa per altum,
turbaque prosequitur munere laeta pio.
Sed postquam puri pervenit ad aetheris auras, (V.)
mox redit ista, suis conditur illa locis.
At fortunatae sortis filique volucrem,
cui de se nasci praestitit ipse deus.
Foemina vel mas haec, seu neutrum, seu sit utrumque,
felix quae Veneris foedera nulla colit.
Mors illi Venus est, sola est in morte voluptas;
ut possit nasci, appetit usque mori.
Ipsa sibi proles, suus est pater et suus hæres,
nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.
Ipsa quidem, sed non eadem, quia et ipsa nec ipsa est,
aeternam vitam mortis adepta bono.

(I — V = I — V; 170 = 380.)

Ealdcvidas I.

(E codice Exoniensi.)

Forst sceal freósan, fŷr vudu meltan,
eorđe grôvan, îs brycgjan,
väterhelm vegan, vundrum lûcan.
Eorđan ciđas ân sceal inbindan
forstes fetru fela meahtig god.
Vinter sceal geveorpan, veder eft cuman

---

2. brecan *Thorpius suggessit; male.* — 3. väterholm *Th. mavult.* — 4. unbindan *Th. proponit.* — 5. fetre, *MS.*

sumor svegle hât. Sund unstille,
deóp deáda veg, dyrne bŷđ lengest.
Holen sceal inäled, yrfe gedæled
deádes mannes; dôm bŷđ sêlâst.
Cyning sceal mid ceápe cvêne gebycgan,
bunum and beágum; bû sceolon ærest
geofum gôd vesan. Gûđ sceal in eorle
vig geveaxan, and vif geþeón
leóf mid hire leódum, leóhtmôd vesan,
rûne healdan, rûmheort beón
mearum and mâđmum, meodorædenne,
sorge siđmägen simle æghvär,
eodor äđelinga ærest gegrêtan
forman fullê, tô freán handa
ricene geræcan, and him ræd vitan,
boldâgendum bæm ätsomne.
Scip sceal genägled, scild gebunden,
leóht linden bord, leóf vilcuma
frisan vife, þonne flota stondeđ,
bŷđ his ceól cumen, and hire ceorl tô hâm
âgen ætgeofa, and heó hine inlađađ,
väsceđ his varig hrägl, and him syleđ væde nive,
liđ him on londe, þäs his lufu bædeđ.
Vif sceal [viđ ver] være gehealdan, oft hi mon vommum behlid:
fela bŷđ fästhydigra, fela bŷđ fyrvitgeonra,
freóđ hi fremde monnan, þonne se ôđer feor geviteđ.
Lida bŷđ longe on sîđe, â man sceal sê þeáh leófes vênan,
gebidan þäs he gebædan ne mäg, hvonne him eft gebyre veorde,
hâm cymeđ, gif he hâl leofađ, nefne him holm gestŷred,
mere hafađ mundum. Mägđ egsan vyn,
ceáp eádig man, cyning vic þonne
leódum cêpeđ, þonne lida cymeđ,
vuda and vätres nyttađ; þonne him bŷđ vic âlŷfed,
mete byged, gif he mâran þearf, ær þon he tô mêde veorde.
Seóc se bŷđ, þe tô seldan ieteđ; þeáh hine mon on sunnan læde,
ne mäg he be þŷ vedrê vesan, þeáh hit si vearm on sumera;
ofercumen bŷđ he, ær he âcvele, gif he nât, hvâ hine cvicne fêde.
Mägen man sceal mid metê fêdan, morđor under eorđan befeolan,
hinder under hrusan, þe hit forhelan þenceđ:
ne bŷđ þät gedêfe deáđ, þonne hit gedyrned veorded.
Heán sceal gehnigan, âdl gesigan,
riht rôgjan; ræd bŷđ nyttôst,
yfel unnyttôst, þät unlæd nimeđ.
Gôd bŷđ genge and viđ god lenge.
Hyge sceal gehealden, hond gevealden,

---

9. holen *Th. in antecedentis versus fine posuit; male.* — in äleđ, *Th. contra MS.* — 15. lof, *MS. et Th.* — 18. for gesiđmægum, *Th.*, mægen, *MS.* — 19. äđelinge, *MS.* — 20. feorman *Th.* hand, *Th.* — 29. bidađ *Th. legere vult.* — 30. beliđ *Thorp. suggessit.* — 36. eagna vyn, *Th. bene.* — 37. cyning vic þon, *HTh.* — 38. leodon cyped, *HTh.* — liđan, *HTh.* — 40. veođe, *H.* — 47. adl gesigan, *MS. et H.* — adlige sigan, *Th.*

seó sceal in eágan, snyttro in breóstum,
þær bŷđ þäs monnes módgeþoncas.
Mûđa gehvylc mete þearf, mæl sceolon tîdum
gongan. gold gerisеđ on guman sveorde,
sellic sigesceorp, sinc on cvêne.
Gôd scôp gumum, gâr niđverum,
vîg tôviđre, vic freođu healdan.
Scild sceal cempan, sceaft reáfere,
sceal brŷde beág, bêc leornere,
hûs hâlgum men, hæđnum synne.
Vôden vorhte veós, vuldoralvalda,
rûme rôderas: þät is rîce god,
silf sôđ cyning, sâvla nergend,
se ûs eal forgeaf, þät ve onlifgađ,
and eft ät þam ende eallum vealdeđ
monna cynne, þät is meotud silfa.

Hickes Thes. p. 221 *et Cod. Exon., ed. Thorpius, p.* 388.

Ealdcvidas II.

(E cod. Bibl. Cotton. Tib. B. I, 2.)

Cyning sceal rîce healdan, ceastra beóđ feorran gesŷne,
orþanc enta geveorc, þâ þe on þisse eorđan sindon
vrätlic veallstâna geveorc. Vind bŷđ on lyfte sviftôst,
þunar bŷđ þragum hlûdâst. þrymmas sindon Cristes mycle.
Vyrd bŷđ sviđôst, vinter bŷđ cealdôst,
lencten hrimigôst: he bŷđ lengest ceald.
sumor sunvlitigôst, svegel bŷđ hâtôst
härfest hrêđeádegôst; häleđum bringeđ
gêres västmas, þâ þe him god sendeđ.
Sôđ bŷđ svicolôst, sinc bŷđ deórôst
gold gumena gehvam, and gamol snotrôst,
fyrngeárum frôd, se þe ær feala gebîdeđ.
Veá bŷđ vundrum clibbor; volcnu scriđađ.
Geónge äđelingas sceolon gôde gesiđas
bildan tô beaduve and tô beáhgife.
Ellen sceal on eorle, ecg sceal viđ helme
hilde gebidan. hafuc sceal on glôfe
vilde gevunjan, vulf sceal on bearove
earm ânhaga, eofor sceal on holte
tôđmägenes trum. Til sceal on êđle
dômes vyrcëan. Darođ sceal on handa,
gâr goldê fâh; gim sceal on hringe
standan steáp and geáp. Streám sceal on ŷđum

---

54. þearfe, *H.* — 57—58. *Thorpii textus recensionem sum secutus; at legi etiam potest, quamvis paganitatem sapiat,* God scôp *(creavit)* gumum gârniđ verum, vîg tôviđre. vic *cet.* — 58. freođa, *H.* — 62. Vôden] *poetam christianum nomine* Vôden *hoc loco usum esse, non possum quin mirer.*
9. gêres] geref, *H.* — 14. äđeling, *H.* — 19. earn, *H.*

mecgan mereflôde. Mäst sceal on ceóle
segelgyrd seomjan. Sveord sceal on bearme,
drihtlic îsern. Draca sceal on hlæve
frôd, frätvum vlanc. Fisc sceal on vätere
cynren cennan. Cyning sceal on healle
beágas dælan. Bera sceal on hæđe
eald and egesfull. Eá of dûne sceal
foldgræg fêran. Fyrd sceal ät somne
tŷrfästra getrum. Treóv sceal on eorle,
vîsdôm on vere. Vudu sceal on foldan
blædum blôvan. Beorh sceal on eorđan
grêne standan. God sceal on heofonum,
dæda dêmend. Duru sceal on healle
rûm recedes mûđ. Rand sceal on scilde
fäst fingra gebeorh. Fugel uppe sceal
lâcan on lyfte. Leax sceal on vêle
mid sceóte scrîđan. Scûr sceal on heofenum
vindè geblanden in þâs voruld cuman.
Þeof sceal gangan in þŷstrum vederum,
þyrs sceal on fenne fäste gevunjan,
âna innan lande. Ides sceal dyrncräftè
fæmne hire freónd gesêcëan, gif heó nelle on folce geþeón,
þät hi man beágum gebycge. Brim sceal sealt veallan,
lyfthelm and laguflôd ymb ealra landa gehvylc
flôvan, firgenstreámas. Feoh sceal on eorđan
tydran and tŷman. Tungol sceal on heofenum
beorhte scinan, svâ him bebeád meotud.
Gôd sceal viđ yfele, geógôđ sceal viđ ilde,
lif sceal viđ deáđe, leóht sceal viđ þŷstrum,
fyrd viđ fyrde, feónd viđ ôđrum,
lâđ viđ lâđe ymb land sacan,
synne stælan. Â sceal snotor hycgëan
ymb þisse vorulde gevinn; vearh hangjan
fägere ongildan þät he ær fâcen dide
manna cynne. Meotud âna vât,
hvider seó sâvul sceal siđđan hveorfan,
and ealle þâ gâstas, þe for gode hveorfađ,
äfter deáđdäge dômes bidađ
on fäder fäđme. is seó forđgesceaft
digol and dyrne; drihten âna vât,
nergende fäder; nænig eft cymeđ
hider under hrôfas, þe þät hêr for sôđ
mannum secge, hvylc si meotodes gesceaft,
sigefolca gesetu, þær he silfa vunađ.

Hickes Thes. p. 207.

---

24. mengan? — 28. cynran cennen, *H.* — 39. väle, *H. cf. angl. weele.* — 43. fäste *deest apud H.* — 45. geseccan, *H.* — 47. laud, *H.* — 67. geseta, *H.*

Ealdcvidas III.

Ræd sceal mon secgan, rûne vritan,
leóđ gesingan, lofes gearnjan,
dôm âreccan, däges onettan.
Til mon tiles and tomes meares,
cûđes and gecostes and calcrondes;
nænig fira tô fela gestrŷneđ.
Vel sceal mon vine healdan on vega gehvylcum:
oft mon fêređ feor bi tûne,
þær him vât freónd unviotôdne.
Vineleás, vonsælig mon genimeđ him vulf tô gefêran,
fela frêcne deór: ful oft hine se gefêra sliteđ:
gryre sceal for greggum, gräf deádum men.
Hungre heófeđ, nales þät heáfe bevindeđ,
ne huru väl vêpeđ vulf se græga,
morđorcvealm mecga, ac hit â mâre ville.
Vræđ sceal vunden, vrâcu heardum men;
boga sceal stræle; sceal bâm gelic,
mon tô gemäccan, mâđum ôđres veord.
Gold mon sceal gifan: mäg god syllan
eádgum æhte and eft niman.
Sele sceal stondan, silf ealdjan:
licgende beám läsest grôveđ.
Treo sceal onbrædan and treóv veaxan,
sió geond bilvitra breóst âriseđ;
værleás mon and vonhydig,
ættrenmôd and ungetreóv,
þäs ne gŷmeđ god.
Fela sceóp meotud þäs þe fyrn geveard,
hêt siđđan svâ forđ vesan.
Vislicu vord gerisađ vera gehvylcum,
gleómen gied and guman snyttro.
Svâ monige beóđ men ofer eorđan, svâ beóđ môdgeþoncas:
ælc him hafađ sundor sefan longâđ.
Þonne . . . . . þŷ läs þe him con leóđa vorn,
ođđe mid handum con hearpan grêtan,
hafađ him his glives giefe þe him god sealde.
Earm bŷđ se þe sceal âna lifgan,
vineleás vunjan hafađ him vyrd geteód;
betre him være, þät he brôđor âhte,
begen hi ânes monnes, eorles væren
eaforan, gif hî sceoldon eofor onginnan,

---

2. lofes, *Th.*] leofes, *MS.* — 4. Til mon] *scil.* bŷđ veorđe. — 9. vât vine? — 10. vulfas, *Th.* — 11. fæcne, *Th. sed* fæcn, *dolosus, astutus lupus non bene dicitur, optime tamen* frècn, *periculosus, terribilis.* — 12. greggum = grægum? *sed cf.* grigg. gräg *fortassis, non* græg *scribi debet.* — 16. vræd, *MS.* — 21. silfer ealdjan? *i. e. argentum (usu) senescere.* — 23. sceolon brædan, *Th.* — 25 — 28. *versus hi tres illud metrum sequuntur, quod Boreales* Lióđa hâttr *appellant.* — 30. væra, *MS.* — 30. *multa desunt.* — 40. eorle eaforan væran, *MS.* eorlice *Thorpius legere suadet, sine transpositione verborum* eaforan *et* væren. — 41. onvinnan?

odde þegen beran: bŷđ þät slidhearde deór.
â scylen þâ rincas geræd onlædan,
and ät somne svefan.
. . . .
hi tvegen sceolon täfle ymbsittan, þenden him hire torn tôglide,
forgietan þâra geócran gesceafta, habban him gomen on borde.
Idle hond, emtad lange neah
täflmonnes, þonne teoselum veorpeđ.
Seldan in sidum ceóle, nefne he under segle irne,
vêrig scealc viđ vinde rôveđ; ful oft mon vearnum tŷhđ
eargne, þät he elne forleóse, drugađ his âr on borde.
Lot sceal mid lysve, list mid gedêfum:
þŷ veordeđ se stân forstolen.
oft hî vordum tôveorpađ,
ær hi bacum tôbreden.

Cod. Exon., ed. Thorpe, p. 342.

Ealdcvidas IV.

(sum dæl)

Þrym sceal mid vlenco, þrîste mid cênum,
sceolun bû recene beadve fremman.
Eorl sceal on eós bôge, eórod sceal getrume ridan,
fäste fêđa stondan. Fæmne ät hire bordan geriseđ:
vidgongel vif vord gesprengeđ, oft hi mon vommum belihđ,
häleđ hi hospe mænađ, oft hire hleór âbreóteđ.
Scomjande man sceal in sceade hveorfan, scir in leóhte geriseđ.
hond sceal heáfod invyrcan, hord in streónum bidan,
gifstôl gegierved stondan, hvonne hine guman gedælen.
Gifre bŷđ se þam golde onfêhđ guma þäs on heáhsetle geneah;
leán sceal, gif ve leógan nellađ, þam þe ûs þâs lisse geteóde.

Cod. Exon., ed. Thorpe, p. 337.

Rûna gerîm.

Runarum catalogus.

Poeta in carmine quod sequitur de literarum Anglosaxonicarum nominibus earumque significatione agit. Sunt autem formae literarum hae, secundum ordinem legitimum:

---

42. slidherde, *MS.* — 43. gerædan lædan, *MS.* geræd rædan *Thorpius suggessit.* — 47. æmet longe neah, *MS. et Th.* *verbum* emettan *ignoro;* emtjan, emtigëan *saepe leguntur; cf. theod.* emazôn, emazigôn. — 48. tæfles monnes, *MS. et Th.* — 50. sceal se viđ, *Th.* — tihđ, *Th.*

3. eorod, *Th.*] vorod, *MS.* — 5. gespringeđ, *MS.* — 6. mæneđ? — âbreoteđ, *Th.*] abreoþeđ, *MS.* — 8. heofod, *MS.*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
f.	u.	th.	ô.	r.	c.	g.	v.	h.	n.	î.	j.

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
i.	p.	x.	s.	t.	b.	e.	m.	l.	ing.	ê.

24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
d.	â.	a,ä	ỳ.	ió.	eá.	cv.	st.	g.	c. (vel)

Quae ultimum locum tenent quatuor literae, a poeta nec nominantur nec declarantur, quarum tamen nomina sunt: cveorn *mola*, stân *lapis*, gâr *hasta*, calc *calceus. Reliquarum nomina singulas strophas incipiunt. Ceterum runa* u *etiam* o *et* y, *runa* i *etiam* eo, *runa* â *etiam* æ, *denique runa* a *una et* ä *et* ea *valuisse videntur.*

1 Feoh býð frôfur fira gehvylcum,
sceal þeáh manna gehvylc miclum hit dælan,
gif he vile for drihtne dômes hleótan.
2 Ûr býð ânmôd and oferhyrned,
fela frêcne deór, feohteð mid hornum
mære môrstapa: þät is môdig vuht.
3 Þorn býð þearle scearp, þegna gehvylcum
anfenges yfel, ungemetum rêðe
manna gehvylcum þe him mid resteð.
4 Ôs býð ordfruma ælcre spræce,
visdômes vraðu and vitena frôfur,
and eorla gehvam eádnis and tôhyht.
5 Râd býð from recede rinca gehvylcum
sêfte and svidhvät þam þe sitteð on ufan
meare mägenheardum ofer milpaðas.
6 Cên býð cvicera gehvam cûð on fýre
blâc and beorhtlic, birneð oftôst
þær hi äðelingas inne restað.
7 Gifu gumena býð gleng and herenis,
vraðu and vyrðscipe, and vräcna gehvam
âr and ætvist þe býð ôðra leás.
8 Vên ne brûceð þe can veána lyt,
sâres and sorga, and him silfa häfð
blæd and blisse and eác byrga genyht.
9 Hägl býð hvitôst corna, hvyrft of heofones lyfte,
vealcað hit on veðerum vindes scûras,
veorðeð hit vundorlice tô vätere siððan.

3, 2. anfengys, *MS.* — 4, 3. tôhiht, *MS.* — 5, 1. from recede] on recyde, *MS.* — 6, 2. byrneð, *MS.* — 8, 3. blysse, *MS.* — 9, 1. hvyrft hit of, *MS.* — 9, 2. on veðerum] *deest in MS.* — scûras, *Gr.*] scura, *MS. quod si retinere velis*, vealceð *legas necesse est.* — 9, 3. vundorlice] *deest in MS.*

10 Nýð býð nearu on breóstum niða bearnum,
veorðeð heó svâ þeáh tô helpe oftôst
and tô hæle gehvädre, gif hi his hlystað ærór.
11 Îs býð oferceald, ungemetum slidor;
glisnað gläshlûttor gimmum gelîcôst
flôr forstê gevorht, fäger ansýne.
12 Gêr býð gumena hyht þonne god læteð
hâlig heofones cyning hrusan syllan
beorhte blêda beornum and þearfum.
13 Eoh býð ûtan unsmêðe treóv,
heard, hrusan fäst, hirde fýres,
vyrttrumum undervreðôd, vyn on êðle.
14 Peorð býð symble plega and hleahtor
vlancum villgesiðum þær vigan sittað
on beórsele bliðe ätsomne.
15 Eolx secg eard häfð oftôst on fenne,
[vexeð on vätere, vundað grimme]
blôde brenneð beorna gehvylcne
þe him ænigne onfeng gedêð.
16 Sigel sæmannum symble býð on hyhte
þonne hi hi ferjað ofer fisces bäð,
ôð hi brimhengest bringað tô lande.
17 Týr býð tâcna sum, healdeð trýva vel
við äðelingas; â býð on färelde
ofer nihta genipu; næfre sviceð.
18 Beorc býð blêda leás, bereð efne svâ þeáh
tânas bûtan tudder, býð on telgum vlitig,
[þeáh þe on helme hrysceð fägere.]
geloden leáfum, lyfte getenge.
19 Eh býð for eorlum äðelinga vyn,
hors hôfum vlanc, þær him häleð ymb
velege on vicgum vrixlað spræce,
and býð unstillum æfre frôfur.
20 Man býð on myrgðe magum leóf:
sceal þeáh ânra gehvylc ôðrum svican,
for þam dryhten vile dômê sinê
þät earme flæsc eorðan betæcan.
21 Lagu býð leódum langsum geþoht,
gif hi sculun nêðan on nacan tealtum,
and hi sæýða sviðe brêgað,
and se brimhengest bridles ne gŷmeð.
22 Ing väs ærest mid Eástdenum

10, 1. breóstum] breostan, *MS.* — 1, 2, 3. veorðeð heo þeah oft niða bearnum to helpe and to hæle, *MS.* — 13, 1. eoh (= ih) *arbor haud dubie, sed quae? cf. theod.* ehelein (*dimin. vocis* eh?) *quae etiam* hartriegel, *elsebaum, drachenbaum etc. vocatur.* — 14, 2. villgesîðum] *deest in MS.* — 15, 1. Eolhx, *MS.* Eolugsecg, *Gr.* — Eolx *videtur genitivus ab* eolc, eolh (eolhes, eolces, eolx). — seccard, *MS.* — *versus secundus supervacaneus videtur.* — 3. breneð, *MS.* byrneð, *Gr.* — 17, 1. *pro voce* týr, *gloria, legendum videtur* Týv, *i. e. Mars.* — 18, 3. *versus supervacuus, aut locum habere debet post sequentem;* þe] *deest.* — 19, 2. häleðe, *MS.* — 20, 1. magan, *MS.* — 21, 2. neðun, *MS.*] nêdum, *Gr.* — tealtum, *MS.*] tealtjan, *Gr.* — 21, 4. gym, *MS.*

geseven secgum, ôđ he siđđan eást
ofer væg gevât, vän äfter ran:
þus Heardingas þone häle nemdon.
23 Êđel bŷđ oferleóf æghvylcum men,
gif he môt þær rihtes and gerisena
onbrûcan on blôde bleádum oftôst.
24 Däg bŷđ dryhtnes sond, deóre mannum,
mære meotudes leóht, myrgđ and tôhyht
eádgum and earmum, eallum brŷce.
25 Âc bŷđ on eorđan elda bearnum
flæsces fôdor; fêređ gelôme
ofer ganotes bäđ, gârsecg fandjađ
[hväđer âc häbbe äđele treóve].
26 Äsc bŷđ oferheáh, eldum dŷre,
stiđ on stađule, stede rihte hylt,
þeáh him feohtân on firas monige.
27 Ŷr bŷđ äđelinga and eorla gehväs
vyn and vyrdmynd; bŷđ on vicge fäger,
fästlic on färelde, fyrdgeateva sum.
28 Iór bŷđ eáfisc and þeáh â brûceđ
fôdres on foldan; hafađ fägerne eard
vätrê bevorpen, þær he vynnum leofeđ.
29 Ear bŷđ egle eorlum gehvylcum,
þonne fästlice flæsc onginneđ
hrâv côljan, hrusan ceósan
blâc tô gebeddan, blêda gedreósađ,
vynna gevitađ, væra gesvicađ.

Rædelsas.

I.

Hvilum ic gevite, svâ ne vênađ men,
under ŷđa geþräc eorđan sêcan,
gârsecges grund: gyfen bŷđ gevrêged,
. . . . fâm gevealcen;
hvälmere hlimmeđ, hlûde grimmeđ,
streámas stađu beátađ, stundum veorpađ
on stealchleođu stânê and sandê,
varê and vægê, þonne ic vinnende
holmmägnê biþeaht hrusan stŷrge,
side sægrundas. Sundhelmê ne mäg
losjan, ær mec læte se þe mîn lâdteóv bŷđ
on siđa gehvam. Saga, þoncol mon,
hvâ mec bregde of brimes fäđmum,

23, 2. rihter and gerysena, *MS.* — 3. onbrûcan] brûcan? — viđ bleádum? — viđ blâtum (bleátum?)? — 24, 3. brice, *MS.* — 25, 3. *versus hic supervacuus est, si* gârsecg *tanquam accusativum accipias.* — 27, 1. gehvär? — 3. fyrdgeaceva, *MS.* fyrdgemaca, *Gr.* — 28, 1. ea fixa, *MS.* abruceđ, *MS.* — 2. on foldan, *Gr.*] onfaldan, *MS.* — 29, 4. væra, *Gr.*] vera, *MS.*

I, 3. gifen, *MS.* — 4. *defectum versiculi Thorpius non annotavit. restituendus fortassis est verbis:* flôd âræred. — 7. hleóđa, *Th.*

þonne streámas eft stille veorđađ,
ýđa geþvære, þe mec ær vrugon?

II.

Hvilum mec min freá fäste genearvađ,
sendeđ þonne under sælvonge
bearm brâdan and on bed vriceđ,
þrâfađ on þýstrum þrymma sumne
hætst on enge, þær me heord siteđ
hruse on hrycge. nâh ic hvyrft veges
of þam aglâce; ac ic ćđelstôl
häleđa hrêre: hornsalu vagjađ,
vera vicstede; veallas beofjađ
steápe ofer stîvitum; stille þynceđ
lyft ofer londe and lagu svige,
ôđ þät ic of enge up âþringe
efne svâ mec vîsađ se mec vræđe on
ät frumsceafte furđum legde
bendê and clommê, þät ic onbûgan ne môt
of þäs gevealde, þe me vegas tæcneđ.
Hvîlum ic sceal ufan ýđa vrégan
streámas stýrgan and tô starđe þývan
flintgrægne flôd: fâmig vinneđ
væg viđ vealle; von ârîseđ
dûn ofer dýpe; hire deorc on lâst
eare geblonden ôđer fêređ,
þät hî gemêtađ mearclonde neáh
heá hlincas. Þær býđ hlûd vudu,
brimgiesta breahtm; bidađ stille
stealc stânhleođu streámgevinnes,
hôpgehnâstes, þonne heáh geþring
on cleofu crýdeđ. Þær býđ ceóle vên
slîđre säcce, gif hine sæ biređ
on þâ grimman tîd gästa fulne,
þät he scyle ricê birofen veorđan,
feorê bifohten, fæmig ridan
ýđa hrycgum. Þær býđ egsa sum
ealdum geýved þâra þe ic hýran sceal
strong on stiđveg: hvâ gestilleđ þät?
Hvilum ic þurhræse, þät me on bäce ridađ
von vægfatu; vide tôþringe
lagustreáma full. Hvilum læte eft
slûpan tô somne: se býđ svêga mæst,
breahtma ofer burgum, and gebreca hlûdast,

II, 3. on bed, *Th.*] onbid, *MS.* — 5. heard, *Th. legere vult; cf. tamen* svevicum der herd, *quae vox terram significat quae coli nequit (der gewachsene boden).* — 7. aglaca, *MS.* — 8. hrera, *MS.* — 10. stigvicum? — 13. vræde, *Th.* — 18. streámas, *Th.*] *abest.* — þývan, *Th.*] þyran, *MS.* — 22. eargeblonde *Th. legere vult.* — 23. gemittađ, *MS.* — 31. ricene *Th. legere vult.* — 34. ældum, *MS. forsitan* häleđum *legi debet.* — 36. rideđ, *Th.*

þonne scearp cymeđ sceó viđ ódrum,
ecg viđ ecge. eorpan gesceafta
fûs ofer folcum fŷrê svætađ,
blâcan ligê, and gebrecu fêrađ
deorc ofer dreóntum gedynê miclê,
farađ feohtende, feallan lætađ
sveart sumsendu seáv of bôsme,
vætan of vombe. Vinnende faređ
atol córedþreát; egsa âstigeđ,
micel môdþreá monna cynne,
brôgan on breóstum, þonne blâce scotjađ
scriđende scin scearpum væpnum.
dol him ne ondrædeđ þâ deáđsperu,
svilteđ hväđre, gif him sôđ meotud
on gerihtum þurh regn ufan
of gestune læteđ stræle fleógan
farende flân: feá þät gedygađ
þâra þe geræcađ rynegiestes væpen.
Ic þäs orleges ôr anstelle,
þonne gevîte volcengehnâstê
þurh geþräc þringan þrymmê miclê
ofer byrnan bôsm; biersteđ hlûde
heáh hlôđgecrod; þonne hnige eft
under lyfte helm londe neár
and me hrycg hlade þät ic habban sceal
meahtum gemanâd mînes freán.
Svâ ic þrymful þeóv þragum vinne
hvilum under eorđan, hvilum ŷđa sceal
heáh under hnigan; hvîlum holm ufan
streámas stŷrge; hvilum stige up,
volcenfare vrêge, vide fêre
svift and svidfeorm. Saga, hvät ic hâtte,
odđe hvâ mec rære, þonne ic restan ne môt,
odđe hvâ mec städđe, þonne ic stille beóm?

III.

Ic sceal þrage bysig þegne mînum
hringum häfted hŷran georne,
min bed brecan, breahtmê cŷđan,
þät me halsvriđan hlâford sealde.
Oft mec slæpvêrigne secg odđe meovle
grêtan eode; ic him gromheortum
vinterceald oncveđe. Vearmum limum
gebunden beág bersteđ hvilum.

---

42. earpan *MS.*] eorđan *aut* earman *Th. vult. cf. tamen bor.* iarpr, *adj.* — 45. dreohtum *vel* dryhtum *Th. legere suadet.* — 47. sveartum sendeđ *Th. suggessit; male.* — 51. brôga *Th. legendum putat.* — 55. geryhtu, *Th.* — 58. regngâstes *Th. suggessit.* — 65. hebban *Th. mavult.*

III, 1. þrag, *MS. fortassis* þragbysig, *aut* þräcbysig *legi debet.* — 2. hringan, *MS.* — 7. 8. Vearm lim gebundenne bæg hvilum bersteđ, *MS. Thorpius legendum esse putat* vearme limu gebundenne beág hvilum ber-

Sê þeáh bŷđ on þonce þegne minum
medvisum men; me þät silfe
se þær viht vite and vordum mînum
spêde mæge spel gesecgan.

IV.

Ic eom ânhaga, isernê vund,
bille gebennâd, beadoveorca säd,
ecgum vêrig. Oft ic vîg seó
frêcne feohtan; frôfre ne vêne,
þät me geóc cyme gudgevinnes,
ær ic mid ildum eal forvurđe:
ac mec hnossjađ homera lâfa,
heardecg heoroscearp handveorc smida,
bitađ in burgum; ic âbidan sceal
lâđran gemôtes; næfre læcecynn
on folcstede findan meahte
þâra þe mid vyrtum vunde gehælde;
ac me ecga dolg eácen veorđeđ
þurh deáđslege dagum and nihtum.

V.

Hrägl mîn svigađ, þonne ic hrusan trede
odđe þâ vic bûge odđe vado drêfe;
hvîlum mec âhebbađ ofer häleđa bŷht,
hyrsta mine and þeós heá lyft,
and mec þonne vide volcna strengu
ofer folc biređ; frätva mîne
svôgađ hlûde and svinsjađ eác,
torhte singađ, þonne ic getenge ne beóm
flôde and foldan, fêrende gæst.

VI.

Ic þurh mûđ sprece mongum reordum,
vrencum singe, vrixle geneahhe
heáfodvôđe, hlûde cirme,
healde mine visan, hleóđor ne mîđe,
eald æfensceóp eorlum bringe
blisse in burgum. þonne ic bûgendre
stefne styrme, stille on vicum
sitađ svigende. Saga, hvät ic hâtte
þe svâ scirenige sceávendvisan,
hlûde onhŷrge, häleđum bodige
velcumena fela vôđe minre.

stađ; *sed* berstan, *quod sciam, verbum intransitivum est. In libro manuscripto* vearm̄ lim̄ *forsitan scriptum erat, quod siglum mendosum illum accusativum* gebundenne *facile provocavit.* — 11. se þær] þær, *MS.* 11. 12. min onsped, *MS.*

IV, 5. 13. mec, *Th.* — 6. ældum, *Th.* — 7. lafe, *Th.* — 8. andveorc, *MS.*
V, 4. hyrste, *Th.* — 6. frätve, *Th.* — 7. eác] *abest.*
VI, 8. siteđ nigende, *MS.* — 9. þâ, *MS.* — scire nige, *MS.*

VII.

Neb väs min on nearve and ic neođan vätre
flôdê underflôven, firgenstreámum
sviđe besuncen, and on sunde âvôx,
ufan ŷđum þeaht, ânum getenge
lîđendum vuda licê minê.
Häfde feorh cvico þâ ic of fäđmum cvom
brimes and beámes on blâcum hrägle;
sume væron hvite hyrsta mîne,
þâ mec lifgende lyft uppâhôf,
vind of væge, siđđan vide bär
ofer seolhbađo: saga hvät ic hâtte.

VIII.

Fôtum ic fêre, foldan slite,
grêne vongas, þenden ic gæst bere.
Gif me feorh losađ, fäste binde
svearte Vealas, hvilum sêllan men.
Hvîlum ic deórum drincan selle,
beornum of bôsme; hvilum mec brŷd triedeđ,
fela vlonc fotum; hvilum feorran broht
vonfeax Vale vegeđ and þŷđ
dol druncmennen deorcum nihtum,
væteđ in vätre, vyrmeđ hvilum
fägre tô fŷre, me on fäđme sticađ
hygegâl an hond, hvyrfeđ geneahhe,
svîfeđ me geond sveartne. saga hvät ic hâtte,
þe ic lifgende lond reáfige,
and äfter deáđe dryhtum þeóvige.

IX.

Ic väs væpenvîga: nu mec vlonc þeceđ
geóng hagostealdmon goldê and silforê,
vôum virbogum, hvilum veras cyssađ;
hvilum ic tô hilde hleóđrê bonne
vilgehlêđan; hvîlum vicg biređ
mec ofer mearce, hvîlum merehengest
feređ ofer flôdas frätvum beorhtne;
hvilum mägđa sum minne gefylleđ
bôsm beághroden; hvilum ic bordum sceal
heard, heáfodleás behliđed licgan;
hvilum hongige hyrstum frätved
vlitig on vage þær veras drincađ,
freólic fyrdsceorp; hvîlum folcvigan
vicgê vegađ, þonne ic vinde sceal
sincfäg svelgan of sumes bôsme;

VII, 8. hyrste, *MS.*
VIII, 6. beorn, *Th.* — 8. þŷđ = þŷveđ. — 9. doldrunc mennen, *Th.*
IX, 2. hagostealdmon, *Th.*] mon *nihil nisi glossema in textum receptum mihi videretur, nisi vox eadem Cod. Exon.* 436, 18 *legeretur.*

hvîlum ic gereordum rincas lædige
vlonce tô vîne; hvîlum vrâdum sceal
stefne minre forstolen hreddan,
flŷman feóndsceađan: frige hvät ic hâtte.

X.

Hals is mîn hvît and heáfod fealo,
sidan svâ some; svift ic eom in fêđe,
beadovæpen bere; me on bäce standađ
hær svylce svine, on hleórum hlifjađ tû
eáran ofer eágum; ordum ic steppe
in grêne gräs; me bŷđ gyrn vitôd,
gif mec unhæle ân onfindeđ
välgrim vîga þær ic vîc bûge,
bold mid bearnum and ic bîde þær
mid geóguđcnôsle, hvonne gäst cume
tô durum minum, him bŷđ deáđ vitôd:
forþon ic sceal of êđle eaforan mine
forhtmôd fergan, fleámê nergan.
Gif he me äfterveard ealles veorđeđ,
hine berađ breóst: ic his bidan ne dear
rêđes on gerûman, nele þät ræd teala;
ac ic sceal fromlice fêđemundum
þurh steápne beorg stræte vyrcan.
Eáđe ic mäg freora feorh genergan,
gif ic mægburge môt mine gelædan
on degolne veg þurh dim þyrel
svæse and gesibbe. Ic me siđđan ne þearf
välhvelpes vîg viht onsittan,
gif se nîđsceađa nearvê stigê
me on svađe sêceđ; ne tôsæleđ him
on þam gegnpađe gûđgemôtes,
siđđan ic þurh hilles hrôf geræce,
and þurh hæst hrine hildepîlum
lâđgevinnum þâm þe ic longe fleáh.

IX.

Ät somne cvômon sixtig monna
tô vægstađe vicgum ridan;
häfdon endleofon eóredmecgas
fridhengestas, feóver sceamas.
Ne meahton magorincas ofer mêre feolan,
svâ hi fundedon; ac väs flôd tô deóp,
atol ŷđa geþräc, ôfras heá
streámas stronge. Ongunnon stigan þâ

X, 2. svist, *MS.* — 4. her svylce sveon, *MS.* — on hleórum] leorum, *MS.* — 6. grenne, *Th.* — 9. blod, *MS.* — 15. hi ne beređ *Thorpius legere vult; non assentio.* — biddan, *MS.* — 21. dum, *MS.* — 28. hest hrino, *MS.*

XI, 1. Etsomne cvom, *MS.* — 4. fyrdhengestas *Th. suggessit; cf. goth.* freidjan. — 5. feolan] fêran *Th. legere vult; non assentio.*

on vägn veras and hira vicg somod
hlôdun under hrunge: þâ þâ hors ódbär,
eh and eorlas äscum dealle
ofer vätres byht vägn tô lande,
svâ hine oxa ne teáh, nê esna mägn,
nê fæt hengest, nê on flôde svom,
nê be grunde vôd gestum under,
nê lagu dræfde, nê on lyfte fleág,
nê under bäc cirde; brohte hvädre
beornas ofer burnan and hira bloncan mid
from städe heáum, þät hî stôpon up
on ôderne ellenrôfe
veras of væge and hira vicg gesund.

XII.

Mec feónda sum feorê besnidede
voruldstrenga binom, vætte siddan
dŷfde on vätre, dide eft þonan,
sette on sunnan, þær ic svîde beleás
hærum þâm þe ic häfde; heard mec siddan
snâd seaxes ecge, sindrum begrunden
fingras feóldon, and me fugles cyn
geond spêddropum spyrede geneahhe
ofer brûnne brerd, beámtelge svealg
streámes dæle, stôp eft on mec,
sidâde sveart lâst; mec siddan vrâh
häled hleóbordum, hŷde beþenede,
gierede mec mid golde; forþon me glivedon
vrätlic veorc smida virê bifongen.
Nu þâ gerêno and se reáda telg
and þâ vuldorgesteald vide beód mære,
dryhtfolca helm. nales dol vite:
gif min bearn vera brûcan villad,
hi beód þŷ gesundran and þŷ sigefästran,
heortum þŷ hvätran and þŷ hygeblîdran,
ferdê þŷ frôdran, habbad freónda þŷ mâ
svæsra and gesibbra, sôdra and gôdra,
tilra and getreóvra, þâ hira tŷr and câd
êstum ŷcad and hi ârstafum,
lissum bilecgad and hi lufan fädmum
fäste clyppad. Frige hvät ic hâtte

11. eh] eohas, *Th.;* eh = eoh *hoc loco gen. neutr. videtur esse; ni potius* êh = âh, âc *scribi debeat, ita ut* âc, *quercus, h. l. navem significet.* — 14. fæted? fät? — 16. on] of, *MS.* — 20. onder, *MS.*

XII, 1. besnydede, *MS.* — 5. herum, *MS.* — 6. syndrum, ? — 6. 7. begrunden fingras foldan, *Th. legere vult; sed tunc etiam* begrundon *legere debet.* — fugles cyn] fugles vyn, *MS.* fûle svin *suggessit Thorp.; at non solum porci, sed etiam gallinae, anseres* (fugles cyn) spêddropum *aluntur.* — 8. *post* geneahhe *punctum posuit Th.,* ofer br. br. *ad verba sequentia trahens.* — 9. beámtelga *Th. legere vult.* — 12. þenjan *extendere, non* þênjan, *ministrare, ut Th. putat, locum habere videtur.* — 17. nales dol vîte, *non errorem praedico?* — 25. hi mid lufan *Thorpius legere vult; non necessarium mihi videtur.*

nidum tô nytte; nama min is mære,
häledum gifræge and hâlig silf.

XIII.

Ic eom veord verum, vîde funden,
brungen of bearvum and of beorghleodum,
of denum and of dûnum. Däges me vægun
fedru on lyfte, feredon mid liste
under hrôfes hleó; häled mec siddan
badedon in bydene: nu ic eom bindere
and svingere, sona veorpere,
efne tò eordan hvîlum ealdne ceorl.
Sona þät onfinded se þe mec fêhd ongean
and vid mägenþysan minre gehnæsted,
þät he hrycgê sceal hrusan sêcan,
gif he unrædes ær ne gesvîced;
strengo bistolen, strong on spræce,
mägnê binumen, nâh his môdes geveald,
fôta nê folma. Frige hvät ic hâtte,
þe on eordan svâ esnas binde,
dole äfter dyntum be däges leóhte.

XIV.

Býd foldan dæl fägre gegierved
mid þŷ heardestan and mid þŷ hvässestan
and mid þŷ grimmestan gumena gestreóna,
corfen, svorfen, cyrred, þyrred,
bunden, vunden, blæced, væced,
frätved geatved, feorran læded
tô durum dryhta; dreám býd in innan
cvicra vihta; clenged, lenged
þâra þe ær lifgende longe hvîle
vilna brûced and nô vidspriced,
and þonne äfter deáde dêman onginned,
meldan mislîce. Micel is tô hycganne
visfästum menn, hvät seó viht sî.

XV.

Ic viht geseah vundorlice
hornum bitveónum hûde lædan,
lyftfät leóhtlic listum gegierved,
hûde tô þam hâm of þam heresîde.
Volde hire on þære byrig bûr âtimbran,
searvum âsettan, gif hit svâ meahte.

---

28. gifræge] gifre, *Th.* — gifre, *rapax, non bene convenit cum* mære, *clarus, et* hâlig, *sanctus.*

XIII, 2. burghleodum, *MS.* — 4. fedre, *MS.* — 8. efne = äfne. — 10. þisan, *MS.* — 10. genæsted, *MS.* genæged *Thorpius legere suadet; sed* gehnæstan, *pugnare, bene convenit cum ceteris verbis.*

XIV, 2. hvässestan] scearpestan, *MS.*

XV, 2. horna abitveonū, *MS. Th. emendavit; gen.* horna *fortassis defendi potest.*

Þá cvom vunderlicu viht ofer vealles hróf
(seó is eallum cûð eorðbûendum),
âhredde þâ þâ hûðe and tô hâm bedrâf
vreccan ofer villan, gevât hire vest þonan
fæhðum fêran, forð onette:
dust stonc tô heofonum, deáv feól on eorðan,
niht forð gevât: nænig siððan
vera geviste þære vihte sîð.

XVI.

Is þes middangeard missenlîcum
vîsum gevlitegâd, vrätvum gefrätvâd.
Ic seah sellic þing singan on räcede:
sió viht väs verum on gemonge,
häfde västum ôðrum vundorlicran:
Niðerveard väs neb hire, ...
fêt and folma fugele gelice,
nô hväðre fleógan ne mäg nê fela gongan;
hväðre fêðegeorn fremman onginneð,
gecoren cräftum cyrreð geneahhe
oft and gelôme eorlum on gemonge,
siteð ät simble, sæles bideð,
hvonne ær heó cräft hire cŷðan môte
verum on vonge; ne heó þær viht þigeð,
þäs þe him ät blisse beornas habbað.
Deór dômes georn, hió dumb vunað,
hväðre hire is on fôte fäger hleóðor,
vynlicu vôðgiefu. Vrätlic me þynceð,
hû seó viht mæge vordum lâcan
þurh fôt neoðan; frätved hyrstum
hafað hire on halse, þonne hió hord varað
bärbeágum deall, brôðor sinne,
mæg mid mägnê. Micel is tô hycganne
vîsum vôðboran, hvät sió viht sie.

XVII.

Viht cvom äfter væge vrätlîcu liðan,
cymlic from ceóle; cleopôde tô londe,
hlinsâde hlûde; hleahtor väs gryrelic,
egesful on earde; ecga væron scearpe.
Väs his hetegrim hilde tô sæne,
biter beadoveorca, bordveallas gróf
heard and hŷðende, heterûne bond,

---

11. onetteð, *Th.*

XVI, 4. on verum on, *MS.* — 5. ôðrum] *abest.* — vundorlicne *Thorpius suggessit.* — 6. *nullam lacunam notavit Th.* neát his tela, *aut simile quid scriptum fuisse videtur.* — 7. folme, *Th.* — 13. "ær *is apparently an error of the scribe" ait Th.; cf. tamen saxon. Wannêr.* — 22. sine, *Th.* — 23. *pro* mägnê *Th. legere vult* mägðe *vel* mägdne; *sed cur* mägne *servari non debeat, non video.*

XVII, 1. vege, *MS.* — 4. ecge, *MS.* — 5. his] hire? — seonne *Th. suggessit.* — 7. hiþende, *Th.*

sägde searocräftig ymb hire silfre gesceaft:
Is min módor mägđa cynnes
þäs deórestan; þäs is dohtor min
eácen, upliden, svâ þät is eldum cûđ,
firum on folce, þät seó on foldan sceal
on ealra londa gehvam lissum stondan.

XVIII.

Mec se væta vong vundrum freórig
of his innâđe ærist cende;
ne vât ic mec bevorhtne vulle flŷsum,
hærum þurh heáhcräft hygeþoncum min.
Vundene me ne beóđ vefla, nê ic vearp hafu,
nê þurh þreáta geþräcu þræd me ne hlimmeđ,
nê ät me hrûtende hrisil scrîđeđ,
nê mec ôhvonan sceal uma cnyssan.
Vyrmas mec ne âvæfon vyrda cräftum,
þâ þe geolo godvebb geatvum frätvad;
vile mec mon hväđre sê þeáh vide ofer eorđan
hâtan for häleđum hyhtlic gevæde.
Saga sôđcvidum, searoþoncum gleáv,
vordum visfäst, hvät þis gevæde sî.

XIX.

Ic þâ viht geseah: vomb väs on hindan
þrŷđum âþrunten; þegn folgâde,
mägenrôfa man, and micel häfde
gefêred, þær hit felde: fleáh þurh his eáge.
Ne svilteđ he simle þonne syllan sceal
innâđ þam ôđrum; ac him eft cymed
bôt in bôsme: blæd bŷđ âræred,
he sunu vyrceđ, bŷđ him silfa fäder.

XX.

Ic väs be sande sævealle neáh
ät merefarođe, minum gevunâde
frumstađole fäst; feá ænig väs
monna cynnes, þät minne þær
on ânêde eard beheólde.
Ac mec uhtna gehvam ŷđ sió brûne
lagufäđmê beleólc; lyt ic vênde,
þät ic ær ođđe siđ æfre sceolde
ofer meodu mûđleás sprecan,
vordum vrixlan. Þät is vundres dæl,
on sefan searolic þam þe svylc ne conn,
hû mec seaxes ord and seó sviđre hond,

10. þäs] þät, *Th.* — 11. ældum, *Th.*
XVIII, 4. vefle, *Th.* — 8. uma, *Th.*] amas, *MS.* — 14. gevædu, *Th.*
XIX, 2. þriđum, *Th.* — 4. felde] fyligde *Thorpius suggessit; male.*
XX, 5. anæde, *Th.* — 7. beleólc] beleác *Th. proposuit; male.*

eorles ingeþonc and ord somod
þingum geþŷdon, þät ic vid þe sceolde
for unc ânum tvâm ærendspræce
âbeódan bealdlice, svâ hit beorna mâ
uncre vordcvidas vidôr ne mænden.

XXI.

Ic eom ädelinges eaxlgestealla,
fyrdrinces gefêra, freán mînum leóf,
cyninges geselda; cvên mec hvîlum
hvitloccedu hond on lecged,
eorles dohtor, þeáh hió ädelu sî.
Häbbe me on bôsme þät on bearve geveóx;
hvilum ic on vloncum vicge ride
herges on ende; heard is min tunge,
oft ic vôdboran vordleána sum
âgiefe äfter giedde; gôd is min visc,
and ic silfa salo. Saga hvät ic hâtte.

XXII.

Viht cvom gongan þær veras sæton
monige on mädle môdê snottre,
häfde ân eáge and eáran tvâ,
and tvegen fêt, tvelf hund heáfda,
hryc and vombe and handa tvâ,
earmas and eaxla, ânne sveoran
and sidan tvâ. Saga hvät ic hâtte.

XXIII.

Is þes middangeard missenlicum
visum gevlitegôd, vrättum gefrätvâd,
sidum sellic. Ic seah searo hveorfan,
grindan vid greóte, gellende faran;
näfde sellicu viht sŷne nê folmc,
eaxle nê earmas; sceal on ânum fêt
searoceáp svifan, svide fêran,
faran ofer feldas; häfde fela ribba,
mûd väs on middan: moncynne nyt,
fere fôddarvelan folcscipe dreóged,
vist inviged and verum gielded
gaful geâra gehvam þäs þe guman brûcad
rice and heáne. — Rece, gif þu cunne,
vis, vorda gleáv, hvät sió viht sie.

XXIV.

Ver sät ät vine mid his vifum tvâm,

XXI, 2. gefara, *Th.*
XXII, 6. eaxle, *Th.*
XXIII, 1. þis, *C.* — 4. greoto, *C.* — 6. exle, *C.* — 12. brûcad, *Th.*] benead, C. — XXIV, 1. vifum tvâm, *Th.*] vifa, *C.*

and his tvegen suna and his tvâ dohtor,
svâse gesveoster, and hira suna tvegen,
freólicu frumbearn; fäder väs þær inne
þâra äđelinga æghväđeres mid
eám and nefa; ealra væron fîfe
eorla and idesa insittendra.

XXV.

Ic eom mâre þonne þes middangeard,
lässe þonne hondvyrm, leóhtre þonne móna,
sviftre þonne sunne; sæs me sind ealle
flôdas on fäđmum and þâs foldan bearm,
grêne vongas; grundum ic hrine
helle underhnige, heofonas oferstige,
vuldres êđel; vide ræce
ofer engla eard; eorđan gefylle,
ealdne middangeard, and merestreámas
side mid me selfum. — Saga, hvät ic hâtte.

XXVI.

Ic seah SROH hygevloncne, heáfodbeorhtne,
sviftne ofer sælvong svide þrägjan;
häfde him on hrycge hildeþrŷđe NOM,
nägledne râdNGEV, vidlâst ferede
rynestrong on râde, rôfne COFOAH;
. . . . . fôr väs þŷ beorhtre,
svylcra siđfät. — Saga, hvät ic hâte.

Cod. Exon. ed. Thorpe; Conybeare Illust. of Anglo-Sax. Poetry; Hickesii Thesaurus.

G e a l d r u.

1. Äceres bôt.

Hêr is seó bôt hû þu meaht þine äceras bêtan, gif hi nellađ vel veäxan, ođđe þær hvylc ungedêfe þing ongedôn bŷđ on drŷ ođđe on lyblâce.

Genim þonne on niht, ær hit dagige, feóver tyrf on feóver healfa þäs landes, and gemearca, hû hi ær stôdon. Nim þonne ele and hunig and beorman and ælces feós meolc, þe on þam lande sî, and ælces treovcynnes dæl, þe on þam lande sî geveaxen, bûtan heardan beámon, and ælcre namcûđre vyrte dæl, bûtan glappan ânon, and dô þonne hâlig väter þær on, and drŷpe þonne þriva on þone stađol þâra turfa and

---

3. sva se, *C.* — hyre, *C.*

XXV, 1. þæs, *C.* — 2. þonne] þon *C. ubique.* — 4. bearmas? — 6. heofenes, *C.* — 9. ealne *Th.* — 10. mec selfum, *C.*

XXVI, 1. SROH] *haec vox in codice Exoniensi runis exarata est, quae a dextra manu ad sinistram legi debent.* — 2. þrægan, *H.* — 3. NOM] *eodem modo vox scripta quo* SROH, *et parimodo legenda.* — 4. NGEV] *cf. ea quae ad v.* 1 *et* 3 *dicta sunt.* — 4. *alliteratio desideratur;* nŷdlâst? — 5. COFOAH] *Scribam scribere voluisse* COFAH *arbitror, i. e.* hafoc. — 7. gevexen, *Th.*

cveðe þonne þâs vord: *crescite* veaxe *et multiplicamini* and gemänigfealde *et replete* and gefylle *terram* þâs eorðan *in nomine patris et filii et spiritus sancti benedicti* and *Pater noster*, svâ oft svâ þät ôðer. And bere siððan þâ turf tô cyrceän and mässepreóst âsinge feóver mässan ofer þâm turfon, and vende man þät grêne tô þam veofode and siððan gebringe man þâ turf, þær hî ær væron ær sunnan setlgange, and häbbe him gevorht of cvicbeáme feóver Cristes mælo and âvrîte on ælcon ende *Mattheus* and *Marcus*, *Lucas* and *Johannes*, lege þät Cristes mæl on þone pyt neoðeveardne, cveðe þonne: *crux, Mattheus; crux, Marcus; crux, Lucas; crux, Johannes.* Nim þonne þâ turf and sete þær ufon on and cveðe þonne nigon sîðon þâs vord *crescite* and svâ oft *Pater noster*, and vende þe þonne eástveard and onlût nigon sîðon eáðmôdlice and cveð þonne þâs vord:

Eástveard ic stande, ârena ic me bidde,
bidde ic þone mæran dryhten, bidde ic þone miclan dryhten,
bidde ic þone hâligan heofonrices veard;
eorðan ic bidde and upheofon,
and þâ sôðan sancta Marian
and heofones meaht and heáhreced,
þät ic môte þis gealdor mid gife dryhtnes
tôðum ontŷnan þurh trumne geþanc,
âveccan þâs västmas ûs tô voruldnytte;
gefyllan þâs foldan mid fästê geleáfan
vlitigian þâs vangturf, svâ se vitega cväð,
þät se häfde âre on eorðrice se þe älmyssan
dælde dômlîce dryhtnes þances.

Vende þe þonne þriva sunganges, âstrecce þe þonne on andlang and ârîm þær letanias, and cveð þonne *Sanctus, sanctus, sanctus* ôð ende. Sing þonne *Benedicite* âþenedon earmon and *Magnificat* and *Pater noster* þriva, and bebeód hit Criste and Sancta Marian and þære hâlgan rôde, tô lofe and tô veorðinga, and þam tô âre, þe þät land âge and eallon þâm þe him underþeódde sint.

Þonne þät eall sie gedôn, þonne nime man uncûð sæd ät älmesmannum and selle him tvâ svylc, svylce man ät him nime, and gegaderje ealle his sulhgeteógo tô gädere; borige þonne on þam beáme stôr and finol and gehâlgôde sâpan and gehâlgôd sealt; nim þonne þät sæd, sete on þâs sulhes bodig, cvëð þonne:

Erce, Erce, Erce, Eorðan môdor,
geunne þe se alvalda êce dryhten
äcera veaxendra and vriðendra,
eácnjendra and elnjendra,
sceáf tâhne se scira västma,
and þære brâdan bere västma,
and þære hvitan hvæte västma,
and ealra eorðan västma.
geunne him êce dryhten
and his hâlige þe on heofonum sint,
þät þŷs yrð sî gefriðôd við ealra feónda gehväne,
and heó sî geborgen við ealra bealva gehvylc

---

5. þan — þan, *Th.* — 42. sceafta hen se scire, *Th.* tâhne = tæcne, *provideat, proferat?*

þàra lybláca geond land sâven.
nu bidde ic þone valdend, se þe þàs voruld gesceóp,
þät ne sî nân tò þäs cvidol vîf, nê tô þäs cräftig man,
þät âvendan ne mæge vord þus gecvedene.

Þonne man þà sulh forð drife, and þà forman furh onsceóte, cvëð þonne:

Hàl ves þu, Folde, fira môdor,
beó þu grôvende on godes fäðme
fôdrê gefylled firum tò nytte.

Nim þonne ælces cynnes melo, and âbace man inneveardre handa brâdne hlâf, and gecned hine mid meolce and mid hâligvätere, and lecge under þà forman furh; cvëð þonne:

Ful äcer fôdres fira cynne
beorht blôvende, þu geblêtsôd veorð
þäs hâligan noman, þe þàs heofon gesceòp
and þàs eorðan, þê ve on lifjað.
se god þe þâs grundas gevorhte geunne ùs grôvende gife,
þät ùs corna gehvylc cume tô nytte.

Cveð þonne þriva *Crescite in nomine patris benedicti, Amen,* and *Pater noster* þriva.

Thorpe, Analecta Anglo-Saxon. 179—181.

2\. Við færstice feferfuge and seó reáde netele, þe þurh ärn invyxð, and vegbræde, vylle in buteran. cveð þonne:

"Hlûde væron hî, là hlûde, þà hî ofer þone hlæv ridon,
væron ânmôde, þà hî ofer eard ridon.
scild þu þe nu þà, þisne nîð genesan môte:
ût lytel spere, gif hêr inne sîe!
Stòd under linde, under leóhtum scilde,
þær þà mihtigan vîf hira mägen beræddon,
and hi gyllende gàras sendon.
Ic him ôðerne eft ville sendan,
fleógende flân forane tô geanes.
ût lytel spere, gif hit hêr inne sie!
Sät smið, slôh seax lytel,
. . . . . . iserna vund svide
ût lytel spere, gif hêr inne sie!
Sex smiðas sæton, välspera vorhton:
ût spere, näs inn spere,
gif hêr inne sie îsernes dæl,
hägtessan geveorc, hit sceal gemiltan,
gif þu være on fell scoten, oððe være on flæsc scoten,
oðde være on blôd scoten, oððe være on bân scoten,

10\. inneveardne, *Th.*

2\. eard] land, *Gr.* — 5. Stòd ec? — 14. *duo versiculi coaluisse hic videntur, ita ut utriusque pars altera deperdita sit. Ceterum haud difficile esset* "välspera vorhton" *mutare in* "slôgon välsperu"; *sed duos versus coaluisse veri similius est.* — 19. oððe være on bân scoten *desunt in MS.*

oddde være on lid scoten; næfre ne sî þin lif âtæsed,
gif hit være Êsa gescot, odde hit være Ylfa gescot,
odde hit være hägtessan gescot, nu ic þin helpan ville:
þis þe tô bôte Êsa gescotes, þis þe tô bôte Ylfa gescotes,
þis þe tô bôte hägtessan gescotes; ic þin helpan ville.
fleó þær on firgen seó þone flân sende!
heáfde hâl vestu, helpe þin dryhten!"
Nim þonne þät seax, âdô on vætan.

Grimm, Mytholog. theod. p. CXXVI.

---

3. Gealdorcvide.

Ic me on þisse gyrde belûce and on godes helde beheóde
vidď þane searostice, vidď þane sârslege,
vidď þane grimman gryre,
vidď þane miclan egsan þe bŷď æghvam lâď,
and vidď eal þät lâď, þe in tô lande fare.
Sigegealdor ic begale, sigegyrd ic me vege,
vordsige and veorcsige, se me vel dege;
nê me merra gemyrre, nê me maga ne gesvence,
nê me næfre minum feore forht ne gevurde;
âc gehæle me se älmihtiga and his sunu frôfregâst,
ealles vuldres vyrdďig drihten,
svâ svâ ic gehŷrde heofna scippende.
Abrahame and Isace . . . .
and svylce men, Moises and Davit,
Jacob and Josep, ...
and Evan and Annan and Elisabet,
Saharie and eác Marie, môdur Cristes,
and eác þâ gebrôdďru Petrus and Paulus,
and eác þûsend þŷrra engla
clypige ic me tô âre vidď eallum feóndum.
hî me fridďjân and ferjân and mine fêre nerjân,
eal me gehealdân men gevealdân
veorces stŷrende; sî me vuldres hyht
hand ofer heáfod, hâligra rôf
sigerôfra sceote, sôdďfästra engla.
biddu ealle blidďû môdê, þät me beó hand ofer heáfod,
Mathêus helm, Marcus byrne
leóht lifes rôf; Lucas min svurd
scearp and scirecg, scild Johannes,

---

22. 24. ville helpan, *Gr.* — 25. seó þone flân sende, *Grimmii conjectura.*
2. sâra sice, *Gr.* — 7. vel *deest.* — 8. merra] merne, *Gr.* — 10. se älmihtiga] *alliteratio desiderlatur, quae, si legas* "sigores ealdor", *reficitur.* — 13. Abr. — Isace] *hi dativi, cum trahi possint neque ad verbum* gehŷrde *neque ad verbum* "clypige" *(v. 20) interpretari non queo. Versus* 13 — 18. *haud dubie corrupti sunt.* — 14. Moyses and Jacob and Davit and Josep, *Gr.* — 17. eác] ec, *Gr.* — 19. þira, *Gr.* — 21. fêrjon and fridďjon, *Gr.* — 22. gehealdon — gevealdon, *Gr.* — 24. reáf? — 26. hand ofer heáfod *e v.* 24 *repetitum esse puto et hic delendum, ita ut:* "þät me beó" *versum sequentem incipiat.*

vuldrê gevlitegôd, vega Seraphin.
forð ic gefare, frŷnd ic gemête
eall engla blæd, cádiges lâre.
bidde ic nu god sigores, godes miltse,
sîðfät gôdne, smilte and lŷhte
vind vereðum, vindas gefrân,
circinde väter simblige häleðe
við eallum feordum, freónd ic gemête við,
þät ic on þäs älmihtigan âre môte
belocen við þâ lâðan. si me lifes æht
on engla blâ blæd gestaðelôd,
and innan hâlre hand heofna rices blæd,
þâ hvile þe ic on þŷs lifê vunjan môte. âmen.

Grimm. ibid.

---

30. Johannem vega Seraphin, *i. e. viarum tutor, ea ex causa dici puto, quia eos tueri putatabur, qui abituri Sancti Johannis potionem (St. Johannis minne) biberant.* — 33. sigere, *Gr.* — 34—37. *versus corruptissimi. legendum suadeo:* "sîðfätes gôdes, smiltra and lŷhtra vinda varoðum, þät ic vindas gefrân, cirrendu väter cymlicu häleðe við eallum feordum, freónd" etc. sîðfät *enim gen. neutr. est,* biddan *deinde genitivum regit,* circinde *nihil esse videtur, et* simblige *(a verb.* simbeljan) *nullum praebet sensum.* — 38. âre] *deest.* — 39. belocun, *Gr.* — 40. blâ? — 42. þis, *Gr.* vunjan] libban?

